

سیاست‌های رسانه‌ای، پوشش مراسم

اربعین حسینی

بایدها و نبایدهای رسانه‌ای

سید محمدرضا خوشرو

تهیه شده در

معاونت رسانه‌ای، کمیته فرهنگی - آموزشی

ستاد مرکزی اربعین کشور

اربعین

سیاست‌های رسانه‌ای، پوشش مراسم

اربعین حسینی

به اهتمام: سید محمدرضا خوشرو

تیمه‌کننده و ناشر: کمیته فرهنگی - آموزشی ستاد مرکزی اربعین حسینی

پژوهشگران همکار: محمد حسین پیشاهنگ، مجید خبازی

کلید حقوق چاپ و نشر محفوظ است

تهران، خیابان آزادی، نبش خیابان رودکی، سازمان حج و زیارت، پست‌مقام معظم رهبری، طبقه دوم، اتاق ۳۵۹

دیرخانه کمیته فرهنگی - آموزشی ستاد مرکزی اربعین حسینی، تلفن: ۶۴۵۱۲۲۵۶

www.alarbaeen.ir

فهرست مطالب

درآمد.....	۱۱
فصل اول: نقش کارکردی رسانه‌ها در مراسم اربعین حسینی.....	۱۳
بررسی نقش کارکردی رسانه‌ها در پوشش مراسم اربعین حسینی.....	۱۵
مقدمه.....	۱۵
۱. اصول و سیاست‌ها.....	۱۷
۱-۱. ایجاد آرایش رسانه‌ای و هماهنگی محتوایی.....	۱۸
۱-۲. تناسب محتوا، قالب و مخاطب.....	۱۸
۱-۳. تأکید بر برنامه‌ریزی و طراحی دقیق و همه‌جانبه.....	۱۹
۱-۴. تأکید بر تنوع قالب و ساختار پیام در تولیدات.....	۲۰
۱-۵. طرح کارشناسانه و عمیق مباحث به‌وسیله نخبگان هر حوزه (دقت در محتوای پیام).....	۲۰
۱-۶. پرهیز از احساس‌گرایی صرف، در پرداختن به موضوع اربعین.....	۲۰
۱-۷. هماهنگی کامل با سیاست‌ها و برنامه‌های ستاد اربعین.....	۲۱
۱-۸. اجتناب از متوقع‌سازی زائران در امور رفاهی و خدماتی.....	۲۱
۱-۹. توجه به مخاطبان غیر ایرانی در فعالیتهای رسانه‌ای.....	۲۱
۱-۱۰. تأکید بر فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی.....	۲۱
۲. کارکردهای اربعین، راهبردها و راهکارهای رسانه‌ای آن.....	۲۱
راهبرد اول: اطلاع‌رسانی جامع، فراگیر و چندلایه.....	۲۲
راهبرد دوم: کارکرد آگاهی‌بخشی (تبدیل جریان عاطفی اربعین به تعقل و معرفت).....	۲۴
راهبرد سوم: کارکرد آموزشی رسانه‌ها (آموزش همگانی در ایجاد فهم مشترک).....	۲۷
راهبرد چهارم: کارکرد فرهنگ‌پذیری و جامعه‌پذیری رسانه‌ها (گسترش و نهادینه کردن فرهنگ محبت به اهل بیت <small>علیهم‌السلام</small> و تبدیل آن به معرفت و شناخت و هنجارسازی).....	۲۸
راهبرد پنجم: کارکرد یکپارچه‌سازی رسانه‌ها (تعمیم تجربه، عواطف معنویت و معرفت عقلانی).....	۳۱
راهبرد ششم: کارکرد برجسته‌سازی رسانه‌ها (ظرفیت گسترده معنوی اربعین برای تأثیر فردی و اجتماعی).....	۳۲

راهبرد هفتم: کارکرد مدیریت بحران رسانه‌ها (پیش‌گیری، مصون‌سازی و مدیریت بحران برای بهره‌مندی معنوی بیشتر)..... ۳۵
 راهبرد هشتم: «نظارت بر فرآیند برنامه‌ریزی و اجرایی مراسم به نمایندگی از نهادهای متولی و مخاطبان» (کارکرد نظارت اجتماعی یا دیدبانی محیط رسانه‌ها)..... ۳۶
 منابع ۳۸

فصل دوم: راهبردهای رسانه‌های مواجهه با تهدیدهای تفرقه‌انگیز میان دو ملت ایران و عراق.... ۳۹

راهبردهای کلان عملیات رسانه‌ای (سیاست‌های رسانه‌ای):..... ۴۱
 پیشنهاددهای راهبردی در حوزه عملیات روانی مبتنی بر رسانه و فضای مجازی:..... ۴۲
 پررنگ کردن هویت فراملی اربعین و ماهیت امت در برابر ملت و برجسته‌سازی کلیدواژه امت رسول خدا..... ۴۲
 احیا و برجسته‌سازی هم‌زیستی با اعراب بخش قابل توجهی از ایرانیان و ماهیت بخشیدن به اعراب ایرانی..... ۴۳
 ممانعت از شکل‌گیری دوقطبی پالساگارد-اربعین و برجسته‌سازی ارزش‌های دینی و اخلاقی کوروش..... ۴۳
 امنیتی‌نشان دادن موضوع اختلاف افکنی و متصل نمودن آن به نقشه سرویس‌های جاسوسی بیگانه برای تقابل دو ملت ایران و عراق..... ۴۴
 استفاده از ظرفیت رهبران مذهبی و علما/فروغ‌پژوهان و مشاهیر برای تحکیم وحدت بین دو ملت ایران و عراق..... ۴۵
 پرهیز از اظهار نظرهای تفرقه‌انگیز مسئولان و صاحب‌منصبان دو کشور..... ۴۶

فصل سوم: سیاست‌های رسانه‌ای و مصادیق پوشش رسانه‌ای مراسم اربعین..... ۴۷

۱. بایدها و نبایدهای عمومی (رسانه‌های رسمی و غیر رسمی)..... ۴۹
 الف) نبایدهای رسانه‌های عمومی..... ۴۹
 ب) بایدهای رسانه‌های عمومی..... ۸۳
 ۲. بایدها و نبایدهای رسانه‌های رسمی..... ۱۱۱

فصل چهارم: سیاست‌های رسانه‌ای در مواقع بحران‌های احتمالی..... ۱۱۵

مقدمه ۱۱۷
 انواع راهبردهای رسانه‌ای در مواجهه با بحران ۱۱۹
 سناریوهای پیش‌بینی حوادث و بحران‌ها در ایام اربعین حسینی ۱۲۱
 سیاست‌های رسانه‌ای مواجهه با بحران‌های احتمالی در ایام اربعین حسینی..... ۱۲۲
 سناریوی احتمالی اول (حوادث طبیعی):..... ۱۲۳
 سناریوی احتمالی دوم (عملیات تروریستی و انتحاری):..... ۱۲۳
 سناریوی احتمالی سوم (انفجار ناشی از خمپاره/موشک/حملات پهبادی):..... ۱۲۴
 سناریوی احتمالی چهارم (آدم‌ربایی):..... ۱۲۵
 سناریوی احتمالی پنجم (حوادث ناشی از ازدحام جمعیت):..... ۱۲۵
 سناریوی احتمالی ششم (درگیری‌های داخلی گروه‌های عراقی):..... ۱۲۶
 سناریوی احتمالی هفتم (حملات بیولوژیک و شیمیایی):..... ۱۲۷

سناریوی احتمالی هشتم (بیماری‌های واگیردار گسترده):	۱۲۷
پیوست: مجموعه متن‌های برنامه‌ای درباره مراسم اربعین حسینی: پلاتو و زیرنویس	۱۲۹
پلاتوی مجری و گوینده	۱۳۱
جابر بن عبدالله انصاری و اربعین	۱۳۱
گوشه‌ای از شخصیت جابر بن عبدالله از دیدگاه اهل سنت	۱۳۱
اربعین در فرهنگ شیعه	۱۳۲
درسی که اربعین به ما می‌دهد	۱۳۳
جابر، اولین زائر حسین <small>علیه السلام</small>	۱۳۴
زمینه ساز اربعین	۱۳۵
سطری سرخ از زیارت اربعین	۱۳۶
اربعین از نگاه دیگر	۱۳۶
دعایمان کن	۱۳۷
نقش اربعین در احیاء یاد عاشورا و گسترش نهضت امام حسین <small>علیه السلام</small>	۱۳۷
معارف زیارت اربعین	۱۳۸
اعتقاد به رجعت در زیارت اربعین	۱۳۹
یقین به ظهور امام زمان (عج)	۱۳۹
متن ادبی	۱۴۰
دو توفان فریاد	۱۴۰
اگر این خاندان، مهربان بخشنده نبودند	۱۴۰
اربعین که می‌آید	۱۴۰
چهل روز پیش	۱۴۱
کوچه‌های بارانی	۱۴۱
کاروانی زخم‌دیده	۱۴۱
پابرجا و باشکوه	۱۴۲
فریاد بز!	۱۴۲
وای بر شما ذلیلان!	۱۴۲
زمانه از یاد نخواهد برد	۱۴۳
چهل روز اندوه	۱۴۳
این بار، تو باید قیام کنی	۱۴۳
کاروان سوگوار	۱۴۴
چله نشین	۱۴۴
آقا! عاشورایی‌ام کن	۱۴۴

- ۱۴۵..... کربلای بی حسین
- ۱۴۵..... قطره‌ای از اربعین.....
- ۱۴۵..... یعقوب هم اگر بود.....
- ۱۴۶..... با همین خطبه‌های آتشین.....
- ۱۴۶..... بت کوفه و شام را شکستیم.....
- ۱۴۷..... نوبت عزاست، جابر!.....
- ۱۴۷..... چهل روز می گذرد.....
- ۱۴۷..... از شام تا کربلا.....
- ۱۴۷..... زخم عاشورا همیشه تازه است.....
- ۱۴۸..... اربعین لاله‌ها.....
- ۱۴۸..... برخیزید ای شهیدان!.....
- ۱۴۹..... اولین کاروان.....
- ۱۴۹..... اربعین با بوی خون در مشام.....
- ۱۴۹..... خطبه ای بخوان!.....
- ۱۵۰..... خدا با صابران است.....
- ۱۵۰..... همیشه پیروز.....
- ۱۵۰..... من، همان صبر دیروزم!.....
- ۱۵۰..... بعد از تو، سوختم و خطبه خواندم.....
- ۱۵۱..... تاوان این خون تا قیامت ماند بر ما.....
- ۱۵۱..... کاروان بی حسین علیه السلام.....
- ۱۵۲..... اربعین بلوغ عاشورا.....
- ۱۵۳..... السلام علیک یا شمس العطشان.....
- ۱۵۳..... بمان تا ابد!.....
- ۱۵۴..... جای رقیه خالی.....
- ۱۵۴..... بازگشت دوباره.....
- ۱۵۴..... کربلا می مرد، اگر زینب نبود.....
- ۱۵۴..... دنبال گمشده.....
- ۱۵۵..... چهل روز فراق.....
- ۱۵۵..... بغض دوباره.....
- ۱۵۶..... چهل پرده، اشک.....
- ۱۵۷..... همراه با خاتون خیمه‌ها.....
- ۱۵۸..... چهل روز گذشت.....

۱۵۹	چهل روز اندوه.....
۱۵۹	زیارت اربعین.....
۱۶۱	بخش زیرنویس.....
۱۶۱	اربعین در آئینه روایات.....
۱۶۵	پیامک های اربعین.....
۱۷۳	بخش دوم متون اطلاع رسانی.....

درآمد

زیارت اربعین یکی از پنج نشانه مؤمن، اسم رمزی است میان مؤمنان عالم و همه آنان که دل‌داده امام آزادگی، حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام هستند. با آنکه این زیارت از ابتدا مورد سفارش اهل بیت علیهم السلام و علمای برجسته بود و بر آن اهتمام و تأکید داشته‌اند، چند سالی است که با عنایت حضرت حق و مدیریت حضرت حجت علیه السلام به حرکتی جهانی و نماد وحدت مسلمانان و آزدگان جهان تبدیل شده است؛ روشن است که با گسترش هر ساله این مانور عظیم اسلام اهل بیته، آینده‌ای به مراتب باشکوه‌تر و قدرتمندتر خواهد داشت.

رسانه‌های مختلف در مواجهه با رویدادی که مطلوب و همسو با سیاست‌های رسانه‌ای‌شان نباشد یا محدودیت و ممنوعیتی از طرف نهادهای حاکمیتی‌شان داشته باشند، معمولاً سه نوع رویکرد دارند:

الف) بایکوت خبری به معنای توجه نداشتن به رویداد و عدم پوشش رسانه‌ای؛

ب) تقلیل و تخفیف خبر رویداد به گونه‌ای که از ویژگی‌های خاص آن رخداد، مانند بزرگی و اثرگذاری آن می‌کاهند، سپس آن را پوشش می‌دهند؛

ج) تحریف رویداد به معنای تغییر ویژگی‌های خاص آن واقعه است.

درباره مراسم اربعین، برخی رسانه‌ها راهبرد نخست را انتخاب کرده و طوری وانمود کردند که گویا چنین اجتماع بزرگی در گوشه‌ای از دنیا که اتفاقاً زیر ذره بین رسانه‌های خبری جهان نیز می‌باشد، تشکیل نشده است. برخی دیگر از عظمت و بزرگی این اجتماع را نادیده می‌گیرند و با کمترین پوشش طوری وانمود می‌نمایند که گویا اتفاق مهمی رخ نداده است. دسته‌ای دیگر از رسانه‌ها با تحریف رویداد، تجمع زائران اربعین را نوعی زورآزمایی خیابانی و جاده‌ای و تلاش برای دامن زدن به جنگ مذهبی تفسیر می‌کنند.

لازم به یادآوری است که برخی از رسانه‌ها در بازه‌های زمانی مختلف از راهبردهای متفاوتی استفاده کرده‌اند. برای مثال تا زمانی مشخص، برگزاری مراسم را بایکوت کرده‌اند، بعد که متوجه می‌شوند، رویداد ارزش خبری دارد و نپرداختن به آن، هم اعتماد مخاطب را مخدوش می‌سازد و هم ممکن است از رقابت با رقبا در پوشش خبری بازمانند، تغییر راهبر می‌دهند و با پوشش قاب‌بندی شده و چارچوب‌سازی به بازتاب هدفمند رویداد می‌پردازند.

این نوع رویارویی با چنین رویدادی که ارزش‌های خبری بسیاری دارد؛ وظیفه اصحاب و فعالان رسانه‌ای همسو با جریان ولایت و محبت اهل بیت علیهم‌السلام را از قبل سنگین‌تر می‌کند و لزوم کار گسترده رسانه‌ای را برای خروج از این شرایط مبرهن می‌سازد.

در این سند، پس از مروری بر کارکردها و سیاست‌های اجمالی رسانه‌ای، مجموعه‌ای از بایدها و نبایدهای رسانه‌ای برای استفاده اهالی رسانه از جمله سیاست‌گذاران رسانه‌ای کشور، مدیران رسانه ملی، مدیران خبرگزاری‌های رسمی و صاحبان رسانه‌های مجازی و غیر رسمی هم‌چنین تولید کنندگان محتوای رسانه‌ای شامل خبرنگاران، سردبیران، ویراستاران، عکاسان، مستند سازان و ... تهیه شده است.

بر این مبنای رسانه‌ها و فعالان حوزه رسانه را می‌توان به سه بخش تقسیم کرد:

۱. سیاست‌گذاران و مدیران ارشد رسانه ملی
۲. صاحبان و اهالی رسانه‌ها اعم از مطبوعات و خبرگزاری‌های رسمی کشور
۳. صاحبان و اهالی رسانه‌های مجازی و غیر رسمی

در این گزارش تلاش شده است علاوه بر بیان سیاست رسانه‌ای و ذکر دلایل آن، در بعضی از موارد ضمن بیان یک مثال مثبت یا منفی از عملکرد رسانه‌ای، تبعات آن نیز تشریح گردد. در برخی موارد نیز، در موضع مثال، طرحی نو معرفی شده است تا مورد استفاده اصحاب رسانه قرار گیرد.

کمیته فرهنگی، آموزشی ستاد مرکزی اربعین کشور

فصل اول

نقش کارکردی رسانه‌ها در
مراسم اربعین حسینی

بررسی نقش کارکردی رسانه‌ها در پوشش مراسم اربعین حسینی^۱

مقدمه

اربعین از آن دسته مناسبت‌های مذهبی است که علاوه بر ابعاد معنویت‌افزای فردی و درونی، نوعی بسیج و حرکت اجتماعی بی‌نظیر را رقم زده است. اگر این اجتماع عظیم اسلامی را که تعامل و هم‌گرایی عمیقی نیز در آن نهفته است، یک فرصت در نظر بگیریم و آن را مدیریت کنیم با ظرفیت‌های پیدا و پنهان خود، می‌تواند تحقق اهداف بلند اسلامی و شیعی را در جهان سرعت و عمق ببخشد.

از این‌رو، بررسی نقش رسانه‌ها در این رویداد بزرگ دینی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی، مهم و اولویت‌دار است؛ چراکه رسانه‌ها یکی از عوامل اثرگذار در پی‌ریزی حرکت‌های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی هستند. رسانه‌ها باید با همه توان و بضاعت خود در بهره‌برداری معنوی از این رویداد مهم، اهداف متعالی مذهبی را در جهان، به‌ویژه در بین مسلمانان و شیعیان پیگیری و محقق کنند. با نگاهی علمی به کارکردهای رسانه‌ها در می‌یابیم که رسانه‌ها باید بتوانند:

۱. آگاهی و دانش مخاطبان را درباره موضوع افزایش دهند؛ (کارکرد آموزشی) (معتمد نژاد،

(۱۳:۱۳۵۳)

۲. به تحلیل علی و رابطه علت و معلولی بین پدیده‌ها بپردازند؛ (کارکرد آگاهی بخشی)

(دادگران، ۱۳۸۵: ۹۱)

۳. نگذارند موضوع موردنظر در کنار همه مسائل ریز و درشت به فراموشی سپرده شود و تحت

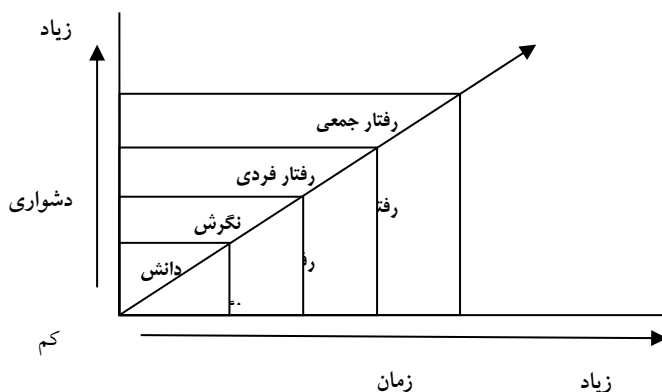
تأثیر جریان‌های فرعی قرار گیرد؛ (کارکرد برجسته‌سازی)

۴. در شرایط پیچیده به مدیریت بحران بپردازند؛ (کارکرد بحران‌زدایی) (سبیلان اردستانی،

(۴۵:۱۳۸۸)

۵. به اطلاع‌رسانی درباره موضوع و جوانب آن پردازند؛ (کارکرد اطلاع‌رسانی) (مک کوئیل، ۱۳۸۵: ۱۷۶)
۶. درباره فعالیت‌های مرتبط با موضوع به دیده‌بانی محیط پردازند؛ (نظارت اجتماعی) (همان: ۸۳)
۷. جامعه را برای واکنش به محیط هماهنگ و همدل کنند؛ (نقش همبستگی اجتماعی در واکنش به محیط) (همان: ۸۳)
۸. برای تحقق اهداف فرآیند فرهنگ‌پذیری را تسهیل و تشدید کنند. (کارکرد فرهنگ‌پذیری) (دهشیری؛ ۱۳۸۸: ۲۰۸)

نکته مهم دیگر این‌که مهم‌ترین و موفق‌ترین تغییرات مدنظر رسانه‌ها آن‌هایی است که در رفتار عینی مخاطبان قابل مشاهده مستمر باشد؛ زیرا نشان می‌دهد که تغییر در اندیشه و احساس آن فرد نهادینه شده و به اندازه‌ای به آن اعتقاد دارد که در رفتار بیرونی بدان پایبند است. این سؤال مهمی است که رسانه‌ها چه وقت می‌توانند تغییرات را به حوزه رفتار دائمی افراد توسعه دهند. پاسخ قطعی به این پرسش ارتقای شناخت است. به اعتقاد صاحب‌نظران حوزه روانشناسی، مبنای همه رفتارهای انسانی، شناخت و نگرش انسان به یک موضوع یا مسئله‌ای است که به رفتار خاصی در آن حوزه منجر می‌شود.

چنان‌که در نمودار بالا نیز می‌بینید آسان‌ترین نوع تغییر رفتار انسانی ایجاد تغییر در دانش و معرفت او است. (بلانچارد، ۱۳۸۲: ۱۵۳)

چنان‌که در نمودار بالا نیز مشاهده می‌شود، نقش گرایش‌ها در همراهی یا عدم همراهی رفتاری با یک موضوع نیز بسیار مهم است و این مهم در پرتو معرفت و دانش پدید خواهد آمد. ایجاد باور و اعتقاد قلبی که بیشتر در حوزه احساس و عواطف تعریف می‌شود؛ گرچه مبتنی بر دانش و معرفتی است که در حوزه ذهن و عقل انسان شکل می‌گیرد، شرط لازم برای شکل‌گیری رفتار یا تغییر رفتار است.

رسانه‌ها برای ایجاد رفتارهای موردنظر در جهت تحقق معرفت حاصل از اربعین، باید از مجرای شناخت، دانش و نگرش افراد و جامعه عبور کنند. بنابراین به‌ناچار باید شناخت و معرفت کسانی که در این حوزه نقش‌آفرینی می‌کنند را به سرعت و البته عمیق مورد توجه قرار دهند؛ از طرفی به زمینه‌های ایجاد گرایش و نگرش مثبت به موضوع نیز توجه شود تا انتظارات رفتاری از افراد یا جامعه برآورده گردد. اینجاست که نقش رسانه‌ها و قدرت عمل آن‌ها در این موضوع مهم خواهد بود.

بنابراین رویکرد کلی رسانه‌ها در موضوع اربعین می‌تواند چند گزینه زیر باشد:

۱. ارتقای دانش و معرفت مخاطبان درباره معارف اربعین، عاشورا، امام حسین علیه السلام و در نتیجه

اسلام ناب؛

۲. تبدیل جریان عاطفی اربعین و شور حسینی به شناخت و معرفت عقلانی و پایدار؛

۳. توسعه و تعمیق معارف اربعین در روند معمول زندگی؛

۴. اطلاع‌رسانی، آموزش، آگاهی‌بخشی و تبلیغ رسانه‌ای اقدامات و برنامه‌ها.

۱. اصول و سیاست‌ها

برای رسیدن به اهداف ضروری است که اصول و سیاست‌هایی ترسیم شوند تا دستیابی به اهداف را آسان‌تر و دقیق‌تر کرده و از طرفی اصول و ارزش‌های حاکم بر یک مجموعه در راه رسیدن به یک هدف خاص فراموش نشوند.

اصول و سیاست‌ها، آن دسته از بایدها و نبایدهایی است که چارچوب فعالیت‌ها را تعیین می‌کند و آسیب‌های ناشی از فعالیت را برای رسیدن به هدف کاهش می‌دهد.

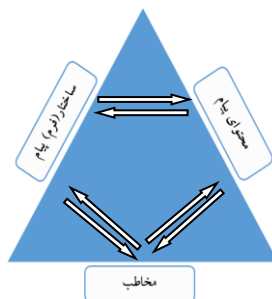
برای پرداختن به موضوع اربعین ضرورت دارد، چارچوب‌هایی بر فعالیت‌های رسانه‌ای حاکم باشد تا دستیابی به اهداف با سرعت و دقت بیشتر و با آسیب‌های کمتری همراه باشد؛ از طرفی ماندگاری پیام‌های رسانه به حداکثر ممکن رسیده و ضریب نفوذ آن افزایش یابد. به نظر نویسنده تلاش برای حفظ اصول و سیاست‌های زیر مفید خواهد بود:

۱-۱. ایجاد آرایش رسانه‌ای و هماهنگی محتوایی

اگر آرایش رسانه‌ای را «طراحی و استقرار بهترین ترکیب جبهه رسانه‌ای و چیدمان مناسب منابع در رسانه‌ها برای دستیابی حداکثری به اهداف و مأموریت‌ها» بدانیم (علی عسکری و دیگران، ۱۳۹۴: ۳۲) باید بپذیریم که برای دستیابی به اهداف کلان در حرکت‌های جمعی به‌ویژه در ابعاد بین‌المللی نیازمند آرایش رسانه‌ای دقیق و برنامه‌ریزی شده هستیم؛ آرایشی که بتواند با تکیه بر اهداف واحد و هم‌افزایی پیام، جریان‌سازی رسانه‌ای را ایجاد کرده و به آن وسعت و عمق بخشد. مراسم اربعین به دلایل راهبردی، به این جریان‌سازی و آرایش رسانه‌ای در رسانه‌های همسو، نیازمند است؛ اما رسیدن به این آرایش رسانه‌ای سازوکار و الزامات خاص خود را دارد که این نوشته در پی تبیین آن نیست و در مجالی دیگر باید بدان پرداخت.

۱-۲. تناسب محتوا، قالب و مخاطب

اگر محتوا، ساختار پیام و مخاطب را سه رکن اساسی در تنظیم پیام‌های رسانه‌ای در شرایط پیچیده امروزی بدانیم و از طرفی برای هر یک از اضلاع این مثلث، الزاماتی در نظر بگیریم، بررسی رابطه بین این سه ضلع در تنظیم پیام در رسانه‌ها مهم و حیاتی خواهد بود.

به نظر می‌رسد یکی از مشکل‌ترین تأملات رسانه‌ها در دامنه مدیریت پیام، یافتن بیشترین تناسب و هم‌خوانی بین محتوا، فرم و مخاطب پیام است؛ بدین معنا که مفهوم ابتدا به‌صورت یک پیام درآید، سپس این پیام به تناسب مخاطبان آن، در قالب و فرم خاصی ساخته شود؛ به‌گونه‌ای که محتوا با فرم و قالب هم‌خوان باشد و در نسبت سنجی مخاطب و گیرنده پیام نیز از تناسب و توازن ارتباطی برخوردار باشند؛ یعنی تأثیرهای دلخواه را در حوزه دانش، نگرش، عواطف و رفتار فرد ایجاد کنند.

در موضوع اربعین در رسانه‌ها نیز این قاعده باید مورد توجه قرار گیرد تا اثرگذاری پیام بر دانش، نگرش و رفتار مخاطبان به حداکثر ممکن برسد. از این رو، تفکر و تأمل مدیران حوزه تولید پیام در این باره باید جدی و مستمر باشد. این که مفهوم مورد نظر در پیام چیست؟ آیا قالب مورد نظر برای انتقال پیام تناسب و همخوانی لازم را دارد؟ یا این که آیا اساساً این دو، متناسب با مخاطب برنامه و پیام هستند یا خیر؟ و ده‌ها سؤال دیگر درباره این مهم، باید دغدغه اصحاب رسانه‌ها باشد.

شمار رسانه‌ها و ویژگی‌ها، محدودیت‌ها، مزیت‌ها، رسالت و مأموریت خاص هر یک، سبب شده است که مخاطبان آن‌ها (در حالت مطلوب) از یکدیگر متمایز باشند. توجه به این تمایز در رسانه‌های ملی یا محلی، بخش مهمی از عنایت به این اصل یا سیاست است. تولید یک پیام و پخش آن از رسانه‌های متعدد، برای مخاطبان متنوع، در حالتی که تفاوت‌ها بسیار زیاد است، به دور از اصول مهندسی و مدیریت پیام در رسانه‌ها است.

۳-۱. تأکید بر برنامه‌ریزی و طراحی دقیق و همه‌جانبه

جدا از این که شناخت، تبلیغ و تبیین اربعین و در مجموع نهضت امام حسین علیه السلام و اهداف آن هدفی بلندمدت و البته مستمر است، ضرورت مدیریت و برنامه‌ریزی برای تبیین، تبلیغ و تعمیق آن بر کسی پوشیده نیست. برنامه‌ریزی در دو سطح قابل تصور است:

۱. برنامه‌ریزی کلان فراملی یا فرانهادی که باید در بالاترین سطح دستگاه‌های متولی این موضوع صورت پذیرد که در این صورت رسانه‌ها نیز به‌عنوان عضوی فرهنگی و تبلیغی باید پیش‌برنده برنامه‌ها، سیاست‌ها و راهبردهای تعیین شده در این سطح از برنامه‌ریزی کلان باشند.
۲. برنامه‌ریزی رسانه‌ای برای پیشبرد اهداف اربعین باید در سازمان‌های رسانه‌ای صورت گیرد. سازمان‌های رسانه‌ای به‌تناسب مأموریت و دغدغه‌های خود در رابطه با تحقق اربعین باید برنامه‌ریزی و طراحی داشته باشند.

در هر سطح از سطوح دوگانه برنامه‌ریزی، رسانه‌ها، تکالیف و مأموریت‌های خرد و کلانی را خواهند داشت؛ از همه مهم‌تر تأکید و اصرار بر اصل برنامه‌ریزی است. یکی از آفاتی که سبب شده گاهی فعالیت‌های مهم در سطح ملی، منطقه‌ای یا جهانی به اهداف واقعی خود نرسند، این است که از هسته برنامه‌ریز کلان و نظارت مستمر و مؤثر بی‌بهره‌اند که این موضوع باعث می‌شود:

الف - برنامه مدون و جامعی برای آن‌ها شکل نگیرد؛

- ب - موتور محرک یا انگیزه‌ای برای فعالیت دستگاه‌های توانمند وجود نداشته باشد؛
- پ - سیستم هماهنگ‌کننده‌ای برای فعالیت‌های پراکنده به وجود نیاید؛
- ت - فعالیت‌های پراکنده موازی بوده یا یکدیگر را خنثی کرده و اثری نداشته باشند؛
- ث - استمراری در فعالیت‌ها وجود نداشته و متوقف شوند؛
- ج - و ...

رسانه‌ها هم باید در سطح کلان، نهادهای مسئول را به برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی امکانات و نیروی انسانی تشویق کنند و هم خود برنامه‌ای مدون برای تحقق اهداف در موضوعات مهم و در اینجا برای تحقق اهداف اربعین پیش‌بینی نمایند.

۴-۱. تأکید بر تنوع قالب و ساختار پیام در تولیدات

پخش مستقیم پیام‌های رسانه‌ای در یک فرمت و قالب، ملال‌آور و فاقد جذابیت است. هنر اصلی رسانه‌ها در تدوین یک مفهوم یا پیام در فرمت‌های متعدد و با بیان‌های مختلف است. هنگامی که این مفهوم در شکل‌های مختلف برای مخاطب تکرار شود، اثرگذار خواهد بود. گذشته از این، برخی رسانه با استفاده از جذابیت‌های بصری، شنیداری یا ترکیبی، ظرفیت ارائه پیام در قالب‌های متعدد را دارند که باید به این ظرفیت‌ها توجه نشان داده شود و از تولید پیام‌های ساده اجتناب کنند.

۵-۱. طرح کارشناسانه و عمیق مباحث به‌وسیله نخبگان هر حوزه (دقت در محتوای پیام)

مهم‌ترین تفاوت رسانه‌ها با یکدیگر، عنصر استناد است. برای این‌که رسانه‌ها در مخاطبان اعتماد و اطمینان برانگیزند، بهترین راه آن است که پیام را به مستند مطمئن منضم نمایند؛ برای این منظور راه‌های متعددی وجود دارد. تولید محتوای پیام در موضوع اربعین باید توسط متخصصان و کارشناسان هر رشته صورت گیرد. در محتوا استفاده از اسلام‌شناسان و اندیشمندان این حوزه و در موضوع قالب و ساختار نیز تکیه بر نظر کارشناسان هنری و رسانه‌ای مؤثر خواهد بود.

۶-۱. پرهیز از احساس‌گرایی صرف، در پرداختن به موضوع اربعین

آنچه پرداختن به مناسبت‌های دینی را دوام و استمرار می‌بخشد و سبب تأثیرهای بلندمدت آن می‌شود، حرکت در بستر عاطفی و تبدیل آن به باور و شناخت عقلانی و راسخ است.

تحریک‌های عاطفی و احساسی اگر به شناخت عقلانی تبدیل نشوند، همان‌گونه که زود ایجاد می‌شوند، ممکن است زود هم دچار آسیب شود. بنابراین، امسال با توجه به سیاست‌های فرهنگی اربعین که بُعد معرفت‌افزایی مورد توجه و تأکید است، فعالیت‌های رسانه‌ای نیز باید بر اساس این سیاست شکل گرفته و تداوم یابد.

۷-۱. هماهنگی کامل با سیاست‌ها و برنامه‌های ستاد اربعین

ستاد برگزاری مراسم اربعین، بالاترین نهاد تصمیم‌گیر درباره فعالیت‌های اربعین است. از این‌رو، هم رسانه‌ها و هم همه متولیان اجرایی این مراسم، باید در این چارچوب برنامه ریزی کنند تا هماهنگی‌ها و هم‌افزایی‌های بیشتری صورت گیرد.

۸-۱. اجتناب از متوقع‌سازی زائران در امور رفاهی و خدماتی

ضروری است رسانه‌ها از افزایش انتظار زائران نسبت به امور اجرایی، خدماتی و رفاهی پرهیز نمایند.

۹-۱. توجه به مخاطبان غیر ایرانی در فعالیت‌های رسانه‌ای

رسانه‌ها باید بتوانند به این رویداد بی‌نظیر دینی، ابعاد بین‌المللی ببخشند و اهداف آن را در سطح جهان به‌ویژه جهان اسلام توسعه دهند. نگاه داخلی به موضوع اربعین نباید سبب غفلت رسانه‌هایی شود که امکان فعالیت در فراسوی مرزها دارند.

۱۰-۱. تأکید بر فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی

با افزایش ضریب نفوذ رسانه‌های اجتماعی به‌ویژه شبکه‌های اجتماعی، ستاد رسانه‌ای اربعین باید بتواند این ظرفیت گسترده اثرگذار و ارزان را برای رسیدن به اهداف مراسم اربعین، به خدمت بگیرد. توجه به این حوزه بیش از سال‌های پیش نیاز است.

۲. کارکردهای اربعین، راهبردها و راهکارهای رسانه‌ای آن

در تعریف راهبرد گفته‌اند: هنر به‌کارگیری هماهنگِ توان داخلی و فرصت‌های خارجی در برابر تهدیدات،

برای گذر از وضعیت موجود و رسیدن به وضعیت مطلوب. هدف راهبردها، فعالیت‌های بالقوه‌ای است که مستلزم تصمیم‌های مدیران عالی و میزان زیادی از تصمیمات سازمان و سازوکارهایی است که با آن اهداف بلندمدت عینیت پیدا می‌کند. (توکلی، ۱۳۹۳: ۵)

تعاریف متعدد دیگری نیز از راهبرد صورت گرفته است که بررسی آن‌ها در این نوشتار لازم نمی‌آید، اما برداشت این نوشته از راهبردها، مجموعه‌ای از فعالیت‌های مدیریتی در حوزه اهداف و رویکردها است که به صورت طبیعی همه اجزا را متأثر می‌سازد و البته در این نوشته ناظر به تکالیف رسانه‌ها در حوزه اربعین است. با این تعریف مهم‌ترین ویژگی‌های این فعالیت‌ها به این شرح است:

اول - ناظر به مسائل چالشی و غیر معمول‌اند. بحث فرصت و تهدید در آن‌ها مطرح است.

دوم - به نوعی کلان و جامع بوده و همه سازمان را تحت تأثیر خود قرار می‌دهند.

سوم - بلندمدت و زمان‌بر هستند.

چهارم - محیط در آن‌ها نقش بسزایی دارد.

پنجم - پرهزینه‌اند.

با این تعریف و ویژگی‌ها و بر اساس نظریات کارکردگرایانه در حوزه رسانه‌ها، باید مهم‌ترین راهبردهای تحقق اربعین را در رسانه‌ها بر اساس موارد زیر طراحی کرد:

راهبرد اول: اطلاع‌رسانی جامع، فراگیر و چندلایه

توجه به اطلاع‌رسانی مسائلی که رسانه‌ها به دنبال فراگیر کردن آن و ایجاد تغییر در حوزه باورداشت و اندیشه و رفتار انسان‌ها ترویج می‌کنند، پدیده بسیار مهمی است. موضوع اربعین نیازمند درک تحولات محیطی به صورت گسترده است تا بتواند چند اتفاق مهم را در مخاطبان سامان دهد:

- در مخاطبان تحرک، تشویق و امید نسبت به موضوع ایجاد کند؛

- آنان را نسبت به متغیرهای محیطی آماده کند تا واکنش لازم را داشته باشند؛

- کمک کند تا مخاطبان موانع و عوامل تحقق هدف را بشناسند؛

- مخاطبان از بقیه اجزا و عناصر فعال جامعه نسبت به پیشرفت اهداف در موضوع موردنظر

اطلاع یابند؛

- درباره خطا و انحراف‌های خود در مسیر تحقق هدف، آگاهی یابند؛

- به ایجاد حس رقابت در بین مخاطبان برای پیشبرد هدف خاص دامن زنند؛

- نظارت همگانی بر فعالیت‌ها صورت دهند.

از طرفی جریان‌های بزرگ اجتماعی با اطلاع‌رسانی‌های بهینه و بهنگام به جریانات تأثیرگذار تبدیل می‌شوند و هارمونی و نظم و تأثیر مضاعف پیدا می‌کنند. در مراسم اربعین نیز رسانه‌ها می‌توانند با اطلاع‌رسانی فراگیر و همه‌جانبه و منظم به رفاه بیشتر زائران، هماهنگی نهادها و سازمان‌های متولی، بهره‌مندی بیشتر زائران و در نتیجه عظمت و شکوه این مراسم کمک کنند. از این رو، رسانه‌ها باید با اتخاذ راهبرد «اطلاع‌رسانی جامع، فراگیر و چندلایه» اقدامات و راهکارهای زیر را محقق کنند:

الف - پیش از مراسم اربعین

- اطلاع‌رسانی درباره همه تصمیمات مؤثر در سفر و زیارت و مناسک زائر
- اطلاع‌رسانی درباره اقدامات در حال انجام برای سفر معنوی راحت و بی‌دغدغه زائران
- اطلاع‌رسانی درباره تسهیلات در نظر گرفته شده و تمهیدات اندیشه شده برای راحتی زائران
- اطلاع‌رسانی درباره اعمال و ادعیه و دیگر مستحبات مراسم اربعین
- اطلاع‌رسانی درباره شرایط محیطی (سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، امنیتی، بهداشت و سلامت، جوّی و ...)

- اطلاع‌رسانی درباره دیگر اماکن و مشاهد مشرفه برای بهره‌مندی معنوی بیشتر
- اطلاع‌رسانی درباره سفر، مسیر، مقصد و ملزومات آن
- اطلاع‌رسانی درباره مسائل پیش‌بینی نشده سفر در سال‌های قبل
- اطلاع‌رسانی درباره چالش‌ها و مسائل اربعین در سال‌های قبل به منظور پیشگیری
- تبیین جایگاه ستاد اربعین و هماهنگی همه نهادها و دستگاه‌ها با این ستاد

ب - حین مراسم اربعین

- بازتاب شور و شوق عاطفی زائران
- بازتاب گستردگی حضور زائران
- بازتاب تنوع حضور زائران
- بازتاب میزبانی شایسته عراقی‌ها
- بازتاب رسانه‌ای شرکت‌کنندگان غیر شیعی و غیرمسلمان در مراسم اربعین

- بازتاب حضور و شرکت متفکران، صاحب‌نظران و دانشمندان، علما و مراجع کشورهای مختلف در این مراسم
- بازتاب رسانه‌ای حضور کارگزاران و مسئولان سیاسی کشورهای مختلف در مراسم اربعین
- پوشش خبری وقایع در مراسم اربعین برای مخاطبان
- اطلاع‌رسانی دقیق و به‌موقع درباره حوادث و مسائل پیش‌بینی نشده با حفظ سیاست‌های ابلاغی برای زائران
- بازتاب واکنش افراد جامانده از مراسم اربعین
- تبیین جایگاه ستاد اربعین و هماهنگی همه نهادها و دستگاه‌ها با این ستاد

پ - پس از مراسم اربعین

- اطلاع‌رسانی درباره کمیت و کیفیت مراسم اربعین
- بازتاب اظهارنظر رسانه‌های جهان درباره مراسم اربعین
- بازتاب سخنان شخصیت‌های مذهبی، سیاسی، علمی و فرهنگی کشورهای مختلف درباره مراسم اربعین
- اطلاع‌رسانی درباره تحولات فردی در جریان مراسم اربعین
- اطلاع‌رسانی درباره نحوه انعکاس اربعین در رسانه‌های جهان (همسو و معاند)
- اطلاع‌رسانی درباره حجم و کیفیت برنامه‌ها و فعالیت‌های انجام‌شده توسط دستگاه‌های ذی‌ربط برای برگزاری بهینه مراسم اربعین
- تبیین جایگاه ستاد اربعین و هماهنگی همه نهادها و دستگاه‌ها با این ستاد

راهبرد دوم: کارکرد آگاهی‌بخشی (تبدیل جریان عاطفی اربعین به تعقل و معرفت)

آگاهی‌بخشی تفسیر و تحلیل علی‌پدیده‌های خبری و آگاه ساختن مخاطبان از این علل (ساروخانی، ۱۳۸۵: ۹۱) است و تفاوت آن با کارکرد اطلاع‌رسانی آن است که رسانه در آگاهی‌بخشی علاوه بر اطلاع‌رسانی، به دنبال کشف دلایل، زمینه‌ها و عوامل یک پدیده برای مخاطبان است.

آنچه اثرگذاری اربعین و بهره‌های معنوی آن را در مخاطبان عمیق‌تر می‌کند شناخت و معرفت

درباره آن و ایجاد باور و اعتقاد عقلی به این رویداد است. از این رو، باید فعالیت‌های رسانه‌ای با رویکردهای ایجاد نگرش و معرفت و شناخت توأم باشد تا بتواند تحولات فردی و اجتماعی پدید آمده در سایه این مراسم بزرگ را عمیق‌تر و پایاتر نماید. با این وصف، راهبرد «تبدیل جریان عاطفی اربعین به شناخت عقلی و معرفت درونی» می‌تواند رسانه‌ها را در تحقق این کارکرد نسبت به برنامه جامع اربعین یاری دهد. رسانه با تکیه بر این راهبرد می‌تواند به فعالیت‌های زیر روی آورد:

الف - پیش از مراسم اربعین

- تحلیل فلسفه اربعین و اهمیت آن در روایات و سیره معصومین و بزرگان دین
- ضرورت بررسی شور عاطفی تا شناخت عقلانی در مراسم اربعین
- تحلیل و بررسی مفهوم، اهمیت و جایگاه زیارت اربعین در مراسم شیعی برای همه مخاطبان باهدف افزایش شناخت مسئله
- ضرورت تبیین جایگاه مهم اربعین در شرایط سیاسی، اجتماعی و فرهنگی منطقه و جهان اسلام
- بررسی راهکارهایی برای هر یک از دستگاه‌های فرهنگی جهت تعمیق معرفت و شناخت زائران در مراسم اربعین
- بررسی و تحلیل رابطه شرکت در مراسم اربعین و تعمیق باور و ایمان مؤمنان
- بررسی و تبیین مقدمات معنوی و ضرورت فراهم کردن آن برای شرکت در مراسم اربعین و زیارت امام حسین (ع)
- بررسی رابطه بین ولایت مداری و مفاهیمی مثل زیارت، اربعین و پاسداشت نهضت امام حسین (ع)
- تبیین اولویت واجبات بر مستحبات زائر در سفر و مراسم اربعین
- تبیین تاریخچه پیاده‌روی اربعین در طول تاریخ تشیع
- بررسی گفتار و رفتار علما، مراجع و بزرگان دین در مراسم اربعین و زیارت امام حسین (ع)
- تحلیل و بررسی نقش مراسم اربعین در همگرایی شیعیان و وظایف زائر در این مهم
- تبیین جایگاه اربعین به‌عنوان یک مراسم جمعی و اهمیت ابعاد اجتماعی آن و توجه زائر به این روح جمعی و کمک به اهداف

- بررسی و تبیین نقش بازدارنده اربعین در توطئه‌های دشمنان علیه جهان اسلام به‌ویژه تشیع
- بررسی و تحلیل نقش اربعین در وحدت، همدلی و یکپارچگی تشیع در جهان
- تبیین آسیب‌ها و موانع بهره‌مندی معنوی از مراسم اربعین و تبیین راهکارهای رفع آن
- تبیین نقش هر یک از اقشار برای تحقق اهداف مراسم اربعین
- مصونیت برخی از زائران نسبت به اتفاقات، القانات، شبهات و ابهامات فرهنگی، مذهبی و سیاسی

- تبیین مردمی بودن مراسم اربعین و دخالت نداشتن دولت‌ها در ظهور و بروز آن
- تبیین ظرفیت‌های همگراییه بین مذاهب اسلامی در اربعین
- توجه به امنیت ایجادشده برای مراسم اربعین و به وجود آورندگان آن
- تبیین جایگاه ستاد اربعین و هماهنگی همه نهادها و دستگاه‌ها با این ستاد
- توجه و تأکید بر نقش مرجعیت دینی در همه اعمال و مراسم و حرکت جمعی اربعین

ب - حین برگزاری مراسم اربعین

- تعمیق شناخت و باور شرکت‌کنندگان با یادآوری فلسفه و اهداف حضور در مراسم اربعین در رسانه‌های در دسترس
- ترویج نشاط معنوی از طریق رسانه‌های در دسترس زائران در طول مسیر
- تبیین معارف زیارت اربعین در قالب پیام‌های کوتاه و در دسترس قرار دادن آن برای زائران
- تبیین راه‌های تحول معنوی برای غایبان زیارت با استفاده از فضا و زمینه ایجادشده در مراسم
- تبیین تقدم واجبات بر مستحبات در طول مراسم

پ - پس از برگزاری مراسم اربعین

- بررسی راه‌های ترویج نشاط معنوی در زندگی فردی و اجتماعی پس از مراسم اربعین
- تحلیل و بررسی تأثیرها جهانی و شرایط بین‌المللی پس از مراسم اربعین به‌ویژه در جهان اسلام

- بررسی تأثیرها و دستاوردهای معنوی و فرهنگی اربعین در داخل و خارج
- بررسی تأثیرها و دستاوردهای سیاسی امنیتی مراسم اربعین در داخل و خارج

- تبیین نقش میزبانی شایسته عراقی‌ها در برگزاری مراسم اربعین به منظور پاسداشت میزبانی آنها
- بررسی راه‌های تبدیل نشاط معنوی حاصل از اربعین به شناخت و معرفت عقلانی
- بررسی راه‌های استمرار ارتباطات فرهنگی شیعی به صورت سازمان‌یافته و پویا
- آسیب‌شناسی برنامه‌ریزی و اجرای مراسم اربعین در حوزه‌های معنوی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، رفاهی و ... برای اتخاذ راهبردها و راهکارهای اصلاحی
- تبیین و تحلیل نقش مرجعیت شیعه در حرکت‌های جمعی و مبارزه با استعمار با عنایت به مراسم اربعین

راهبرد سوم: کارکرد آموزشی رسانه‌ها (آموزش همگانی در ایجاد فهم مشترک)

آموزش از جمله ارکان رسانه‌ها برای تغییر دانش، نگرش، احساسات و رفتار مخاطبان است. زیرا آموزش سبب تغییرهای ذهنی، قلبی و در نتیجه رفتاری در یک پدیده می‌شود. در رفتارها و جریان‌های جمعی مذهبی، آموزش و درک مشترک می‌تواند اثرگذاری آن را، هم‌افزا و پایدار نماید. بنابراین، در مراسم اربعین رسانه‌ها می‌توانند با تأکید بر راهبرد «آموزش همگانی در همه سطوح و ایجاد فهم مشترک» راهکارهای زیر را برگزینند:

الف - پیش از مراسم اربعین

- آموزش چگونگی بهره‌مندی حداکثری معنوی از آیین و مراسم محرم برای سطوح مختلف مخاطبان
- آموزش مسائل سفر، اسکان و ... برای سهولت بهره‌مندی از برکات زیارت
- آموزش اخلاق و آداب معاشرت در کشور عراق با توجه به تفاوت‌های فرهنگی و سبک زندگی
- آموزش چگونگی ایجاد و تحکیم ارتباطات فرهنگی مذهبی، معنوی و حتی فردی
- ارتقای دانش و بینش مخاطبان به اماکن متبرکه و مشاهد مشرفه برای استفاده و بهره‌مندی معنوی بیشتر
- ارتقای مهارت‌های ارتباطی زائران برای ایجاد و تحکیم رابطه با زائران دیگر کشورها
- ارتقای دانش و بینش زائران برای پرهیز از خرافه‌گرایی و التقاط‌های موجود یا محتمل در طول برگزاری مراسم اربعین

- ارتقای دانش فرهنگی مخاطبان درباره چالش‌ها و مشکلات جهان اسلام برای بصیرت افزایی، همگرایی و تبادل فرهنگی
- آموزش و ارتقای دانش سیاسی زائران درباره مسائل، چالش‌ها و مشکلات سیاسی جهان اسلام و تشیع جهت بصیرت افزایی
- آموزش و ارتقای دانش و بینش زائران خاص، درباره مسائل مهم و اولویت‌های جهان اسلام برای ایجاد ارتباطات فرهنگی و تأثیرگذاری
- آموزش و ارتقای معلومات زائران نوجوان برای بهره‌مندی معنوی بیشتر
- آموزش و ارتقای مهارت‌های ارتباطی کارگزاران و عوامل اجرایی برگزاری مراسم در ایران و عراق
- آموزش و ارتقای مهارت سفیران فرهنگی اربعین برای تأثیرگذاری بیشتر
- آموزش نکات مهم و ضروری بهداشت و سلامت به‌ویژه در کشور عراق

ب - حین برگزاری مراسم اربعین

- تهیه و ارسال پیام‌های آموزشی کوتاه معنوی در رسانه‌های در دسترس زائران
- تهیه و ارسال پیام‌های آموزشی کوتاه سلامت و بهداشت جسم و روان در رسانه‌های در دسترس زائران

پ - پس از مراسم اربعین

- بررسی آسیب‌شناسانه موضوع آموزش و تأثیر آن در برگزاری مراسم اربعین

راهبرد چهارم: کارکرد فرهنگ پذیری و جامعه‌پذیری رسانه‌ها(گسترش و نهادینه کردن فرهنگ محبت به اهل بیت علیهم‌السلام و تبدیل آن به معرفت و شناخت و هنجارسازی)

درباره این کارکرد، دیدگاه‌های بسیاری وجود دارد. فرهنگ از شش لایه مختلف ۱. باورها، ۲. ارزش‌ها، ۳. هنجارها، ۴. نمادها و اسطوره‌ها، ۵. آیین‌ها، آداب و رسوم و ۶. فن‌آوری‌ها، مهارت‌ها و نوآوری‌ها شکل گرفته است؛ که سه لایه اول را هسته و سه لایه دوم را پوسته فرهنگ نامیده‌اند. رسانه‌ها برای ورود به هر موضوعی نمی‌توانند به این لایه‌ها بی‌توجه باشند.

رسانه‌ها می‌توانند از طریق اندیشه‌پردازی، ارزش‌گذاری، هنجارسازی، نمادسازی، جامعه‌پذیری، الگوسازی و نوآوری رفتار در این شش لایه سبب تغییر در فرد و جامعه باشند. اولین نکته‌ای که اصحاب رسانه در این حوزه باید به آن توجه کنند، این است که رسانه‌ها چگونه می‌توانند از طریق این لایه‌های شش‌گانه موضوعی را تثبیت و نهادینه‌سازی کنند. به‌طور مشخص اربعین چگونه می‌تواند در نظام باورها، ارزش‌ها و هنجارهای عمومی جامعه وارد و نهادینه شود؟ چگونه می‌توان نمادها و اسطوره‌هایی را خلق کرد یا نمادها و اسطوره‌های موجود را برای تحقق این موضوع به کار گرفت؟ چگونه می‌توان از طریق آیین‌ها و آداب و رسوم، موضوعی را فراگیر ساخت یا چه فن‌آوری‌ها، مهارت‌ها و نوآوری‌هایی را می‌توان شکل داد؟ این بدیهی‌ترین برداشت از نسبت‌سنجی کارکرد فرهنگ‌پذیری رسانه و اربعین است. در بُعد جامعه‌پذیری هم که آن را فرآیند رسوخ آداب و رسوم یک جامعه به‌منزله جنبه آیینی و رفتارهای اجتماعی قلمداد می‌کنند، موضوع به همین شکل تبیین خواهد شد. به نظر می‌رسد بهترین راهبرد برای رسانه‌ها «توسعه کمی و کیفی فرهنگ محبت به اهل بیت علیهم‌السلام و نمود آن در رفتار» باشد؛ چون در سایه این راهبرد، می‌توان اهداف نهضت حسینی را در زندگی مردم نهادینه کرد. بر این اساس در این راهبرد، راهکارهای زیر کارگشا خواهد بود:

الف - پیش از برگزاری مراسم اربعین

- تبیین و تبلیغ ویژگی‌ها و شاخص‌های معارف اربعین برای مخاطبان داخلی و خارجی
- ترغیب و تشویق به ابراز محبت به ساحت ائمه علیهم‌السلام در نمادها و نمودهای گوناگون
- تبیین فلسفه اربعین، زیارت و هدف نهایی نهضت امام حسین علیه‌السلام برای تعمیق شناخت مخاطبان
- ترویج اندیشه‌ورزی درباره نهضت امام حسین علیه‌السلام، قیام عاشورا، زیارت امام حسین علیه‌السلام و اربعین
- تبیین و ترویج ارزش‌های نهفته در قیام امام حسین علیه‌السلام و زیارت آن حضرت
- تبیین چگونگی تبدیل ارزش‌های نهفته در قیام امام حسین علیه‌السلام، عاشورا و اربعین به هنجارهای رفتاری (فردی و اجتماعی)

- تبیین چگونگی تبدیل ارزش‌های ناب دینی محرم، عاشورا و اربعین به آداب و رسوم جاری در زندگی مخاطبان

- تبیین چگونگی بهره‌مندی از فیوضات معنوی زیارت و اربعین
- تبیین تکالیف نهادهای فرهنگی برای تعمیق معارف اربعین در زائران و مخاطبان
- تبیین موانع و چالش‌ها در مسیر نهادینه شدن فرهنگ زیارت و تشریف
- چگونگی مبادله فرهنگی زائران کشورهای مختلف
- ترویج فرهنگ اربعین در بین مخاطبان کشورهای دیگر با ادبیات مناسب
- ارزش زدایی و هنجار زدایی از التقاطها و خرافات مراسم اربعین با تبیین دینی و علمی
- توجه و تأکید بر مشترکات فرهنگی اقوام و مذاهب مختلف شرکت‌کننده در مراسم اربعین
- تبیین و ترویج نمادها و نمادهای فرهنگی و مذهبی امام حسین علیه السلام، قیام عاشورا، اربعین، زیارت و ...

- فرهنگ‌سازی درباره پیام‌های مهم قیام امام حسین علیه السلام مانند ظلم‌ستیزی، دفاع از مظلوم، مبارزه با التقاط و انحراف از دین، پایبندی به ولایت، پاسداری از حریم دین و ...
- بررسی و ترسیم سیره علما، مراجع و بزرگان دین در اربعین یا در زیارت به منظور الگوسازی
- بررسی رهنمودهای علما، مراجع و بزرگان دین درباره نهضت امام حسین علیه السلام، عاشورا، اربعین و زیارت و ... برای الگوسازی

ب - حین برگزاری مراسم اربعین

- انتقال فرهنگ با انعکاس مراسم و معارف اربعین به غایبان
- ترویج مفاهیم فرهنگی اربعین در بین مخاطبان خارج از کشور
- گسترش محرک‌های عاطفی در طول برگزاری مراسم با رسانه‌های در دسترس زائران

پ - پس از برگزاری مراسم اربعین

- تبیین نمادهای زندگی عاشورایی پس از اربعین برای زائران
- تعیین جلوه‌های رفتاری در تحول معنوی و ارادت به ساحت امام حسین علیه السلام
- تبیین چگونگی حفظ و توسعه نشاط معنوی حاصل از زیارت به بعدازآن

- ترسیم خطوط و شاخص‌های زندگی عاشورایی در بعد سیاسی برای سطوح مختلف مخاطبان
- ترسیم خطوط و شاخص‌های زندگی عاشورایی در بعد عبادی و فردی برای سطوح مختلف مخاطبان
- ترسیم خطوط و شاخص‌های زندگی عاشورایی در بعد اجتماعی برای سطوح مختلف مخاطبان
- ترسیم خطوط و شاخص‌های زندگی عاشورایی در بعد فرهنگی برای سطوح مختلف مخاطبان
- تبیین شاخص‌های رفتار فردی بر اساس آموزه‌های عاشورا
- تبیین شاخص‌های رفتار اجتماعی بر اساس آموزه‌های عاشورا
- تبیین جایگاه و شاخص‌های اخلاق فردی و اجتماعی در آموزه‌های عاشورا و اربعین
- بررسی آسیب‌شناسانه رفتارهای فردی و جمعی در مراسم اربعین از بعد فرهنگ دینی
- بررسی آثار معنوی زیارت، دعا و ضرورت حفظ و نهادینه کردن آن در زندگی فردی
- انتقال فرهنگ زیارت و اربعین به حضور نیافتگان در مراسم اربعین
- انتقال فرهنگ عاشورا و اربعین به نسل نوجوان

راهبرد پنجم: کارکرد یکپارچه‌سازی رسانه‌ها (تعمیم تجربه، عواطف معنویت و معرفت عقلانی)
 برای تعمیم و یکپارچه‌سازی رسانه‌ها از تعبیری همچون همگن‌سازی، تعمیق تجربه مشترک و... استفاده شده است. دکتر ساروخانی درباره این کارکرد رسانه‌ها می‌نویسد: «ایجاد تشابه در افکار، احساسات و رفتار جامعه» (دادگران، ۱۳۸۵: ۸۷).

رسانه‌ها در این کارکرد می‌کوشند تا مخاطبان مثل هم بیندیشند، احساس کنند و مانند هم رفتار کنند. اکنون که اربعین از اهداف کلان ملی است، توجه به این کارکرد رسانه‌ها در ایجاد همبستگی اجتماعی و ایجاد اندیشه مشترک و سپس رفتار مشابه در مخاطبان اهمیت می‌یابد. از این منظر «تعمیم تجربه و عواطف معنوی و شناخت و معرفت عقلانی» راهبرد مناسبی است که می‌تواند در همه انواع رسانه‌ها مورد توجه و توافق قرار گیرد. در این راستا اقدامات و راهکارهای زیر می‌تواند راهگشا باشد:

الف - پیش از برگزاری مراسم اربعین

- ارتقای دانش و بینش مخاطبان درباره فلسفه، اهداف و ابعاد نهضت امام حسین علیه السلام، حادثه عاشورا و اربعین برای همگرایی معرفتی و شناختی

- ایجاد اشتراک احساسی نسبت به مراسم اربعین برای همگرایی عاطفی
- تشویق به تبدیل احساسات و عواطف فردی به کنش‌های اجتماعی و جمعی مشترک
- همگن‌سازی فهم و ادراک از فلسفه اربعین، زیارت و پیاده‌روی
- ایجاد اشتراک در نیت و اراده قلبی مخاطبان
- ایجاد همگرایی در کارگزاران و دستگاه‌های متولی برای درک درست از موضوع و اهتمام خالصانه برای رفاه و امنیت زائران

ب - حین برگزاری مراسم اربعین

- تلاش برای تجربه مشترک معنوی زائران از طریق رسانه‌های در دسترس
- بازتاب احساسات و عواطف مردمی برای غیر زائران در کشورهای مسلمان

پ - پس از برگزاری مراسم اربعین

- تمهید برای انتقال تجربه معنوی زائران به غیر زائران از طریق رسانه‌های دیداری، شنیداری و ... در قالب‌های مختلف رسانه‌ای
- گسترش معرفت و شناخت درباره اربعین بین زائران سایر کشورها از طریق رسانه‌های ممکن
- بازتاب احساسات و عواطف مردم در مراسم اربعین برای ایجاد تجربه غیرمستقیم در کشورهای مسلمان
- تبیین ضرورت تبدیل احساسات و عواطف فردی به کنش‌های اجتماعی مشترک در موارد مشابه

راهبرد ششم: کارکرد برجسته‌سازی رسانه‌ها (ظرفیت گسترده معنوی اربعین برای تأثیر فردی و اجتماعی)

از جمله کارکردهای رسانه‌ها برجسته‌سازی است، ویندال این کارکرد را نوعی اولویت بخشیدن می‌نامد (۱۳۷۶: ۳۵۳). مک کامبز و شاو، اولین مطالعات سیستماتیک درباره فرضیه برجسته‌سازی را در سال ۱۹۷۲ گزارش کردند. آنها برجسته‌سازی را در مبارزه ریاست جمهوری سال ۱۹۶۸ آمریکا مطالعه و این فرضیه را مطرح کردند که رسانه‌های جمعی برای هر مبارزه سیاسی اولویت‌هایی را تعیین می‌کنند و بر اهمیت نگرش‌ها راجع به موضوعات سیاسی اثر می‌گذارند.

(سوربن و تانکاراد، ۱۳۸۴: ۳۲۸). کورست سنگ و گلدادتر اینگل لنگ، برجسته‌سازی را چنین تعریف کرده‌اند: «رسانه‌های جمعی توجه را به موضوعات خاص سوق می‌دهند. آن‌ها از چهره‌های سیاسی تصویری عمومی می‌سازند. آن‌ها مدام موضوعاتی را عرضه می‌کنند که نشان دهند چیزهایی است که توده مردم باید راجع به آن‌ها فکر کنند. بدانند و احساس داشته باشند». (همان: ۳۲۸)

بر اساس نظریه برجسته‌سازی یا تعیین دستور کار، رسانه‌ها نمی‌توانند به مردم بگویند که درباره یک موضوع چگونه بیندیشند، اما به مردم می‌گویند که راجع به چه چیزی فکر کنند و به چه بیندیشند. آنچه توسط رسانه‌ها گزارش می‌شود در دستور کار مردم قرار می‌گیرد. رسانه‌ها نگرش مردم را تغییر نمی‌دهند، بلکه روی شناخت آن‌ها تأثیر می‌گذارند؛ یعنی به مردم می‌گویند چه موضوعاتی مهم به نظر می‌رسند. (دهشیری، ۱۳۸۴: ۸۱)

گفتنی است بسیاری از صاحب‌نظران حوزه رسانه بر این کارکرد تأکید داشته‌اند و نظریه‌های مختلفی نیز درباره این کارکرد ارائه شده است؛ اما در نسبت‌سنجی بین این کارکرد رسانه‌ها و موضوع اربعین چند اقدام مهم ضرورت می‌یابد:

الف - پیش از برگزاری مراسم اربعین

- ایجاد آرایش رسانه‌ای در پرداختن متنوع و همه‌جانبه به موضوع اربعین در ماه‌های محرم و صفر توسط ستاد مرکزی رسانه‌ای اربعین
- در نظر گرفتن مراحل تبیین و تحلیل (پیش از برگزاری) تبلیغ و تشجیع (حین برگزاری) و تعمیق و نهادینه سازی (پس از برگزاری) در فعالیت‌های رسانه‌ای
- اولویت دادن به موضوع اربعین در یک شیب منطقی در ماه‌های محرم و صفر در همه کارکردهای اطلاع‌رسانی، آموزش، آگاهی بخشی و ... رسانه‌ها
- هوشیار بودن در خلق سوژه‌های برجسته خبری جهان توسط سازمان‌های رسانه‌ای رقیب و جلوگیری از به حاشیه رفتن موضوع اربعین
- ساماندهی محتوایی برای تولید متن و برنامه‌های رسانه‌ای در قالب‌ها و فرمت‌های مختلف برای سطوح مختلف مخاطبان
- مهندسی مفاهیم و موضوعات مهم مرتبط به اربعین در همه قالب‌های رسانه‌ای به‌ویژه در پیام‌های جذاب نمایشی مثل نماهنگ، موسیقی، فیلم و سریال و ...

- توجه و تأکید مضاعف و اولویت‌دار به بارگذاری و انتشار حجم زیاد و متنوع مطالب در شبکه‌های مجازی برای پررنگ شدن موضوع اربعین در این شبکه‌ها
- توجه و تأکید بر ابعاد فعالیت رسانه‌ای در خارج از مرزهای کشور جهت آشنایی با پدیده اربعین
- پیش‌بینی شیب ملایم و منطقی در فرآیند برجسته‌سازی برای جلوگیری از آسیب‌های این رویکرد
- ایجاد توجه به موضوع اربعین در مخاطب جوان
- ایجاد توجه به موضوع اربعین در مخاطب نخبه و فرهیخته
- توجه به تنوع ساختار، قالب و فرمت در رویکرد برجسته‌سازی برای پرهیز از تکراری شدن مفاهیم و پیام‌ها
- ایجاد مسئله برای پرداختن به موضوع اربعین در سطح جامعه
- توجه و تأکید بر نقش مرجعیت دینی در همه اعمال و مناسک و حرکت جمعی اربعین

ب - حین برگزاری مراسم اربعین

- بازتاب گسترده همه رویدادهای اربعین با در نظر گرفتن نوع مخاطب
- حفظ اولویت اربعین بر مسائل دیگر
- توجه به تنوع ساختار، قالب و فرمت در برجسته‌سازی برای پرهیز از تکراری شدن مفاهیم و پیام‌ها
- برجسته‌سازی رفتارهای معنوی و خاص در مراسم اربعین
- ارتباط زنده و مستقیم با پخش کلیپ و مطالب از مراسم به‌ویژه در شبکه‌های الکترونیک و شبکه‌های اجتماعی

ج - پس از برگزاری مراسم اربعین

- انعکاس تدریجی و برنامه‌ریزی شده اربعین به‌ویژه برای مخاطبان خارج از کشور
- بررسی بازتاب و تأثیر ابعاد فرهنگی مراسم اربعین در کشورهای مختلف
- بررسی بازتاب و تأثیر ابعاد سیاسی مراسم اربعین در کشورهای مختلف
- بررسی بازتاب‌های رسانه‌ای اربعین در رسانه‌های مطرح جهان
- بررسی بازتاب تحولات فردی صورت گرفته در مخاطبان عام و فرهیخته در مراسم اربعین و پخش تدریجی برای فراموش نشدن موضوع

- برجسته‌سازی زیبایی‌های معنوی و معرفتی اربعین
- برجسته‌سازی حجم فعالیت‌های اجرایی و عملیاتی برای برگزاری باشکوه اربعین
- برجسته‌سازی حجم برنامه‌ریزی و ساماندهی و طراحی‌های انجام‌شده در طول برگزاری مراسم اربعین
- بررسی نقش ممتاز و بی‌بدیل مرجعیت شیعه در برگزاری باشکوه اربعین

راهبرد هفتم: کارکرد مدیریت بحران رسانه‌ها (پیش‌گیری، مصون‌سازی و مدیریت بحران برای بهره‌مندی معنوی بیشتر)

نقش و کارکرد رسانه‌ها در بحران‌های مختلف اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، نظامی و امثال آن بر هیچ‌کس پوشیده نیست. امروزه هیچ بحرانی وجود ندارد که رسانه‌ها در ایجاد، کنترل، گسترش و یا مهار آن نقش نداشته باشند. (سبیلان اردستانی، ۱۳۸۸: ۳۵)

مسئولان مدیریت بحران، در سه مرحله قبل، حین و پس از بحران به اولین چیزی که می‌اندیشند چگونگی استفاده از رسانه‌ها در مدیریت بحران است:

پیش از بحران: رسانه‌ها با هشدار و ایجاد آمادگی و با تمهیدات عمومی و اختصاصی در نهادها و سازمان‌های عمومی تا حدود زیادی جلوی بروز و یا توسعه دامنه بحران را گرفته و یا از میزان آسیب‌های آن می‌کاهند.

هنگام بحران: رسانه‌ها با رفتاری علمی و عقلایی می‌کوشند بحران را کنترل کنند و به‌عنوان میانجی بین گروه‌های اجتماعی و گروه‌های ذی‌نفع عمل کرده و برخوردها را به حداقل رسانده و تعاملات را افزایش می‌دهند.

پس از بحران: رسانه‌ها با هشدار و کنترل پیامدهای بحران امکان بازگشت به شرایط عادی را فراهم کرده و تبعات منفی را به حداقل می‌رسانند. رسانه‌ها در موضوع اربعین، در ارتباط با این کارکرد می‌توانند راهکارهای مناسب زیر را برگزینند:

الف - پیش از برگزاری مراسم اربعین

- رصد و پیش‌بینی مسائل، چالش‌ها و بحران‌های محتمل و احتمال در برگزاری مراسم اربعین
- آگاهی دادن درباره نقاط بحران‌خیز در فرآیند برنامه‌ریزی تا انجام مراسم اربعین

- ایجاد آمادگی روحی در زائران برای مواجهه با بحران‌های احتمالی
- انجام تدابیر لازم برای مدیریت بحران در رسانه‌های فراگیر
- تمهید برای ایجاد و توسعه رسانه‌های در دسترس زائر برای هدایت و مدیریت بحران (مثل رادیو یا اینترنت همراه)
- تدبیر رسانه‌ای و آگاهی بخشی برای بحران‌زدایی توسط زائران، دستگاه‌های اجرایی یا برنامه‌ریز یا نهادهای اجتماعی دیگر
- تقویت آگاهی درباره مباحث چالش‌برانگیز در طول برگزاری اربعین و چگونگی مواجهه زائران با آن‌ها

ب - حین برگزاری مراسم اربعین

- هوشیاری و حضور به موقع رسانه در بحران‌ها و اطلاع‌رسانی دقیق و جامع
- حضور رسانه‌ای درباره شایعه‌ها و تحریک‌ها و تحرک‌ها در مراسم اربعین
- ایجاد هماهنگی رسانه‌ای بین نهادهای اجرایی برای مقابله با بحران
- ایجاد ارتباط بین متولیان اجرای مراسم با مردم برای مقابله با بحران‌های احتمالی یا مدیریت بحران

پ - پس از برگزاری مراسم اربعین

- تبیین تحلیلی بحران‌های احتمالی پیش آمده
- تبیین اقدامات انجام شده برای جلوگیری از بحران‌های احتمالی
- بررسی آسیب شناسانه بحران برای یافتن دلایل و مسببات آن
- مدیریت بحران برای بازگرداندن وضعیت به قبل از بحران
- مدیریت مسائل و مباحث برای جبران خسارات روحی و روانی

راهبرد هشتم: «نظارت بر فرآیند برنامه‌ریزی و اجرایی مراسم به نمایندگی از نهادهای متولی و مخاطبان» (کارکرد نظارت اجتماعی یا دیدبانی محیط رسانه‌ها)

از جمله کارکردهای رسانه‌ها نظارت همگانی آن‌ها است که با تعبیری مثل دیدبانی محیط و امثال آن تبیین شده است.

هارولد لاسول و چارلز رایت از جمله پژوهشگرانی هستند که به طور جدی به نقش و کارکرد رسانه‌ها در جامعه توجه کرده‌اند. آن‌ها معتقدند که رسانه‌ها داری کارکردهای نظارت بر محیط، ایجاد همبستگی اجتماعی در واکنش به محیط و انتقال میراث فرهنگی و سرگرمی و پر کردن اوقات فراغت هستند (مک کوپیل، ۱۳۸۵: ۱۰۸). این دو نظریه‌پرداز ارتباطات بر این باورند که در کارکرد نخستین، وظیفه رسانه‌ها نظارت، مراقبت، تهیه و رساندن خبر درباره محیط پیرامونی است، دومین کارکرد رسانه، انتخاب و تفسیر اطلاعات در محیط است.

رسانه‌ها به‌عنوان دیده‌بان اجتماعی عمل می‌کنند. از یک‌سو به نمایندگی از افکار عمومی همواره مطالبات مخاطبان را مطرح و بررسی می‌کنند و از طرفی برای حفاظت و صیانت از اهداف و مصالح، پیگیر سیاست‌ها، خط‌مشی‌ها و برنامه‌های کلان هستند. وظیفه نظارتی رسانه‌ها در دو سطح قابل تبیین است:

۱. همه دستگاه‌های متولی باید در راستای وظایف تعیین شده خود برای برگزاری باشکوه، مؤثر و کم‌نقص مراسم اربعین اهتمام لازم را داشته و اقدامات بهینه و بهنگامی را انجام دهند؛
۲. هیچ نهاد، سازمان و دستگاه متولی و غیرمتولی نباید فعالیتی منافی و متضاد باهدف و برنامه‌ریزی‌های اعلام‌شده، انجام دهد و در جهت تثبیت اهداف اربعین، موانع و مشکلاتی را ایجاد کند.

از این منظر بهترین راهبرد برای رسانه‌ها در مراسم اربعین «نظارت بر همه فرایندهای برنامه‌ریزی و اجرایی مراسم به نمایندگی از نهادهای متولی و مخاطبان» خواهد بود که در این‌باره اقدامات زیر را می‌توان پیشنهاد داد:

الف - پیش از برگزاری مراسم اربعین

- نظارت و بررسی و نقد تصمیمات اتخاذشده درباره مراسم اربعین از منظر زائران و متولیان
- بررسی اقدامات پیش‌بینی‌شده و یافتن نقاط آسیب‌زا و مشکل‌ساز آن برای چاره‌اندیشی

ب - حین برگزاری مراسم اربعین

- نظارت داشتن بر فعالیت‌های در حال انجام و اطلاع‌رسانی درباره کاستی‌ها، مشکلات و انتقال آن‌ها برای رفع این موانع از طریق رسانه‌های در دسترس

پ - پس از برگزاری مراسم اربعین

- بررسی و تحلیل همه طراحی‌ها، برنامه‌ریزی‌ها، تصمیمات اتخاذ شده، نتایج و پی‌آمدهای آن‌ها با نگاه آسیب شناسانه و ارائه راهکارهای اصلاحی
- بررسی و تحلیل همه عملیات اجرایی و فعالیت‌های انجام‌شده برای مراسم اربعین و ارائه راهکارهای اصلاحی
- نقد عملکرد دستگاه‌های اجرایی و تشویق فعالیت‌های شاخص و مهم

منابع

۱. بلانچارد، کنت و پاول هرسی (۱۳۸۲). مدیریت رفتار سازمانی، ترجمه علی علاقه‌بند، تهران: انتشارات امیرکبیر.
۲. توکلی، محمدرضا (۱۳۹۳). واژه‌ها و اصطلاحات مدیریت استراتژیک، جزوه درسی، تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.
۳. دادگران، محمد (۱۳۸۵). مبانی ارتباطات جمعی، تهران: انتشارات فیروزه.
۴. دهشیری، محمدرضا (۱۳۸۴). بررسی سازوکارهای نهاده‌سازی همکاری‌های رسانه‌ای، قدرت و نقش رسانه‌ها در کاهش تهدیدهای جهانی؛ مجموعه سخنرانی‌ها و مقالات ارائه‌شده در پنجمین سمینار رسانه‌ای ایران و آلمان تهران: مرکز چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه.
۵. دهشیری، محمدرضا (۱۳۸۸). رسانه و فرهنگ‌سازی، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، دوره دوم، شماره ۸.
۶. سیلان اردستانی، حسن (۱۳۸۸). رسانه و مدیریت بحران (۱)، مجموعه مقالات، تهران: مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت.
۷. سوربن، ورز و تانکار، جیمز (۱۳۸۴). نظریه‌های ارتباطات، ترجمه: دکتر علی‌رضا دهقان، چاپ دوم، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۸. رضاییان، علی (۱۳۸۱). مبانی سازمان و مدیریت، تهران: انتشارات سمت.
۹. معتمدنژاد، کاظم (۱۳۵۳). وسایل ارتباط جمعی، چاپ اول، تهران: دانشکده علوم ارتباطات اجتماعی.
۱۰. مک کوئیل، دنیس (۱۳۸۵). درآمدی بر نظریه ارتباطات جمعی، ترجمه: پرویز اجلالی، تهران: دفتر مطالعات و توسعه رسانه‌ها.
۱۱. هابت، میشل (۱۳۷۱). نقش رسانه‌های گروهی در جهان سوم، ترجمه: مصطفی امیری، مجله رسانه، زمستان ۱۳۷۱، شماره ۱۲.
۱۲. ویندال سون؛ سیگانیزر بنو؛ اولسون جیمز (۱۳۷۶). کاربرد نظریه‌های ارتباطات، ترجمه: علی‌رضا دهقان، تهران: انتشارات رسانه.
۱۳. علی‌عسکری، عبدالعلی و سیاوش صلواتیان و اسماعیل ارجمندی (۱۳۸۴). الگوی طراحی آرایش رسانه‌ای صداوسیما در فضای نوین رسانه‌ای جهان، فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی، سال بیست و دوم، شماره ۸۲، تهران: مرکز تحقیقات صداوسیما.

راهبردهای رسانهای،
مواجهه با تهدیدهای تفرق‌کنندگیز میان
دو ملت ایران و عراق

راهبردهای کلان عملیات رسانه‌ای (سیاست‌های رسانه‌ای):

۱	پررنگ کردن هویت فراملی اربعین و ماهیت امت در برابر ملت و برجسته سازی کلید واژه امت رسول خدا
۲	احیا و برجسته سازی هم‌زیستی مسالمت آمیز با اعراب در بسیاری از مناطق و شهرهای ایران و ماهیت بخشیدن به اعراب ایرانی
۳	ممانعت از شکل‌گیری دوقطبی پاسارگارد- اربعین و طرح مطالب ساختگی با محوریت برجسته سازی ارزش‌های دینی و اخلاقی کوروش
۴	امنیتی نشان دادن موضوع تفرقه و اختلاف افکنی و متصل نمودن آن به نقشه سرویس‌های جاسوسی بیگانه برای تقابل دو ملت ایران و عراق
۵	استفاده از ظرفیت رهبران مذهبی و علما/فرهینختگان و مشاهیر برای تحکیم وحدت بین دو ملت ایران و عراق
۶	پرهیز از اظهار نظرهای تفرقه‌انگیز مسئولان و صاحب‌منصبان دو کشور

پیشنهاد‌های راهبردی در حوزه عملیات روانی مبتنی بر رسانه و فضای مجازی: پررنگ کردن هویت فراملی اربعین و ماهیت امت در برابر ملت و برجسته سازی کلید واژه امت رسول خدا

با رصد اقدامات رسانه ای دشمن می توان به تلاش بیگانگان برای تبدیل نمودن دوقطبی یهود_عرب به دو قطبی عرب_عجم در خاورمیانه پی برد که تحرکات اخیر دولت های عرب منطقه در پیوند با رژیم صهیونیستی تایید کننده این موضوع می باشد. پیام اتحاد و وحدت بخش اربعین در سال های گذشته توانسته است بسیاری از دسیسه های دشمنان اسلام را خنثی نماید تحکیم این پیام از طریق هویت بخشیدن به امت رسول خدا به جای اعتبار بخشی به هویت ملی شرکت کنندگان در اربعین و همچنین جلوگیری از هر اقدامی که با تعرض به حق میزبان سبب ایجاد هویتی ملی در مراسم اربعین شود می تواند به عنوان راهبرد اصلی فعالیت رسانه ای و اجرایی مورد توجه قرار گیرد.

ساخت برنامه های تلویزیونی و رسانه ای با محوریت موضوع امت رسول خدا و استفاده از ظرفیت مدافعان حرم و مقاومت رزمندگان ایرانی، عراقی، لبنانی و... در کنار یکدیگر برای دفاع از اسلام و جان و مال و ناموس مسلمانان و سایر مظلومین عالم می تواند این پیام را به مخاطب القاء نماید. تهیه مستند و روایت از مناطق مرزی که دو سوی مرز ایران و عراق موکبداران در حال خدمت رسانی به زائران هستند مثل موکبداران بصره و سوسنگرد از دیگر پیشنهادات می باشد.

تلاش برای عبور از کدورت های جنگ تحمیلی با پر رنگ کردن نقش شیعیان عراق در دفاع از انقلاب اسلامی ایران در طول دفاع مقدس و تولید برنامه هایی از حضور جریان مقاومت مشترک در طول جنگ تحمیلی در مقابله با بعثی ها تا امروز در مقابله با داعش از پیشنهادات اجرایی دیگر می باشد. همچنین تکیه بر عواطف مردمی در میزبانی عراقی ها از زائران ایرانی از دیگر اقدامات عملیاتی در این جهت می باشد همچنین امتناع از تعرض به حق میزبانی عراقی ها در ایام اربعین همانند اتفاقات سال گذشته بین شهرداری تهران با شهرداری کربلا و همچنین نصب بنر و تابلوی

های متعدد از نهادهای حاکمیتی و عمومی دولت ایران [همچون ستاد زائرین استانداری تهران یا شهرداری بیرجند و ...] در موبک های خدمات رسانی از مواردی می باشد که می تواند لطمات جدی به اتحاد بخشی پیام اربعین ایجاد نماید.

وحدتی که می تواند حول شعارهایی نظیر حب الحسین علیه السلام یجمعنا و یا کلنا تحت رایت الحسین علیه السلام شکل بگیرد.

احیا و برجسته سازی هم زیستی با اعراب بخش قابل توجهی از ایرانیان و ماهیت بخشیدن به اعراب ایرانی

بخشی از هویت مردم ایران در استان های همجوار کشور عراق عربی می باشد که احیای هویت عربی بخشی از مردم ایران می تواند دسیسه ایجاد دوقطبی عرب-عجم را چه در داخل ایران و چه در بین ملت عراق تا حدود بسیاری خنثی نماید. وجود ترکیب جمعیتی قابل توجه عرب زبان های ایران در استان هایی همچون خوزستان، ایلام، بوشهر، هرمزگان و ... می تواند به عنوان خرده فرهنگ های بومی جوامع ایرانی ترویج داده شود.

ساخت برنامه ها و تهیه گزارش های خبری و میدانی از عزاداری عرب زبان های ایرانی در ایام ماه محرم که به واسطه سیدالشهدا پیوند عظیمی بین شیعیان جهان برقرار می گردد. تنوع و گسترش حضور عرب زبان های ایرانی در شهرهای مختلف ایران همچون دولت آباد تهران، زینبیه اصفهان، چهارمردان قم، ورامین، فارس، مشهد و ... می تواند سوژه های زیبایی را از حضور و زندگی عرب زبان های ایرانی در کنار سایر اقوام ایجاد خواهد نمود. اشاره به مراجع تقلید ایرانی حاضر در عراق و همچنین هویت ایرانی نویسندگان معروف عرب نیز می تواند به هویت عربی ایرانی اعتبار بخشی نماید که این امر خود باعث کاهش اختلاف بین دو ملت ایران و عراق خواهد شد.

ممانعت از شکل گیری دوقطبی پاسارگارد-اربعین و برجسته سازی ارزش های دینی و اخلاقی کوروش

امسال همزمان شدن روز اربعین حسینی (۸ آبان) و روز بزرگداشت کوروش (۷ آبان) به عنوان یکی از راهبردهای رسانه ای دشمن برای ایجاد اختلاف داخلی و خارجی قرار دادن پاسارگاد در برابر کربلا می باشد. دشمن به دنبال ایجاد دوقطبی پاسارگارد- اربعین است که سال گذشته نیز با پیاده

سازی این راهبرد تا حدودی موفق به ایجاد موج رسانه ای برای تقابل با زائرین اربعین حسینی شد. اتاق فکر سعودی و بی بی سی به دنبال دوگانه عرب_عجم یا کوروش_امام حسین علیه السلام هستند و بهترین راه مقابله با آن اعتبار بخشی به دوگانه اسلام_الحاد است.

به طور اجمالی بایستی از شکل گیری این دوقطبی سخیف جلوگیری کرد: هم به جهت اینکه اولاً شخصیتی همچون کوروش در شأن و جایگاه حضرت امام حسین علیه السلام نمی باشد که در رقابت با ایشان قرار گیرد؛ ثانیاً دین مبین اسلام، اصولاً مخالفتی با نمادهای و شخصیت های باستانی و ملی کشورها و ملت ها ندارد و آنچه مذموم است اساس ظلم و جور در جوامع است که مبارزه با آن، به شکل گیری امت اسلامی منتج خواهد شد.

پیشنهاد راهبردی در این موضوع، مواجهه داخلی با این مسئله می باشد که باید بر اساس انگیزه شناسی مخاطبین و حامیان کوروش در ایران صورت پذیرد. در این زمینه می توان با تبیین عقاید و نظرات کوروش و زرتشت و پر رنگ نمودن ارزش های دینی و اخلاقی و عدالت خواهی و ظلم ستیزی کوروش برای جلوگیری از مصادره بیان عقاید حقیقی کوروش که در تعارض با رفتارها کوروش پرستان امروزی می تواند صورت پذیرد. با نگاهی بر عقاید زرتشت و ارزش های بیان شدن توسط کوروش در خصوص عدالت خواهی، آداب و رسوم و فرهنگ و برجسته سازی این موضوع به راحتی می توان تعارض اعتقادات کوروش با حامیان امروز این جریان که عمدتاً از سلطنت طلب ها می باشند را عیان نمود. همچنین تبیین و تشریح ویژگی های سیدالشهدا متناسب با مطالبات امروز جوانان و بخصوص بخش قابل توجهی از کوروش دوستان (عدالت خواهی، ظلم ستیزی، گذشت و ایثار، ضد فقر و ...) می تواند امام حسین علیه السلام را به عنوان جریان اصلی مقابله با ظلم و عدالت خواهی برای این جامعه هدف تثبیت نماید. داشتن راهبرد رسانه ای در خصوص مواجهه با تجمع روز ۷ آبان در پاسارگاد و تلاش برای کم رنگ نمودن و کوچک نمایی مراسم ۷ آبان و ماندگار سازی روز اربعین حسینی و جلب توجه افکار عمومی به روز اربعین در صداوسیما و همچنین در فضای مجازی از جمله اقدامات رسانه ای مهم در این خصوص می باشد که نیازمند تقسیم کار و طراحی عملیات های بزرگ رسانه ای در فضای رسانه ای می باشد.

امنیتی نشان دادن موضوع اختلاف افکنی و متصل نمودن آن به نقشه سرویس های

جاسوسی بیگانه برای تقابل دو ملت ایران و عراق

توزیع و انتشار کلیپ های متعدد در خصوص توربسم های جنسی عراقی در ایران و درگیری و

نزاع عراق‌ها با شهروندان ایرانی در فضای مجازی و پشتیبانی رسانه‌های انگلیسی، سعودی و گروه‌های معاند نظام در برجسته‌سازی این اخبار با سرعت بسیار بالایی توانست اعتبار بخشی به پیام تعرض گردشگران عراقی به اعتقادات و ارزش‌های مردم ایران را القاء نماید. این اخبار که برای نخستین بار توسط روزنامه انگلیسی گاردین منتشر شد و توسط عوامل و هم‌فکران آن در رسانه‌های داخل و خارج انتشار گسترده‌ای پیدا نمود که این امر خود حکایت از برنامه‌ریزی دقیق محور عربی-غربی برای ایجاد اختلاف افکنی بین دو ملت ایران و عراق را دارد.

انتشار اخبار حوادثی همچون قتل یک شهروند خوزستانی توسط یک عراقی، آتش زدن هورالعظیم توسط عراقی‌ها، درگیری و نزاع عراقی‌ها در مشهد و... از دیگر نمونه‌های این خط خبری است که توسط رسانه‌های انگلستان و سعودی در حال برجسته‌سازی است به طوری که روزنامه بغداد پست که از روزنامه‌های عراقی مورد حمایت آل سعود می‌باشد به انتشار گزارشی در این خصوص و در این موضوع در عراق نیز دامن می‌زند.

از آنجا که حمایت سرویس‌های جاسوسی و اطلاعاتی منطقه برای پیاده‌سازی این سیاست رسانه‌ای برکسی پوشیده نیست؛ در یک مواجهه رسانه‌ای می‌توان با اعلام خبر رسمی و ارائه فکت‌های اطلاعاتی در گزارش‌های رسانه‌ای در این خصوص علاوه بر از بین برده حاشیه امن و ایجاد هزینه برای مرتکبین به این رفتارها چه در ایران‌ها و چه در طرف عراقی، با ارائه خط خبری جدید و وقوع اقدامات اختلاف افکنانه را به معاندین نسبت داد که این امر موجب پیش‌فرض‌سازی برای وقوع هر اتفاق دیگر در این زمینه می‌شود. اتفاقی که در آشوب‌ها و فتنه‌انگیزی‌های بصره به خوبی خود را نشان داد و سیستم رسانه‌ای بسیج مردمی عراق با شناسایی آن به خوبی به نقش سفارت آمریکا در عراق در آشوب‌های بصره اشاره نمود و مانع از سرایت اختلافات سیاسی و قومیتی به سایر بخش‌های جامعه عراق شد.

در این خصوص پیشنهاد می‌شود با جمع‌آوری نشانه‌هایی از این برنامه‌ریزی دشمن در خط خبر این موضوع اطلاع‌رسانی شود و انتشار اخباری در خصوص دستگیری تیم‌های پیاده‌سازی این برنامه می‌تواند آبی بر آتش اختلافات قومیتی و مذهبی بین دو ملت ایران و عراق گردد.

استفاده از ظرفیت رهبران مذهبی و علما/فرهیختگان و مشاهیر برای تحکیم وحدت بین

دو ملت ایران و عراق

بهره‌گیری از ظرفیت بالای رهبران سیاسی و دینی و مراجع معظم تقلید در عراق و ایران و

بخصوص در عراق در ارسال پیام‌های وحدت بخش بین دو ملت و برجسته سازی این پیام‌ها در رسانه‌ها می‌توانند نقش بسزایی در این زمینه داشته باشد. پخش سخنان آیت الله سیستانی در خصوص عزاداری سیدالشهداء در ماه محرم و همچنین مرثیه سرایی مداحان مشهور عراقی و قرار گرفتن آنها در کنار مادحین ایرانی و انتشار این تصاویر از رسانه ملی از دیگر اقدامات پیشنهادی می‌باشد.

دانشگاهیان و فرهیختگان دو کشور نیز می‌بایست پس از اطلاع از دسیسه‌های دشمن و پیامدهای این اختلاف افکنی به شرح و تبیین این طرح بپردازند که متناسب با مرجعیت این گروه‌ها در بخشی از آحاد جامعه تأثیر گذار خواهد بود.

نهادهای فرهنگی-هنری نیز لازم است بخشی از مشاهیر و سلبریتی‌های دوکشور را جهت مواجهه با فتنه انگیزی میان دو ملت عراق و ایران به فعالیت دعوت نمایند.

پرهیز از اظهار نظرهای تفرقه انگیز مسئولان و صاحب منصبان دو کشور

در ایام اخیر مشاهده شد برخی از مسئولان و سردمداران کشوری و بعضاً برخی از نمایندگان مجلس دو کشور و یا احزاب سیاسی، اظهار نظرهایی می‌کردند که خوراک لازم را برای رسانه‌های معاند فراهم می‌کرد. لذا لازم است در شرایطی که دشمن تمام سعی خود را برای ایجاد اختلاف بین دو کشور به کار گرفته است، حتی در مواردی که حق با هر کدام از طرفین است، مسئولین امر از طرح مطالبی که می‌تواند مورد سوء استفاده رسانه‌های و شبکه‌های اجتماعی معاند قرار گیرد، پرهیز نموده و در صورتی که معذور مواردی هم روی داد، ضمن مواجهه سریع برای اصلاح و تکذیب، اصحاب رسانه در دو کشور توجیه شده باشند که موارد این چنینی را تا اطلاع ثانوی بایکوت نموده و از حیطه دروازه بانی رسانه خویش خارج نمایند.

فصل سوم

سیاست‌های رسانه‌ای و مصادیق پوشش رسانه‌ای

مراسم اربعین

۱. بایدها و نبایدهای عمومی (رسانه‌های رسمی و غیر رسمی)

الف) نبایدهای رسانه‌های عمومی

۱. انتقال رسانه‌ای و انعکاس نابسامانی‌های انتظامی، امنیتی و اجرایی در شهرهای مرزی و

مبادی خروجی کشور یا مبادی ورودی کشور عراق

شرح:

ضروری است، اخباری چون عبور بدون ویزا یا پاسپورت از مرز، گذر از مرز فقط با کارت ملی، نداشتن فرصت برای رسیدگی به همه زائران یا مسافران، باز کردن مرزها برای عبور بدون بررسی مدارک و ... نباید در رسانه‌ها منعکس شود.

حتی در صورت بروز عینی چنین وقایعی، خبرسازی یا ارسال تصویر و گزارش از نابسامانی‌های انتظامی در پایانه‌های مرزی، سبب تهییج مردم و تشدید ناهنجاری‌ها خواهد شد.

این خبرها در ابتدا کسانی را که فاقد مدارک لازم هستند، به سمت مرزها می‌کشاند و در مرحله سبب تشدید آشفتگی‌ها و فشار به مسئولان انتظامی مرزها خواهد شد.

حضور این افراد با توقع عبور بدون ارائه مدارک از مرز، هر گونه فرصتی برای رعایت نظم را خنثی کرده و امنیت مرزها را بیش از پیش تشدید می‌کند.

مثال:

در سال ۹۴ ویدئویی از مصاحبه با یک زائر ایرانی منتشر می‌شود که اذعان می‌کند وضعیت مرزها آشفته (شیر تو شیر) بوده و بسیاری از مردم از جمله بیشتر دوستان و آشنایان و حتی خودش بدون داشتن ویزا وارد عراق شده‌اند.

متأسفانه در سال جاری نیز شبکه‌های اجتماعی مرتبط با اربعین از جمله سایت و کانال «پیاده‌وری اربعین» با بازنشر این ویدئو به قصد تهییج افکار عمومی برای لغو روایید عراق در ایام اربعین، ناخواسته سبب آسیب بر بدنه این مراسم در مبادی مرزی می‌شوند.

باشگاه خبرنگاران جوان
بزرگترین خبرگزاری فارسی زبان دنیا

دخترت سیاسی بین‌الملل ورزشی اجتماعی اقتصادی فضای مجازی فرهنگی هنری علمی پزشکی فیلم و صوت عکس استان ها

فرمانده ناجا: شکایت پلیس از سمودها به اینترنت ارسال شد/ حجاج شهید حتی از یک بطری آب محروم شد...

مد خبر: ۵۶۰۹۰۹۷ گروه: اجتماعی « رفاه و تعاون» تاریخ انتشار: ۰۷-۰۷-۱۳۹۶ - ۰:۳۸

ذخیره ارسال به دوستان نسخه چاپی اندازه فونت

احتمال بازگشایی مرز عراق با کارت ملی

رئیس پایانه مرزی مهران گفت: تاکنون بیش از ۶ هزار و ۵۰۰ زائر از مرز مهران عبور کردند و در حال رایزنی با کشور عراق برای عبور زائران با کارت ملی هستیم.

محمدی رئیس پایانه مرزی مهران در گفت‌وگو با خبرنگار **باشگاه خبرنگاران جوان**؛ با بیان اینکه تاکنون بیش از ۶ هزار و ۵۰۰ زائر از مرز مهران عبور کردند، گفت: هیچ گونه اتباع خارجی حق تردد از مرز مهران را ندارند و تنها مسیر برای تردد این افراد مرز چرابه است.

وی در پاسخ به این سؤال که آیا می‌توان مانند سال گذشته با کارت ملی از مرز عبور کرد، افزود: در حال رایزنی با کشور عراق هستیم و این موضوع هنوز مورد تأیید نیست.

گفتنی است، عده زیادی با شایع پراکنی‌ها به سمت مهران حرکت کردند اما به دلیل نداشتن روادید، عوامل انتظامی و مرزی مانع از عبور آنان شدند، البته هنوز اینکه مرزها به طور کامل باز شوند دور از ذهن نیست.

بسیاری از افراد از جمله جوانان، فاقد گذرنامه بوده و حتی با لغو روادید، هم‌چنان این توقع وجود دارد که مرزها به نفع آنان به شکل فرا قانونی باز شود. در چنین شرایطی است که وقتی مسئولان مربوط سعی می‌کنند نظم را حفظ کنند؛ ممکن است برخی از افراد متوقع، تحریک شده و خشمگین گیت‌ها و درهای ورودی را شکسته و سبب بروز اختلافاتی میان مسئولان ایرانی و عراقی گردند.

لازم است رسانه‌ها با دقت در تبعات خبرسازی‌ها و جریان سازی‌هایشان، از انتشار این‌گونه گزارشات حتی با اهداف خیرخواهانه پرهیز کنند.

احتمال بازگشایی مرز عراق با کارت ملی

خانه اجتماعی کد خبر: 324434 ۰۷:۲۰ - ۱۳۹۴/۰۹/۰۸ 4

رئیس پایانه مرزی مهران گفت: تا کنون بیش از 6 هزار و 500 زائر از مرز مهران عبور کردند و در حال واپزینی با کشور عراق برای عبور زائران با کارت ملی هستیم.

به گزارش پارس به نقل از باشگاه خبرنگاران ، محمدی رئیس پایانه مرزی مهران با بیان اینکه تا کنون بیش از 6 هزار و 500 زائر از مرز مهران عبور کردند، گفت: هیچ گونه اتباع خارجی حق تردد از مرز مهران را ندارند و تنها مسیر برای تردد این افراد مرز چرایه است.

Print
E-Mail
لینک کوتاه

خبرهای بسیاری در سال گذشته منتشر شد که توقع تساهل و بی نظمی را در زائران افزایش داد. همچنین در یک گزارش تلویزیونی که توسط خبرنگار واحد مرکزی خبر صدا و سیما، تهیه شده بود، گزارشی انتقادی از وضعیت آشفته و نابسامان فرودگاه نجف منتشر شد که سبب ناراحتی و اعتراض مسئولان عراقی شد. علاوه بر این گزارش تلویزیونی، خبرگزاری‌ها و رسانه‌های مکتوب و دیجیتال نیز در اخبار و گزارش‌هایی مأموران عراقی را مسئول این مشکلات معرفی می‌کردند. این گزارش‌ها در شرایطی تهیه و پخش می‌شد که فرودگاه نجف با ظرفیت حدود ۱۶ پرواز در روز، به اصرار مسئولان ایرانی، ۷۰ پرواز در روز قرار داده بود که متأسفانه پس از پخش گزارش مذکور، این سطح از همکاری تحت الشعاع قرار گرفت.

پایگاه خبری ویند انقلاب اسلامی

عناوین کل اخبار سیاسی فرهنگی بین‌الملل ورزشی خواندنی‌ها عکس گرافیک فیلم و صوت

اجتماعی شناسه خبر: 160608 14:43 - 94/9/16

برخورد نامناسب عوامل فرودگاه نجف با زائران ایرانی

در حالی ترافیک فرودگاه نجف یکی از دلایل اصلی تاخیرهای گاه و بیگاه پرواز نجف-تهران اعلام شده که خبر می‌رسد عوامل فرودگاه مذکور با زائران ایرانی برخورد ناشایستی داشته و با الفاظ دور از ادب آنها را بدرقه می‌کنند.

به گزارش فرهنگ نیوز، پروازهای امسال عتبات عالیات در مسیر بازگشت، زائران ایرانی را به‌طور اساسی غافلگیر کرد. یک

۲. انتساب جریان اربعین به اشخاص یا سازمان‌های خاص

شرح:

اگرچه برای تحقق حماسه عظیم اربعین، سازمان‌ها و نهادها، افراد و شخصیت‌های بسیاری تلاش کرده و اثرگذار بوده‌اند، بدون شک اساس این حرکت جز به مدد و توجه اهل بیت علیهم‌السلام منسوب نبوده و همه شاگرد این مکتب هستند و انجام وظیفه کرده‌اند. بدون شک اجرشان نیز در نزد خدای متعال محفوظ است و سپاس از ایشان، تکلیفی همیشگی بر دوش عاشقان توفیق یافته زیارت امام حسین علیه‌السلام در اربعین است.

با این حال رسانه‌ها و اهالی رسانه توجه داشته باشند که ضمن قدردانی از همه تاثیرگذاران و خادمان اربعین، در تعریف و برجسته سازی افراد دقت و از انتساب واقعه اربعین به اشخاص و نهادهای خاص پرهیز کنند. پیشنهاد می شود رسانه‌ها از عوامل اصلی شکل گیری این حماسه نام برده و حقیقت آن را برای مردم بازگو کنند.

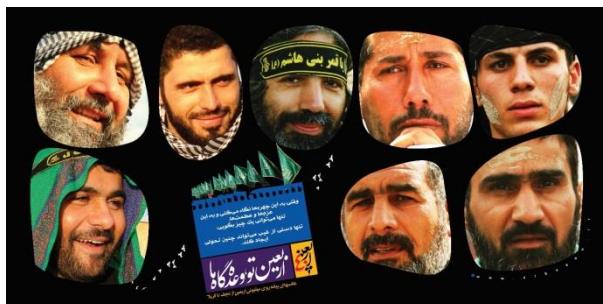
عواملی چون:

حرارت شهادت امام حسین علیه‌السلاممدیریت تکوینی حضرت بقیه الله علیه‌السلامافزایش توجه مردم، مستضعفان و شیعیان به اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام

مثال: تنها دستی از غیب

در این مثال، هنرمند طراح این پوستر به جای آنکه اربعین را به شخص یا نهاد خاصی منتسب کند، آن را نتیجه اراده الهی و ولایت تکوینی دانسته و از آن به عنوان «دست غیب» یاد می‌کند:

تنها دستی از غیب می‌تواند چنین تحولی ایجاد کند!

۳. نام بردن یا نمایش چهره افرادی که ممکن است بعدها در کشور خود با مشکلات امنیتی مواجه شوند!

شرح:

اگرچه با تلاش بسیاری از دست‌اندرکاران رسانه، مراسم اربعین در کشورهای غیر شیعه و غیر مسلمان از بایکوت رسانه‌ای خارج می‌شود، ولی به دلایل مختلف امنیتی لازم است عکاسان، خبرنگاران، گزارشگران و مستند سازان هنگام مصاحبه، تصویر برداری، عکاسی یا تهیه گزارش موقعیت اشخاص یا گروه‌های انسانی مقابل دوربین‌شان را در نظر داشته باشند.

شیعیان برخی از کشورها به صرف شرکت در چنین مراسمی با مشکلات امنیتی مواجه خواهند شد. کشورهای تحت حاکمیت سلفی‌ها یا تحت نفوذ جریان‌های تکفیری حتی به صرف شناسایی یک شیعه برای وی مشکلات عدیده‌ای ایجاد می‌کنند. برای مثال در کشورهای پیشرفته نظیر مالزی، تشیع و اعتقادات شیعی اخیراً تحت فشار زیادی بوده است و شیعیان پس از شناسایی از برخی حقوق انسانی و شهروندی خود محروم می‌شوند.

برخی از کشورهای اروپایی یا آمریکای لاتین نیز نسبت به فعالیت‌های مذهبی به ویژه انقلابی شهروندان شیعه خود حساسیت زیادی نشان می‌دهند. بنابراین عکاسان و تصویر برداران باید در انعکاس تصاویر این گونه افراد ملاحظه لازم را داشته باشند.

قابل ذکر است که این هشدار تنها شامل حال شیعیان نیست و معتقدان به سایر مذاهب یا ادیان که در این مراسم شرکت می‌کنند، ممکن است از طرف هم‌کیشان‌شان مورد حمله یا تخاصم قرار بگیرند. بهترین شیوه در این موارد پرسش از خود افراد است. فعالان رسانه‌ای نباید بدون اجازه افراد، تصاویر این افراد را منتشر سازند. مگر مواردی که به صورت عمومی و لانگ شات از جمعیت تصویر برداری می‌شود و نماد خاصی نیز وجود ندارد و تفکیک افراد یا ملیت‌ها امکان‌پذیر نیست.

مثال:

پیش‌تر مشاهده شده که زائرانی از کشور مصر بعد از مصاحبه با شبکه‌ای شیعی، در فرودگاه کشورشان به طور موقت بازداشت و گرفتار مشکلات و اتهامات امنیتی شده‌اند. در نمونه، گزارش‌های منعکس شده در این صفحه، تصاویر زائران کاملاً قابل مشاهده و شناسایی است. البته ممکن است که این تصویر برداری با اجازه خود ایشان انجام شده باشد. ولی در برخی از تصاویر مشخص است که عکس‌ها بدون اجازه و از دور انداخته شده است. گرچه تا کنون گزارشی مبنی بر آزار افراد حاضر در این تصاویر منتشر نشده است، ولی با برجسته شدن نقش اربعین در پیشبرد اهداف شیعیان و محور مقاومت در منطقه، احتمال واکنش خشن از سوی دولت‌های مرتجع یا وابسته، وجود دارد.

عکس: شیعیان استرالیا، روسیه و مائری در راهپیمایی عظیم اربعین

هیئت‌های اروپایی و آفریقایی در کربلا

خبرهای رسیده از کربلا حاکی از آن است که هیئت‌های اروپایی و آفریقایی نیز همگام با دیگر شیعیان در مراسم اربعین حسینی حضوری گسترده داشته‌اند.

به گزارش مشرق به نقل از العالم، هیئت‌هایی از اروپا و آفریقا برای عزاداری سالار شهیدان در روز اربعین حسینی همگام با دیگر شیعیان جهان خود را به کربلا رسانده‌اند.

هیئت‌های اروپایی و آفریقایی در اربعین حسینی

همچنین هیأتی از روسیه برای اولین بار برای شرکت در مراسم اربعین حسینی به عراق آمده بودند؛ هیات‌هایی نیز از کشورهای آفریقایی و اروپایی در این مراسم شرکت دارند.

هیأتی از سوئد نیز همراه با هیات‌های سایر کشورهای خارجی راهی کربلا شده است.

آمارهای موجود حاکی است، تعداد رسمی شرکت کنندگان در مراسم از خارج عراق بیش از یک میلیون و سیصد هزار نفر است.

در گزارش مقابل، همان هدف، یعنی انعکاس حضور زائران اربعین از کشورهای مختلف به شکل دیگری نمایش داده شده است.

عکاسان و خبرنگاران همچنین می‌توانند عکس‌هایی از شیعیان و زائران (حتی غیر شیعه) را که پرچم کشورهايشان را در دست دارند از زوایایی بیندازند که چهرشان مشخص نباشد، ولی پرچم کشورشان در میان جمعیت اربعین، کاملاً مشهود باشد.

عکس‌های زیر نمونه‌هایی مناسب از این موارد هستند:

۴. کم توجهی یا تضعیف سهم برجسته عراقی‌ها در میزبانی و برگزاری مراسم باشکوه

اربعین

شرح:

در تولیدات مختلف رسانه‌ای اعم از خبر یا مستند، باید مراقب بود تا در پوشش مراسم اربعین یا گزارش خدمات مردم و نهادهای ایرانی، سهم میزبانی و اساسی ملت عراق در این رویداد مهم، تحت الشعاع قرار نگیرد.

روشن است که همواره بسیاری از گزارش‌های رسانه‌ها درباره بزرگی ملت عراق در خلق چنین حماسه‌ای بوده است. با این حال با افزایش سهم مردم ایران چه در جایگاه زائر و چه در ارائه خدمات

امنیتی، شهری، پذیرایی و ... بسیاری از رسانه‌ها می‌کوشند، بالا رفتن سهم ایرانی‌ها را در این موارد نشان دهند.

از این‌رو، این نگرانی وجود دارد که پوشش رسانه‌ای میزبانی عراق یا حتی خیل عظیم زائران عراقی کمی کم‌رنگ‌تر از سال‌های پیش جلوه کند و این مسئله می‌تواند موجب اختلال در پیش‌برد اهداف راهبردی این مراسم عظیم شود که همانا هم‌گرایی و اتحاد اسلامی است. به همین دلیل ضروری است که سهم برجسته عراقی‌ها هم در میزبانی زائران و هم در جمعیت زائران تحت الشعاع دیگر خبرها قرار نگیرد و کوچک انگاشته نشود.

مثال:

کد خبر: ۴۹۵۲۲۹
تاریخ انتشار: ۲۳ آبان ۱۳۹۴ - ۱۵:۱۷
۲ نظر چاپ

[« سایر حوزه‌ها »](#)

ساخت بزرگترین موكب ایرانی در مسیر «نجف تا كربلا»

همایش خادمان اربعین حسینی روز گذشته با حضور بیش از 400 تن از خدام در مسجد امام موسی بن جعفر برگزار شد.

به گزارش مشرق، در آستانه فرا رسیدن اربعین حسینی و حضور زائران از کشورهای مختلف اسلامی در مراسم پیاده روی میلیونی اربعین، روز جمعه 22 آبان ماه با حضور 400 نفر از خادمان اربعین، همایشی به منظور تشریح برنامه‌ها و اقدامات موكب خدام الحسین در خصوص خدمات رسانی به زائرین اربعین حسینی در مسجد امام موسی بن جعفر(ع) برگزار شد.

محسن اخوندزاده مسئول هیئت خدام الحسین در این همایش به بیان برنامه‌های هیئت از جمله اسکان بیش از هزار زائر در موكب، برپایی مراسمات مذهبی در حسینیة ی مجموعه به مساحت 1500 متر مربع، تهیه و پخش روزانه 15 هزار پرس حلیم برای صبحانه و 15 هزار پرس قیمة برای ناهار میان زائران حسینی، برپایی غرفه کودکان و مادران، پخش زنده ی برنامه‌ها و دیگر برنامه‌های خدماتی، فرهنگی، هنری و رسانه‌ای پرداخت.

اگرچه اینگونه اخبار، با هدف انعکاس مشارکت فعال ایرانیان و جمهوری اسلامی ایران در مراسم اربعین انجام شده و ضروری است؛ ولی لازم است در حجم این گونه اخبار و گزارش‌ها، همچنین نحوه تنظیم گزارش و کیفیت خبر، به گونه‌ای عمل نشود که احساس شود نقش میزبانی مردم عراق، کم‌رنگ شده یا نادیده گرفته شده است.

۵. تفکیک زائران یا خادمان به ایرانی و عراقی.

شرح:

چنانچه پیش‌تر تأکید شده بود در پوشش فعالیت‌های ایرانی‌ها در برگزاری مراسم اربعین، نباید سهم عراقی‌ها در پوشش‌های رسانه‌ای کاهش یابد، ولی این مسئله نیز بسیار مهم است که تا حد امکان از

تفکیک دو ملت ایران و عراق در خلق این حماسه، پرهیز شود و از عبارات «زائران ایرانی - زائران عراقی» یا «خدمات ایرانی - خدمات عراقی» یا «موکب‌های ایرانی - موکب‌های عراقی» نباید دائم استفاده شود.

مثال:

در سال گذشته، فهرستی از تمام موکب‌های ایرانی تهیه شده و با کمک نقشه، محل دقیق هر یک نیز برای زائران ایرانی مشخص شده و توسط رسانه‌ها منتشر شد. این شیوه در واقع تشویق زائران ایرانی به بهره‌مندی اختصاصی از موکب‌های ایرانی است. با این

شیوه، از یکسو فرصت‌های تعاملی بین دو ملت برادر ایران و عراق بسیار کم‌تر می‌شود و از سوی دیگر، با هجوم زائران ایرانی به این موکب ایرانی، فرصت پذیرایی از زائران عراقی برای موکب‌های ایرانی و بالعکس از بین می‌رود و موکب‌ها حالت اختصاصی پیدا می‌کند.

۶. عکس‌برداری یا تصویربرداری بدون رعایت ملاحظات از زنان و دختران.

شرح:

در عکس‌برداری یا تصویربرداری از زنان و دختران باید به ملاحظاتی در نظر گرفته شود: اولاً: با توجه به فرهنگ مردم عراق و عموماً کشورهای عربی و حساسیت‌های بالای آن‌ها در موضوع عفاف، عکاسان و تصویربرداران تا حد امکان از عکس‌برداری یا تصویربرداری مستقیم از

زنان و دختران عراقی پرهیز کنند؛ چرا که موجب سوء تفاهم درباره مردم ایران شده و همکاری مردم عراق با اهالی رسانه را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد.

البته بیشتر زنان و دختران جوان عراقی از حجاب کامل یا در بعضی موارد از پوشیه استفاده می‌کنند. با این حال بهتر است از عکس و تصویر تک شات یا قاب‌های بسته در این موارد پرهیز شود. البته در فرهنگ عراقی، زنان سالخورده و دختر بچه‌های زیر هفت سال مستثنی بوده و نسبت به آنها این حساسیت‌ها وجود ندارد.

ثانیاً؛ با توجه به انتشار جهانی تصاویر در میان امت‌های مسلمان جهان، باید از گرفتن یا انتشار فیلم و عکس زنان و دختران ایرانی در شرایطی که عفاف و وقار ایشان مورد خدشه واقع شود یا در حالتی غیر از حزن یا شور حسینی، به شدت پرهیز شود.

مثال‌ها:

مثال اول:

در این تصویر اگرچه ممکن است عکس گرفته شده از دختر جوان عراقی با اجازه خود فرد باشد، ولی با توجه به فرهنگ مردم عراق، از سوی ایشان، نکوهش برانگیز خواهد بود. این گونه پوشش ضمن رعایت تمام مبانی شرعی حجاب و عفاف که نمونه آن میان دیگر کشورهای عربی نیز رایج و مرسوم است، ولی مردم عراق، همانند مردم یمن، در پوشش زنان فرهنگ سختگیرانه‌تری نسبت به دیگر اعراب دارند.

مثال دوم:

تصویر زیر اگرچه در بیان عشق و ارادت جامعه بانوان به سالار شهیدان است، ولی نوع عکسبرداری، حس و حال این ارادت را منتقل نمی‌کند و دور از شأن عقیفانه زن شیعه است. بدون شک عکس در حالت دیگری از همین سوژه (به طور مثال عکس از زاویه High Angle و در حالت واکس زدن کفشها - نه بیکار -) تأثیر بهتری داشته و مورد تأیید خواهد بود.

مثال سوم:

در این تصویر نیز، با آنکه سوژه بسیار عالی است، ولی عکاس در انتخاب لحظه عکاسی دقت کافی نداشته و به همه عناصر یا افراد سوژه توجه نکرده است. در این تصویر، حزن و وقار اربعین برای لحظه‌ای کمرنگ شده است (که البته در ۹۰ کیلومتر مسیر راهپیمایی، کاملاً طبیعی است) و متأسفانه عکاس همین لحظه را ثبت کرده است.

مثال چهارم:

این تصویر که با هدف نمایش حضور افراد مشهور (در این تصویر: ماندانا نصرتی) در راهپیمایی اربعین منتشر شده است. متأسفانه به روح این آیین توجه نکرده است و عکس بیشتر شبیه سلفی‌های تفریحی بازیگران در سفرهای تفریحی‌شان است. جز آنکه از حجاب مناسبی برخوردارند. ولی مانند عکس‌های پیشین، عاری از وقار اربعین است.

مثال پنجم:

این تصویر، از همان چهره مثال چهارم_ماندانا نصیری) است که عکس مناسب‌تری برای انتشار است.

مثال ششم:

تصاویر زیر، تصاویری از زنان و دختران ایرانی و عراقی است که هم حزن و اندوه اربعین را منتقل می‌کند، هم وقار و متانت زن شیعه را نمایان می‌سازد و هم مبین حضور پر شور زنان در آیین اربعین حسینی علیه السلام است.

۷. رسانه‌ای کردن مشکلات، بهداشتی یا نظافتی میزبانان عراقی.

شرح:

یکی از وظایف و کارکردهای رسانه‌ها نظارت و انتقال کاستی‌ها و بیان مشکلات و معضلات با هدف رفع آن‌هاست، ولی در شرایط راهبردی منطقه و کشور عراق، با توجه به خدمات بی چشم داشت ملت عراق، بیان برخی از این مسائل نوعی بی انصافی یا توهین تلقی شده و سبب ناراحتی ملت یا مسئولان عراقی خواهد شد.

بنابراین سعی شود در طرح مسائل و معضلات اربعین، مشکلات، بهداشتی یا نظافتی کشور عراق به ویژه موبک‌های ارائه دهنده خدمات به زائران رسانه‌ای نشود. در عین حال رسانه‌ها در جهت وظایف خود، برای رفع این کاستی‌ها، پیشنهادات خورا با مردم، زائران و مسئولان ایرانی مطرح کنند.

مثال:

تاکنون نمونه خاص و برجسته‌ای از این گونه مشاهده نشده است. با این حال توجه به رعایت این اصل مهم است. نمونه زیر، قسمتی از یک سفرنامه منتشر شده اربعین است که صراحتاً به این موضوع پرداخته است:

یکی از بیدیه‌های اسف انگیز در تقریباً همه جاهایی که در این سه روزه دیدم، وضع بسیار بد نظافت و بهداشت بود. چنین وضعیتی اصلاً در شأن آن مشاهد مقدسه و آن مردم اصیل و نجیب نیست. همه اعم از میزبان و مهمان در هر چه کثیف تر کردن فضا مشارکت داشتند و کم کسی دیده می شد که بطور جد به فکر نظافت و ریاسازی باشد. البته تردیدی نیست که با هجوم یکبارگی میلیون ها مسافر، تولید زباله بسیار افزایش می یابد و نظافت آن کار آسانی نیست و این مطلبی قابل درک است. اما مشکل بهداشتی در آنجا فراتر از این امر است. با وجود بسطل های زباله، بسیاری بیس از خوردن موه، پوست را به هر جا که دلشان میخواست پرتاب می کردند؛ همینطور ظرف های بگبار مصرف غذا و بطری های آب و هر چیز دیگر را. حتی جاهایی که در مسیر زوار قرار ندارند هم وضع چندان بهتری ندارند. مقدس ترین شهرهای شیعه باید زیباترین و نظیف ترین شهرهای دنیا باشند و وضعیت موجود اصلاً ناسازی با آن اماکن مقدس ندارد. در کنار این همه بابلو و برجم و بر درباره موضوعات ارزشمند مختلف، ناآهوانی که امر نظافت را یادآوری کنند به چشم نمی خوردند. بنده فقط یک مورد پارچه نوشته ای در این زمینه دیدم که بسیار خوشحال شدم و روزی اسیدی را احساس کردم. موبک عشاق الحسین (ع) کلبه جامه الکوفه نوشته بودند: «المحافظة علی نظافة الموباک دلیل علی وعی الزائر الحسینی». این تابلوی امید بخش نشان می دهد که کسانی هرچند اندک به اهمیت این فضا پی برده اند. برای رسیدن به وضعیت مطلوب، فرهنگ سازی و آموزش و جهاد پاکسازی و ریاسازی ضروری است و لازم است همه عاشقان اهل بیت اعم از دولت های عراق و ایران و مردم عراق و زائران دست در دست هم دهند تا شهرهای مقدس ما هر چه تمیز تر و زیباتر جلوه کنند. این فضا با آبروی شیعه مرتبط است.

۸. متوقع سازی یا افزایش انتظارات زائران در بیان خدمات موبک‌ها.

شرح:

گاهی در بیان خدماتی که موبک‌ها به زائران ارائه می‌کنند، از ادبیاتی استفاده می‌شود که زائران را برای دریافت این خدمات متوقع می‌سازد.

همواره باید توجه داشت که خدماتی که موکب‌ها یا مردم عراق و حتی ایران به زائران ارائه می‌کنند، لطف و محبتی خالصانه است و تنها با هدف رضایت خدا و اهل بیت علیهم‌السلام صورت می‌گیرد. متأسفانه در نتیجه برخی گزارش‌های رسانه‌ای برخی زائران برای دریافت تمام و کمال این خدمات متوقع شده و گاه بر خوردهایی نامناسبی بروز داده‌اند. وجود این توقع به تنهایی می‌تواند زائری را که از دریافت همیشگی یا کامل خدمات بازمانده است، دچار سرخوردگی کرده و از او یک مبلغ منفی علیه مراسم اربعین بسازد.

مثال: نظارت دولتی بر اجرای بهینه خدمات مردمی!

وک در حاشیه بازدید از مرز سلیمچه در جمع خبرنگاران گفت: حرکت زائران اربعین به سمت عراق، نوعی یویابی و رشد فرهنگی در میان شیعیان است که با تکیه بر فرهنگ ناب اهل بیت(ع)، قرآن و عترت به دست آمده و هر ساله توسعه و رونق می‌یابد.

وک با اشاره به اینکه شیوه خدمات رسانی به زائران اربعین در مرزها از سوی هیئت مذهبی باید تاریخ‌نیت شود، تصریح کرد: اقدامات بسیار خوبی جهت رفاه حال زائران اربعین حسینی توسط هیئت‌های مذهبی صورت گرفته و این خدمات تا بازگشت زائران از عراق ادامه خواهد داشت.

حجت‌الاسلام خاموشی، با بیان اینکه 683 موکب در مسیر زائران اربعین راه اندازی شده که 150 موکب در مرز سلیمچه، 233 موکب در مرز چذابه و 300 موکب نیز در مرز مهران مستقر است، افزود: خوشبختانه شیوه خدمات رسانی به مردم از سوی موکب‌ها و هیئت‌های مذهبی بسیار خوب است.

وک با اشاره به اینکه در این بازدیدها شیوه‌های خدمات رسانی به زائران بررسی و نقاط ضعف و قوت آنها را شناسایی می‌کنیم، ادامه داد: از آنچه که این موکب‌ها مردمی هستند قطعا دارای نقاط ضعفی خواهند بود که با بررسی آنها این کمبودها را برای سال آینده جبران خواهیم کرد.

در برخی از خبرها و گزارش‌ها، نظارت بر عملکرد موکب‌ها توسط سازمان‌های حاکمیتی مطرح شده است و قول داده شده است که کیفیت خدمات در این موکب‌های مردمی افزایش یابد. این شکل از خبر یا گزارش، به صورت ناخودآگاه مخاطب را متوقع می‌سازد و توقع او را در دریافت کیفیت عالی خدمات بالا می‌برد.

۹. ایجاد توقعات کاذب در مردم و زائران از مسئولان (در ضمن مطالبه و پرسشگری).

شرح:

روشن است که مسئولان ایرانی و عراقی برای ارائه تسهیلات و خدمات مناسب و تهیه زیر ساخت‌های لازم برای برگزاری هر چه بهتر مراسم اربعین، وظایف مهم و سنگینی دارند که باید توسط مردم و رسانه‌ها از آنان مطالبه شود، ولی نباید فراموش کرد که بزرگی و بی‌بدیل بودن مراسم باشکوه اربعین به دلیل مردمی بودن آن است.

اینکه زائران اربعین با پای پیاده و با کمترین امکانات حاضر به پذیرش رنج سفر برای زیارت

می‌شوند و اینکه گروهی از مردم با بذل تمام داشته و دارایی خود سعی می‌کنند نیازهای ضروری این حجم عظیم از زائران را فراهم کنند، از مسئولیت دست اندرکاران مراسم اربعین نمی‌کاهد. ولی باید توجه داشت که تشدید توقعات عمومی پیش از سفر، زائرانی را که به طور طبیعی با مشکلات سفر اربعین روبه رو می‌شوند، دچار سرخوردگی خواهد کرد.

از این رو، رسانه‌ها باید مراقب باشند تا ضمن مطالبه از مسئولان، در مردم و زائران توقعات کاذب ایجاد نشود.

۱۰. امکان سازی ناخواسته برای طرح‌ها و عملیات‌های تروریستی.

شرح:

با توجه به دشمنی‌های بسیار علیه شیعیان و عاشقان حضرت اباعبدالله علیه السلام و تهدیدات بالقوه و بالفعل فراوان علیه مراسم اربعین حسینی و زائران آن، رسانه‌ها باید همواره به مسائل امنیتی زائران و مجاوران توجه داشته باشند و ترفندهای تروریستی و ضد امنیتی دشمنان را به دقت فراگیرند و نسبت به آن هوشیار باشند. از این رو، لازم است اصحاب رسانه‌ها نکات امنیتی خاصی را بیاموزند تا ناخواسته در عملیات‌های تروریستی یا ضد امنیتی مشارکت پیدا نکنند.

متأسفانه سازمان‌های تروریستی با زیرکی و آموزش‌های خاصی که دیده‌اند، به تفکر رسانه‌ها نفوذ کرده و در بعض موارد از تریبون رسانه‌ها برای هدایت، امکان سنجی و امکان سازی طرح‌های تروریستی‌شان استفاده می‌کنند.

مثال:

طرح اهدای عروسک به کودکان اربعین: با آنکه در سال ۹۳ و ۹۴ هشدارهایی مبنی بر وجود عروسک‌های آلوده به مواد انفجاری در مسیر پیاده روی اربعین داده شد، ولی در خبرهای

پیش‌قراول اربعین ۹۵، برخی رسانه‌ها، طرحی را معرفی می‌کنند که در آن از زائران خواسته شده تا عروسک‌هایی را از شهر و دیار خود تهیه کنند و در مسیر پیاده روی اربعین به هر کودکی که می‌بینند اهدا کنند.

این طرح با عنوان «نشاندن لبخند بر لبان کودکان اربعین» با هدف تکریم از کودکان اربعین و به نیت حضرت رقیه سلام الله علیها معرفی شده است، ولی متأسفانه زمینه را برای اقدامات ضد امنیتی تروریست‌ها فراهم می‌کند. با فراگیر شدن این طرح، امکان مقابله با اقدامات تروریست‌ها (عروسکهای انفجاری) از بین رفته یا بسیار دشوار خواهد شد. این طرح هم‌اینک در کانال تلگرامی «کودکان اربعین» معرفی شده است.

متأسفانه کانال‌ها و سایت‌های مختلف، مطالب این کانال را منعکس و بازپخش (فرووارد) کرده‌اند.

ممکن است این کانال صرفاً توسط گروهی خیرخواه و فعال فرهنگی تأسیس شده باشد؛ لکن ناخواسته سبب دشواری حفظ امنیت مراسم است.

این تنها یک مورد بی‌احتیاطی سهوی است که به اصحاب رسانه یادآور می‌شود، مواظبت و مراقبت از صحت

ایده‌های دریافتی نیز جزء لوازم فعالیت رسانه‌ای در شرایط مخاطره‌آمیز امنیتی است.

رسانه‌ها همچنین باید در انتشار تصاویر از مسیرها، موبک‌ها و اماکن مرتبط با اربعین، مراقب مسائل امنیتی باشند؛ چرا که در صورت رعایت نکردن ملاحظات امنیتی در تصویربرداری و انتشار تصاویر، ممکن است حفره‌های امنیتی به وجود بیاید.

پرهیز از ارتباط با عناصر خارجی و ناشناخته:

یکی از نکات امنیتی مهم برای رسانه‌ها، پرهیز از ارتباط‌گیری با عناصر ناشناخته داخلی و خارجی است.

عملیات نفوذ در رسانه‌ها عمدتاً از طریق این ارتباطات و افراد صورت می‌گیرد. افرادی که به خبرنگاران یا مسئولان رسانه‌ها در قالب‌های مختلف دوستی، همکاری، تعامل و ... نزدیک شده و طرح‌های ضد امنیتی خود را به اهالی رسانه القاء می‌کنند.

۱۱. بزرگنمایی‌های غیر واقعی و غیر ضروری و نشر خرافات

شرح:

پیاپی بزرگ اربعین حسینی که در سال‌های اخیر به عنوان بزرگترین حادثه جهان تشیع (از نظر جمعیتی) و بلکه بزرگترین اجتماع بشری تاریخ ثبت و ضبط شده است، نیاز به بزرگنمایی و اغراق ندارد و عنوان اول اجتماعات بزرگ بشری را از آن خود کرده است و دوست و دشمن را به اعتراف واداشته است، چه نیازی به غلو دارد؟! چه معجزه‌ای بزرگ‌تر از آنکه در ناامن‌ترین منطقه جهان بزرگترین اجتماع بشری شکل می‌گیرد و در کمال امنیت کار خود را به پایان می‌برد.

مثال: عروسک غمگین

متأسفانه، خرافات و انحرافات غلو آمیز، از مهمترین مخاطرات یک مناسک یا آیین دینی است و آیین زیارت اربعین نیز از آن مستثنا نیست.

اتفاق عجیب در اربعین حسینی (باورنکردنی)!!

www.aparat.com/behnamgo...درس کانال B-E-S-T.. اتفاق عجیب در اربعین حسینی (باورنکردنی)!! تغییر چهره عجیب عروسک دختر بچه عروسک‌ها که میدانید با صورت شاد و خوشحال تولید شده و میشوند... چگونه این عروسک در اربعین حسینی (سال پیش) صورتی چنان اندوهگین و ناراحت کننده پیدا کرده! اقصاوت با خودتان.....

برخی رسانه‌ها در سال‌های گذشته، مسائل عجیبی از اربعین روایت می‌کنند که هم قابل خدشه است و هم خرافه‌سازی و مغایر با عقلانیت دینی است.

«عروسک غمگین» ویدئویی است از یک عروسک با چهره‌ای غمگین که ادعا شده است، ابتدا صورتی شاد داشته و در مراسم اربعین، چهره‌ای غمگین پیدا کرده است.

۱۲. پرهیز از مصاحبه یا نقل خبر از افراد غیر مسئول در حوزه‌های تخصصی

شرح:

با توجه به تخصصی شدن فعالیت‌ها در اربعین حسینی و تشکیل کمیته‌ها و کارگروه‌های تخصصی در ستاد مرکزی اربعین حسینی و انسجام بخشیدن به کلیه فعالیت‌ها در ذیل کمیته‌های ستاد، رسانه‌ها چه در اطلاع‌رسانی و نشر اخبار و چه در شرایط بحرانی و پیگیری مسائل و مطالبات، از مصاحبه یا گفت‌وگو با افراد یا حتی مسئولان غیر مرتبط یا غیر رسمی و نقل خبر و دیدگاه از سوی ایشان پرهیز کنند. (البته انجام وظایف رسانه‌ای اعم از طرح پیشنهاد یا بیان مطالبات از بیان افراد و حفظ آزادی بیان در چارچوب قوانین و ضوابط به قوت خویش باقی است و مسئله در موضوع انتشار خبر یا پیگیری مطالبات است.)

مثال:

متأسفانه در سال‌های گذشته مکرر مشاهده شده است، افراد مختلف در مسئولیت‌های مختلف و بعضاً مردمی، در همه موضوعات چه مرتبط و چه غیر مرتبط اظهار نظر و اطلاع‌رسانی می‌کردند و با رسانه‌های مختلف نیز با عناوین متنوع مصاحبه می‌کردند. در بعضی موارد نیز مشاهده می‌شد که برخی خبرهای غیر موثق و بعضی دیدگاه‌ها، مغایر با سیاست‌های کلان مصوب بیان می‌شد.

برای حفظ احترام افراد از بیان مثال‌ها در این مورد پرهیز می‌کنیم.

۱۳. بازنمایی آرم و نشان‌های نهادهای دولتی، نیمه دولتی یا حاکمیتی ایران در عراق

شرح:

با توجه به کمک نهادهای ایرانی به عراق در برگزاری هرچه بهتر مراسم اربعین، رسانه‌ها حتی الامکان از انتشار زیاد این مسئله و تکرار آن به اشکال مختلف پرهیز کنند.

بازنمایی آرم و نشان‌های دولتی (یا شبه آن) بر روی اشیاء و لوازم خدماتی، از یکسو به اهداف نهادهای ایرانی آسیب می‌زند و خدمات مردمی ملت ایران را نیز تحت الشعاع خود قرار می‌دهد و از سوی دیگر، سبب دلخوری مسئولان عراقی و کاهش پذیرش ملت و مسئولان عراقی برای همکاری‌ها و اقدامات مشترک خواهد شد.

مثال:

همکاری شهرداری‌های ایران در مدیریت شهر کربلا و همچنین رفع نیازهای مشخصی در طول مسیر، یکی از نقاط برجسته همکاری ایران و عراق است که مشکلات زیادی را نسبت به سالهای قبل حل کرد. با این حال هر کجای مسیر و شهر را نگاه می‌کردی، اشیاء و لوازمی با آرم شهرداری دیده می‌شد و رسانه‌ها نیز چه به صورت گزارش و چه به صورت تصویری این مسئله را بیش از اندازه پوشش رسانه‌ای داده و تکرار کردند که به گونه‌ای که گویا مسئولان عراقی هیچ اقدام شایسته‌ای در این باره انجام نداده بودند و این مسئله سرانجام اعتراض مسئولان شهر کربلا را به دنبال داشت. یکی دیگر از مشکلات اینگونه گزارش‌ها، ایجاد فرصت برای بهانه تراشان و معاندان محور مقاومت است که آن را دلیلی برای طرح اتهام دخالت نهادهای ایران در عراق و انتقال تسلیحات در پوشش کمک به برگزاری مراسم اربعین می‌دانند.

به جای آن می‌توان نشان داد که چگونه مسئولان عراقی با تمام توان خویش به میدان خدمت‌رسانی آمده‌اند و ایران نیز سهم کوچکی از این خدمت بزرگ را از باب وظیفه بر دوش گرفته است.

۱۴. بی‌دقتی یا بی‌سلیقگی در انتخاب افراد برای مصاحبه یا فضای مصاحبه و زمینه تصویر شرح:

جمعیت اربعین در کشور عراق، که جامعه‌ای ۷۲ ملّت است و از فرقه‌ها و عقاید مختلف و از جریان‌های فرهنگی سیاسی اجتماعی متنوع در آن حاضر می‌شوند. از این‌رو، در انتخاب افراد برای مصاحبه سعی شود حتی المقدور شناختی اولیه نسبت به افراد مورد مصاحبه صورت گیرد، به ویژه در مصاحبه‌هایی که به صورت پخش زنده است.

همچنین در گزارشها و مصاحبه‌های تصویری، نسبت به محیط مصاحبه و تصویر زمینه بسیار دقت شود.

مثال:

قرار گرفتن صف دستشویی، هجوم جمعیت برای گرفتن یک نذری خاص، محل انباشت زباله، بنر شخصیت‌های سیاسی و یا تصویر سران جریان‌های انحرافی در زمینه تصویر از جمله مشکلاتی است که در برخی از مصاحبه‌ها یا گزارش‌ها مشاهده شده است.

۱۵. برجسته سازی فعالیت‌های ایران در عراق به گونه‌ای که شائبه دخالت ایجاد شود.

شرح:

اگرچه نهادهای مردمی و حتی حاکمیتی و در بعضی موارد نظامی ایران در عراق، سرمایه‌گذاری‌های بسیاری انجام داده‌اند و در موضوع اربعین نیز همکاری‌های فشرده‌ای را با نهادهای مردمی و دولتی عراق دنبال می‌کنند، متأسفانه به دلیل حساسیت‌های سیاسی و اجتماعی جامعه عراق، نباید این اخبار را به گونه‌ای منتشر کرد که شائبه دخالت در امور عراق و یا حتی نشانی از نفوذ سیاسی، امنیتی، نظامی، اقتصادی و یا حتی فرهنگی به همراه داشته باشد. مهم است که تأکید شود آنچه را ایران انجام می‌دهد، برای خدمت به زائران بوده و تصمیمات و برنامه‌ها نیز صرفاً برای زائران ایرانی انجام می‌شود.

۱۶. انتشار فعالیت‌های افراد و نهادهای نظامی ایران در کشور عراق.

شرح:

اهالی رسانه می‌دانند که بخش زیادی از فعالیت‌های مختلف و متنوع ایران (فرهنگی، خدماتی، امنیتی و ...) در مراسم اربعین در سالهای قبل از طریق سپاه پاسداران انقلاب اسلامی یا نهادها و افراد وابسته به آن انجام می‌شد و البته با توجه به حساسیتهای خاص منطقه، امری کاملاً طبیعی و ضروری به نظر می‌رسید. ولی همین اقدامات در صورت انتشار رسانه‌ای می‌تواند حساسیتهای سیاسی در عراق یا کشورهای عربی ایجاد کند. بنابراین در صورت تمایل به انتشار این قبیل فعالیتها، از انتساب آن به افراد، سازمانها یا نهادهای نظامی یا وابستگان آنها پرهیز شود.

همچنین دقت شود در گزارشها یا مصاحبه‌ها، درجه‌های نظامی فعالان اربعین از قبیل سردار و سرهنگ و سرلشگر بیان نشود. از نظامیانی که در مسائل فرهنگی یا خدماتی ورود کرده‌اند، یا نباید نام برده شود و مورد مصاحبه قرار گیرند یا در غیر اینصورت، درجات نظامی‌شان نباید مطرح شده و تنها سمت اجرایی یا فرهنگی‌اش عنوان گردد.

رئیس ستاد اربعین اعلام کرد:

مسئولیت تامین امنیت مراسم اربعین با دولت عراق است

رئیس ستاد اربعین حسینی با اشاره به اینکه موضوعات امنیتی در لایه‌های انتظامی و امنیتی در عراق انجام شده است، اظهار کرد: ما در عراق در ایام اربعین نقش مستشاری، هماهنگی و تبادل اطلاعات داریم و مسئولیت تامین امنیت با دولت عراق است.

مسئول روابط عمومی کل سپاه تشریح کرد

جزئیات اقدامات سپاه در روند برگزاری مراسم اربعین و بازگشت زائران حسینی

سردار شریف اقدامات سپاه در برگزاری مراسم اربعین در کربلا و بازگشت زائران حسینی را تشریح کرد.

۱۷. بزرگنمایی اتفاقات و بحران سازی‌های کاذب رسانه‌ای.

۱۸. تشدید بی نظمی و آشفتگی با اطلاع رسانی خودسرانه در شرایط بحران.

شرح:

متأسفانه برخی رسانه‌ها با هدف ایجاد جاذبه‌های خبری، بعضی از مشکلات موجود یا مسائل مستحدثه در ایام اربعین را بزرگنمایی کرده و با القاء بحران، به دنبال افزایش مخاطب هستند. حتی در مواردی از واژه بحران برای ساده‌ترین مسائل استفاده می‌شود. این شیوه‌گاه از یک مسئله بسیار ساده، تنها به واسطه تشدید رسانه‌ای، یک بحران واقعی می‌سازد.

لازم است رسانه‌ها به این مهم توجه داشته باشند که فضای خبری اربعین، بستر اینگونه خبرسازیه‌ها و جاذبه‌آفرینی‌ها نیست. به علاوه آنکه سیاست کلی در موضوع اربعین چنان است که حتی در صورت بروز بحران، نباید آن را رسانه‌ای کرده و به مردم منتقل کرد. در شرایطی که دشمنان اسلام و مسلمین به دنبال ضربه زدن به آیین بزرگ زیارت اربعین هستند و از هیچ تلاشی فروگذار نمی‌کنند، بر هم زدن نظم و آرامش و اقتدار این آیین، هدف اصلی آنان است و رسانه‌ها نباید آنان را به این هدف برسانند.

ضمن آنکه القاء بحران یا حتی اعلام حالت بحرانی در شرایط بحران واقعی، می‌تواند نظم عمومی را بر هم زده و مدیریت بحران را برای مسئولین مربوطه بسیار دشوار کند. در چنین شرایطی رسانه‌ها تنها باید آرامش را به جمعیت زائرین و خادمین بازگردانده و در هماهنگی کامل با مسئولین، شرایط را برای مدیریت و حل مسائل فراهم سازند.

مثال:

گاهی مشاهده شده است که در مبادی ورودی و خروجی یا فرودگاهها به دلیل ازدحام جمعیت، مشکلاتی بوجود آمده است و در این بین اعتراضاتی صورت گرفته است که منجر به دخالت مأمورین ایرانی یا عراقی شده است. برخی رسانه‌ها در این شرایط با استفاده از تیتز بحران امنیتی در فرودگاه یا مرز و بحرانی جلوه دادن شرایط، به دنبال خبرسازی و تهییج مخاطبین به پیگیری اخبار بوده‌اند. در حالی که در چنین شرایطی، وظیفه اصلی رسانه‌ها بازگرداندن آرامش به مسافران و کمک به مدیریت شرایط و حل مشکلات است. شایسته است رسانه‌ها در چنین شرایطی، خواسته مسئولین و مردم را به اطلاع طرفین برسانند و به عنوان عنصر هماهنگ کننده و مشوق برای سطح بالاتری از همکاریها ایفای نقش کنند. همچنین مردمی را که سردرگم می‌شوند، به رفتاری منطقی و پیشبرنده، راهنمایی کنند.

۱۹. طرح مسائل اختلافی یا مناقشات تاریخی ایران و عراق.

شرح:

با توجه به نزدیکی و همکاری بی نظیر ملت‌های ایران و عراق در مناسبت اربعین، و تبلور نتایج این همکاری معنوی در عرصه‌های سیاسی و نظامی منطقه، دشمنان بسیاری تلاش می‌کنند تا این همکاری و برادری تاریخی احیا شده در سایه الطاف اهل بیت علیهم‌السلام را مورد هجمه قرار داده و با اختلاف افکنی میان دو ملت، روابط عمیق ایجاد شده را تضعیف و تخریب نمایند.

طرح مسائل اختلافی، مباحثی چون عرب و عجم، یا یادآوری برخی مناقشات تاریخی مانند جنگ ایران و عراق، به ویژه در ایام اربعین که بیشترین تنیدگی اجتماعی بین دو ملت برقرار می‌شود، می‌تواند زمینه را برای این اختلاف افکنی‌ها آماده سازد.

در این راستا پیشنهاد می‌شود علاقه‌مندان و دغدغه‌مندان، به جای پرداختن موضوع و عباراتی چون «جنگ تحمیلی»، «جنگ ایران و عراق» و مانند آن، به موضوع شهدا و یادواره شهدا همراه با

شهادت‌های مدافع حرم پردازند که برای مردم عراق مقبول بوده و عوام جامعه ایران را نسبت به برخی افکار مسموم نیز واکسینه خواهد کرد.

همچنین می‌توان به مراودات تاریخی مثبت میان دو ملت پرداخت و سالها مبارزه مشترک دو ملت علیه دیکتاتوری صدام، یا شهادت‌های ایران و عراق در دفاع از حرم عمه سادات را مورد اشاره قرار داد.

۲۰. تبلیغ یا بزرگنمایی غیرواقعی نسبت به جریانهای انحرافی یا افراطی شیعه در اربعین

حسینی

شرح:

جریانهای افراطی و انحرافی شیعه، از هر فرصتی برای عرضه اندام و تبلیغ استفاده می‌کنند و بدون شک، فرصت زیارت اربعین حسینی، برای آنان هم از یک سو تهدید است و هم از سوی دیگر یک فرصت. آنها سعی می‌کنند این فرصت را غنیمت شمرده و از آن برای تبلیغ باورهای نادرست خود در میان شیعیان استفاده کنند.

رسانه مراقب باشند از یک سو، در بازشناسی آنان غفلت نکرده و خواسته یا ناخواسته، مبلغ آنان نباشند و از سوی دیگر نیز با بزرگنمایی خطرات آنان، تبلیغ غیر مستقیم برای آنان نکنند.

بهترین شیوه در خصوص جریانهای انحرافی، بی‌اعتنایی و عدم بزرگنمایی است که باید با ایجاد گفتمان‌های شبهه‌گریز، بدون آنکه نامی از آنان برده شود، شبهاتشان پاسخ داده شود. البته رسانه‌های اختصاصی، می‌توانند آگاهی بخشی به کنشگران و فرهیختگان فرهنگی را در دستور کار خود قرار دهند.

۲۱. بدیل‌سازی یا تقابل زیارت اربعین با سایر مناسک و مناسبت‌های دینی به خصوص حج

شرح:

عظمت بی‌بدیل حماسه اربعین حسینی در سالهای اخیر موجب شده است تا برخی از جریان‌های فکری و یا رسانه‌های شیعی، آن را در تقابل با سایر مناسک همچون حج، عمره، زیارت مدینه و... قرار دهند. اگرچه ممکن است این تطبیق و تقابل با هدف تعظیم شعائر حسینی ع باشد ولی بهانه‌ای به دست دشمنان تکفیری و سلفی می‌دهد که زائران اربعین را کافر

دانسته و حکم به ارتداد ایشان دهند. بی‌تردید حج یک واجب و فریضه دینی است که به هیچ وجه نباید تحت الشعاع جریانات دیگر قرار گیرد.

با پررنگ‌تر شدن حماسه اربعین و گسترش توان فرهنگی تفکر اسلام ناب اهل بیت در این مراسم، بعضاً مشاهده شده جریان‌های افراطی شیعه و معاندین نیز با هدف کاستن از اهمیت حضور در مراسم زیارت اربعین، سفر زیارتی کربلا برای روز عاشورا را برجسته کرده و آن را در مقابل زیارت اربعین قرار داده‌اند.

برای مقابله با این دوقطبی سازی غیرضروری و باتوجه به ویژگی‌های خاص و راهبردی مراسم اربعین و وجود برخی از افراطی گری‌ها در عزاداری‌های روز عاشورا در کربلا (قمه زنی، تیغ زنی و ...) و مناسب نبودن بازنمایی آن در رسانه‌ها، لازم است بر شکوه هر چه تمام‌تر مراسم عاشورای حسینی در همه مناطق جهان تأکید شده و به نسبت بازنمایی مراسم‌های شهر مقدس کربلا، اولویت به بازنمایی حماسه اربعین داده شود.

همچنین ایجاد بدیل‌هایی در پیاده روی مانند پیاده روی ۲۸ صفر، پیاده روی نیمه

شعبان و مانند آن، نوعی بدیل ساختن برای زیارت اربعین بوده و می‌تواند به مرور زمان با شکستن انحصار اربعین حسینی، عظمت آن را نیز تخفیف دهد. از این رو توصیه به حفظ انحصار در زیارت اربعین می‌شود.

مثال: عاشورا در شهر خودتان، اربعین کربلا

این پوستر نمونه‌ای از دعوت به زیارت کربلا در اربعین و برگزاری مراسم عاشورا در شهر و دیار خویش است.

۲۲. پرهیز از انتشار و بازنمایی شمایل و تصاویر حضرت اباعبدالله علیه السلام و حضرات معصومین علیهم السلام در موبک‌های عراقی

شرح:

اگرچه در بسیاری از فتاوی مراجع عظام شیعه، تصویرگری شمایل حضرات معصومین علیهم السلام را شرعاً جایز ندانسته‌اند، ولی متأسفانه در فرهنگ شیعیان عراقی، شمایل منسوب به معصومین علیهم السلام بسیار رایج بوده و در مسیر اربعین حسینی، اینگونه شمایل به ویژه شمایل حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام و فرزندان و یاران ایشان بسیار دیده می‌شود. به جرأت می‌توان گفت که بیرق‌های عراقی به طور مرسوم حاوی شمایل حضرت بوده و برخی از این شمایل نیز بسیار دلخراش و دور از شأن منسوبان آن است.

بدون شک این یک اشکال فرهنگی است که باید در تعاملات فرهنگی مراقب بود به سایر ملت‌های جهان شیعه به ویژه کشور ایران سرایت نکند بلکه کوشید با تأثیرگذاری فرهنگی، آن معضل رایج را نیز برطرف نمود.

فتاوی مراجع معظم تقلید در برخورد با این شمایل، حفظ احترام همراه با عدم قبول و ترویج است و رسانه‌ها نیز بر همین اساس، ضمن عدم توهین به این شمایل، از ترویج و بازنمایی و انتشار تصاویر آن خودداری کنند مگر آنکه در زمینه نقد و اصلاح فرهنگی آن باشد.

۲۳. انتشار و بازنمایی نظرات و دیدگاه‌های شاذ علما و صاحب‌نظران در موضوع اربعین حسینی

شرح:

برخی شخصیت‌ها و حتی علما و مراجع معظم، گاه نظرات شاذ و نادری در باره اربعین حسینی مطرح می‌کنند که در مغایرت با سیاست‌های ستاد مرکزی اربعین و حتی مخالف با نظرات رایج علما و مراجع دیگر است و انتشار اینگونه نظرات (که گاه به صورت فتوی نیز معرفی می‌شود) برخلاف مصالح جهان اسلام و به ضرر آیین عظیم اربعین حسینی است.

رسانه‌ها در مصاحبه و گفتگو با افراد، هم در انتخاب مصاحبه‌شونده از این منظر دقت داشته باشند و هم در انتشار و انعکاس سخنان افراد به این مسائل توجه کافی داشته باشند. صرف بیان هر سخنی از یک شخصیت ذی نفوذ یا حتی عالم و دانشمند، مجوزی بر انتشار آن دیدگاه‌ها نیست.

مثال:

در برخی رسانه‌ها مصاحبه‌ها یا نقل قول‌هایی منتشر شده بود که دیدگاهی شاذ را بیان می‌کرد. از این جمله می‌توان به «جواز شرعی عبور غیر قانونی از مرز برای شرکت در مراسم اربعین» اشاره کرد که تحت عنوان فتوا نیز منعکس گردید.

۲۴. طرح و انعکاس اختلاف نظرات میان مسئولین مختلف در موضوعات واحد مرتبط با اربعین

شرح:

ممکن است در برخی از موضوعات مرتبط با اربعین، دو مسئول مستقیم یا غیر مستقیم، دیدگاه متفاوتی را بیان کنند. در چنین شرایطی، رسانه‌ها حتی المقدور از انعکاس چنین تناقضاتی پرهیز کنند و با انجام هماهنگی با ستاد مرکزی اربعین، تنها دیدگاه متقن را منتقل نمایند. در مواردی که بین دیدگاهها تزاخم باشد، اولویت بازنمایی رسانه‌ای با سیاستهای نظام جمهوری اسلامی است که در ستاد مرکزی اربعین حسینی تعیین شده است.

۲۵. تجاری سازی فضای خدمت به زائران

شرح:

جمعیت چند میلیونی اربعین فرصت بی نظیری برای هر اقدام تجاری و اقتصادی است که ممکن است افراد یا گروههایی به دنبال بهره برداری اقتصادی از این فرصت باشند. رسانه‌ها تلاش کنند تحت عناوین مختلف مذهبی و فرهنگی، در دام سودجویان قرار نگرفته و از تجاری سازی فضای اربعین پرهیز کنند.

اربعین تا کنون میدان ایثار و فداکاری خادمان اهل بیت علیهم السلام بوده است و همواره نیازهای اساسی زائران تنها از طریق نذورات و تبرعات تهیه شده است و لازم است این شیوه همچنان حفظ شود و تا حد امکان موارد فعلی نیز (مانند حمل و نقل که زائران برای آن هزینه می‌پردازند) باید با فرهنگ سازی رسانه‌ها نیز مورد توجه خیرین و نذرکنندگان قرار گیرد تا مشتاقان سفر اربعین تنها به اراده‌ای برای حرکت نیاز داشته باشند و فقر مانع هیچ مشتاقی در زیارت اربعین نباشد.

۲۶. نشر و تبلیغ فعالیت‌های فرهنگی و مذهبی ناشناخته یا بدون مجوز کمیته فرهنگی ستاد

مرکزی اربعین

شرح:

یکی از وظایف رسانه‌ها در مناسبتهای مذهبی، اطلاع رسانی و همچنین انتشار محتوای مراسمات مذهبی و برنامه‌های فرهنگی است.

رسانه‌ها در انجام این وظیفه مهم دقت داشته باشند برنامه‌های فرهنگی مذهبی ناشناخته را تبلیغ و نشر ندهند. بدون شک هر برنامه یا مراسم و مجلسی به نام اهل بیت علیهم‌السلام در مسیر سلام و سلامت دینی نیست و بسیاری منحرفانی که به نام خاندان نبوت به ویژه حضرت سیدالشهدا، افکار انحرافی خود را نشر می‌دهند.

بهترین معیار برای رسانه‌ها در تشخیص صحت و بطلان فکری برنامه‌های دینی اربعین، مجوز کمیته فرهنگی ستاد مرکزی اربعین حسینی است که موظف است با استفاده از کارشناسان دینی خبره، صحت برنامه‌ها را تشخیص داده و اعلام کنند.

۲۷. تبلیغ اماکن مذهبی غیر مستند و غیر موثق کشور عراق

شرح:

متأسفانه در میان اماکن مذهبی مقدس در کشور عراق، اماکنی نیز وجود دارد که در میان عوام به خاندان اهل بیت منسوب شده است که این انتساب موثق و مستند نیست.

رسانه‌ها در معرفی و تبلیغ اماکن متبرکه و عتبات عالیات عراق به وثاقت و استناد این اماکن توجه کرده و از دعوت مردم به مکانهای غیر مستند چون مقام شیر فضه، مقام حضرت علی اکبر علیه‌السلام و ... پرهیز کنند.

ب) بایدهای رسانه‌ای عمومی**۱. برجسته سازی انواع اقدامات مشترک ایرانی – عراقی****شرح:**

از آنجایی که میزبان اصلی این سفره الهی، ملت عراق هستند، رعایت شأن این میزبانی ضروری است با این حال همکاری و کمک ملت بیدار ایران نیز امری پسندیده است. بازنمایی اقدامات مشترک هردو کشور می‌تواند توطئه دشمنان را در ایجاد اختلاف میان دو ملت خنثی سازد. به همین جهت مناسب است، رسانه‌ها برای رعایت هر دو موضوع فوق، ضمن حفظ شأن میزبانی ملت عراق، برخی اقدامات مشترک مانند موکب‌های ایرانی – عراقی، نماز جماعت‌های مشترک، تکریم موکب و مردم عراق توسط ایرانی‌ها و ... را پوشش مناسب دهند. این شیوهی بازنمایی، حس وحدت و اخوت میان دو ملت را تعمیق می‌بخشد.

مثال:

موکب مشترک دانشجویان ایرانی عراقی، نمونه چنین حرکتی است که در نیمه شعبان سال گذشته، اجرا شده و رسانه‌ای گردید. رسانه‌ها باید تحرکاتی از این دست را شناسایی کرده و برجسته نمایند.

در سال ۱۳۹۳ فعالیت مشترک هلال احمر ایران و عراق نمونه مناسبی است که البته به دلیل پاره‌ای مشکلات متوقف شد. مناسب است رسانه‌ها با طرح آسیب شناسانه آن، راهکارهای مناسب جهت احیای فعالیت های مشترک در زمینه‌های مختلف را بیان کنند.

۲. رعایت اولویت‌ها در بازنمایی فعالیت موکب‌های ایرانی**تشریح:**

با توجه به اصل تلاش برای تفکیک نکردن موکب‌ها بین ایرانی و عراقی و تأکید بر میزبانی مردم عراق در مراسم اربعین حسینی، همچنین رعایت اولویت در بازنمایی فعالیت‌های مشترک، بهتر است رسانه‌هایی که مایل به بازنمایی فعالیت‌های هیئت‌ها و موکب‌های ایرانی هستند، موکب‌هایی را رسانه‌ای کنند که خدمات خود را در مسیرهای مغفول، به مسافران عرضه می‌دارند.

متأسفانه همچنان که اغلب موکب‌ها و خدمات در حدفاصل نجف کربلا متمرکز شده است، رسانه‌ها نیز در پوشش این حماسه عظیم خدمت‌رسانی به زائرین، لُز خود را بر این محدوده متمرکز کرده‌اند. با توجه به عظمت و گستره واقعه اربعین و کمبود جدی رسانه‌ها برای پوشش همین محدوده، طبیعی است که از پوشش شاخه‌های گسترده اربعین در سایر مناطق و مسیرها جا بمانند. با این حال با مدیریت صحیح رسانه‌ها و رعایت سیاست فوق، می‌تواند هم این گستردگی را پوشش دهد و هم از حضور هیئت‌ها و موکب‌های ایرانی به عنوان کامل‌کننده حلقه خدمت بهترین بهره‌برداری را به نفع زائران داشته باشد.

هم‌چنین موکب‌هایی که در مناطق مرزی و در هر دو سوی مرز - که خدمات موکب‌های عراقی وجود ندارد. کاری بسیار مغتتم است که خوب است رسانه‌ها با نمایش موکب‌های این مناطق، چنین اقداماتی را ترویج نمایند.

مثال:

کد خبر: ۵۱۱۴۹۹
تاریخ انتشار: ۲۰ آذر ۱۳۹۴ - ۱۰:۵۴
چاپ

[« سایر حوزه‌ها »](#)

احداث بزرگ‌ترین موکب دائمی زائران حسینی در کرمانشاه

با حضور نماینده ولی فقیه و رئیس سازمان اوقاف و امور خیریه، عملیات احداث بزرگ‌ترین موکب دائمی استقبال و ارائه خدمات به زائران عتبات عالیات در زمینی به وسعت ۱۰ هزار متر در استان کرمانشاه آغاز شد.

به گزارش مشرق، همزمان با برگزاری سی و هشتمین دوره مسابقات سراسری قرآن کریم در استان کرمانشاه، عملیات احداث بزرگ‌ترین موکب دائمی استقبال و ارائه خدمات رفاهی و

۳. تأکید بر حفظ نظم و رعایت قوانین کشور به ویژه کشور میزبان همراه با آموزش قوانین تشریح:

میدان اربعین، همواره صحنه ایثار و فداکاری و میزبانی‌های خالصانه بوده است. از این رو، غالباً زائران شرایط زندگی طبیعی در کشوری دیگر را لمس نمی‌کنند. شرایط خاص اربعین این تصور را به وجود آورده است که همه مناسبات از جمله مناسبات قانونی نیز مانند مناسبات دنیوی و مادی به فراموشی سپرده شده است. چه آنکه زائران نیز اغلب درگیر مناسبات قانونی نمی‌شوند. (مگر در مورد ویزا و پاسپورت).

ولی با این همه زائران باید قوانین کشور مبدأ را بشناسند و نسبت به آن پایبند بوده و احترام بگذارند و این وظیفه رسانه‌هاست تا افکار عمومی را با قوانین کشور عراق آشنا و بر رعایت آن حساس کنند.

مثال:

وزیر کشور:

زوار اربعین به قوانین و مقررات کشور عراق احترام بگذارند

”

وزیر کشور به زائران شرکت کننده در آیین اربعین حسینی توصیه کرد: به قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران و کشور عراق برای عالیات احترام گذاشته و آنها را رعایت کنند.

کد خبر: ۱۳۱۳۴۷
تاریخ انتشار: ۲۷ آبان ۱۳۹۴ - ۱۴۰۴

وزیر کشور به زائران شرکت کننده در آیین اربعین حسینی توصیه کرد: به قوانین و مقررات جمهوری و کشور عراق برای سفر به عتبات عالیات احترام گذاشته و آنها را رعایت کنند.

به گزارش تابناک ایلام، عبدالرضا راحمانی فضلی روز چهارشنبه در بدور ورود به ایلام در فرودگاه

در برخی خبرها و گزارش‌ها، به نقل از مسئولان کشور، هشدار به رعایت قوانین کشور عراق در ایام اربعین منعکس شده بود.

با این حال آنچه لازم است رسانه‌ها به آن پردازند، تنها بیان این هشدار نیست، بلکه معرفی و تشریح قوانین مورد نیاز و متیلا به زائران اربعین است. زائران تا این قوانین را فرانگیرند، حتی با وجود انگیزه نیز امکان رعایت ندارند!

مناسب است مجموعه‌ای از این قوانین در موضوعات مختلف مانند قوانین مربوط به ویزا و پاسپورت، قوانین مربوط به درگیری، قوانین مربوط به بیمه‌ها و ... برای زائران فهرست شده و به شکل آموزشی ترویجی تشریح شود.

۴. لزوم حفظ شأن و شرایط کودکان و خردسالان در تهیه و انتشار تصاویر

شرح:

در حماسه بی نظیر اربعین، کودکان و خردسالان شیعه نیز با هدایت والدینشان، وارد میدان زیارت یا خدمت شده و صحنه‌های زیبا و بی بدیلی از عشق و دلدادگی به امام شهیدان را خلق کرده‌اند. عکاسان و تصویربرداران نیز سعی کرده‌اند از این صحنه‌های ناب به سادگی نگذرند و آن را ثبت و ضبط کنند و رسانه‌ها نیز آنها را انتشار دهند.

اما در این تصاویر، گاه با صحنه‌هایی مواجه می‌شویم که اگرچه نشانی از عشق و ایثار در شیعیان خردسال است و از نظر هر شیعه، نمایان کننده میزان محبت اهل بیت در جان پاک و شیر پاک خورده آن کودک است ولی در سطح بین الملل و حتی منطقه و در بین غیر شیعیان و غیر مسلمانان، موجبات خرده گیری بر شیعه شده و آن را تصویری از ظلم والدین به کودکی می دانند که قربانی عقاید پدر و مادرش شده است.

از این رو، باید در انتخاب تصاویر و انتشار آن دقت کرد تا اینگونه صحنه‌ها و تصاویر به دست

دشمنان تنگ نظر تشیع نرسد و بهانه اشکال تراشی و تخریب اربعین حسینی را در اختیارشان قرار ندهد.

مثال:

در برخی تصاویری که از کودکان خادم در مسیر زائران اربعین منتشر شد، برخی از گروه های افراطی اسلامی، آن را بهانه‌ای برای حمله به اندیشه تشیع و اربعین حسینی ساختند. عکس هایی که در آن کودکان به کارهای سخت یا دور از شأن کودکی شان گمارده شده باشند، نباید منتشر شود. تصاویری چون واکس زدن کودکان بر کفش زائران، بلند کردن ظرف ها یا سبدهای سنگین پذیرایی، جارو کردن موبک‌ها یا مسیرها و ... در مقابل تصاویری چون تعارف دستمال

کاغذی، تعارف لیوان آب، گرفتن ظرف کوچک شکلات مقابل زائران و ... هم تصویری از آن عشق همیشگی است که سن و سال نمی‌شناسد و هم امکان شبهه افکنی به دشمنان نمی‌دهد. بهتر است کودکان در عرصه اربعین نیز در شرایط بهداشتی مناسبی تصویر شوند و از نمایش تصاویر کودکانی با سر و وضع نامناسب و غیر بهداشتی پرهیز شود.
این گونه تصاویر توصیه نمی‌شود:

و این گونه تصاویر خالی از اشکال محتوایی گفته شده است:

۵. توجه بیشتر به بازنمایی حضور نخبگان (حوزوی، دانشگاهی، مشاهیر) در مراسم اربعین

حسینی

شرح:

گرچه یکی از مهمترین عناصر عظمت حماسه زیارت اربعین حسینی، کمیت جمعیت مشتاقانی است که با پای پیاده راهی زیارت امامشان می‌شوند، ولی کیفیت این جمعیت نیز موضوع مهمی است که می‌تواند سطح این حرکت عظیم بشری را ارتقا داده و نفوذ آن را دو چندان کند. همچنین تحلیل‌های جدیدی را برای این حماسه می‌آفریند.

عموماً رسانه‌ها سعی دارند کمیت این جمعیت را نمایش دهند در حالی که افراد حاضر در این

جمعیت، گاه خود به تنهایی به قدر ملتی شأن و نفوذ دارند و پوشش حضور ایشان، کیفیت جمعیت را نیز به تصویر می‌کشد.

شایسته است رسانه‌ها درباره حضور بی پیرایه نخبگان، هنرمندان، مسئولان عالی رتبه کشوری، اساتید حوزه و دانشگاه و افراد تأثیر گذار توجه ویژه داشته باشند.

یکی از زیبایی‌های زیارت اربعین، حضور بی پیرایه و گاه پنهان این افراد میان جمعیت زائران است. در این زیارت، گویا دیگر همه مقامات و جایگاه‌ها رنگ می‌بازد و ارزش را تنها خود سیدالشهدا بر اساس خلوص و پاکی افراد تعیین می‌کند.

از این رو، رسانه‌ها نیز دقت کنند، در تصویرگری و نمایش حضور نخبگان، مشاهیر یا مسئولان در جمع زائران، از نفس حضور ایشان برای تقویت جایگاه زیارت اربعین استفاده کنند و تأکید کنند اینجا همه شئون محو در شأن نورانی امام شهیدان است.

نقطه مقابل این نگاه که متأسفانه در برخی از رسانه‌ها نیز رواج یافته است، تأکید بیش از حد به ویژه در تصویر از حضور اقشار ضعیف جامعه است. اگرچه این حرکت متعلق به مستضعفان و پابرهنگان عالم است، مستضعف تنها به معنی فقیران، مسکینان، معلولان ذهنی و حرکتی و... نیست. بلکه مفهومی جهانی است از جامعه محق و فرهیخته که از سوی مستکبران به استضعاف کشیده شده‌اند. نمایش بیش از اندازه زائرانی که فقر یا معلولیت در آنها متجلی است، اگرچه با هدف تحریک احساسات و تهییج اقشار توانمندتر صورت می‌گیرد، زیاده روی در آن می‌تواند چهره این حرکت جهانی را مخدوش سازد. زینده است که رسانه‌ها نشان دهند که فقیر و غنی در این مسیر در کنار هم ایستاده و بر سر خان نعمت حسینی، نه از فقرشان اثری مانده و نه از ثروتشان بهره‌ای.

۶. ترغیب هدفمند به سرمایه‌گذاری و مشارکت مردم و نهادها در تأمین نیازها (فرهنگی، خدماتی و ...)

شرح:

رسانه‌ها که در سال‌های اخیر، عمدتاً به انعکاس تلاش‌های بی نظیر مردمی در خدمت به زائران اربعین، همت گمارده‌اند، شایسته است در راستای وظایف رسانه‌ای خود، نقاط خلاء یا خالی از خدمات رفاهی برای زائران را شناسایی کرده و برای رفع آن، مردم و مسئولین را به سرمایه‌گذاری در آن زمینه‌ها ترغیب نمایند.

خوشبختانه نیازهای اولیه زائران از تأمین خوراک و اسکان توسط چند هزار موبک عراقی و ایرانی، به خوبی تأمین شده است. ولی برخی نیازها همچنان مغفول مانده است که یا به هیچ عنوان تأمین نشده یا بسیار کمتر از میزان نیاز تأمین شده‌اند و برای رفع نیازها عزمی راسخ و همتی ملی لازم است و رسانه‌ها باید افکار عمومی را به سمت آن ترغیب نمایند. این مهم بایستی با هماهنگی نهادها و مراکز مسئول در ستاد مرکزی اربعین صورت پذیرد تا موارد به صورت دقیق و هدفمند تعیین و جهت رفع آنها اقدام شود. این نیازها می‌تواند شامل نیازهای فرهنگی، نیازهای بهداشتی، نیازهای ارتباطی و ارتباطاتی و ... باشد.

۷. تأکید بر نقش مردم در رفع نیازهای زائران و مجاوران در ایام اربعین شرح:

با تمام تلاش‌هایی که در رفع نیازهای زائران در ایام اربعین صورت می‌گیرد، هر سال با افزایش جمعیت، این نیازها بیشتر می‌شود. فارغ از تمام فعالیت‌های رسمی نهادهای مسئول، مناسب است رسانه‌ها در صورت عدم مغایرت با سیاست‌های رسمی و ابلاغی ستاد مرکزی اربعین، بر نقش مردم و خود زائران در رفع این نیازها تأکید کنند. رسانه‌ها می‌توانند ظرفیت‌های عمومی و مردمی زائران را برای مرتفع ساختن نیازهای مسیر یا مقصد سفر شناسایی کنند و با یادآوری این ظرفیت‌ها، امکان بهره‌برداری از آنها را فعال سازند. البته این مهم تنها با آموزش و آگاهی بخشیدن و ارائه پیشنهادات جذاب میسر می‌شود.

مثال:

مثال اول: فرهنگ سازی برای تحقق طرح زائران خادم (هر زائر یک خادم لزوار الحسین)
هر یک از افراد بدون شک دارای یک مهارت یا دانش و تخصص ویژه است. زینده است که هر زائر، پیش از سفر، همچنان که خود را برای زیارت آماده می‌کند و وسایل لازم برای سفرش را به عنوان یک زائر تأمین می‌کند، بر اساس مهارت یا تخصصی که دارد، خود را برای ارائه خدمت به دیگر زائران آماده سازد.

در این طرح، هر زائر با تعریف خود به عنوان یک خادم در مهارت ویژه اش، علاوه بر لوازم مورد نیاز، نشانی به همراه خواهد داشت که گویای مهارت و توانمندی او خواهد بود و در طول مسیر هر زائر یا حتی خادمان موبک‌ها با دیدن او به مهارتش پی برده و می‌توانند نیازشان را در مراجعه به او برطرف سازند.

همچنین در این طرح، کاروان‌ها یا گروه‌هایی که به صورت جمعی به زیارت اربعین می‌روند، سعی کنند با شناسایی مهارت‌های اعضای کاروان، برای هر یک نقشی تعریف کرده و همه نیازهایشان را نیز در اعضای کاروانشان تأمین کنند.

بر این اساس، یک پزشک حتماً با روپوش یا کارت یا نشانی از پزشکی‌اش و به همراه داشتن لوازم اولیه پزشکی‌اش عازم سفر شود. پرستار، آشپز، تعمیرکار، برقکار، بتا، معمار، مهندس فنی، روحانی، استاد دانشگاه، دانشجو، معلم، مربی مهد، تاجر، حسابدار، نجار، تعمیرکار خودرو، خیاط و... و هر کسی که مهارتش را مفید می‌داند، نشانش را همراه داشته باشد و خود را علاوه بر زیارت، برای ارائه خدمت نیز آماده کند.

قرار نیست برای خدمت حتماً در یک موکب مستقر باشید، همین که زائری آماده خدمت باشید کافی است.

مثال دوم: طرح جای پا در کمک زائران به بهداشت موکب‌ها

در این طرح که از اربعین سال گذشته آغاز شده است، هر زائر تلاش می‌کند در طول مسیر، خود به بهداشت موکب‌ها کمک کرده و حتی المقدور مقابل موکب‌ها و مسیر عبور زائران را نظافت کند.

۸. تشویق زائران به همکاری با موکب‌ها و ایثار برای دیگر زائران

شرح:

در گزارش‌های رسانه‌ای از حماسه اربعین همواره یک تقسیم و خط کشی مشخص میان زائران و موکب‌ها به عنوان خدمت‌گیران و خدمت‌کنندگان صورت پذیرفته است. اگرچه واقعیت صحنه نیز همین بوده است، اما برای تبلور هر چه بیشتر پدیده ایثار در این واقعه عظیم حسینی، نیکوست رسانه‌ها این تقسیم‌بندی را به هم زده و زائران را به ارائه خدمات و کمک‌رسانی به سایر زوار اباعبدالله و حتی موکب‌ها و اهالی موکب‌ها دعوت نمایند.

با توجه به اینکه اغلب زائران ایرانی پس از یک روز طی راه با وسایل ثقیله به نجف اشرف می‌رسند و پس از استراحت و زیارت در نجف، پیاده روی خود را از نجف شروع می‌کنند و بین ۲ تا ۴ روز پیاده روی به کربلا می‌رسند، در مقایسه با سایر زوار عراقی که عموماً از کیلومترها دورتر پیاده روی خود را از شهرهای خود آغاز می‌کنند، زائرانی سر حال‌تر و قوی‌تر هستند و شایسته است که تأکید شود اجازه دهند زائران عراقی در اولویت خدمت قرار گیرند و حتی خود نیز حتی المقدور به آنان یاری برسانند.

(مثلاً با حمل موقت بارهای آن‌ها یا در آغوش گرفتن کودکانشان برای مقداری از مسیر) مناسب است این نکته تبلیغ شود که زائران ایرانی شایسته است اوج همکاری خود را با خادمان موکب‌ها انجام داده‌ها و حتی به ایشان که اغلب چندین هفته است به طور پیوسته در حال خدمت و تلاش هستند در مواردی که اجازه می‌دهند و نظم را به هم نمی‌ریزد کمک برسانند.

۹. ترویج فرهنگ سپاسگزاری در برابر میزبانی عراقی‌ها

شرح:

تنها در شهر کربلا نسبت موکب‌های عراقی به موکب‌های ایرانی هفت هزار در مقابل چند ده عدد موکب ایرانی بوده است. مشخص است که هر اندازه که موکب‌های ایرانی فعال بوده و زیاد شوند باز هم بار اصلی میزبانی از زائران ایرانی بر دوش شیعیان خالص و با ایمان عراقی است. شایسته است که رسانه‌ها حس سپاسگزاری را در زائران ایرانی تقویت کرده و روش‌هایی را برای بیان این حس سپاسگزاری آموزش دهند. از آنجا که مردم عراق بدون هیچ چشم‌داشتی و طی یک معامله معنوی با حضرت سیدالشهدا این خدمات را ارائه می‌کنند، از پذیرفتن هر گونه هدیه از زائران امتناع می‌ورزند، و بعضاً آن را توهین به میزبانی خود می‌دانند. بنابراین بهتر است زائران ایرانی هدایایی معنوی برای نشان دادن حس قدر دانی خود تهیه کنند و این هدایای معنوی را به میزبانان خود در خانه‌ها و موکب‌های عراقی هدیه دهند.

مثال:

شیفتگان اباعبدالله در عراق با میزبانی و خدمت زائران حضرت، چنان اجری نزد خدای متعال و اهل بیت علیهم‌السلام دارند که هیچ متاع دنیوی معادل قدر و قیمت کارشان نیست. البته آنان چنان با اخلاص این کار را انجام می‌دهند که بدون شک از پذیرفتن هر گونه هدیه امتناع خواهند کرد تا مبدا خلوص کارشان زیر سؤال برود. از این رو، سپاسگزاران تنها با هدایایی معنوی می‌توانند، حس سپاس خویش را ابراز دارند و صد البته که خادمان مخلص عراقی، انتظار هیچ سپاسی را هم ندارند.

بنابراین هدایایی معنوی مانند تبرکاتی از حرم امام رضا علیه‌السلام یا امامزادگان جلیل‌القدر که در همه شهرهای ایران مأوا دارند (از حضرت فاطمه معصومه علیها‌السلام و شاهچراغ احمد بن موسی علیه‌السلام و سایر

فرزندان اهل بیت (علیهم‌السلام) برای انتقال حس سپاسگزاری ملت ایران مناسب است. این هدایا رابطه دو ملت را بیش از پیش تعمیق خواهد بخشید.

۱۰. لزوم توجه به مسائل و هشدارهای امنیتی.

تشریح:

با توجه به دشمنی‌های بسیار علیه شیعیان، عاشقان حضرت اباعبدالله (علیه‌السلام) و تهدیدات بسیار علیه مراسم اربعین حسینی و زائران آن، رسانه‌ها باید همواره مسائل امنیتی را به زائران و مجاوران گوشزد کرده و هوشیاری مردم را در برابر اقدامات ضد امنیت دشمنان حفظ کنند. به علاوه لازم است خود رسانه‌ها نکات امنیتی خاصی را بیاموزند تا ناخواسته در عملیات‌های تروریستی یا ضد امنیتی مشارکت پیدا نکنند.

مثال:

رسانه‌ها می‌توانند در گفت و گو یا مصاحبه با مسئولان ستاد مرکزی اربعین، فهرستی از تذکرات و نکات امنیتی که پیش‌تر تهیه شده را جهت اطلاع و آگاهی زائران منتشر نمایند. لازم است برخی از این نکات، در گزارش‌های به طور مفصل تشریح و تبیین شود. در بسته‌های محتوایی تهیه شده توسط کمیته فرهنگی - آموزشی، نکات لازم امنیتی و انتظامی نیز ارائه شده که مطابق با سیاست‌های ستاد توسط کانال‌ها و رسانه‌های رسمی کمیته نیز به هنگام عرضه خواهد شد و تعدادی از این موارد نیز در پیوست این سند خواهد آمد.

۱۱. اطلاع رسانی و پوشش برنامه‌های فرهنگی و مراسمات مذهبی

شرح:

یکی از کارکردهای مهم رسانه کارکرد اطلاع رسانی است و مهم است که این کارکرد در ایام

اربعین نیز به بهترین شیوه مورد استفاده قرار گیرد. یکی از مشکلات زائرین در سال‌های قبل عدم اطلاع دقیق از برنامه‌های فرهنگی و مراسم هیئت‌ها در شهرهای نجف، کربلا، کاظمین و در مسیرها بوده است.

رسانه‌ها با ارتباط پیشینی با کمیته فرهنگی اربعین می‌توانند فهرست برنامه‌های آن‌ها را اعم از زمان و مکان مراسمات گرفته و پیش از شروع ایام اربعین اطلاع رسانی کنند تا مشتاقان بتوانند برنامه سفرشان را با برنامه‌های مورد علاقه‌شان تنظیم کنند.

مثال:

برای این مهم راه‌های فراوانی وجود دارد که سه روش زیر به عنوان نمونه قابل استفاده است: روش اول: انعکاس اخبار و معرفی برنامه‌های مهم و مراسمات بزرگ در رسانه‌های رسمی به صوت تدریجی

روش دوم: ایجاد رسانه‌های خاص جهت اطلاع رسانی برنامه‌ها و مراسمات که تقریباً همه برنامه‌های فرهنگی و مراسم‌های مذهبی بزرگ و کوچک را پوشش می‌دهد.

روش سوم: تقویت رسانه‌های مجازی هیئت‌ها و مجموعه‌های فرهنگی جهت اطلاع رسانی به اعضای ثابت یا جدید خود در ایام اربعین.

رسانه‌های مختلفی نیز برای اطلاع رسانی در سه مرحله زمانی «پیش از ایام اربعین»، «پیش از مراسم» و «حین مراسم» قابل استفاده است:

رسانه‌های محیطی: تابلوها و بنرها که در جای جای مسیرها در شهرهای نجف و کربلا و میانه آن، نصب شده و مراسم‌های مذهبی یا برنامه‌های فرهنگی موکب‌ها را اطلاع رسانی می‌کنند.

رسانه‌های مجازی رسمی ستاد اربعین: سایتها و کانال‌های اختصاصی کمیته فرهنگی اربعین می‌توانند از بیشترین بُرد ممکن برخوردار شوند. که در انتها تشریح خواهند شد.

سایر رسانه‌ها: اطلاع رسانی و تبلیغات در دیگر رسانه‌های موجود اعم از شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی، سایت‌ها، خبرگزاریها، نشریات و ...

اما مرحله بعد از اطلاع رسانی، پوشش رسانه‌ای و بازنشر مراسم یا برنامه‌های فرهنگی است که رسانه‌ها باید نسبت به آن اهتمام ویژه نشان دهند تا انتشار معارف اربعین ع از محدوده موکب‌ها به سطح گسترده مخاطبین رسانه‌ها در اقصا نقاط جهان ارتقا یابد.

۱۲. معرفی راه‌های بهره‌مندی معنوی از فرصت اربعین برای غایبان زیارت و تشویق آنان به

مشارکت و معاونت

شرح:

رسانه‌ها همواره در ایام اربعین، با انعکاس شکوه حماسه اربعین، در دل مشتاقان حضرت اباعبدالله علیه السلام شوق و در دل جاماندگان حسرت می‌آفرینند. متأسفانه هیچ برنامه مشخصی برای خیل جاماندگان از کاروان اربعین ارائه نمی‌شود و تنها آه حسرت است که جگرهاشان را می‌سوزاند. شایسته است که رسانه‌ها این فرصت را مغتم بشمارند و با ارائه طرح‌های مناسب از ظرفیت عظیم مشتاقان جامانده برای خدمت بیشتر و بهتر به ساحت قدسی اباعبدالله علیه السلام استفاده کنند.

مثال:

خدمات بسیاری وجود دارد که می‌توان از راه دور به زائران اباعبدالله ارائه کرد:

- پشتیبانی مالی زائران و خادمان
 - انجام خدمات بدرقه و استقبال (با پذیرایی و اسکان) از زائران در شهرها و روستاهای مختلف کشور؛ به خصوص زائران عبوری از دیگر کشورها
 - انجام زیارت غیابی و همچنین نائب گرفتن برای زیارت
 - حمایت و مراقبت از خانواده زائرین
 - کمک به انجام وظایف کاری یا شغلی زائران در نبود آنها
 - برگزاری استقبال پر شکوه از زائرین اباعبدالله الحسین علیه السلام در اربعین
 - ارائه خدمات مجازی به زائران و خادمان
 - کمک به پوشش جهانی حادثه عظیم اربعین در رسانه‌ها
- بسیاری راه‌های خلاقانه که می‌توان به آن‌ها اندیشید و پتانسیل موجود در کشور و حتی دیگر شیعیان جهان را برای تقویت ابعاد اربعین به کار گرفت.

۱۳. تأکید بر امنیت زائران اربعین و قدردانی از عوامل برقراری امنیت

تشریح:

میلیون‌ها زائر (که تا ۲۷ میلیون زائر نیز عنوان شده است) در بحرانی‌ترین و ناامن‌ترین مناطق

جهان با هزاران تهدید از سوی تروریست‌های منطقه، با امنیت کامل برگزار می‌شود. توجه به خود این شرایط، بزرگی کار آنان را نشان می‌دهد و نشان از قدرت بالای شیعه در برقراری امنیت است. شایسته است که رسانه‌ها با تأکید بر فاکتورهای این امنیت شگفت، اهمیت آن را تبیین کرده و عوامل برقراری این امنیت را معرفی کنند.

اعم از عوامل میدانی چون ارتش و پلیس عراق تا حشد الشعبی و سپاه بدر تا فرماندهان، مستشاران و مدافعان حرم شهید ایرانی و عراقی؛ ولایت پذیری ملت‌های ایران و عراق از نقش ولایت فقیه گرفته تا نقش مرجعیت عام شیعیان عراق حضرت آیت الله سیستانی در یکپارچه سازی قدرت شیعیان عراق و منطقه؛

مثال:

کد خبر: ۲۹۸۷۱

تاریخ انتشار: ۲۷ آبان ۱۳۹۴ - ۲۰:۰۴

سرویس کیهان < اخبار

نماینده گروه مقاومت عراقی عصاب:

امنیت اربعین را با کمک ایران تامین می‌کنیم

نماینده و مسئول رسانه‌ای گروه مقاومت عصاب اهل‌الحق در ایران تأکید کرد: ما به دنبال این نیستیم که داعش را از عراق برون کنیم بلکه می‌خواهیم عراق را قبرستان داعش کنیم.

۱۴. بیان جایگاه و منزلت زیارت اربعین و تبیین کارکردهای آن

تشریح:

زیارت اربعین جایگاه رفیع و ویژه‌ای در مکتب اهل بیت علیهم‌السلام دارد و این به جهت کارکردهای ویژه و متنوع این زیارت است. برای درک این جایگاه ویژه و حفظ و تبلور کارکردهای آن، باید همه جوانب آن را شناخت و تبیین کرد: کارکردهای معنوی، فرهنگی، سیاسی، اجتماعی اقتصادی نظامی و امنیتی.

بیان جنبه‌های مختلف زیارت اربعین، خودگویای جایگاه رفیع آن است و البته باید همه این جنبه‌ها را شناخت و تبیین کرد.

برای تبیین این جایگاه، باید ضمن مراجعه به سیره و روایات معصومین علیهم‌السلام، کارکردهای دقیق و بروز آن را با تشریح بیانات علما، مراجع عظام و به ویژه رهبر مسلمانان جهان، حضرت آیت الله خامنه‌ای برای زائران و خادمان و سایرین تبیین کرد.

مثال:

کد خبر: 588089

دسته: دیدگاه

تاریخ انتشار: پنج شنبه، ۱۲ آذر ۱۳۹۴: ۱۹:۱۴

جایگاه پیاده روی اربعین در کلام امام خامنه‌ای

بیش از ۱۳۰۰ سال از بازگشت حضرت زینب سجده و کاروان اسرا به کربلا و حضور جابرین عبدالله انصاری و جمعی از بنی هاشم در اربعین شهادت حضرت اباعبدالله سجده می‌گذرد. «مرحوم سید بن طاووس- و بزرگان- نوشته‌اند که وقتی کاروان اسرا، یعنی جناب زینب سجده و بقیه در اربعین وارد کربلا شدند، در آنجا فقط جابر بن عبدالله انصاری و عطیه‌ی عوفی نبودند، «رجال من بنی هاشم»؛ عده‌ای از بنی هاشم، عده‌ای از یاران بر کرد تربت سیدالشهداء جمع شده بودند و به استقبال زینب کبری آمدند.» عنه از آن روز «جاذبه مغناطیس حسینی» شروع شده و هر سال میلیون‌ها مشتاق را از

اتخاذ رویکرد علمی در تبیین کارکردهای اربعین:

لازم است موضوع کارکردهای اربعین، وارد محافل علمی شده و مباحث آن مجدداً در رسانه‌ها منعکس شود.

رئیس پژوهشکده کلام اهل بیت(ع):

اربعین، مشیت راهبردی الهی است/ تبیین کارکردهای اربعین

گروه حوزه‌های علمیه؛ رئیس پژوهشکده کلام اهل بیت(ع) با بیان این‌که عاشورا و اربعین را شیعه تولید نکرده است، تاکید کرد: اربعین بود که باعث شکل‌گیری شیعیان شد و امروز صفوف آنها را در هم تنیده‌تر می‌کند.

۱۵. تأکید بر فرا مذهبی و فرا دینی بودن زیارت اربعین (تعلّق حضرت اباعبدالله علیه السلام به همه بشریت).

تشریح:

چند سالی است که با عظمت یافتن حماسه شیعیان در زیارت اربعین، رسانه‌ها این مراسم را یک مراسم شیعی و از دستاوردهای شیعیان معرفی می‌کنند. اگرچه این یک واقعیت غیر قابل کتمان است و لی با توجه به شخصیت جهانی حضرت سیدالشهدا علیه السلام و کارکردهای بین‌المللی این مراسم و در حالی که بر همگان روشن است که این مراسم متعلّق به شیعیان است؛ باید رسانه‌ها بر جنبه بین‌المللی و بین‌الادیانی و بین‌المذهبی این واقعه تأکید بیشتری کرده و وجهه جهانی و انسانی آن را نمود بیشتری دهند.

تأکید بر حضور پیروان سایر مذاهب، ادیان و فرقه‌ها از کشورهای مختلف جهان در کنار بیابان معارف فرا دینی و فرامذهبی اربعین، می‌تواند این مهم را محقق ساخته و اربعین را به یک پدیده بشری متعلق به همه مظلومان و مستضعفین عالم تبدیل کند. چه آنکه حسین علیه السلام، امام همه مظلومان و قیام فرزندش مهدی (عج) نجات عمه مستضعفان است.

مثال:

۱۶. استفاده از تمام ظرفیتهای سیاسی و اجتماعی

تشریح:

اربعین حسینی نه تنها حادثه‌ای فرادینی و فرامذهبی است، بلکه فرهنگی بنیادین فراتر از تمام گروه‌ها، دسته‌ها و احزاب سیاسی و اجتماعی است. بنابراین رسانه‌ها باید تلاش کنند برای نمایش این اقتدار فرهنگی در اربعین حسینی، از هرگونه یکسویه نگری و انحصارطلبی فرهنگی پرهیز کرده و در برجسته سازی فرهنگ اربعین حسینی، از تمام ظرفیتهای سیاسی و اجتماعی استفاده کنند.

مثال:

رسانه‌ها با چهره‌های مختلف سیاسی با تمام گرایشات مصاحبه کنند و از ظرفیت سیاسی احزاب یا جریانات سیاسی مختلف برای تقویت اربعین حسینی استفاده کنند. رسانه‌ها می‌توانند با

این شیوه، هم فراسیاسی و فراجناحی بودن اربعین را به تصویر بکشند و هم ظرفیت‌های سیاسی و مالی احزاب را برای تقویت اربعین فعال سازند. البته رسانه‌ها باید این فرهنگ را نیز در میان گروه‌های سیاسی نهادینه سازند که اربعین محمل کار سیاسی نیست، بلکه محلی برای خدمت سیاست به دین و فرهنگ و تقویت اقتدار جهان اسلام است.

۱۷. تبیین شاخصه‌های فرهنگی مردم عراق

تشریح:

مَلّت عراق در جایگاه میزبان اصلی سفره اربعین، فرهنگ و شاخصه‌های فرهنگی معینی دارند که لازم است زائران غیر عراقی، آن را شناخته و به آن احترام بگذارند. موارد متعددی از سوء تفاهم میان زائران ایرانی با خادمان یا زائران عراقی پیش آمده است که تنها به دلیل عدم شناخت فرهنگی بروز کرده است.

به همین جهت ضروری است تا پیش از شروع سفر زائران اربعین، آشناسازی و تبیین شاخصه‌های فرهنگی مردم عراق در دستور کار رسانه‌ها قرار گیرد.

مثال:

برخی از ویژگی‌های فرهنگی مردم عراق بدین شرح است:

۱. رد کردن دست میزبان را توهین می‌دانند و باید نسبت به این مسئله مراقب بود.
۲. گرفتن دست همسر را در انظار عمومی کاری ناشایست و دور از ادب و حیا می‌پندارند.
۳. صحبت کردن مردان با زنان جوان (غیر از محارم) و بالعکس را کاری بسیار زشت و غیر شرعی می‌دانند.
۴. مردم عراق بابت خدمتی که می‌کنند، هیچ توقعی نداشته و در صورتی که هدیه یا کمکی به عنوان تشکر از خدمتشان به آنها بدهید ناراحت می‌شوند، ولی هدایای معنوی که تنها به عنوان دوستی اهدا شود را قبول می‌کنند.
۵. به دلیل اعتقاداتشان، هدایای فرهنگی و تبرکات مذهبی را خیلی دوست دارند و از پذیرفتنش ابایی ندارند.
۶. سیگار و قلیان در بین مردان عراقی به ویژه جوانانشان بسیار رواج دارد و سیگار کشیدن برای نوجوانان را هم عیب نمی‌دانند که این به دلیل فقر فرهنگی و بی‌اطلاعی از مضرات سیگار است.

...و

* در این مورد کمیته فرهنگی-آموزشی ستاد مرکزی اربعین حسینی کتابچه «نحوه مواجهه با مردم عراق» را تدوین نموده که می‌توان به آن رجوع نمود.

۱۸. آموزش مهارت‌های ارتباطی و ارتباطات میان فرهنگی

تشریح:

زیارت اربعین آئینی است که با حضور میلیون‌ها زائر از کشورهای مختلف جهان، قومیت‌های متنوع و زبان‌های متفاوت برگزار می‌شود. شرایط در این مراسم به گونه‌ای است که زائران و خادمان گریزی از ارتباط با یکدیگر ندارند. از این رو، لازم است همه حاضران این مراسم اعم از زائران و خادمان، روش‌های ارتباط مؤثر را بیاموزند و مهارت‌های ارتباطی خود را تقویت کنند. هم‌چنین لازم است روش‌های برقراری ارتباط با سائز ملیت‌ها و قومیت‌ها از فرهنگ و زبان‌های متفاوت را فرا بگیرند.

از این رو، آموزش مهارت‌های ارتباطی و ارتباطات میان فرهنگی در دستور کار رسانه‌ها قرار گیرد.

۱۹. توجه به نقش استان‌های مرزی ایران و عراق در خدمت رسانی و میزبانی زائران

تشریح:

نه مسیر زائران اربعین به جاده نجف کربلا محدود شده است و نه نیاز زائران و مسافران محدود به مسیر است و نه ثواب خدمت به زائر حسین علیه السلام، محدود به آن جاده است. یکی از نقاط عطف سفر زائران، مناطق مرزی است. زائرانی که از اقصی نقاط ایران به سمت کربلا عزیمت کرده‌اند پس از ساعت‌ها و گاه روزها رنج سفر به مناطق مرزی می‌رسند و در این منطقه نیز به دلایل متعدد با مشکلات زیادی روبرو می‌شوند. گاه شبی را بناچار باید بیتوته کنند. رفع نیازهای اساسی زائران در این قسمت از سفر، اجر و ثوابی کمتر از خدمت به زائران نزدیک حرم ندارد.

تأکید بر ارائه خدمات مردمی در این مناطق و تجلیل از خادمان، اقدامی مؤثر از سوی رسانه‌هاست که می‌تواند زمینه‌ساز خدمات و تسهیلات بیشتر برای زائران در این مناطق باشد. پذیرایی، اسکان، موقت، استراحتگاه، سرویس‌های بهداشتی، حمل و نقل و پارکینگ از جمله نیازهای جدی زائران در این مرحله است که مناسب است به درستی از سوی رسانه‌ها معرفی و تبیین شود.

مثال:

گام دوم: اقدامات حین سفر در ایران و نقاط مرزی

تعیین روز حرکت، تهیه وعده های غذائی بین راه، انسجام و توجه کاروان در مرز، خروج کاروان از قسمت ایران و ردن مهر خروج، مدیریت کاروان و چمدانهای مسافران در نقطه صفر مرزی، ورود به پایانه عراق، تهیه ی وسیله ی نقلیه بنا بر تعداد نفرات برای اعزام به شهر نجف

بخاطر معطلی فراوان در قسمت عراق و نبود فروشگاههای جامع برای رفع نیازهای خوراکی زوار و ... شاهد بدترین حالت ممکن برای یک مسافر هستیم.

عدم یک پایانه مسافری حمل و نقل که مجهز و مسقف باشد.

۲۰. بیان مسائل و شرایط سفر اربعین برای بانوان

تشریح:

سفر اربعین، سفر رنج و تعب است و رنج آن، رنجی ساده نیست و مسافر این مسیر، باید خود را برای شرایط آن آماده کند. اگرچه مردم میزبان عراق با تمام امکاناتشان برای خدمت رسانی به زائران حاضر می‌شوند، با توجه به سیل عظیم جمعیت، همچنان امکانات بهداشتی و حتی اسکان، متناسب با جمعیت حاضر نبوده و گاه بسیاری از زائران برای روزهای سفر از امکانات بهداشتی کافی و اسکان شبانه محرومند.

با توجه به این شرایط رسانه‌ها ضمن تعریف از میهمان نوازی عراقی‌ها لازم است مشکلات و

حقایق این سفر را به ویژه برای بانوان تبیین نمایند تا بانوان محترمی که عزم این سفر را دارند، آگاهانه و با پیش بینی مشکلات مرسوم این سفر، بدان پا نهند.

با توجه به شرایط دشوار این سفر و لزوم حفظ شأن زنان شیعه و مسلمان، رسانه‌ها از تشجیع و تشویق زنان و دختران برای سفر اربعین خودداری کرده و تأکید کنند که در صورت تمایل نیز حتماً باید همراه با چند نفر از محارم و آشنایان صورت بگیرد.

رسانه‌ها باید زائران را به این مهم نیز توجه دهند که در صورت بروز بحران امنیتی، شرایط برای زنان بسیار سخت‌تر شده و لازم است خانواده‌ها، بروز هر مسئله یا بحرانی را پیش بینی کنند.

مثال:

برخی از مشکلات سفر اربعین حسینی که البته برای مردان قابل تحمل بوده و عمدتاً برای زنان مسئله ساز خواهد شد، بدین قرار است:

۱. اختلاط زن و مرد در مبادی مرزی و حتی در طول مسیر،
۲. پیاده‌روی های پیش بینی نشده در طرفین مرزها که خالی از هرگونه امکانات و پذیرایی است،
۳. نبود وسایل نقلیه مناسب در عراق به ویژه در هنگام بازگشت،
۴. امکان فراوان گم شدن در میان جمعیت دهها میلیونی زائران که گاه تا پایان سفر ادامه می‌یابد.
۵. نبود محل اسکان و استراحت و اجبار به خواب و استراحت در کنار جاده و خیابان
۶. فقدان وسایل بهداشتی کافی و مناسب نبودن بهداشت سرویسهای بهداشتی برای زنان و کودکان

۲۱. توجه به آموزش و توانمند سازی زائران و خادمان

تشریح:

اگرچه هر زائری که یکبار پای در مسیر زیارت اربعین گذاشته باشد، زائر ثابت و هر ساله این مراسم خواهد شد، ولی بسیاری زائرانی که برای بار نخست به این سفر می‌آیند. در صورت آموزش صحیح زائران بسیاری از مشکلاتشان حل شده یا تخفیف می‌یابد.

زائران یا خادمانی هم که برای بار چندم به زیارت و خدمت مشغولند در صورتی که از آموزش‌های جدید و تکمیلی بهره‌مند شوند، توانمندتر از سال‌های پیش ظاهر شده و کیفیت مراسم ارتقاء خواهد یافت.

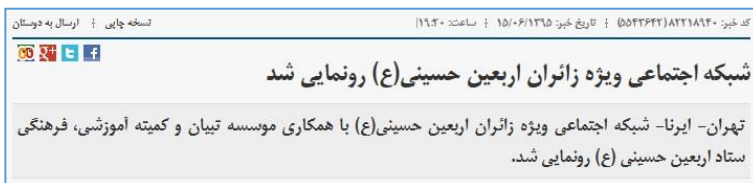
رسانه‌ها توانمندسازی زائران و خادمان را در دستور کار خود قرار داده و بسته‌های آموزشی در این مورد تهیه کنند.

اما آموزشی که از هر مورد مهمتر است، آموزش رسانه و توانمندسازی زائران و خادمان در انعکاس رسانه‌ای اربعین است. در شرایطی که رسانه‌های غربی و جریان غالب رسانه‌های جهانی، اربعین حسینی را بایکوت خبری کرده‌اند، تنها با یک انفجار رسانه‌ای می‌توان این سکوت را شکست. هر زائر و هر خادمی که در صحنه اربعین حضور دارد باید یک رسانه باشد. اربعین بیست میلیون، بیست میلیون رسانه می‌خواهد. فضاهای رسانه‌ای باید از اخبار و گزارش‌های اربعین به انفجار برسد. رسانه‌های موجود، زائران را با آموزش‌های ساده و کاربردی، توانمند کرده و به یک رسانه تبدیل کنند. هر زائر یک رسانه، هر موبکب یک رسانه، هر کاروان یک رسانه و هر خادم یک رسانه باید هدف آموزش‌های رسانه باشد.

مثال:

بسته‌های آموزشی برای زائران تهیه شود و به زائران و خادمان حسینی آموزش داده شود که چگونه با ساده‌ترین ابزار، عکس و فیلم و خبر و گزارش با کیفیت تولید کنند و با تهیه کردن بسته‌های اینترنتی، چگونه این تولیدات را در شبکه‌های خبری، شبکه‌های اجتماعی و خبرگزاریها منتشر کنند.

ایجاد کانالها، صفحات و شبکه‌های اجتماعی اختصاصی زائران اربعین یکی از راهکارهای تقویت رسانه‌ای زائران و تعظیم شعائر اربعین حسینی در عرصه رسانه است.

۲۲. توجه به نقش و حضور مرجعیت معظم شیعیه در راهبری معنوی اجتماعی مراسم اربعین
تشریح:

اجتماع بزرگ و چند ده میلیونی اربعین حسینی با حضور شیعیان و مشتاقان حضرت ابا عبدالله

الحسین علیه السلام فی نفسه می‌تواند محمل مخاطرات بسیاری از جنبه‌های فکری، اعتقادی، امنیتی یا اجتماعی باشد. اگرچه تاکنون مشکل حاد و بزرگی بوجود نیامده است و این نیز به برکت نام اهل بیت علیهم السلام بوده است، ولی دشمنان قسم خودره مکتب اهل البیت و سودجویان و منحرفان همواره در کمین چنین فرصت‌هایی هستند تا بهره خویش بردارند و ضربه کاری بر پیکره تشیع ناب وارد کنند.

از این رو نقش رهبری و راهبری این همایش بزرگ که کارکردهای سیاسی اجتماعی اعتقادی بسیاری نیز دارد، امری بسیار مهم و غیر قابل اقصاض است. علما و مراجع معظم شیعه، نقش مهمی در این راهبری معنوی دارند. لازم است که رسانه‌ها به این نقش توجه ویژه داشته و همواره مردم را متوجه این پایگاه اصیل و نورانی نمایند.

مثال:

تصاویر و گزارشها، هم باید مبین حضور روحانیت در مقام زائر یا خادم ساده باشد و هم به نقشهای کلیدی روحانیت شیعه در جایگاه عظیم مرجعیت در تبیین و ارتقاء آثار معنوی این زیارت بپردازد. رسانه‌ها باید نقش فرهنگی و تعیین کننده مرجعیت شیعه را در انتظام فرهنگی و اجتماعی این مناسک آیینی تبیین نمایند.

۲۳. توجه دادن زائران و خادمان به مسائل شرعی و رعایت آن

تشریح:

زیارت اربعین حسینی یک مستحب بسیار عظیم است که البته با تمام عظمت و بزرگی ثواب آن، در جایگاه یک امر مستحب، ثوابش به ثواب انجام یک فعل واجب (هرچند به ظاهر کوچک) نخواهد رسید.

مؤمنی که پای در سفر زیارت اربعین حسینی علیه السلام می‌نهد پیش از هر چیز باید بداند که در حال اقتدا به امامی است که کشته نشد مگر برای امر دین و احیای حلال و حرام دین جدش رسول خدا.

رسانه‌های امت اسلامی نیز در یاری رساندن به زائرین و خادمین حسینی در آیین اربعین، باید مخاطبین خود را متوجه این اصل مهم اسلامی کرده و آنان را با مسائل شرعی مستحدثه در این سفر آشنا سازند: مسائلی از حلال و حرام‌ها در خوراک، پاکی و طهارت در اشیاء، واجب و حرام در افعال و حقوق سایرین و حق الناس‌ها در اموال و اعمال و رفتارها.

شایسته نیست زائر ابا عبدالله علیه السلام، به واسطه غفلت یا جهل، نسبت مسائل و تکالیف شرعی خود کوتاهی کند و شایسته نیست رسانه‌های اسلامی، از همه چیز بگویند و خیر بسازند ولی در آگاه کردن مخاطبین مسلمان خود نسبت به شرعیات، کم بگذارند.

۲۴. توجه و تبیین گفتمان انقلاب اسلامی

بی‌تردید آموزه‌های انقلاب اسلامی که توسط بنیان‌گذار فقید آن، حضرت امام خمینی (ره) مطرح و توسط مقام معظم رهبری ادامه و گسترش یافته است در شکل‌گیری این اتحاد عظیم نقش به‌سزایی داشته است.

ضروری است اصحاب رسانه، پیرو شکل‌گیری فرصت عظیم اربعین حسینی، توجه مخاطبان خویش را به اصول و سیاست‌هایی نظیر گفتمان مقاومت اسلامی و بیداری اسلامی در مقابل ظالمان و مستکبران، مسأله مردم مظلوم فلسطین به عنوان کانونی‌ترین محور اتحاد مسلمانان در مقابل ظلم و اشغالگری و پرهیز از تحت الشعاع قرار گرفتن آن توسط درگیری‌های داخلی کشورهای اسلامی و ... جلب نمایند.

رسانه‌های اسلامی معتقد به جریان مقاومت، این فرصت بی‌بدیل را قدر بشناسند و از آن به سادگی عبور نکنند. بی‌راه نگفته‌ایم اگر بگوییم اربعین فرصتی است که خدا در اختیار جریان مقاومت اسلامی قرار داده است.

۲۵. امتداد و استمرار روح معنوی اربعین

تشریح:

لازم است همه رسانه‌ها به این هم توجه کنند که اربعین حسینی ظرفیت عظیمی است که می‌توان همه سال را با آن سیراب معنویت کرد. ولی متأسفانه تمام برنامه‌ریزی‌های فرهنگی درباره اربعین صرفاً ناظر به ایام اربعین است. اگرچه ممکن است افراد یا مجموعه‌هایی در طول سال برای انجام بهینه مراسم اربعین تلاش کنند، ولی جای خالی برنامه‌ریزی برای امتداد بخشیدن به برکات اربعین (معنوی، سیاسی، اجتماعی و ...) در طول سال و در همه مناطق جهان اسلام، بسیار احساس می‌شود.

لازم است رسانه‌ها به امتداد فضا و حس و حال اربعین و بهره‌گیری و تأمین منابع رسانه‌ای برای کل سال از اربعین برنامه‌ریزی کنند.

مثال:

یکی از مراسم مذهبی اجتماعی مشابه به فضای اربعین، کاروانهای راهیان نور در مناطق جنگی جنوب و غرب کشور بود. عموم افرادی که پای در این سفر می‌نهادند، حس و حال غریبی پیدا کرده و بسیاری از افراد در همین سفرها متحول می‌شدند. ستاد راهیان نور، برای حفظ لحظه‌های تحوّل، طرحی را با عنوان امتداد راه اندازی کرد که یک نشریه با همین نام (ماهنامه امتداد) ارتباطش را با مسافریان راهیان نور در طول سال حفظ می‌کرد و با نگه داشتن این خط ارتباطی، حس و حال و برکات سفر نور را در زندگی‌هایشان جاری می‌ساخت.

برای امتداد بخشیدن به برکات سفر زیارتی اربعین که چه در عظمت اجتماع انسانی، چه در عمق معنوی و چه در بُرد سیاسی اجتماعی، پدیده‌ای نادر و به کرات بزرگتر از راهیان نور است، اجرای طرح امتداد هم ضروری‌تر است، هم آسان‌تر است و هم دشوارتر. برای این امتداد راهکارهای زیر پیشنهاد می‌شود:

۱. ارتباط رسانه‌ها با زائران و ورود به زندگی آنها و مشاهده تحولشان بعد از سفر.
۲. ایجاد سامانه ارتباطی میان زائران با یکدیگر و بیان تجربه‌های فردی از جاری شدن اربعین در زندگی
۳. تدوین سبک زندگی اربعینی و پیاده‌سازی این سبک زندگی در برخی خانواده‌ها همراه با پوشش رسانه‌ای به عنوان الگوی سبک زندگی شیعی (این سبک زندگی متناسب شگفتی با سبک زندگی انتظار منجی و سبک زندگی اقتصاد مقاومتی دارد که هم برای کشور و هم برای جامعه شیعه بسیار راهگشا است)
۴. ایجاد باکس ثابت در کنداکتور شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی و ستون ثابت هفتگی یا ماهانه در نشریات، برای موضوعات اربعینی متناسب با موضوع امتداد اربعین.
۵. انعکاس رسانه‌ای تلاشهای سالانه‌ی برخی نهادهای مردمی برای برگزاری هرچه بهتر مراسم اربعین سال آینده.
۶. نمایش برکات اربعین در زندگی مردم ایران، عراق و سایر کشورها، پس از اتمام مراسم اربعین. (برکات اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، امنیتی، خانوادگی، تربیتی و معنوی)
۷. ایجاد باشگاه اربعینی‌ها برای ارتباط نزدیکتر زائران اربعین در طول سال با یکدیگر و مشارکت در موضوعات مختلفی چون: کمک به برگزارکنندگان سال آینده، کمک به کسانی

که تا کنون نرفته‌اند، هم اندیشی برای رفع کاستی‌ها، تمرین روحی و بدنی برای حفظ ثمرات اربعین و

۸. پوشش رسانه‌ای گسترده از همایشها، نمایشگاهها و جشنواره‌ها و سوگواره‌های علمی، فرهنگی، هنری و مردمی مرتبط با اربعین که معمولاً هر سال و پس از مراسم اربعین حسینی برگزار می‌شود. همچنین ارتباط با صاحبان آثار برای ارتباط بیشتر و پیوسته.

۹. پرهیز از برگزاری همه همایش‌ها، فستیوال‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها، سوگواره‌ها و مراسمات مرتبط با اربعین در یک بازه زمانی محدود و برنامه‌ریزی برای برگزاری این مراسمات در زمانهای مختلف و ایجاد یک پوشش سالانه.

۲۶. تکیه بر شعار واحد اربعین حسینی در هر سال

تشریح:

هر سال یک شعار واحد به عنوان شعار سال اربعین، از سوی ستاد مرکزی اربعین حسینی، معرفی می‌شود. این شعار در نتیجه کارشناسی و هم اندیشی کارشناسان خبره فرهنگی، اجتماعی و دینی بدست آمده و ناظر به مسائل روز و نیاز جامعه اسلامی است. همچنین موجب تقویت وحدت و انسجام فکری و عملی جهان تشیع است. این شعارها که تماماً از فرهنگ حسینی و عاشورایی اخذ شده است، تبلور یکی از معارف بلند عاشورا و راهنمایی برای حل مشکلات روز جهان اسلام است.

رسانه‌های گروهی موظفند به سهم خود این شعار را متجلی و برجسته سازند و از طرح شعارهای فرعی پرهیزند. ممکن از گروهها و دسته‌جات مختلف مذهبی شعارهایی را برای خود طراحی کنند ولی رسانه‌ها در مصاحبه‌ها و گزارشهایشان، باید به گونه‌ای عمل کنند که ضمن انجام وظایف رسانه‌ای خود، شعار مرکزی اربعین را تقویت نمایند.

رسانه‌ها و گروههای مذهبی به جای خلق موازی شعار، هر یک به تفسیر و کشف و بیان جنبه‌های مختلف این شعار بپردازند تا تمام ظرفیتهای رسانه‌ای در خدمت تجلی تمام ظرفیتهای نهفته در این شعار به کار گرفته شود. با این شیوه، شعار سال از یک شعار و سخن صرف خارج شده و با تبیین زوایای مختلف آن و تشریح آن برای جامعه اربعین، پیام حقیقی آن به گوش جهان اسلام رسیده و روح و جان آن در جامعه اسلامی متبلور خواهد شد.

امسال: تقویت وحدت حول محور امام حسین علیه السلام

شعار اربعین سال ۱۳۹۷ هجری شمسی، شعار «الحسین یجمعنا» است که به محوریت عشق و محبت به امام حسین علیه السلام جهت تشکیل اجتماعاتی نظیر مراسم اربعین اشاره دارد. شرایط امروز منطقه و جهان، نشان از ضرورت ایجاد وحدت میان انواع اقسام گروه های بشری حول محوری واحد دارد. چراکه استکبار جهانی همچون دفعات مکرر در طول تاریخ در پی بهره مندی از راهبرد تفرقه اندازی میان جوامع، مذاهب، اقوام و ملت ها است. لذا هر وجه مشترکی می تواند محوری برای وحدت باشد و چه محوری ارزشمندتر از حب و دوست داشتن حضرت ثارالله علیه السلام که می تواند همه توطئه دشمنان اسلام و شیعیان و به خصوص بدخواهان دو ملت ایران و عراق را خنثی سازد.

۲۷. بسط زمانی و مکانی زیارت اربعین حسینی

تشریح:

حضور بیش از بیست میلیون زائر در شهر کربلا، آن هم طی چند روز محدود، بدون شک دشواری های بسیاری ایجاد می کند و تنها راهی که برای حل این بحران به نظر می رسد، همان راه حلی است که مراجع معظم تقلید از جمله حضرت آیت الله العظمی سیستانی، توصیه فرموده اند: بسط زمانی و مکانی اربعین.

بر این اساس زیارت اربعین در شهر کربلا را می توان در روزهای قبل و بعد از روز اربعین نیز خواند و حضرت آیت الله سیستانی از دهه اربعین (۱۵ صفر تا ۲۵ صفر) برای زیارت اربعین نام می برد و عنوان می کند که زائران، خود مدیریت سفر کنند تا جمعیت به تدریج در این ایام وارد کربلا شده و خارج شود.

در این توصیه آمده است که زائران در هر یک از ایام اربعین، وارد کربلا شدند، زیارت را به نیت اربعین بخوانند و به سرعت نیز از شهر کربلا خارج شوند و به دیار خود بازگردند.

بسط مکانی اربعین نیز بدین معناست که الزامی نیست تا زائران زیارت اربعین حسینی را حتماً در حرم حضرت اباعبدالله بخوانند و در روز اربعین در هر کجای از مسیر و اطراف و اکناف که بودند، رو به حرم حسینی کرده و زیارت بخوانند و این زیارت نیز صحیح است.

۲۸. رعایت سیاست‌های فرهنگی ستاد مرکزی اربعین

تشریح:

کمیته فرهنگی-آموزشی ستاد مرکزی اربعین حسینی کشور، بسته سیاست های فرهنگی اربعین را در هر سال منتشر می کند و رسانه ها موظفند در پوشش مسائل خبری، فرهنگی، اجتماعی و حتی سیاسی مرتبط با اربعین، به این سیاستها توجه داشته و بر اساس آن عمل کنند. توجه به این موارد موجب همگرایی بیشتر و هم افزایی فرهنگی خواهد شد.

برخی از این سیاست ها، در غالب بایدها و نبایدهای رسانه ای بیان شد. لاکن به لحاظ محتوایی، تمام رسانه ها موظف به رعایت سیاست های ستاد مرکزی هستند.

بسته سیاست های فرهنگی ستاد مرکزی اربعین حسینی در پیوست همین سند، ارائه می شود.

۲۹. توجه به پیشینه زیارت اربعین از حضرت امام سجاد علیه السلام تا علمای معاصر

تشریح:

شایسته است که رسانه ها برای تبیین عمق تاریخی این آیین و در رد شبهاتی که آن را حرکتی حکومتی یا جدیدالتأسیس می خوانند، پیشینه تاریخی زیارت اربعین را بیان کرده و نشان دهند که با پای پیاده رفتن برای زیارت اربعین حضرت سیدالشهدا از نخستین امام بعد از حادثه کربلا، سنت معصومین علیهم السلام بوده است و حجت آن در سیره اهل بیت علیهم السلام یافت می شود و این سیره باقی بوده است و هر ساله توسط شیعیان و مشتاقان حضرت اباعبدالله علیه السلام از علما، مراجع تا عوام مردم انجام می شده است و البته با توجه به روایت حضرت امام حسن عسگری و تعیین زیارت اربعین به عنوان نشانه مؤمن، باید به این نکته اشاره کرد که اگر تا کنون شاهد چنین جمعیت خارق العاده ای نبودیم، در حقیقت غفلت شده است و می بایست از همان زمان، جامعه شیعه به آن توجه می کرد.

۲. بایدها و نبایدهای رسانه‌های رسمی

۱. اختصاص خبرنگار ویژه زیارت و اربعین

تشریح:

همچنان که رسانه‌های رسمی و بزرگ، در موضوعات مختلف از خبرنگاران متخصص استفاده می‌کنند، زیارت به ویژه زیارت اربعین نیز امروز مقوله‌ای تخصصی است که باید خبرنگارانی کارآزموده و آموزش دیده در این باره کار کنند. صاحبان و برنامه ریزان رسانه‌ها، می‌توانند افرادی که در موضوع های مذهبی کار کرده‌اند و مطالعات یا تخصص پیشینی در این باره داشته باشند را انتخاب یا استخدام کرده و با الزام ایشان به گذراندن آموزشها و مطالعات خاص مرتبط، به سطح مناسبی از دانش و آگاهی دست یابند. سپس به طور مشخص در موضوع زیارت و زیارت اربعین کار خبرنگاری خود را انجام دهد.

۲. پیگیری مداوم مطالبات از مسئولان

تشریح:

رسانه‌های رسمی با قدرت و قوتی که دارند لازم است مطالبات مردم در زمینه اربعین را به طور مداوم از مسئولان امر پیگیری کنند. مداومت و استمرار در پیگیریها، هم مسئولان را در میدان خدمت‌رسانی به زائران اربعین نگه

می‌دارد و هم مردم را از اقدامات مسئولان آگاه می‌سازد. همچنین در این استمرار می‌توان اشتباهات احتمالی یا کاستی‌های ناخواسته را به طور مستمر به اطلاع طرفین رساند. توجه به این استمرار از آن جهت است که اربعین یک مراسم ده روزه است و فرصت چندانی برای اطلاع‌رسانی نیست و سرعت عمل و ارتباط پیوسته در این ایام و روزهای پیش از آن بسیار مهم است؛ چرا که هر تأخیر، حل مسئله را به سال بعد موکول می‌کند.

مثال:

امام جمعه ارومیه، مطالبه‌ای را درباره اربعین مطرح می‌کند و برخی رسانه‌ها، به صورت مستمر، این مطالبه را در قالب‌های مختلف، پیگیری خبری و رسانه‌ای می‌کنند:

۳. ارتباط با مسئولین عراق: تقدیر و احترام.

تشریح:

لازم است رسانه‌های رسمی در کشورهای اسلامی در ارتباط با مسئولان عراقی قرار گرفته و ضمن تقدیر از میزبانی ایشان و رعایت احترام به توفیقاتشان، پلی ارتباطی میان زائران و مسئولان کشور عراق باشند. در این ارتباطات، حقایق میدانی کشور عراق و خواسته مسئولان عراقی از زائران به اطلاع زائران می‌رسد و تقدیر و تشکر زائران از طریق پل رسانه به دست مسئولین عراقی خواهد رسید.

رسانه‌ها در بسیاری از موارد می‌توانند رابطه زائران مسافر را با مسئولان کشور میزبان نزدیکتر کرده و مفاهیم بیشتری بین طرفین برقرار کنند تا علاوه بر روابط رسمی دیپلماتیک، این رابطه نزدیک مردمی که از طریق اهالی رسانه ایجاد می‌شود، شرایط را خارج از ضوابط رسمی، تسهیل نماید.

مثال:

در سال ۱۳۹۴ چند مورد آشفتگی و عبور بدون روادید زوار پیش آمد که موجب اعتراض رسمی وزارت خارجه عراق به سفارت ایران شد. در چنین مواردی چند گفت و گوی مستقیم رسانه‌ای با مسئولان عراقی از وزیر خارجه و رئیس پلیس عراق گرفته تا مأمورین گذرگاه مرزی زرباطیه (مهران)، می توانست به سرعت کدورت یا مشکلات پیش آمده را مرتفع ساخته و مردم را نیز به میدان همکاریهای بیشتر بکشاند.

۴. حمایت از رسانه‌های کوچکتر، محلی و غیر رسمی

تشریح:

حادثه عظیم اربعین برای پوشش نیازهای رسانه‌ای خود نیازمند جامعه رسانه‌ای بزرگی به عظمت اجتماع اربعین است. متأسفانه توان رسانه‌ای کشورهای اسلامی به ویژه رسانه‌های شیعی ناب بسیار کمتر از نیاز موجود است. از این رو لازم است رسانه‌های رسمی در هر کشوری با استفاده از توان خود، رسانه‌های محلی، غیر رسمی و نوپایی را که به خدمت رسانه‌ای در موضوع اربعین اشتغال دارند، مورد حمایت قرار داده و تقویت نماید. در این زمینه، همیاری رسانه‌ای باید جایگزین رقابت رسانه‌ای شود. رقابت رسانه‌ای با رسانه‌هایی است که به دنبال کتمان، تحریف یا انحراف اربعین هستند.

۵. توجه به همگرایی رسانه‌ای

تشریح:

باتوجه به محدودیت رسانه‌ای حامیان اربعین لازم است همگرایی رسانه‌ها در این ایام بیشتر شده و تولیدات رسانه‌ای مرتبط با اربعین را به سرعت در اختیار یکدیگر بگذارند. هم چنین رویکردهای برنامه‌های مربوط به اربعین باید با یکدیگر همگن شده تا به هم افزایی و تقویت اندیشه اربعین حسینی علیه السلام بینجامد.

۶. راه‌اندازی صحف یا بخش‌های ویژه‌ی اربعین

تشریح:

با توجه به حجم بالایی نیازهای رسانه‌ای اربعین این ظرفیت وجود دارد که صحف یا بخش‌هایی را در هر رسانه به صورت ویژه نامه به اربعین اختصاص بدهند.

- رونامه‌ها و مجلات با انتشار ویژه‌نامه‌های مسلسل
- سایت‌های و خبرگزاری‌های با ایجاد صفحات ویژه
- رادیو و تلویزیون‌ها با اختصاص دادن قسمت پخش مشخص به موضوع اربعین

۷. عدم استفاده از خبرنگاران زن در محیط عراق مگر در حد ضرورت

شرح:

با توجه به شرایط فرهنگی، اجتماعی و همچنین مسائل خدماتی و امنیتی کشور عراق در ایام اربعین، بهتر است رسانه‌ها حتی الامکان از خبرنگاران زن در محیط عراق استفاده نکنند. در صورت لزوم به استفاده از خبرنگار زن نیز همراه داشتن محارم برای خبرنگار زن الزام شود و مسئولان رسانه‌ها نیز شرایط بهینه برای رفاه و امنیت خبرنگاران زن را فراهم کنند.

فصل چهارم

سیاست‌های رسانه‌ای در مواقع
بحران‌های احتمالی

مقدمه

بحران و حادثه، جزء جدایی ناپذیر زندگی همه موجودات عالم هستند و با پیشرفت و توسعه فناوری ها و کنش های بشری، روز به روز بر تعداد و تنوع آنها افزوده می شود. علی رغم پیچیده تر شدن بحران ها، انسان ها نیز توانسته اند با طراحی و به کارگیری روش های مناسب و متناسب بحران ها را به نحو مقتضی مدیریت و از پیامدهای منفی آن بکاهند و یا به نوعی از بروز برخی از آنها جلوگیری نمایند.

براساس تحلیل گزارش جهانی حوادث، سطح آسیب پذیری مناطق، ارتباط مستقیمی با فرآیند مدیریت بحران دارد. همچنین تعامل و حل بحران ها با سطح توسعه یافتگی و وجود زیرساخت های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و غیره هر کشور در ارتباط است (طبرسا، ۱۳۸۳، ص ۵۵).

کشور عراق نیز بواسطه قرارگیری تعداد قابل توجهی از اماکن مذهبی و عتبات مقدس سالانه میزبان میلیون ها زائر مسلمان از سرتاسر جهان و مسافرت های متعدد درون میهنی ساکنین عراقی برای زیارت های مناسبی است.

از سویی کشور عراق در حال حاضر به واسطه حضور گروه تروریستی داعش و تشکیل خلافت اسلامی در این منطقه و اشغال برخی از شهرها و استان های این کشور، جزء نا امن ترین مناطق جهان محسوب می شود؛ لذا مدیریت بحران در این شرایط کاری بس دشوارتر و ضروری تر به نظر می رسد.

امروزه رسانه های جمعی و به ویژه رسانه های اجتماعی از چنان تأثیری در جوامع برخوردار شده اند که آنها را به منبع غالب شکل دهی به واقعیت های اجتماعی مبدل کرده است.

رسانه ها به دلیل قابلیت های گسترده در جذب مخاطب انبوه و توانایی شکل دهی به افکار عمومی، نقش مهمی در ایجاد و کنترل بحران ها دارند به نحوی که به جزء جدایی ناپذیر بحران ها تبدیل شده اند.

از سویی بحران ها جزء جدایی ناپذیر جوامع و زندگی بشری هستند و از سوی دیگر، رسانه ها جزء

جدایی ناپذیر بحران‌ها به شمار می‌روند. همچنین رسانه‌ها عضوی جدانشدنی از زندگی اجتماعی هستند و بر جامعه تأثیر می‌گذارند، همان‌گونه که بحران‌ها بر زندگی اجتماعی اثرگذار هستند.

رسانه‌ها نه تنها می‌توانند با آگاهی بخشی و ایفای نقش نظارتی خود از بروز بسیاری از بحران‌های بالقوه پیشگیری کنند یا در صورت بروز بحران‌ها به کنترل و مهار آنها بپردازند بلکه فراتر از آن می‌توانند به فرصت‌سازی از بحران‌ها نیز همت گمارند. فرصت‌سازی از بحران، غایت ارتباطات بحرانی و به تعبیری مدیریت بحران است که الزامات خاص خود را می‌طلبد. (روشندل اربطانی، ۹۰)

افزایش امکان دسترسی به اطلاعات برای شهروندان و مدیران و همچنین تسریع شگفت‌انگیز در جمع‌آوری، انباشت و توزیع اطلاعات و به تبع آن از بین رفتن محدودیت‌های زمانی و مکانی از مهمترین دلایل اهمیت راهبردی رسانه‌ها در موفقیت مدیریت بحران‌هاست.

امکان قبض و بسط اطلاعات و همچنین فراهم کردن بستر تعامل میان فرستنده و گیرنده اطلاعات از مهمترین کارکردهای رسانه‌ها در هنگام وقوع حوادث طبیعی است.

رسانه‌ها از سویی می‌توانند برای بحران‌زدایی به میدان بیایند و از سویی دیگر ابزاری در خدمت بحران‌زایی و بحران‌سازی باشند تاکید کرد: اصحاب رسانه باید با پرهیز از ایجاد بی‌اعتمادی مردم، وارد میدان شده و با تولید اخبار و اطلاعات متنوع و جدید، صحنه افکار عمومی را تسخیر و مدیریت کنند. استفاده از اطلاعات موثق و کارا و برنامه‌ریزی برای شرایط اضطراری از ضروری‌ترین اقدامات اولیه در خصوص تدوین و بکارگیری این راهبردهاست.

اطلاع‌رسانی و آگاهی بخشی حول موضوع و الگوی بازنمایی بحران از جمله ابعاد مورد توجه در تاکتیک‌های رسانه‌ای است. آموزش پیشگیری از بحران و همچنین نحوه مواجهه با آن برای شهروندان توسط رسانه‌ها ضروری است.

کمک به تهیه قوانین لازم برای مقابله با بحران و نظارت بر مراکز مدیریت بحران و آمادگی آنها برای مقابله با بحران‌ها و نیز پیگیری وعده‌های داده شده توسط مسئولین و مدیران از مهمترین اولویت‌های مدیران رسانه‌های گروهی و ضامن موفقیت مقابله با بحران‌هاست.

نقش رسانه‌ها صرفاً نباید به مرحله حین بحران محدود شود بلکه بایستی تدابیر و تمهیداتی برای مراحل قبل و بعد بحران نیز داشته باشند.

در مرحله پیش از بحران کارکرد آموزش و فرهنگ‌سازی رسانه‌ها بیشتر حائز اهمیت است. رسانه‌ها

به واسطه برخورداری از کارکرد نظارت بر محیط و همچنین تفسیر (دومینیک، ۱۹۹۸) می‌توانند بحران‌های بالقوه و در حال شکل‌گیری را در محیط ملی شناسایی و به مسئولان و کارگزاران گوشزد کنند. در مرحله وقوع بحران کارکرد اطلاع‌رسانی و خبری رسانه‌ها و نیز جلب مشارکت همگانی از اهمیت بیشتری برخوردار است؛ زیرا بحران‌ها آستان شایعات هستند و به منظور هدایت افکار عمومی باید به شیوه مدبرانه‌ای اطلاع‌رسانی شود. در نهایت نقش رسانه‌ها در مرحله پس از بحران نیز نقش درخور توجهی است. در این مرحله از رسانه‌ها انتظار می‌رود بیشتر به واسطه کارکرد نظارتی خود بر روند ترمیم و بهبود مجدد اوضاع نظارت داشته باشند و با تحلیل ابعاد و ریشه‌های بحران به وجود آمده، از بروز بحران‌های مشابه جلوگیری کنند. (دومینیک ۱۹۹۸)

انواع راهبردهای رسانه‌ای در مواجهه با بحران^۱

نوع نگرش به مقوله بحران و موضوع بحران ساز مهمترین عامل تعیین‌کننده برای نوع اقدام و عمل در برابر بحران محسوب می‌شود. با بررسی دیدگاه‌های مطرح در زمینه بحران متوجه شدیم که آنها در طیفی از نگرش کاملاً منفی و تهدیدآمیز تا نگرش مثبت و فرصت‌ساز قرار دارند. به عبارت دیگر بحران از دیدگاه برخی تهدید صرف محسوب می‌شود و از دید برخی دیگر، آن را می‌توان فرصت به شمار آورد. چنان‌که گفته شد واکنش در برابر بحران می‌تواند با انکار، بی‌توجهی و مقاومت و یا با پذیرش و حتی استقبال صورت می‌گیرد.

با در نظر گرفتن دو بعد نگرش‌های مطرح نسبت به بحران از یک سو و میزان انطباق با شرایط بحرانی از سوی دیگر، می‌توان چهار راهبرد عملی را برای مواجهه سازمان‌های رسانه‌ای با بحران معرفی کرد. این چهار راهبرد به شرح زیر عبارتند از:

الف) راهبرد انفعالی: براساس راهبرد انفعالی، رسانه ترجیح می‌دهد به هنگام مواجهه با شرایط بحرانی سکوت اختیار کند و واکنش آن از نوع انکار یا بی‌توجهی باشد. طرفداران چنین راهبردی عقیده دارند که رسانه با پرداختن به مقولات، در واقع به آنها اعتبار اجتماعی می‌بخشد و آنها را از اهمیت برخوردار می‌سازد. پس در صورت بروز بحران، بهترین شیوه عمل برای جلوگیری از گسترش دامنه بحران این است که سرپوش بر آن گذاشته شود.

۱. روشندل اربطانی، طاهر، نقش مدیریت رسانه در تحول بحران از تهدید به فرصت، پژوهش‌های ارتباطی، شماره ۵۵، پاییز ۸۷.

ب) **راهبرد واکنشی:** راهبرد واکنشی با تأکید بر ضرورت پاسخگویی به فشارها و تحرکات محیطی تهدیدکننده، سازمان رسانه ای را به واکنش برای حفظ حیات خود ترغیب می کند. سازمان هایی که از راهبرد واکنشی استفاده می کنند دیدگاه های برنامه ریزی بلندمدت ندارند (مایلز و اسنو، ۱۹۸۴). نوع نگرش حاکم بر سازمان هایی که از چنین راهبردی در مواقع بحرانی تبعیت می کنند منفی و تهدیدآمیز است؛ به همین دلیل واکنشی که از چنین مدیران و سازمان هایی انتظار می رود، نوعی همراهی با بحران است. چنین سازمان هایی تا فشار افکار عمومی را در شرایط بحرانی احساس نکنند واکنش نشان نمی دهند و تنها زمانی اقدام می کنند که در موقعیت بحران تهدیدی متوجه خود ببینند. براساس چنین راهبردی در ارائه اخبار و اطلاعات مربوط به بحران باید به صورت گزینشی عمل کرد.

ج) **راهبرد فعال:** رسانه هایی که در قبال بحران راهبرد فعال دارند به محض وقوع آن وارد صحنه عمل می شوند و فعالانه در جهت کنترل و مهار بحران بر می آیند. چنین سازمان هایی که نگرش آنها نسبت به بحران از نوع دوم است، بحران را جزئی از طبیعت بشری می پندارند و براساس این خود را به اقدام فعالانه در مواجهه با بحران ها ملزم می دانند. در اینجا شیوه عمل از انطباق و همراهی با بحران و اوضاع بحرانی به سمت همراه ساختن اوضاع با خود سوق می یابد. رسانه هایی که در شرایط بحرانی راهبرد فعال دارند، به صورت گسترده به بررسی و تحلیل اوضاع پدید آمده می پردازند و در ارائه اخبار و اطلاعات به صورت گزینشی عمل نمی کنند اما در عین حال، تدابیر لازم را نیز می اندیشند. رسانه در چنین شرایطی از تمامی ظرفیت های خود برای جلب مشارکت عمومی و ایجاد همبستگی اجتماعی استفاده می کند.

د) **راهبرد فوق فعال:** راهبرد فوق فعال با تأکید بر کشف فرصت های جدید و چشم اندازهای نو برای رشد و پویایی، نه تنها وجود بحران ها را می پذیرد و در مواجهه با آنها فعالانه وارد عمل می شود بلکه فراتر از آن به منظور مقابله با شرایط بحرانی پیش بینی های لازم را به عمل می آورد. رسانه هایی که درعالم عمل، مجهز به چنین راهبردهایی هستند، اندک شمارند. در رسانه هایی که راهبرد فوق فعال دارند نوع نگرش به بحران کاملاً مثبت و فرصت آفرین است. سازمان های رسانه ای با چنین راهبردی ویژگی های ساختاری خاصی نظیر خلاقیت، نوآوری، انعطاف و فقدان تمرکز به خود می گیرند. بر اساس راهبرد فوق فعال هر بحران می تواند فرصت هایی با خود به همراه داشته باشد پس باید مترصد بحران ها بود و از قبل پیش بینی ها و آمادگی های لازم را برای مواجهه با آنها پیدا

کرد تا در صورت بروز بتوان در جهت ایجاد فرصت از آنها بهره برداری کرد. رسانه‌های دارای راهبرد فوق فعال نه تنها پیرو شرایط بحرانی نیستند و درصدد انطباق با آن بر نمی‌آیند بلکه به تطبیق شرایط با اهداف و مقاصد خود می‌پردازند و به صورت پیشرو عمل می‌کنند چنین رسانه‌هایی در مرحله بعد از بحران نیز آن را به بوته فراموشی نمی‌سپارند و با بررسی ریش‌های وقوع، به تجربه‌اندوزی از بحران و کاربست این تجربیات در اوضاع مشابه می‌پردازند. براساس آنچه گفته شد، انواع راهبردهای رسانه‌ای در مواجهه با بحران، در نمودار زیر نشان داده شده است که ضروری است مدیران و فعالان رسانه‌ای در مواجهه با رویدادها و حوادث احتمالی اربعین، راهبرد متناسب را اتخاذ نمایند.

نگرش مثبت به بحران (بحران به مثابه فرصت)	راهبرد فوق فعال
نگرش منقعی به مثابه بحران (بحران به مثابه تهدید)	راهبرد فعال راهبرد واکنشی
راهبرد انفعالی	راهبرد واکنشی
انطباق دادن خود با شرایط بحرانی (پیرو بودن)	انطباق دادن شرایط بحرانی با خود (پیشرو بودن)

سناریوهای پیش‌بینی حوادث و بحران‌ها در ایام اربعین حسینی

باتوجه به شرایط جوی پاییز، ازدحام بیش از ظرفیت جمعیت، فقدان زیرساخت مناسب و کافی، گروه‌های مختلف و معترض عراقی که عمدتاً مسلح نیز می‌باشند، برنامه ریزی دشمنان اعتقادی و سیاسی شیعیان و دولت‌های عراق و ایران، هم‌زمانی تقریبی مراسم اربعین با پیامدهای همه‌پرسی استقلال کردستان، آزادسازی آخرین شهرهای اشغال شده توسط داعش و... لازم و ضروری است که اصحاب رسانه متناسب با این شرایط و سناریوهای احتمالی سیاست‌های رسانه‌ای مقتضی را اتخاذ نمایند.

۱	• حوادث و بلایای طبیعی (سیل، زلزله، طوفان و...)
۲	• عملیات تروریستی و انتحاری
۳	• انفجار ناشی از خمپاره/موشک/حملات پهبادی
۴	• آدم ربایی
۵	• حوادث ناشی از ازدحام جمعیت
۶	• بحرانهای سیاسی و درگیریهای داخلی
۷	• حملات بیولوژیک، شیمیایی و شایعاتی از این قبیل
۸	• بیماریهای واگیردار گسترده

سیاست‌های رسانه‌ای مواجهه با بحران‌های احتمالی در ایام اربعین حسینی

در مواجهه با موارد بحرانی برخی سیاست‌های عمومی است که ضروری است همه رسانه‌ها در هنگام وقوع هرکدام از سناریوها رعایت کنند:

- آموزش و آگاهی بخشی پیش از وقوع
- اطلاع رسانی به هنگام برای جلوگیری از شیوع شایعه در حین وقوع حادثه
- انتشار اطلاعیه‌ها و اخبار صرفاً رسمی و پرهیز از نشر گمانه زنی‌ها
- مصاحبه و گفتگو با مسئولین امر که پیش تر برای چنین مواقعی مشخص شده‌اند.
- به طور کلی در صورت بروز حوادث یا بحران‌هایی نظیر فوق، مراجع رسمی اطلاع رسانی و مراجعه خبرنگاران به آنها به ترتیب و اولویت زیر می‌باشد:

۱. رئیس ستاد مرکزی اربعین حسینی: جناب آقای حسین ذوالفقاری
۲. دبیر اجرایی و سخنگوی ستاد مرکزی اربعین حسینی: جناب آقای حمیدرضا گودرزی

۳. دبیر ستاد مرکزی اربعین حسینی: جناب آقای مجید آقابابایی
- در مورد موضوعات مربوط به هر کمیته نیز، در صورت ارجاع ستاد مرکزی، مسئول کمیته پاسخگوی اصحاب رسانه می‌باشد که فهرست اسامی و راه‌های ارتباطی آنها در پیوست آمده است.

در مورد حوادث مربوط به کشور عراق نیز سفارت جمهوری اسلامی ایران در عراق، جناب آقای دانایی فر، سفیر محترم، مرجع رسمی اطلاع رسانی درباره رویدادها می‌باشند.

سناریوی احتمالی اول (حوادث طبیعی):

با توجه به اینکه ایام اربعین سال ۹۵ در اواسط پاییز قرار دارد، احتمال بروز برخی رویدادهای طبیعی نظیر طوفان، بارندگی شدید، آب گرفتگی، سیل و گل آلود شدن برخی از مسیرها وجود دارد. به طور کلی مناسب است رسانه‌ها، پیش‌تر براساس کارکرد اطلاع رسانی و آگاهی بخشی خویش اینگونه احتمالات را برای مخاطبان بازگو کرده و آمادگی ذهنی و عملیاتی را برای آنها ایجاد نمایند. پوشش مناسب این شرایط و همراه داشتن وسایل لازم نظیر کتانی‌های قابل استفاده در شرایط بارانی، لباس بارانی یا بادگیر و ... از مواردی هستند که بعضاً در توصیه‌های آموزشی به زائران اربعین لحاظ شده است.

آنچه که لازم است رسانه‌ها در هنگام وقوع چنین حوادثی رعایت کنند، پرهیز از آشفته سازی فضا، اطلاع رسانی فوری مسیرهای بحرانی و راه‌های جایگزین و جلوگیری از تجمع افراد در محل‌های وقوع این گونه حادثه‌هاست.

سناریوی احتمالی دوم (عملیات تروریستی و انتحاری):

از آنجا که معمولاً گروه‌های تکفیری نظیر داعش، در مواقعی که تحت فشار و محاصره محتموم به شکست قرار می‌گیرند، اقدام به انتحار در مناطق دیگر می‌کنند که یا دامنه درگیری را به مناطق دیگر بکشند تا فشار کم شود و یا اگر قرار است کشته شوند، به زعم خود ترجیح می‌دهند در میان انبوه جمعیت کشته شوند؛ علی‌رغم تمام تدابیر امنیتی که به نحو مناسبی برای مراسم اربعین حسینی اتخاذ شده است، لازم است رسانه‌ها آمادگی لازم را برای وقوع چنین رویدادهایی هرچند با احتمال بسیار ناچیز داشته باشند.

باتوجه به تدابیر امنیتی اندیشیده شده برای مراسم اربعین، به احتمال زیاد در صورت وقوع چنین رویدادی فرد تروریست در مبادی ورودی و یا در ایست‌های بازرسی اقدام به انتحار نموده است. در چنین شرایطی مراقبت از جمع شدن افراد حول نقطه حادثه ضروری است. رسانه‌ها ضمن رعایت

تمامی نکات اعلامی توسط نهادهای امنیتی و انتظامی عراق، لازم است از مخاطبین خویش بخواهند از نزدیک شدن و ازدحام پیرامون نقطه حادثه دیده پرهیز کنند؛ چراکه هم ممکن است فرد انتحاری تنها نبوده و همکارانش منتظر تجمع افراد بیشتر و انفجار بعدی باشند و هم اینکه ازدحام مردم مانع امداد رسانی به مجروحین و ایجاد بی‌نظمی برای دیگر فعالیت‌های لازم در چنین مواقعی است.

لکن؛ آنچه که در مراسم‌های چند روزه و میلیونی مانند اربعین ضروری تر است، ایجاد حس امنیت و سرپوش گذاشتن بر موارد جزئی ناامنی است تا بتوان جمعیت را به صورت یکپارچه نگاه داشت و در مواقع لزوم هدایت نمود. این مهم بسته به شرایط رویداد توسط مسئولین امر، ستاد مرکزی اربعین حسینی و یا سفارت ایران به اطلاع اصحاب رسانه قرار خواهد گرفت.

سناریوی احتمالی سوم (انفجار ناشی از خمپاره/موشک/حملات پهبادی):

به جهت تدابیر امنیتی که ماه‌ها پیش از مراسم اربعین حسینی انجام پذیرفته، این سناریو نیز با احتمال بسیار پایینی قابل وقوع است؛ شعاع برد خمپاره‌ها و موشک‌هایی که در اختیار گروه‌های تروریستی و مسلح می‌باشد مشخص شده و احتمال دسترسی آنها به موارد دیگر ناچیز است. لکن در صورت وقوع چنین حوادثی لازم است رسانه‌ها ضمن تلاش جهت حفظ امنیت و آرامش زائران، با پخش اطلاعیه‌ها و اعلان‌هایی که آگاهی‌های لازم را برای زائران و خانواده‌های آنها را که از کیلومترها دورتر نگران عزیزانشان شده اند فراهم نمایند. نکته حائز اهمیت در چنین مواردی این است که به جهت جذابیت خبری این گونه سوژه‌ها بعضاً در پرداخت به این موضوعات اغراق و غلو صورت می‌گیرد که ضروری است در مواجهه با این مراسم عظیم و باشکوه از چنین اقداماتی جدا پرهیز نمود. مصاحبه‌های محدود و صرفاً با مسئولین امر و به طور کاملاً حساب شده با برخی از شاهدان عینی که در راستای تکمیل مجموعه گزاره‌های آرامش بخش باشد؛ جلوگیری از تجمع مردم در محل؛ پرهیز از مسافرت‌های شتابزده جهت کسب اطلاع بیشتر؛ تغییر در اولویت بندی رسانه‌ای برای مخاطبان از موضوع حادثه به موضوعات دیگر به نحوی که ضمن پیگیری نرم پیامدها و اقدامات بعدی این گونه حوادث، با برجسته تر کردن برخی رویدادهای جایگزین و با ارزش‌های بالا بتوان مدیریت مناسب تری بر فضای افکار عمومی و اختصاصی زائران و خانواده‌های آنان، عموم جامعه و بعضاً دشمنان اعمال کرد.

سناریوی احتمالی چهارم (آدم ربایی):

در شرایط کشورهایی نظیر عراق که گروه‌های مسلح از گونه‌ها و جریان‌های مختلف اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، قومیتی و مذهبی وجود دارند و نظام حاکم در لحظه با برخی از این‌ها در حال کشمکش می‌باشد، طبیعی است که این گروه‌ها بعضاً برای اخذ امتیازاتی نظیر آزادی زندانیان خود، اجبار به عقب نشینی دولت از منطقه‌ای خاص و ... اقدام به ربایش افراد بی‌گناه می‌نمایند.

به یاری پروردگار، در مناطق شیعه نشین کشور عراق و در دیگر مناطق همجوار در ایام اربعین حسینی امنیت قابل اطمینانی حاصل شده است که امید است شاهد اینگونه موارد نباشیم؛ لکن در صورت تحقق، ضروری است رسانه‌ها تا حصول نتایج مذاکرات و اقدامات احتمالی دولت و نهادهای امنیتی از طرح موضوع بپرهیزند چراکه صرفاً هم موجب ایجاد فضای ناامنی می‌شود و هم در راستای هدف ربایندگان به منظور اخذ امتیاز بیشتر است.

لازم است فعالان رسانه‌ای در این زمینه، خویشتن‌داری نموده و منتظر اعلان‌های رسمی نهادهای مسئول و امنیتی در این باره بمانند و آن‌گاه اقدام به اطلاع‌رسانی نمایند. بعضاً هم مشاهده شده که فردی به دلایل مختلف نظیر بیماری یا گم کردن همراهان در مسیر و ... مفقود شده و همراهان و اطرافیان ایشان به ظن ربایش مواردی را مطرح کرده‌اند و اصحاب رسانه نیز به جهت جذابیت موضوع، صرفاً به ادعاهای واهی آنان پرداخته و پیامدهای ناگواری را منجر شده‌اند. به طور اکید توصیه می‌شود که از پرداخت به این گونه موارد بپرهیز شود.

سناریوی احتمالی پنجم (حوادث ناشی از ازدحام جمعیت):

همواره در اجتماعات بسیار کمتر از راهپیمایی میلیونی اربعین حسینی، شاهد حوادثی بودیم که به دلایل مختلف از جمله ازدحام جمعیت حادث شده‌اند. در این گونه موارد که محتمل است در گذرگاه و گلوگاه‌هایی عبوری نظیر ورودی و خروجی مرزها، خیابان‌های منتهی به حرم مطهر، صفوف تشکیل شده به دلایل مختلف، رقابت برای سوار شدن بر وسایل نقلیه و ... رخ دهند، بایستی مراقبت نمود که ضمن پرهیز از برجسته‌سازی آنها و محکوم کردن نهادهای مجری و یا دیگر موارد به عنوان عوامل ایجادکننده حادثه؛ بررسی آسیب‌شناسانه را به بعد از مراسم اربعین حسینی و بازگشت خیل عظیم زائران به موطن خویش واگذارد.

نکته حائز اهمیت دیگر: از آنجا که در سال گذشته که شاهد فاجعه منا بودیم در فضای رسانه‌ای خصوصا در شبکه‌های اجتماعی، مقایسه‌ای میان دوراهپیمایی منا و اربعین شکل گرفت، اینک دشمنان اهل بیت علیهم‌السلام مترصد وقوع چنین مواردی هستند تا با تبلیغات گسترده بر روی آنها بتوانند کوتاهی سهوی یا عمدی خویش در آن فاجعه مرگبار را بپوشانند.

سناریوی احتمالی ششم (درگیری‌های داخلی گروه‌های عراقی):

به هر حال کشور عراق، کشوری بحران زده است که پس از اشغال توسط آمریکا و هم پیمانانش، آرام آرام به سمت یکپارچگی و انسجام حرکت می‌کند و در چنین شرایطی بعضا گروه‌ها و گرایش‌های مختلف عراقی وجود دارند که با یکدیگر در اختلاف بوده و در بزنگاه‌ها تلاش دارند تا به طرف‌های مقابل خود، آسیب اجتماعی، سیاسی و بعضا هم امنیتی وارد سازند.

این تنوع و اختلاف در میان گروه‌های مختلف سه طبقه اصلی جامعه عراق یعنی شیعیان، اهل سنت و کردها وجود داشته و البته به مدد مرجعیت بزرگ نجف، در میان شیعیان چه میان خود و چه با دیگر گروه‌ها الفت و مودتی قابل توجه حاصل شده است. لکن دشمنان وحدت و یکپارچگی پیروان اهل بیت علیهم‌السلام و مخصوصا جامعه عراق، همواره درصددند تا با تحریک گروهی علیه دیگر، این انسجام نسبی را مختل نمایند.

لذا اصحاب رسانه بایستی مراقب باشند به هیچ وجه ممکن درگیر موضوعات داخلی عراق نشده و حتی در مواردی که برخی از این گروه‌ها و جریان‌ها مغایر با اصول و اعتقادات کشور و جامعه ایران نیز مواردی را تبلیغ و بیان می‌کنند بایستی با صبر و آرامش از کنار آنها عبور کرد.

به طور مثال تبلیغات جریان شیعیان افراطی (موسوم به شیعه انگلیسی) در موضوعات مختلف اعم از قمه زنی، لعن صحابه پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و توهین به مقدسات اهل سنت و یا حتی مراجع و شخصیت‌های عالیقدر کشورهای عراق و ایران و لبنان، طرح موضوعات سیاسی و ... می‌بایست توسط رسانه‌های بایکوت شود. چراکه بدین ترتیب هم آنها که برای بیشتر دیده شدن و جلب توجه به چنین اقداماتی دست می‌زنند شکست می‌خورند و هم وحدت مثال زدنی پیروان اهل بیت علیهم‌السلام با بروز درگیری‌های این چنینی که صرفا موجب شادی دشمنان می‌شود، مخدوش نمی‌شود.

سناریوی احتمالی هفتم (حملات بیولوژیک و شیمیایی):

متأسفانه در چند ماه گذشته، موج رسانه‌ای ترورهای بیولوژیک فضای رسانه‌ای کشور را در بر گرفته، به نوعی که به زعم برخی کارشناسان، این امر اگر تاکنون در میان برخی تروریست‌های خاص کشورهایی غربی و رژیم صهیونیستی رایج بود، به جهت پخش رسانه‌ای انواع آن، اینک آموزه‌های آن در میان تروریست‌های منطقه نیز شایع شده است.

واقعیت این است که این گونه حملات به جهت ویژگی‌ها و پیامدهای مختلفی که دارد به ندرت توسط سازمان‌های تروریستی عمدتاً دولتی به وقوع می‌پیوندد و سوژه‌های هدف آنان نیز صرفاً شخصیت‌های بسیار خاصی هستند که عموماً در دسترس عموم نمی‌باشند و... در مراسم اربعین حسینی به جهت تدابیر اطلاعاتی-امنیتی که از مدت‌ها پیش حاکم شده، احتمال وقوع چنین مواردی در حد صفر بوده و طرح چنین خبرهایی کارکرد ایجاد حس ناامنی و مجالی برای بروز شایعه‌های مختلف می‌باشد.

فعالان رسانه‌ای مستحضر باشند که به طور مثال اگر موارد مشکوکی هم مشاهده شد بایستی بدون طرح موضوع، به نهادهای مسئول فرصت تحقیق و بررسی داده شده و در صورت تأیید، راه حل‌های مواجهه به طور رسمی اعلان شود.

بسیار محتمل است که به جای اقدام واقعی در انجام حملات بیولوژیک، دشمنان در صدد باشند که با پخش شایعه‌هایی نظیر مسموم بودن فلان مواد غذایی یا فلان منطقه، حس ناامنی رو منتشر نمایند که برای اجتماعات بزرگ از حملات واقعی تروریستی خطرناک‌تر است.

اصولاً بستر وقوع شایعات خصوصاً شایعات آتشین و یکباره، زمینه‌های ذهنی شکل‌گیری آنهاست و فعالان رسانه‌ای بایستی مراقبت نمایند به هیچ وجه در زمین بازی دشمن اقدامی را انجام ندهند. در صورت بروز و شیوع چنین شایعاتی لازم است رسانه‌ها در ابتدای امر بسته به میزان پخش آن، ابتدا با سیاست بایکوت و عدم پوشش و در صورت گسترش آن با انجام مصاحبه‌های دقیق و به موقع با مسئولین ستاد مرکزی و مسئولین کمیته امداد و نجات ستاد مرکزی اربعین، اذهان عمومی را نسبت به کذب بودن اینگونه موارد آگاه سازند.

سناریوی احتمالی هشتم (بیماری‌های واگیردار گسترده):

در صورت بروز وقایعی نظیر ابتلای تعداد قابل توجهی از زائران به بیماری و احتمال واگیردار بودن آن، ضروری است که رسانه‌ها پس از سیاست نخست عدم پوشش رسانه‌ای، با نظر مسئولین مربوط در ستاد مرکزی اربعین، اقدام به اطلاع‌رسانی به هنگام و عاری از غلو و برجسته‌سازی نمایند.

مجموعه متن‌های، برنامه‌ای، درباره
مراسم اربعین حسینی:
پلاتو و زیرنویس

پلاتوی مجری و گوینده

جابر بن عبدالله انصاری و اربعین

جابر بن عبدالله انصاری، از اصحاب رسول خدا ﷺ و شیعه امیر مؤمنان علی ﷺ است. وی در جنگ بدر و ۱۸ جنگ دیگر کنار پیامبر اکرم ﷺ جنگید. او در جنگ صفین در رکاب حضرت علی ﷺ حضور داشت. جابر از یاران وفادار حسین ﷺ و امام زین العابدین و امام باقر ﷺ نیز بوده و سلام پیامبر اکرم ﷺ را به امام محمد باقر ﷺ رسانیده است. وی نخستین شخصی است که از مدینه به زیارت قبر مطهر سیدالشهدا ﷺ رفت. جابر در بیستم صفر سال ۶۲ هجری (اربعین امام حسین ﷺ)، به زیارت مرقد مطهر امام حسین ﷺ شتافت و هنگام رسیدن به کربلا در کنار شط فرات غسل کرد. سپس به کنار قبر مطهر امام حسین آمد و چون بینایی خویش را از دست داده بود، به غلام خویش گفت: دست مرا بر روی قبر سیدالشهدا ﷺ بگذار! غلام وید می گوید: [چون دستش را روی قبر گذاشتم]، از حال رفت و غش کرد. پس از اینکه به صورت او آب پاشیدم و حالش به جا آمد، سه مرتبه فریاد زد: «یا حسین» و سپس فرمود: «آیا دوست، پاسخ دوستش را نمی دهد؟»^۱

گویشه ای از شخصیت جابر بن عبدالله از دیدگاه اهل سنت

جابر بن عبدالله، هم از دیدگاه شیعه و هم از نگاه بزرگان اهل سنت مورد ستایش و تعظیم قرار گرفته است. ابن عساکر در تاریخ دمشق می نویسد: «او جوان ترین فرد از هفتاد نفر انصار بود که در عقبه شرکت داشت و با رسول خدا ﷺ بیعت کرد و از ۲۷ غزوه که پیامبر در آن شرکت کرد، جابر در ۱۶ غزوه حضور داشت و گاهی پدرش او را به سرپرستی سایر برادران وی و عیال می گماشت، تا اینکه پدرش در جنگ احد به شهادت رسید. سپس او در تمام جنگها شرکت جست. مسعودی نیز در مروج الذهب می نویسد: «او به دمشق رفت و با معاویه ملاقات داشت و معاویه از سخنان او

۱. جمعی از نویسندگان، دائرة المعارف تشیع، ج ۵، ص ۲۴۷.

شدیداً ناراحت شد. سپس معاویه ششصد دینار از برای وی ارسال داشت و جابر آن را نپذیرفت و پس داد. «جزری هم در اسدالغابه نوشته است: «جابر در آخر عمر خویش بینایی خود را از دست داد و پس از مرگش، ابان بن عثمان، امیر مدینه، بر جسد او نماز گزارد. وی پس از وفات رسول خدا ﷺ در انتظار عملی شدن وعده پیامبر بود که به او خبر داده بود «تویکی از فرزندان مرا درك خواهی کرد که نام و شمایل وی شبیه من است. سلام مرا به او برسان!» جابر آن قدر زنده ماند تا او را که امام محمد باقر ﷺ باشد، زیارت کرد.».

حَمْدَوِيَه از امام صادق ﷺ روایت می‌کند: «جابر از یاران صدیق اهل بیت (ع بود). او در مسجد پیامبر می‌نشست و با صدای بلند می‌گفت: «یا باقرالعلم! یا باقرالعلم!» مردم مدینه می‌گفتند: جابر هذیان می‌گوید و او می‌گفت: «به خدا سوگند که هرگز هذیان نمی‌گویم. شنیدم رسول الله ﷺ فرمود: «تو به زودی مردی از اهل بیت مرا درك می‌کنی که هم نام من است و شمایل مرا دارد و باقرالعلوم است.» این است که من در انتظار به سر می‌برم و بیهوده سخن نمی‌گویم. در روایت آمده است که پس از ولادت سیدالشهدا ﷺ جابر به محضر حضرت فاطمه زهرا(س) رسید تا مقدم مولود را تبریک بگوید. لوح سبزی در دست حضرت دید که در آن اسم‌های همه امامان نوشته شده بود. او با اجازه حضرت زهرا(س) از روی آن نسخه‌ای نگاشت و برای خود نگاه داشت». همچنین از محمد بن مسعود روایت شده است: جابر با سخنان خود مردم را به دوستی و پیروی از امیرالمؤمنین علی ﷺ دعوت می‌کرد و در کوچه‌ها و مجالس مدینه بر عصای خود تکیه می‌داد و از فضایل علی ﷺ سخن می‌گفت.^۱

اربعین در فرهنگ شیعه

واژه‌ای به نام عدد چهل

واژه «اربعین» که مهم‌ترین کاربرد آن در میان ما شیعیان، اربعین سالار شهیدان، امام حسین ﷺ است، آنگاه در ذهن ما اهمیت بیشتری می‌یابد که بدانیم در آموزه‌های دینی، این عدد کارآیی و کاربردهای فراوانی دارد. بر اساس روایت‌های گوناگون، عدد چهل را با زمان بندی‌هایی مانند چهل سال و چهل روز، شرط دستیابی به پختگی کامل یا شرط رسیدن به پیامبری یا لازمه جاری شدن حکمت در قلب و در مواردی دیگر به عنوان شاخصی برای تعیین حکمی اخلاقی یا اجتماعی

۱. همان، صص ۲۴۷ و ۲۴۸.

دانسته‌اند. برای مثال، در حدیث است که «از چهار جهت خانه هرکس، تا چهل خانه، همسایه آن خانه به شمار می‌آیند.»^۱ پروفیسور خانم آنه ماری شیمل، درباره عدد چهل می‌نویسد: «در بین اعداد، عدد چهل اهمیت ویژه ای دارد. معنای کلی «چهل» در سنت های اعتقادی خاورمیانه آمادگی و تطهیر است؛ نوعی آمادگی غالباً با زجر و درد و برای مراسم عبور و گذشتن.»

چهل سال سرگردانی و در به دری بنی اسرائیل در بیابان‌ها گویی حقیقتاً نماد انجام انواع کارهای برجسته زاهدانه دیگری بود که نوع بشر باید بر عهده می‌گرفت و روزه چهل روزه موسی نیز تصویری از چهل روز عزلت و گوشه‌نشینی است که برای نیل به معنویت کامل انجام شد. در زندگی روزمره نیز برای تطهیر و پاکیزگی خانم‌ها پس از وضع حمل یا در مراسم فوت بستگان برای درآمدن از جامه سیاه و غیره، چهل روز وقت لازم است.

بسیاری از وقایع عمده نیز به صورت چهل تایی اندازه‌گیری می‌شوند. توفان نوح، چهل روز طول کشید. ادریس علیه السلام، هود علیه السلام و صالح علیه السلام جملگی در چهل سالگی به پیامبری رسیدند و در مورد حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم نیز به همین صورت بود؛ چرا که چهل سالگی، زمان پختگی کامل مرد است؛ مطلبی که نه تنها از دل اساطیر و افسانه‌ها برآمده، بلکه حقایقی تاریخی آن را اثبات کرده‌اند.

چهل ولی خدا در سلسله مراتب عرفانی، گروه مهمی هستند. همچنین ادعا شده که اهل الصّفّه یا اصحاب صّفّه، صحابه فقیری که بر سکوی منزل پیامبر در مدینه زندگی می‌کردند و به صورت الگوی صوفیان در قرون و اعصار بعدی درآمدند، نیز چهل نفر بوده‌اند. به یاد و خاطره آنهاست که طناب دور کلاه دراویش خاکساریه، از چهل نخ بافته شده تشکیل شده است.

پشه‌ای که به مغز نمرود وارد شد نیز پس از چهل روز وی را به هلاکت رسانید. مراسم جشن و سرور یا عزاداری نیز همیشه چهل شبانه روز طول می‌کشد. قهرمانان در چهل جنگ پیروز می‌شوند و یا گاه دانش آموزان نذر می‌کنند اگر در امتحانی قبول شدند، چهل بار سوره مبارکه یس را بخوانند و عطار در مصیبت نامه خویش به زبان نظم، به توصیف چله یا عزلت نشینی چهل روزه می‌پردازد، به گونه ای که در پایان روح شخص در اقیانوس بیکران روح الهی غوطه ور می‌شود.

درسی که اربعین به ما می‌دهد

«درسی که اربعین به ما می‌دهد این است که باید حقیقت و خاطره شهادت را در مقابل توفان

۱. شیخ صدوق، معانی الاخبار، ص ۸۳.

تبلیغات دشمن زنده نگه داشت. ببینید از اول انقلاب تا امروز، تبلیغات علیه انقلاب و امام و اسلام و این ملت چقدر پر حجم بوده است. چه تبلیغات توفانی که علیه جنگ به راه نیفتاد؛ جنگی که دفاع و حراست از اسلام و میهن و حیثیت و شرف مردم بود. ببینید دشمنان، علیه شهدای عزیز که جانشان؛ یعنی بزرگ‌ترین سرمایه شان را برداشتند و رفتند و در راه خدا نثار کردند، چه کردند و مستقیم و غیر مستقیم با رادیوها و روزنامه ها و مجله ها و کتاب هایی که منتشر می کردند، در ذهن آدم های ساده لوح در همه جای دنیا چه تلقینی توانستند بکنند.

دستگاه ظالم جبار یزیدی، با تبلیغات خود حسین بن علی علیه السلام را محکوم می ساخت و وانمود می کرد حضرت حسین بن علی علیه السلام کسی بود که بر ضد دستگاه عدل و حکومت اسلامی و برای دنیا قیام کرده است. بعضی هم این تبلیغات دروغ را باور می کردند. بعد هم که حسین علیه السلام با آن وضع عجیب و با آن شکل فجیع، به وسیله دژخیمان در صحرای کربلا به شهادت رسید، آن را يك غلبه و فتح وانمود می کردند، اما تبلیغات صحیح دستگاه امامت، تمام این بافته ها را عوض کرد. حق این گونه است.»^۱

«اربعین، فقط روزی از روزهای سال نیست، بلکه آینه ای است در برابر چشمان میلیون ها انسان متعهد که در آن تصویری از نهضت و قیام خونین محرم نقش می بندد. اربعین، روز باشکوهی است که از خون حسین علیه السلام، حیات گرفت و نقطه آغاز تبلیغ آرمان کربلا از طریق اشک شد؛ چراکه در این روز، نخستین مجلس عزاداری برای اباعبدالله علیه السلام و تبلیغ آرمان آن حضرت در کنار تربتش برپا شد.»^۲

جابر، اولین زائر حسین علیه السلام

جابر بن عبدالله انصاری، از صحابه پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و از اصحاب جوان پیغمبر بود. او در جنگ خندق شانزده سال داشت و هنگام وفات رسول اکرم صلی الله علیه و آله تقریباً بیست و دو - سه ساله بود. بنابراین، در سال ۶۱ هجری قمری، جابر هفتاد و چند ساله بوده است. او حدود ۱۲ سال از اباعبدالله بزرگ تر بود و با آن حضرت خیلی انس داشت. جابر که در اواخر عمر کور شده بود، با مرد محدث بزرگواری به نام عطیه عوفی آمد و قبل از آنکه به سراغ تربت حسین علیه السلام برود، رفت سراغ فرات، غسل

۱. سخنان حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای (مد ظله العالی)، برگرفته از: پایگاه مقام معظم رهبری.

۲. برگرفته از: ابوالفضل بهشتی، فلسفه و عوامل جاودانگی نهضت عاشورا، ص ۱۷۴.

زیارت کرد و از سُد که گیاهی خوش بو بوده و آن را خشک می کردند و بعد می ساییدند و پودر می کردند و از آن به عنوان يك عطر و بوی خوش استفاده می کردند، خودش را خوش بو کرد. عطیه می گوید: وقتی جابر از فرات بیرون آمد، گام ها را آهسته برمی داشت و در هر گامی ذکری از اذکار الهی بر زبانش بود. با همین حال، گام ها را آهسته برداشت و آمد و ذکر گفت تا به نزدیکی قبر مقدس حسین علیه السلام رسید: آنگاه دو - سه بار فریاد کشید: حبیبی یا حسین؛ دوستم، حسین جان! بعد گفت: حبیب لا یحب حبیبه؟! دوست، جواب دوستش را چرا نمی دهد؟ من جابر، دوست تو هستم. رفیق دیرین توام. پیر غلام تو هستم. چرا جواب مرا نمی دهی؟ بعد گفت: عزیزم، حسینم! حق داری جواب دوست را ندهی. من می دانم با رگ های گردن تو چه کردند. من می دانم سر مقدس تو از بدن جداست. گفت و گفت تا افتاد و بی هوش شد.

وقتی به هوش آمد، سرش را برگرداند به این طرف و آن طرف و مثل کسی که با چشم باطن می بیند، گفت «الْسَّلَامُ عَلَیْكُمْ أَيْتُهَا الْأَرْوَاحَ الَّتِي حَلَّتْ بِفِنَاءِ الْحُسَيْنِ؛ سلام من بر شما مردانی که روح خودتان را فدای حسین کردید.» بعد از اینکه گفت من چنین و چنان شهادت می دهم، گفت: «و من شهادت می دهم که ما هم با شما در این کار شریک هستیم.» عطیه تعجب کرد که یعنی چه؟ ما با اینها در این کار شریک باشیم؟! به جابر گفت: معنی جملات را نفهمیدم. ما که جهاد نکردیم؟ ما که قبضه شمشیر به دست نگرفتیم، چرا شریک باشیم؟! جابر جواب داد: «در اسلام اصلی وجود دارد که من از پیغمبر شنیدم. فرمود: هرکسی که واقعاً عملی را دوست داشته باشد، روحش هماهنگ باشد، در این عمل شریک است. من اگر در رکاب حسین علیه السلام شرکت نکردم، نمی توانستم شرکت کنم، از من جهاد برداشته شده بود، ولی روح من پرواز می کرد که در رکاب حسین علیه السلام باشد. چون روح ما با روح حسین بود، من حق دارم ادعا کنم که ما با آنها در این عمل شریک هستیم.»^۱

زمینه ساز اربعین

دو حادثه زمینه ساز برپایی مراسم اربعین شده است:

یکی ورود نخستین زائر رسمی به کربلا و زیارت اباعبدالله علیه السلام؛ یعنی جابر بن عبدالله انصاری که از مدینه برای زیارت امام حسین علیه السلام به کربلا آمد. دیگر اینکه زیارت حسین بن علی علیه السلام در این روز ماثور است؛ یعنی این روز، روز زیارتی اباعبدالله علیه السلام است.

۱. مرتضی مطهری، حق و باطل، صص ۹۰ - ۹۲.

در حقیقت، آمدن جابر به زیارت تربت مقدس اباعبدالله علیه السلام و نیز سنت زیارت کردن آن حضرت از راه دور و نزدیک، با زیارت مأثوره ای که نقل شده، به منظور برقراری پیوند با شهیدان است.^۱

سطری سرخ از زیارت اربعین

جان خود را در راه تو [ای خدا] نثار کرد تا بندگان را از نادانی و گمراهی برهاند. همانا کسانی که فریب دنیا خوردند و بهره خود را به پست ترین بها فروختند، علیه او دست به دست هم دادند. آخرت خود را در برابر بهایی ناچیز از دست دادند. گواهی می دهیم که تو از ستون های دین و پایه ها و ارکان مسلمانان و دژ محکم مردان مؤمن هستی.

اربعین از نگاه دیگر

سید بن طاووس (ره) نقل می کند: هنگام بازگشت اهل بیت امام حسین علیه السلام از شام به مدینه، از راهنمای کاروان خواستند آنها را از مسیر کربلا ببرد.

همین که اهل بیت امام حسین علیه السلام به کنار تربت سیدالشهدا علیه السلام رسیدند، با جابر بن عبدالله انصاری (ره) و عده ای از بنی هاشم که به زیارت آن حضرت آمده بودند، دیدار کردند و با همدیگر شروع کردند به تعزیه خوانی و نوحه سرایی و اشک و ناله.

عطیه که از شیعیان و دوستان اهل بیت علیهم السلام است، می گوید: «ما با جابر بن عبدالله برای زیارت قبر امام حسین علیه السلام وارد کربلا شدیم. جابر خود را به فرات رسانید و نخست در فرات غسل کرد و لباس نو پوشید. سپس به جانب قبر مطهر حرکت کرد. وی هر قدمی که برمی داشت، ذکر خدا می گفت. وقتی نزدیک قبر رسید، گفت: عطیه، دست مرا بگیر و روی قبر بگذار! همین که دست جابر روی قبر رسید، از هوش رفت و پس از آنکه به هوش آمد، سه مرتبه صدا زد: یا حسین، یا حسین، یا حسین! سپس عرض کرد: «حَبِيبٌ لَا يَجِيبُ حَبِيبَهُ؛ آیا دوست، جواب دوست را نمی دهد؟» آنگاه پاسخ خود را داد و گفت: چگونه پاسخ تو را بدهد کسی که رگ های گردنش قطع شده و میان سر و بدنش جدایی افتاده است؟ شهادت می دهیم که تو فرزند خیرالنبین و پسر سید المرسلینی.» جابر در حالی که به قبرهای شهدا خیره شده بود، با این جمله ها به شهدا سلام کرد: «السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الْأَرْوَاحُ الَّتِي حَلَّتْ بِفِنَاءِ قَبْرِ الْحُسَيْنِ علیه السلام وَ أُنَاخَتْ بِرِجْلِهِ أَشْهُدُ أَنَّكُمْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَ آتَيْتُمُ الزَّكَاةَ، وَ أَمَرْتُمُ بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَيْتُمُ عَنِ

۱. مرتضی مطهری، حق و باطل، به ضمیمه احیای تفکر اسلامی، ص ۶۸.

الْمُنْكَرِ وَ جَاهِدْتُمْ الْمُلْحِدِينَ وَ عَبْدتُمْ اللَّهَ حَتَّى اتَيْكُمْ الْيَقِينُ.» سپس گفت: سوگند بر آن که پیامبر را به نبوت برانگیخت، ما هم در آنچه شما در آمدید، شریک هستیم.

عطیه گفت: ای جابر! چگونه شریکیم، در حالی که ما در این وادی نبودیم و سختی ندیدیم و شمشیری نزدیم، ولی این عزیزان، جانشان از دست رفته و میان سر و بدنشان جدایی افتاده است و فرزندانشان به اسارت رفته اند؟ جابر گفت: «ای عطیه! از حبیبم رسول خدا ﷺ شنیدم که فرمود: هر که گروهی را دوست بدارد، با آنان محشور می شود و هر که کار کسی را دوست بدارد، با او در آن عمل شریک است.»^۱

دعایمان کن

«السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ عَلَى الْأَزْوَاجِ الَّتِي حَلَّتْ بِفِنَائِكَ»

دعایمان کن ای ثارالله! ای خون تپنده در رگ های تاریخ! دعایمان کن تا بر تمام کربلاها و عاشوراها ی روزگار صبر کنیم و شمشیر از کف نیندازیم. زینب دلآوردت را بگو دعایمان کند تا در هیچ شام و کوفه تهدید و هراسی از افشای ستم سر باز نزنیم و ابلاغ حق را از زبان در کام نگیریم. عباس غیورت را بگو دعایمان کند تا قطعه قطعه شدن و ذره ذره جان باختن در راه حق را تاب بیاوریم و علم داری مکتب آزادی را از یاد نبریم.

دعایمان کن یا ثارالله! که بر یزیدان روزگار سر تسلیم و رضا فرود بیاوریم و آزادگی را با خون خویش، پیروز عالم سازیم.

آه، مگر نه آنکه از فرزند آدم عهدی ازلی ستانده اند که حسین علیه السلام را از سر خویش دوست تر بدارد؟ شهید آوینی.

نقش اربعین در احیاء یاد عاشورا و گسترش نهضت امام حسین علیه السلام

مبارزان و مجاهدان بسیاری در طول تاریخ به خون خواهی ابا عبدالله و اقامه شعائر حسینی برخاسته اند. اولین حرکت با شعار «یا لثارات الحسین» توسط توابین صورت گرفت و سپس ابوالاحرار زید شهید علیه السلام و سادات برگزیده ای همچون حسین شهید فخر و دیگر فرزندان نمونه پیامبر این راه را ادامه دادند و در ماندگار کردن نام امام حسین علیه السلام و قیام او، جانفشانی ها و از خودگذشتگی های بسیار

۱. عبدالحسین اشعری، ۷۲ مجلس در عزای مظلوم، صص ۲۴۷ - ۲۴۹.

نشان دادند و به دنبال ایشان، شیعیان اصیل و شرافتمند به هر شهر و حکومتی که وارد شدند و در آن اقامت کردند یا از آن گذشتند، در تحقق این هدف از هیچ کوشش و ایثاری دریغ نورزیدند. مراسمی که شیعیان در عاشورا و اربعین برگزار می‌کنند و نیز اجتماع میلیونی ای که با حضور مسلمانان و توده مردم از ادیان و مذاهب گوناگون تشکیل می‌شود، برای کسانی که در مخیله شان فکر تعرض به عواطف و احساسات حسینی را می‌پرورند، یک تهدید و هشدار است. فرد فرد عزاداران امام حسین علیه السلام، برای تعدی کنندگان به شعائر حسینی، یک تهدید و خطر بزرگ است و هر گام ایشان، گلوله ای است که سینه معاندین را نشانه گرفته است. صدام با همه وحشی‌گری اش نتوانست یاد و نام حسین را از دل مردم ببرد و اینک که سال هاست طاغوتش درهم شکسته، این شب پره‌های کورباطنی که شبانه و مخفیانه عمل می‌کنند، نیز نخواهند توانست با ترور و ایجاد وحشت و انفجار، در شعائر و آیین‌های حسینی اخلال کنند.

معارف زیارت اربعین

زیارت اربعین را جناب صفوان از امام صادق علیه السلام نقل کرده‌اند و مرحوم شیخ طوسی (ره) در مصباح‌المتجهج (صص ۷۸۸-۷۹۰) و مرحوم کفعمی در المصباح (صص ۶۴۸-۶۵۰) و ... نقل کرده‌اند که در آن معارف بلندی آمده است و در این نوشتار مختصر، به اجمال به شرح برخی از آن موارد پرداخته می‌شود:

در بخش اول زیارت، سلام آغازین این زیارت نامه همانند سایر زیارت نامه‌های وارد شده، بر پیامبران برگزیده خداوند و امامان علیهم السلام است و این خود ادب بزرگی است که در تمامی زیارات، به آن سفیران هدایت سلام داده می‌شود چون تمامی پیامبران حامل خط نورانی بندگی خداونداند و باید آن بزرگان را گرامی داشت.

در بخش دوم زیارت، معرفی امام حسین علیه السلام و هدف و فلسفه قیام: «و بذل مهجته فیک لیستتقذ عبادک من الجهالة و حیره الضلالة ... ؛ کسی که نهایت تلاش را در دعوت مردمان برای هدایت به اکر برد و برای آنان به هر نحو ممکن خیرخواهی کرد تا آن جا که در نهایت خون خویش و جان عزیزش را برای بیداری مردم از نادانی و گمراهی فدا کرد.

بخش سوم زیارت درباره لشکریان مقابل امام حسین علیه السلام عبارت بودند از مردمانی، دنیا طلب، دین به دنیا فروش، پیروان طاغوت و هوسران، اهل اختلاف و نفاق و گروهی جهنمی:

در بخش چهارم زیارت آمده است: «أشهد أنك كنت نوراً في الاصلاب الشامخه و الارحام المطهره ...» این فراز عمق ایمان شیعه به خداوند سبحان را ابراز می‌دارد و هم اوج پاکی و طهارت امامان شیعه را در حالی که مخالفان ائمه اطهار علیهم‌السلام و غاصبان خلافت علی علیه‌السلام هیچکدام، این ویژگی نورانی را ندارند و این افتخار بزرگی است.

اگرچه این دعا و زیارت، کوتاه است اما معانی بلندی را القاء می‌کند. پس در راه ترویج و فرهنگ زیارت ائمه اطهار علیهم‌السلام که چون خورشیدی فروزان بر بام قرون به هدایت و بیدارگری مردم و شکوفایی اندیشه بشریتند، باید بیشتر کوشید و چنان باید به ستایش آنان سخن گشود که شایسته آنان است.

زیارت اربعین، زیارتی عمیق و مهم است که شیعه در نشر قیام عاشورا و بازشناسی فلسفه قیام و معرفی امام مظلوم و شهیدش، آن را پاسداری می‌کند. دایره المعارف تشیع، ج ۷، ص ۲۸۱.

اعتقاد به رجعت در زیارت اربعین

بارها زیارت اربعین را خوانده ایم و کمتر به قسمت انتهایی زیارت اربعین توجه کرده ایم در حالی که دارای مفاهیم و مضمون های عمیق است. «رجعت» واژه ای است که با تدبیر در آن به معانی عمیقی دست پیدا می‌کنیم که می‌توانیم آن را در زندگی روزمره خود به کار ببریم.

یقین به ظهور امام زمان (عج)

وَأَشْهَدُ أَنَّ الْإِمَامَةَ مِنْ وُلْدِكَ كَلِمَةُ التَّقْوَى وَأَعْلَامُ الْهُدَى وَالْعُرْوَةُ الْوُثْقَى وَالْحُجَّةُ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا وَأَشْهَدُ أَنِّي بِكُمْ مُؤْمِنٌ وَيَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ

گواهی دهم که همانا امامان از فرزندان تقوی و حقیقت تقوی و نشانه های هدایت و رشته‌های محکم (حق و فضیلت) و حجت هائی بر مردم دنیا هستند و گواهی دهم که من به شما ایمان دارم و به بازگشتان یقین دارم.

در فرازی از این زیارت از خدا می‌خواهیم تا ما نیز بر اساس اعتقاداتی که به رجعت داریم، هنگامی که امام مهدی (عج) ظهور می‌کند یار و یاور وی باشیم. برای این منظور ابتدا ایمان و اعتقاد قلبی خود را به ظهور حجت ابراز می‌کنیم. در انتها از خداوند می‌خواهیم که به ما این توفیق را بدهد که هنگام حضور امام مهدی (عج) ما نیز به عنوان یاور وی باشیم. و همراه دوستان وی او را همراهی کنیم و از خدا می‌خواهیم ما را صف دشمنان آن حضرت قرار ندهد.

متن ادبی

دو توفان فریاد

طنین فریاد ممتد زین العابدین علیهم‌السلام موسیقی گسترده‌ای است که جان عالم را به بیداری همواره می‌خواند. سوگند بی‌کران بانو، قلب عالم را تسخیر کرده است و حیرت جاودان را میهمان همیشگی ادراک صبر نموده است؛ که «به خدا قسم غیر از زیبایی چیزی ندیدم.»

فریاد رسوا کننده امام سجاد علیه‌السلام، نه فقط شام را، که تار و پود خلقت را در نور دیده است؛ آن‌گاه که حيله یزید را در امر به مؤذن برای شکستن خطبه خود، پاسخ می‌دهد: [اشهد أنّ محمّدا رسول اللّٰه؛ آری! این محمد که نامش برده شد، آیا جدّ من است یا جدّ تو؟! اگر ادعا کنی که جدّ توست، دروغ گفתי و کافر شدی و اگر جدّ من است، چرا خاندان او را کشتی و آنان را از دم شمشیر گذراندی؟

ننگی بر پیشانی یزیدیان حک شده که تا ابدیت پاک‌شدنی نخواهد بود. ذلتی، دامان مردم بی‌وفا و سست عناصر شام را لکه‌دار کرده که با هیچ اشک ندامتی شسته نخواهد شد. دیر شده است. دیگری برای پشیمانی دیر شده؛ حتی فرصتی برای مرور گذشته نیست.

اگر این خاندان، مهربان بخشنده نبودند...

وای به حال این مردم، اگر در حق کسی جز خاندان پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌چنین کرده بودند! وای به حال این شهر سیاه، اگر پنجه در پنجه کسی جز خورشید اهل بیت انداخته بودند! و وای به حال جهان، اگر حسین علیه‌السلام و حسینیان، این قدر مهربان و بخشنده نبودند! سنگ بر سنگ بند نمی‌شد و زمین، لحظه‌های اهل خود را تاب نمی‌آورد؛ اگر وارثان عاشورا با مکتبی به نام عشق و فرهنگی به نام صبر، از نفرین مردم در نمی‌گذشتند.

اربعین که می‌آید...

اربعین که می‌آید، باید از زینب گفت؛ از حاصل زخم‌ها و نمازهای نشسته‌ای که هنوز او را به

یاد دارند. اربعین می‌آید؛ اما تلاوت زیبایی را تنها در چشمان زینب علیها السلام باید جست. اربعین می‌شکفتد و نام زینب گل می‌کند. زینب از آن چه یزیدیان شرم‌زده هراس داشتند هم بالاتر بود. زینب علیها السلام، با خطبه‌ای از غربت در میان هلهله زنان شام، گل‌گریه کاشت. اربعین است و کاروان تأثیرگذار عشق آمده است. فرزند مکه و منا - زین العباد - آمده است؛ پیک انقلاب‌گر، برای شامیانی آمده است که دل‌هاشان از بنای مسجد دمشق هم سخت‌تر بود. اربعین آمده است؛ همراه سپاه پیروز افتخار و وارثان خون و روشنی.

چهل روز پیش...

چهل روز از اشک‌های کربلا می‌گذرد؛ قطراتی که حاوی پیام فتح‌اند و دلاورمردی. امروز «جابر» و «عطیه» خود را به مدفن حنجره آزادگی رسانده‌اند. در چهلمین روز، تنها چیزی که برای همه تداعی می‌شود، حدیث خون و پیروزی است.

کوچه‌های بارانی

موج اشک، مرا به ساحل حقیقت شما می‌سپارد تا غربت شما را از پس قرن‌ها گریه کنم. چقدر روزهای دلتنگی محرم را دوست دارم؛ روزهایی که می‌توان بی‌بهبانه در خیابان گریست. کاش قاصدک‌ها، بوی محرم تو را با دلتنگی کوچه‌های بارانی گریه کنند! چقدر این کوچه‌های سیاه‌پوش، از بغض پرند!

کاروانی زخم‌دیده

باد می‌آید و تمامی پیکرم را در تلاطم خود گم می‌کند. هوا ملتهب و سوزان... گویی که زمان، مشت می‌کوبد این غم سنگین را بر تمامی وسعت هستی! زمین، چون صدفی پربها، لب فرو بسته تا مبدا که مرواریدهای به خون غلطانش، چشم کائنات را تا ابد گریان کند! کاروانی از راه می‌رسد که شکوه قدم‌هایش، غرور صحرا و نخوت بیابان را به لرزه می‌آورد؛ کاروانی که از رنج و داغ جامه پوشیده است و بر مرکب حوادث می‌راند، کاروانی که همسفر صاعقه بود و همنوای توفان، کاروانی که زخم دید و داغ بر داغ.

کاروانی تا لاله‌های پریشان را باز جوید. می‌آید؛ اما با دلهره که مبدا با شنیدن صدایشان، خشم پنهان مانده در صحرا، با چشمانی سرخ بر سرشان فرو بریزد.

پابرجا و باشکوه

کاروانی می‌آید که شولای بزرگی و فخر بر دوشش نمایان است؛ کاروانی که آفتاب، در ظل پرتو وجودشان ریزه‌خواری می‌کند؛ نخلی بلند که اگرچه زخم‌ها دیده، ولی برجاست؛ کاروانی که داغ‌ها به سینه دارد و زمزمه «ما رایت الا جمیلاً» بر لب. شکوه و عزت بر زمین خشک کربلا ساکن می‌شود تا خاک، بار دیگر عظمت را بر دوش خود احساس کند. اینان که خاک تفتیده را چون پاره جان در بر می‌گیرند، روزگاری بر عرش شانه‌های علی علیه السلام جا داشتند و ملائک بر گام‌هایشان بال می‌گستراند.

فریاد بزَن!

صدایت را آزاد کن بر تمام پهنه ظلم و بیداد! فریاد بزَن؛ که جز صدای حقیقت، نخواهد ماند. فریاد بزَن زینب علیها السلام! کوفه سال‌هاست صدای بیدارگر علی علیه السلام را از یاد برده و سر بر بستر فراموشی و غفلت گذاشته است. فریاد بزَن که تمام غافلان کوفه و گمراهان شام، صدایت را بشنوند! خطبه بخوان که سال‌هاست نام خدا را از دهانی حقیقت‌گو نشنیده‌اند! قدم بگذار؛ با صدایی از جنس نور که جام بلورین بیدار را با صلابتی علی علیه السلام گونه، بر سر نفاق و گمراهی سرریز می‌کنی! کوفه و شام، چونان بیگانه‌ای در میان تاریکی خویش گم شده‌اند و به اشتیاق روشنایی کلامت خویش را پرسه می‌زنند.

وای بر شما ذلیلان!

کدام صفحه تقدیر، بر تارک خود فتح و ظفر ستمکاران را حک کرده است؟! چه بیهوده هلهله شادی سر دادند، آنان که افتخار خویش را در ذلت خویش یافتند و شمشیر علیه خداوند کشیدند! آی شولای آتش بر دوشان! نفرینتان باد، که از غنیمت این نبرد، جز دوزخ و سیاهی نصیبتان نخواهد شد و آنچه از دنیا امید آسایشتان بود، مایه قهر و بلای جانتان خواهد شد. رنجی حصین در اعماق دیوارها رخنه کرده که آغوش گشوده تا گرده بی‌تاب‌تان را سخت دربرگیرد.

آوازتان را سنگریزه‌های صحرا به یاد دارند که جز برای خدا می‌خواندید و دست در دست شیطان، نابودی خویش را می‌رقصیدید. چه نصیبتان شد جز نفرین ابدی دخترکانی که گوشواره‌هایشان، دستان شما را خونین کرد پس وای بر شما!

زمانه از یاد نخواهد برد...

گلوی آینده‌ها، سرشار نام عشق شد که عشق، هویتش را از خون پاك پاكان یافت و زمین، آرامشش را از آوای حق‌گوی گلوهای بریده پیدا کرد. وقتی خاطره‌ها در قالب لحظه‌ها آرام می‌گیرند و تکاپوی گذشته زنده می‌شود، گویی زمان، تلخی‌ها و شیرینی‌ها را دوباره می‌آفریند!

زمانه از یاد نخواهد برد باران رحمتی که وجدان‌های خسته را طراوت می‌بخشد و در بازدم صبح، به روشنایی معنایی وسیع‌تر می‌داد؛ فراخ‌تر از احساس سخن می‌گفت و آینده را در لابه‌لای دستانش، همسفر هیجان جلوه می‌داد و مردی را که به بودن معنا بخشید و به زن ارزش، تا نگاه معصومانه هیچ دختری، شاهد بی‌رحمی دستان شرمنده از جهالت پدرش نباشد.

چهل روز اندوه

درد، روایت هفتاد و دو ستاره خاموش را به توفان سپرده است. چهل غروب، آسمان، خورشید را بارید. چهل بار کوه، پژواک مظلومیت خون شهدا را به آسمان پاشید و گودال خون تراوش کرد. چهل روز غم، دیوارهای کوفه را کوبید و نیزه‌ها، نیمه جان، پا بر زمین زدند. به یاد آن روز که طنین «هل من ناصر» کسی، کائنات را می‌لرزاند.

این بار، تو باید قیام کنی

چشم‌هایت را باز کن؛ اینجا کربلاست. آمده‌ای تا داغ نفس‌گیر آن ظهر را، با اشک‌هایت، مویه کنی. چشم‌هایت، بغض فروخورده خاک را به فرات می‌سپارند. نگاه کن، نخل‌های کمر خمیده، استقامت را تحسین می‌کنند. آتش از خاک می‌جوشد و صحرا هنوز بوی خون می‌دهد! فرات، تنها شاهد این ماجراست؛ مگر می‌شود مشک‌ها را فراموش کند؛ یا لب‌های تشنه‌ای را که با حنجره سوخت باد، آب را فریاد می‌زدند؟!

غم بر تارک دلت می‌وزد و هوای اسارتی را نفس می‌کشی که چهل سال، شکسته‌ترت کرده است. شانه‌های صبرت را بگستران؛ چیزی از خاکستر خیمه‌ها نمانده؛ باد، همه را به تاراج برده است. آمده‌ای تا بعد از چهل روز، بوی برادرت را نفس بکشی؛ تا محکم‌تر و استوارتر از پیش، در شام بایستی. برو؛ وقت آن است که خطبه‌هایت را با تمام وجود فریاد بزنی. دیگر نوبت آن است که علم‌های افتاده را برافرازی. بلند شو؛ این بار تو باید قیام کنی!

کاروان سوگوار

خورشید بر سر خاک، آتش می‌ریزد. کاروان خیمه‌های سوخته، در چهلمین روز خزان بازگشته‌اند. قرار است به دنبال لاله‌های پرپر شده بگردند؛ به دنبال ردپایی از مظلومیت در خاک خفته. گدازه‌های آتش، در جام حسرت می‌سوزند و فرات، عطش خاک را در خود حل کرده است؛ با موج‌هایی که از داغ آن حماسه، سر به ساحل می‌زنند. کاروان آمده است تا خشم تازیانه‌ها را بر بدن‌های کوچک، مویه کند؛ آمده است تا قصه دربه‌دری‌اش را هم‌دوش باد، در گوش زمان نجوا کند؛ آمده است تا در رد پای سنگ، آینه‌های شکسته را جست‌وجو کند.

غربت کاروان، باران می‌شود بر خاک و بار دیگر شعله می‌کشد تمام خاطره‌های جگر سوخته از زمین. خورشید، سر به تاریکی گذاشته است و غم، زانو زده در برابر کاروان و:

«افتاده عکس ماه لبِ گودی و زنی
در جست‌وجوی یوسف زیبایی بی‌کفن»
از حنجره خسته زینب رضی الله عنها

چله نشین

چهل روز است که چله‌نشین غربت آینه‌ام.
چهل پگاه است که چک‌چک شمشیرها، خاموش شده و اندوه نیرنگ کوفیان، از حنجره خسته زینب رضی الله عنها فریاد می‌شود.
فریاد غربت حسین را باید از گلوی خشکیده طفلی شنید که گل‌پوش تیر و حشیانه سیاه‌دلان شد. ای نخل‌های صبور، شاهدان بی‌زبان معرکه آتش و خنجر! آنچه را دیدید، در یک هم‌سرایی شاعرانه بر جهانیان عرضه کنید.
مرا با داغ نینوا تا قیامت پیمانی ست ناگسستی.

آقا! عاشورایی‌ام کن

سجاده‌نشین لحظه‌های سرخ عبادت! دستی بر آور و سینه‌ام را عاشورایی کن. می‌خواهم پس از چهل وادی رنج و گریه، نام تو، مستی‌فزای دقایق عزایم باشد. آقا! کسی که امروز به تغزیت خاندان تو برخاسته، می‌خواست دیروز باشد و هواخواهی‌اش را با نثار جان خویش به تماشا بگذارد.

از چهلمین شب عروج آسمانی‌ات، چندین چله گذشته است که در شمار نیست؛ اما زخم‌ها همچنان تازه و مرثیه‌ها خواندنی‌ست. گویا صدای علی علیه السلام بود! فریاد علی به گوش می‌رسد؛ آی شمایی که بر کرسی‌های دنیا تکیه داده‌اید! زین پس در میان شعله‌های سرکش ته‌مانده وجدان‌هایتان، ذوب خواهید شد. خیزران بر لب‌های قرآن‌خوان حسین علیه السلام زدن، نشان بیچارگی شماست که به هر وسیله‌ای، درصدد خاموش کردن فریاد حقیقت برآمده‌اید. زینب علیه السلام خاموش نخواهد ماند! تا تصویر خاکسترنشینی حسین علیه السلام را در پیام سرخ عاشورا، به گوش همه برساند. صدای علی علیه السلام هنوز به گوش می‌رسد، صدایی که از نای سرخ کربلا برخاسته است.

کربلای بی حسین

اینک اسوه استقامت و صبر با قامتی خمیده، به دیدار برادر آمده است تا در اربعین روزهای تلخ خویش، مصحف دردهایش را یک به یک ورق زند؛ بلبل پیام‌آوری که زیباترین گل بهار خویش را در ازدحام گل‌برگ‌هایی خونین نمی‌یابد و برای زینب علیه السلام کربلای بی حسین علیه السلام، یادآور همان زخم‌های تلخ ظهر عاشوراست.

قطره‌ای از اربعین

اربعین، خیس گریه، و پرچم شیون بر بام هستی. کربلا، تصویرهای زخم را در دست چهلمین خورشید می‌نهد. دنیا کجا حریف تواند بود تحمل کسی را که با قافله صبر طومار ریز ریز شده هلپله را از شام آورده است و مرگ نیشخندها را؟! اربعین، با ردایی سرخ و صدایی بلند آمده است که: پلیدی‌ها از یک قماش‌اند؛ اگرچه نام آن‌ها در لعن، متفاوت است. اربعین آمده است؛ با سلامی عاشورا بر طبع آبی پروانه‌ها کناره سرخگون فرات و هنوز صدای بریده‌ای پر بوسه، از قتلگاه می‌وزد. اربعین آمده است؛ با درودی مشعشع بر رایحه طولانی عطش روبه‌روی نفس‌های برهنه تیغ و هنوز همه چیز از عشق مایه می‌گیرد و با کربلایی شروع می‌شود که قوت قلب آب‌هاست.

یعقوب هم اگر بود...

زمان، هوای ایستادن دارد. دنیا در ابتدای فراموشی است؛ اما شما در ابتدای شکوفه شدنید. دنیا با شما دوباره آغاز خواهد شد. با این همه زخم، هنوز استوارتر از هر کوهی، بشکوه مانده‌اید. همه

بادها در راهند تا نفس‌های معطر شما را به بهانه تبرک، ببینند. اگر ابرها از داغ شما بو می‌برند، تا ابد بی‌وقفه می‌باریدند و جهان، رنگ آسایش نمی‌دید. اگر سنگ‌صیورها کنار شما بودند، می‌ترکیدند و یعقوب هم اگر بود، دق می‌کرد سر بریدن یوسف را.

با همین خطبه‌های آتشین

در این سفر چند هزار ساله، سنگ‌ها، پیشانی و زخم‌هایتان را با درد همراهی کردند. مهربانی با شما خداحافظی کرد و هیچ کس برای غربت شما آواز نخواند. بین شما و آرامش، چند هزار سال فاصله افتاد؛ اما صدای خطبه‌خوانی‌های حضرت سجاد علیه السلام، هنوز تن نخل‌های سر به هوای کوفه را می‌لرزاند. هنوز از عطر کلام صبوری زینب علیها السلام، ستون‌های کافر دارالخلافه می‌لرزد. شب، با تمام وجود می‌خواهد تمام قد، در برابر شما قد بکشد، اما صدای خطبه‌خوانی‌های این دو پرنده، خورشیدی‌ست از حقیقت که شب را ذوب می‌کند، کفر را می‌شکند و روز را فراگیر می‌کند. سال‌هاست که صدای شما، طبل رسوایی شامیان یزیدی را بر بلندترین بام‌ها می‌کوبد. ذلت، همنشین عظمت ویران دارالخلافه شده است؛ اما هر روز که می‌گذرد، نام شما روشن‌تر از خورشید بر بلندای افق می‌درخشد تا همیشه.

بت کوفه و شام را شکستیم

تب عجیبی در میان سپاهیان یزید افتاده بود و با تمام وجود هذیان می‌گفتند. سردار، با تمام دلش ندا برآورد و همه شنیدند که: ای قدوسیان اندوهگین! راحله سبک بردارید و قلب هاتان را در کربلا باقی بگذارید. عزا را چون کبوتری مشکی میان قتلگاه حسین علیه السلام، بر شن‌های ساحل فرات، بر تمام شمشیر شکسته‌ها و تیر و نیزه‌های فرود آمده‌رها کنید، بر فراز پیکرهای آسمانی شده به ودیعه بگذارید و پشت سر من بیایید. تا دروازه‌های پیروزی راهی نمانده است. فرصت عزا نیست؛ گرچه تیغ نادان بزرگ‌ترین اشتباه تاریخی خود را مرتکب شده است.

پشت سر من بیایید؛ شمشیر باید بیاموزد که دوران جنگ‌های جاهلی به سر آمده است و سرزمین‌ها از این پس، به پشتوانه اندیشه‌های نورانی فتح خواهند شد. بیایید، ای نسل بت‌شکن آزاداندیش. طاغوت، طعم ضربه‌های عصای محمد را فراموش کرده است. هبل این بار از کاخ‌های کوفه و شام سر درآورده است.

بیا، ای قافله زخمی، تا باری از غل و زنجیر برداریم و برای به اسارت کشیدن جنگ افزارهای نادان، ره سپار شویم!

نوبت عزاست، جابر!

سپاهیان، مانند کودکان عروسی، غنیمت جمع می کردند. هلله ای تلخ تر از هلله تازیانه نبود که کاروان در میان آن محو شد. آن روز قافله، تمام بار عزایش را در کربلا به ودیعه نهاد و به سوی مأموریت بزرگ خود رفت. چهل روز می گذرد و غباری از دور بلند است جابر! قهرمانان بازگشته اند؛ بقچه های امانت را بگشای. مویه های سر به مهر را باز کن. دیگر نوبت عزاست. با اندوهی ابدی.

چهل روز می گذرد

از پره های سوخته و خیمه های خاکستر، چهل روز می گذرد؛ از شانه های بی تکیه گاه و چشم های به خون نشسته، از لحظاتی که سیلی می وزید و صحرا در عطشی طولانی، ثانیه هایش را به مرگ می بخشید. حالا چهل روز است که مرثیه هامان را در کوچه های داغ، مکرر می کنیم. چهل شب است که بر نیزه شدن آفتاب را سر بر شانه های آسمان می گرییم. «ای چرخ! غافلگی که چه بیداد کرده ای.»

از شام تا کربلا

از کربلا تا شام، حکایت سرهای جسور شماس است که شمشیرها را به خاک افکند. من از روایت خونابه و خنجر می آیم؛ از شعله های به دامن نشسته و فریادهای بی یابوری. امروز، اربعین خورشید است. نگاه کن چگونه پرنندگان، بر شاخه های درختان روضه می خوانند؛ چگونه ابرها، فشرده فراقی عظیم، پهنه زمین را می بارند! رفته اید و پس از شما، جاده ها، اسیر زمستانی همیشگی اند. پرواز ناگهان شما آتشی است که هرگز فرو نمی نشیند.

زخم عاشورا همیشه تازه است

پاییز را دیده ای، چگونه نوباوگان تابستان را به زمین می ریزد و سر و روی جهان را به زردی می

نشانند؟! اکنون دیری است که پروانه های هاشمی مان را شعله هایی یزیدی، بر تپه های خاکستر فرو ریخته اند. دیری است که گیسوان کودکی رقیه را بادهای یغماگر، با خویش برده اند. زمین، پاییزش را از یاد می برد، اما زخم عمیق عاشورا را هرگز. سال ها می گذرد و ما همچنان سوگ کبوترانی آزاده را بر سینه می کوبیم.

اربعین لاله ها

بشیر! وقتی به مدینه النبی رسیدیم، مبادا کسی جلوی قافله اسرای کربلا، گوسفندی را سر ببرد! این کاروان، از سفر چهل روزه با سرهای بریده بر بالای نی می آید. نگذار هیچ لاله ای را در رثای شهدایمان پرپر کنند! سراسر خاک کربلا، پر بود از گلبرگ های خونین و پاره ای که از هر سو مرا صدا می زدند: «أَحَى أَحَى».

اجازه نده کسی بر سر و رویش خاک بریزد؛ هنوز باد، گرد و خاک کوچه های کوفه و شام را از سر و روی زنان و کودکان عزادار نروده است. این صورت های کبود و دست های سوخته، نیازی به گلاب افشانی ندارند؛ هنوز اربعین گل هایی که با تشنه کامی بر خاک و خون افتادند، نگذشته است. بگو پای برهنه به استقبالمان نیایند؛ این کاروان پر است از کودکانی که پای پرآبله دارند. سفارش کن شهر را شلوغ نکنند و دور و برمان را نگیرند، ما از ازدحام نگاه های نامحرم و بیگانه بازگشته ایم. بگذار آسوده ات کنم بشیر! دل زینب علیها السلام برای خلوت مزار جدش پر می کشد تا به دور از چشم خونبار رباب و سکینه و سجاد علیهم السلام و این کاروان داغدار، پیراهن کهنه و خونین حسین علیه السلام را بر سر و روی خویش بنهد و گریه های فرو خورده چهل روزه اش را يك سره رها سازد.

برخیزید ای شهیدان!

چه سکوت وهم انگیزی! چهل روز است که جز صدای ناله شبانه حیوانات صحرا و مویه جنیان و فرشتگان، نوای دیگری به گوش این سرزمین نرسیده است. هنوز بوی سوختگی به مشام می رسد و خاک، سرخی خویش را از دست نداده. آری! چهل روز است که از آن روزهای پراشتهای می گذرد و این صحرا، در سکوتی بهت انگیز غرق است و چشم افلاک خیره بر اوست! ... ناگهان، صدایی سکوت صحرا را می شکند. صدا، آمیخته ای است از زنگ شتران خسته و ناله کودکان یتیم و مویه زنان داغدیده و صدایی که در صحرا می پیچد: «برخیزید ای شهیدان کربلا! برخیزید که کاروان آزادگان بازگشته اند.»

اولین کاروان

اربعین است؛ روز تازه شدن داغی که هیچ گاه کهنه نمی شود، روز ورود دوباره زینب کبری علیها السلام به کربلا، اما این بار نه به عشق همراهی برادر، که به شوق زیارت تربت او. کاروان خسته زنان و کودکان، چهل منزل راه را بی وقفه پیمودند تا یک بار دیگر، قتلگاه جگرگوشگان رسول خدا صلی الله علیه و آله را ببینند و این بار، بی دخالت زنجیر و تازیانه، آزادانه خود را بر آن خاک افلاکی بیفکنند و سیر بگریند؛ آنقدر بگریند تا عقده چهل روزه شان باز شود. این، نخستین کاروان زیارتی حسین علیها السلام و اصحاب عاشورایی حسین علیها السلام است.

اربعین با بوی خون در مشام

از بدرود اشکبار کاروان، چهل غروب گذشته است و قصه های سوخته، به چشم های فرات می ریزد. چهل روز پیش، حوالی اندوه، نیزارها ضجه زدند و مثنوی ها با گل های شیون، سرتاسر نینوارا پوشاندند. هرگز نمی توان به اربعین نگاه کرد و آن همه نغمه های خاکستری را به یاد نیاورد. امروز به جای همه یتیمان قافله، اربعین سخن می گوید. اربعین، با بوی خون در مشام و آبله در پا، رسیده است تا بگوید همه اتفاقات سرخ، در راستای شکیبایی زینب علیها السلام بود. اربعین، شعرهایی با کلماتی خون رنگ در سوگ لاله ها آورده است تا بگوید دل بستگی های زینب علیها السلام در آن دشت بلاخیز، یکی پس از دیگری پرپر شد. اربعین، با پیراهنی از گریه در فرات اشک، غسل کرده است و اینک، در کنار نام حسین علیها السلام و جابر بن عبدالله نشسته است و به یاد خون های عاشورا، مقتل می خواند.

خطبه ای بخوان!

چه سخت است چهل روز منزل به منزل، عاشقی را به دوش کشیدن و از ساحل، دریا را نظاره کردن! یا زینب! آه سینه سوز تو، هنوز از پشت حصار قرن ها، شعله بر جان می زند. از آن روز به بعد، زمین، چهل بار چرخید و در سوگ حسین علیها السلام، هر روز آفتاب، لباس سیاه شب بر تن کرد تا در موج خونین خاطرات، هم درد دل طوفانی ات شود. اینک، تمام شوره زاران، پابرهنه و تشنه لب به دنبال توآند تا آیه های عاشورایی را از چشمه زبان نینوایی ات بنوشند. زینب، ای وارث نجابت خاک! چهل روز است که آسمان، غربت را می نگرد. باز هم خطبه ای بخوان تا به ابرها، اذن نزول داده باشی، ای رسول کربلا!

خدا با صابران است

گوش که می‌کنیم، از سوی مزار تو هر لحظه صدای حق‌فرشتگان می‌آید آمده‌اند تا رسم گریستن بر حسین علیه السلام را زنده بدارند که به راستی رسول عشق فرمود: «بنده ای نیست که محشور شود جز آن که چشمانش گریان است؛ مگر گریه‌کننده بر حسین علیه السلام که با چشم روشن و بشارت و روی شاد محشور شود. «وای بر یزیدیان که پیراهن سرخ چشم عاشقان حسین علیه السلام را حرمت‌نگه نداشتند و کوچه‌های تاریخ ظلمت را تا ابد، غرق نفرین فرشتگان کردند؛ هر چند صابران، به رسم جاودانه عاشقی، همواره فریاد می‌زدند که «ما رأیت الا جمیلاً.»»

همیشه پیروز

حسین جان! در قانون تو، فتح و ظفر به گونه‌ای دیگر معنا می‌شود. آنجا که فرهنگ‌های لغات ستم، واژه‌ای جز شمشیر را نمی‌دانند، نام تو فتح‌المبین نصر و پیروزی است. سینه می‌زнім و گرد از غبار دل می‌ریزد. اشک می‌ریزیم و رودخانه می‌شویم، تا قطره قطره به دریای تو بریزیم. ای نای بریده! سلام بر تو و بر راه سرخت!

من، همان صبر دیروزم!

رفتم و بازگشتم، این چهل شبانه روز بی‌سر و سامان را؛ این لحظه‌های دلتنگ‌یتیم، این مسیر عطشناک آبله‌پایی که پاره‌پاره‌های تو را پشت سر داشت و لب‌های از نیزه‌روییده‌ات را پیش رو. مرا به یاد بیاور؛ مرا که پیرتر از تمام عمر خویش، اینک شناختنی نیستم. من همان هروله‌آتش‌به‌دامانم که چهل روز پیش، در این صحرا، هنوز جوان بود و تمام قافله به جا مانده از تو را به دوش گرفت و ره سپار شد. منم؛ همان صبر از کف‌رفته‌ای که تمام میراث حیدری‌اش را از حلقوم فاطمی فریاد سر داد و کاخ ظلم را زیر و زبر کرد، اما در خلوت تنهایی‌اش، سر بر کجاوه کوبید و لرزش‌شانه‌هایش را تنها خدا دانست.

بعد از تو، سوختم و خطبه خواندم

بعد از آن غروب که با فاصله‌های از من تا تو پر شد و انحنای ناگهان قامت‌م را رقم زد؛ پس از آن قرآن پاره‌پاره‌ای که زیر لگدکوب اسب‌های ستم از هم گسیخت، من ماندم و جاده‌های پیش رو.

من ماندم و کاروان بی تو، با قبیله به تاراج رفته؛ من به سفر ناگزیر بودم. آه! خون همیشه جاری در رگ های روزگار! ردای ولایت را بر شانه گرفتم و لوای ستم سوزی قیامت را بر بلندای تاریخ برافراشتم. آنچه از تو در من بود، آنچه دیده بودم و جز من کسی ندید، در گوش های کر روزگار فریاد کردم و راویانه، تمام خطبه های از تو گفتن را سرودم و حنجره ای مدام شدم؛ حنجره ای کبود که عطش های هفتاد و دو پروانه را میراث دار بود و زخم زبان چهل روز اسارت را برای همه پرستوهای قافله سپر می شد و در خویش مجاله می کرد. اینک به تو بازگشته ام؛ خسته از تمام هستی. دیگر حوصله ای به ادامه روزگار ندارم. آه از این کوله بار فرسوده در راه! آه از پر ریختن پروانه ها در جاده های سرد و بی شمع!

تاوان این خون تا قیامت ماند بر ما

چهل شب است که آسمان برای صورت خونین آینه می گیرد؛ درست مانند دیده مرطوب فرشتگانی که از ندای نصرت خواهی امامشان جا ماندند و حسرت حمایت از ولی خدا، بر سپیدی بال هایشان، گرد اندوه و بی قراری پاشیده است. شاید کربلا دیگر هیچ زمان قرص کامل ماه را نبیند؛ از وقتی سر بریده خورشید بالای نیزه رفت، شرم دارد لبانش را بر جای بوسه زینب بگذارد. امشب، اربعین واقعه است و زمین، حزین تر از همیشه، از طنین نوحه آدم علیه السلام در خود مجاله شده است. این شب ها مدام نغمه آدم در گوش «صفا» پرپر می زند. گویی چهل روز است سر بر سجده توبه دارد و آهنگ غم زده مویه هایش، چهار ستون کائنات را به لرزه وامی دارد. او توبه می کند، ولی فرزندان مطرود قابیل، سر بریده یحیی علیه السلام را در میان تشت زرین نهاده است. او ضجه می زند، ولی نسل شیطان زده ای ننگ کشتن سرور جوانان بهشت را بر دامن شرافت آدمی نشانده اند. به این می اندیشم که اگر حضرت آدم علیه السلام تنها به سبب يك لحظه وسوسه انگستانش برای چیدن میوه ممنوعه، از بهشت خدا بیرون شد و تا چهل روز به درگاهش استغاثه برد، پس تاوان کشتن ولی خدا و پسر رسولش را چگونه می توان پرداخت؟!

کاروان بی حسین علیه السلام

اربعین، موعد بازگشت قافله خوبان عالم، به آغوش مهربان مدینه است؛ همان قافله کوچکی که هفتاد و دو ستاره اش را میان دستان خالی کربلا کاشت تا نور آزادگی و شرافت، در تاریک خانه

تزویر یزیدیان گم نشود. حالا که کاروان اربعین، نه حسین فاطمه را در خود دارد و نه عباس علی را، رسالت روشنگری بر زانوان خسته زینب علیها السلام قد می کشد و جان سرخ شهیدان عاشورایی، بر لبان سبز زین العابدین علیه السلام شکوفه می زند. از امام صادق علیه السلام نقل است که فرمود: «امام حسین علیه السلام گفت: من کشته اشکم، اندوهگین و دلتنگ کشته شدم، بر خدا شایسته است که هر دلتنگی که به زیارت من می آید، دلتنگی اش را برطرف کند و او را شاد به خانواده اش برگرداند.»^۱

اربعین بلوغ عاشورا

چهل روز گذشت. حقیقت، عریان تر و زلال تر از همیشه از افق خون سر برآورد. کربلا به بلوغ خویش رسید و جوشش خون شهید، خاشاک ستم را به بازی گرفت. خونی که آن روز، در غریبانه ترین غروب، در گمنام ترین زمین، در عطشناک ترین لحظه بر خاک چکید، در آوندهای زمین جاری شد و رگ های خاک را به جنبش و جوشش و رویش خواند. چهل روز، آسمان در سوگ قربانیان کربلا گریست و هستی، داغ دار مظلومیت حسین علیه السلام شد. چهل روز، ضرورت همیشه بلوغ است. مرز رسیدن به تکامل است و مگر ما سرما و گرما را به «چله» نمی شناسیم و مگر موسی در خلوت طور با چهل روز به کمال نرسید.

اینک چهل روز است که خورشید، سوگوار مظلوم قربانگاه عشق است. چهل روز است که انقلاب از زیر خاکستر قلب ها شراره می زند. آنان که رنج پیمان شکنی بر جانشان پنجه می کشید و همه آنان که شاهد مظلومیت کاروان تازیانه و اشک و اندوه بودند و همه آنان که وقتی به کربلا رسیدند، تنها غبار صحنه جنگ و بوی خون تازه و دود خیمه های نیم سوخته را دیدند، اینک برآشفته، بر خویش شوریده اند و شلاق اعتراض بر قلب خویش می کوبند و اسب جهاد زین می کنند. چهل روز است که یزید جز رسوایی و جز پتک استخوان کوب، فریادی نشنیده است. چهل روز است استبداد به خود می پیچد و حق در سیمای کودکان داغ دار و دیدگانی اشک بار و زنانی سوگوار رخ نموده است.

اینک هنگامه بلوغ ایثار است. هنگامه برداشتن بذری است که در تفتیده ترین روز در صحرای طف، در خاک حاصلخیز قتلگاه افشاندن شد. اربعین است. کاروان به مقصد رسیده است. تیر عشق کارگر افتاده و قلب سیاهی چاک خورده است. آفتاب از پس ابر شایعه و دروغ و فریب سر برآورده

۱. شیخ صدوق، ثواب الاعمال، ص ۱۲۳.

است و پشت پلک های بسته را می کوبد و دروازه دیدگان را به گشودن می خواند. اربعین است، هنگامه کمال خون، زمان باروری عشق و ایثار، فصل درویدن، چیدن و دوباره رویدن و هنگامه میثاق است و دوباره پیمان بستن و کدامین دست محبت آمیز است تا دستی را که چهل روز از گودال قتلگاه، به امید فشردن دستی همراه برآمده است، بفشارد؟ و کدامین سر، سودای همراهی این سربریده را دارد و کدامین دست هست، ذوالجناح بی سوار را زین خواهد کرد؟

اربعین است. عشق با تمام قامت بر فراز «گودال» ایستاده است! در دستی که در ساحل علقمه کاشته شد، بلند و استوار چونان نخل های بارور، سر برآورده و حنجره ای کوچک که به وسعت تمامی مظلومیت فریاد می کشید، آسمان در آسمان به جست و جوی هم صدا و هم نوا سیر می کند. راستی، کدامین یاور به «هم نوایی» و همراهی برمی خیزد؟ مگر هر روز، عاشورا و همه خاک، کربلا نیست؟ بیایید همواره همراه کربلائیان گام برداریم تا حسینی بمانیم.^۱

السلام علیک یا شمس العطشان

آسمان چه خون رنگ است! زمین چه بی تابانه چونان گهواره کودکی گریان، زیر پیمان تکان می خورد و می لرزد! اینک، هنگامه ای شگرف است. ندیده بودیم مرغان هوایی را که این گونه دردمندانه در این آسمان سرخ، پر و بال بزنند و ناله شان به گوش همه تاریخ برسد. فریادی بلند از فراسوی زمان به گوش می رسد. کسی انگار بر مرگ فرزند آدم می گرید!...

بمان تا ابد!

نینوا! هم دردی کن با کودکانی ناآرام؛ با زنانی که به خود می پیچند از درد فراق؛ با زینب علیها السلام، که در این چهل روز، مرگ را هزار باره، با چشم خود دید و صبوری پیشه کرد. نینوا! امانت داری کن. خون مقدسی از شاهرگ هستی، بر خاک تو ریخته است. بدن مقدسی از عرشی ترین پاکان، بر خاک تو، زیر سم سنگی اسبان، لگدمال شده است. امانت داری کن و مگذار طوفان فراموشی و مرگ، خاطرات را براباید!

نینوا! فریادت را آزاد کن؛ بگذار همه آدمیان بدانند این، کاروان حسین علیه السلام است که پس از چهل روز، آمده است به زیارت مولا؛ آمده است تا شکایت خود را در گوش تو زمزمه کند.

۱. برگرفته از: مجله دیدار آشنا، ش ۲۳، اردیبهشت ۱۳۸۱.

نینوا! از این پس تو خاک خونین و رمزآلودی هستی که پرچم جاودانگی را بر آن نصب کرده اند... بمان تا ابد.

جای رقیه خالی

جای رقیه خالی. نیست که به هوای بابا، سرتاسر بیابان تفتیده کربلا را بدود و «بابا بابا» بگوید. نیست که روی خاک تشنه بیفتد و یاد عموی سقا، سینه اش را بخراشد. دخترک نازنین حسین، کبوتر سپید «ارجعی» را زودتر از دیگران دید و به دنبالش پرید... و چه خوب! حالا که کاروان، به نقطه صفر زمین برگشته، نیست که از غصه نبودن بابا، دوباره دق کند! چه خوب که نیست تا صدای ناله زمین و زمان را بشنود و دوباره آتش به جان شود.

بازگشت دوباره

کاروان بازگشته است؛ با تمام دردها و داغ‌ها. کاروانی که اشک هایش عطش علی اصغر علیه السلام را تازه می‌کند؛ کاروانی که خیمه‌های سوخته اش را به بادها سپرد تا شعله بیداری همیشگی جهان باشد. کاروانیان، بازماندگان آن حادثه تلخ اند. از شام رسیده اند تا جراحات گلوهای بریده شده را با فریادهای بیدارگرشان مرهم شوند؛ تا با قامتی خمیده، استواری کوه را به سخره بگیرند در زمینی که چهل روز است طعم تازیانه، لب‌های ترک خورده اش را به خون کشده.

کربلا می‌مرد، اگر زینب نبود

وقتش رسیده است که حقیقت آشکار شود؛ با رساترین فریاد. چهل روز از خاموشی لب‌های عطشناک می‌گذرد و اکنون وارثان آن داغ را باید که منادی حق شوند. خاطره ای تلخ، روی دست تاریخ شعله می‌کشد و حرف‌های ناگفته، گلوی لحظه‌ها را در هم می‌فشارد. اکنون باید پیراهن چاک چاک خورشید را علم کرد، تا قلب‌ها را بسوزاند، تا چشم‌های به خواب غفلت رفته را بیدار کند. زینب علیها السلام برمی‌خیزد و غبار فراموشی از شانه عاشورا، به زمین می‌ریزد.

دنبال گمشده

وادی به وادی، گستره صبر را دویده و چهل روز رنج آوارگی و اسارت را به دوش کشیده است.

بازگشته است تا گمشده اش را از بین نیزه ها، از میان خیمه های خاکستر به تاراج داده، از لابه لای بدن های به سم اسبان کوبیده شده بیابد.

آمده است تا مظلومیت چهل ساله اش را بر سینه کبود دشت مویه کند با قامتی از کمان خمیده تر و چهره ای از مصیبت درهم شکسته.

زینب علیها السلام است که این چنین گودال ها را جست و جو می کند. بانویی که چهل غروب، زخم هزار ساله اش را ضجه زده است و اکنون با اشک هایش، فرات را به تکاپو درآورده. بغض فریادهایش، سکوت را به فراموشی می سپارد و خواب تاریخ را می آشوبد. هر چند دیگر نایی برایش باقی نمانده است، آمده تا عاشورا را با خطبه های همیشه جاویدش ماندگار کند. می خواهد از تمام شمشیرها، از تمام نیزه های در گلو رفته انتقام بگیرد.

چهل روز فراق

اربعین خلاصه غربت است غربت هفتاد و دو نگاه غریب که در فصل غربت نگاه ها در چشمه عاشورا، غسل شهادت ساختند و در سرزمین نیوا برای احیای دل ها جاری شدند. اربعین، قصه ی چهل روز عطش، چهل روز فراق و چهل روز وصال است و چه زیبا قصه ی رشادت ساقی سبزپوش کربلا را بیان می کند. اربعین سکوت پر معنای کربلاست، زینب آن سوی کربلا در کلاس اربعین، عاشورا را تفسیر می کند و سجاد در سجده ی بلندش، زیارت اربعین را نجوا می کند. اربعین نامه بلند عاشورا است که سیاهپوش، شکوفه های کربلا شده، اربعین نامه سرگشوده کربلاست و پاورقی نا زیارت عاشورا است. اربعین جلد سوم عاشورا است که با صفر هم سفر شده، اربعین کتاب حسین شناسی است که هفتاد و دو فصل دارد و هر فصلش هزار حکایت سرخ از عاشقی و مولف آن زینب است و سجاد.

بغض دوباره

اربعین، نگاهی مجدد به «عاشورا» است. امروز، روز خون گریستن دل ها، و اشک ریختن دیده هاست. امروز، اربعین است... یادآور شور عاشورایی حسین و حسینیان. و احیاگر درس های عاشورا! اربعین، مراسم تجدید اندوه دودمان رسول الله است. و فصل گریستن دوباره، بر شهدای مظلوم «آل الله» و بهار اشک باریدن بر خاک پاک کشتگان بی کفن دشت نینوا. اربعین، خزان گل

های روئیده در گلزار علوی است. ما، سال هاست که با اربعین، پیوند «خون» و «گریه» داریم، قرن هاست که اربعین را، شکستن دوباره ی بغض «عاشورا» در رواقِ زمان می شناسیم و شکفتن مجدد غنچه ی غم بر شاخه ی دلمان می دانیم. اربعین، رنگ ماتم دارد، تاریخ پر از خون و شهادت انقلاب ما، سراسر «اربعین در اربعین» بود. امروز نیز، آموزش های «عاشورا» و «اربعین» در گوش دل و ژرفای جانمان است. و میثاقمان با اربعین، ناگسستی است.

چهل پرده، اشک

از آن روز، از آن ظهر، از آن هفتاد و دو خون، از آن هفتاد و دو عطش، چهل پرده بغض، چهل پرده اشک، چهل آفتاب سرگردان، و چهل شام اسارت می گذرد. ...
یک اربعین غربت، یک اربعین سوگواره، یک اربعین تازیانه و یک اربعیت خشمواره پشت سر نهاده ایم. نبض کربلا دیگر بار به جوش آمده و آسمان با چشمانی لبالب از سرشک شقایق و فرات با یک دریا بغض فر خورده، بر خالك هفتاد و دو مجنون به وصل رسیده، می گرید و صحرای نینوا خالك غربت و دردمندی بر سر می نهد. ...
دوباره بیرق های عزا را بر پا کنید که زنگ کاروان یادگاران حماسه ها و شجاعت ها و شهادت ها به گوش می رسد، کاروان از معراج برگشتگان، کاروانی که قافله سالار و علمدار و سربازان رشیدش را - از طفل شش ماهه تا یار هفتاد ساله - در دشت پر بلای کربلا به جا گذاشته و رقیه دل خسته اش، خزان کینه دشمن گشته است.

این قافله، قافله عشق است که غبارآلود، با دیدگان خون گرفته و دل های سوخته از راه می رسد. اینان چله نشینان عاشورایند که درد غریبی چشیده و رنج اسیری کشیده اند. اینان عزاداران گل های پرپر باغ ولایتند که با دلی پر خون از جنایات فراموش نشدنی امویان اما با قامتی به سترگی کوه و ایمانی به صلابت آسمان، به ملاقات عطش های سر بریده می آیند.
اسارت به پایان رسیده و زینب دوباره کربلایی گشته است زینب آمده است؛ با خرمی از موی سپید، دامنی خون جگر، پیکری بی جان و جسمی ناتوان.

زینب، یتیمان و بی پناهان حسین را به رسم ارمغان به غم خانه ی غربت حسین آورده چرا که دیده بود که حسینش با چگونه با یتیمان مهربانی می کند. اسارت و زنجیر، مانع از انجام تکلیف زینب نگشته و کشته شدن عزیزان و درد و رنج غربت و اسیری او را از ابلاغ پیام کربلا باز نداشت.

زینب در کوفه و شام پرده از چهره کریه بنی امیه برداشته و با منطق علوی، مغلظه‌ها و دسیسه‌های ابن زیاد و یزید را افشا کرد و پیام کربلا را به گوش تاریخ رسانده و به عاشورا جاودانگی بخشید. زینب قتلگاه حسین علیه السلام را، قبله گاه آزادی خواهان تاریخ کرد و خون جوشان حسین علیه السلام را به رگ‌های تاریخ جاری ساخت، امت‌های افسرده را جانی دوباره بخشید و آزادی و شهادت را از شجره خونین کربلا به جوامع بشری ارمغان آورد.

همراه با خاتون خیمه‌ها

به چله نشینی آن اتفاق بزرگ برگشته است خاتون؛ به چله نشینی نیزه‌های شکسته و علم‌های افتاده؛ به چله نشینی هجوم دردها و داغ‌ها؛ به چله نشینی چکاچک شمشیرهایی که در نیام آرام نمی‌گرفتند. به چله نشینی آمده است خاتون، با کاروانی از هم سفران جامانده. آمده است با اشک‌هایی از درد عزیزان، روان.

با کاروانی که نای برگشتن ندارد، کاروانی که رقیه را همراه ندارد. آمده است تا از گم شدگانش شاید خبری بگیرد. آمده است تا شانه در شانه دشت سر بر سنگ‌های داغ بگذارد و بگیرد. آمده است تا از باد خبری از لاله‌هایش بگیرد. آمده است تا گونه‌های خاک گرفته‌اش را روی گونه‌های ترک خورده دشت بگذارد و های‌های گریه کند.

آمده است تا بر خاک‌های متبرک کربلا تیمم کند و نماز شکسته غربت بخواند. آمده است تا چشم در چشم فرات بدوزد و حرفی نزند.

آمده است تا خاک‌ها را بغل بغل در آغوش بگیرد و ببوید و ببوسد. دلش می‌گیرد وقتی که نماز ظهرش را با اذان علی اکبر آغاز نمی‌کند. دلش می‌گیرد وقتی سر بر خاک‌ها می‌گذارد و بوی برادرش را احساس می‌کند. خاتون کربلا با کوله باری از غم‌های عالم به چله نشینی داغ بزرگ آمده است.

دشت در سکوت خویش آرام گرفته است، انگار نه انگار که روزی در این دشت، شیهه اسبان وحشی، گوش تاریخ را کر می‌کرد. انگار نه انگار که در این بادیه صدای «هل من ناصر ینصرنی» انعکاس داشت. انگار نه انگار که در این برهوت، گودال‌ها از خون لبریز بود و از زیر سنگ‌ها چشمه خون جاری. و دشت چقدر ساکت و آرام سر بر زانوی غم گذاشته است؛ این دشت که چهل طلوع خونین را به آغوش کشیده است؛ این دشت که چهل ظهر بی اذان را جان کنده است؛ این

دشت که چهل غروب سرخ را نفس کشیده است. نه از صدای العطش کودکانی که از لب‌های ترك خورده‌شان خون می‌چکد، خبری است و نه از صدای گریه‌های رقیه که به دنبال آب برای اصغر می‌گشت.

از آن زمان است که فرات در خودش شرمنده می‌جوشد و یارای موج زدن ندارد. زینب (س) بر چله نشینی داغی بزرگ آمده است؛ با حنجره‌ای از ناگفته‌ها پر، با قامتی از حوادث خمیده، با چهره‌ای به اندازه غم‌های عالم، شکسته.

چهل روز گذشت

نه اشک‌ها در چشم دوام آوردند، نه حرف‌ها بر زبان. روایت درد آسان نیست. خاک‌های بیابان می‌دانند که سیلی آفتاب یعنی چه؟ تشنگی را باید از ریگ‌های ساحل پرسید تا بگویند آب به چه می‌ارزد. هم کوفه از سکوت پر بود و هم شام.

تنگ راه‌های شام انتظار می‌کشیدند تا صدای قدم‌های کسی بگذرد و دریغ! مسلمانان شهر، بیگانه و غریبه‌اند با برادران خویش! حرف‌ها فاسد شده‌اند پشت میله‌های زندان سینه‌ها. دستی بیرون نمی‌آید که سلامی را پاسخ دهد.

فریاد را از قاموس کوفه و شام ربوده‌اند و اراده‌ها را چپاول کرده‌اند. دست‌ها را بریده‌اند. به آدم‌ها یاد داده‌اند خم و راست شوند. کسی نمی‌داند شجاعت چیست و جوانمردی را با کدام قلم می‌نویسند؟

چهل روز گذشت. نه از آب خبری بود، نه از بابا! آسایش از فراز سرمان پرکشیده بود. چشم‌هایمان به تاریکی خرابه عادت کرده بود. اشک‌هایمان را چهل روز است که نشسته‌ایم!

چهل روز است که از پاننشته‌ایم. زنجیر بر دست‌هایمان نهادند و در میدان‌های شهر گرداندند، غافل که چلچراغ را به دیار شب می‌برند. خواب کودکانمان را آشفتنند تا بر مصیبتمان بیفزایند، غافل که ما صبر را سال‌هاست می‌شناسیم. ما صبر را در خانه علی علیه السلام آموخته‌ایم.

از دشمنه و دشنام کم نگذاشتند، از گرد و خاک کردن، کم نگذاشتند تا حقیقت پاکی مان پوشیده شود، ولی چه باک! حضرت دوست اگر با ماست، چه باک از این همه دشمنی! زبان‌ها را دستور به سکوت دادند، ولی آنچه البته دیر نمی‌پاید، سکوت است.

قلب‌ها را نتوانستند بازدارند از اندوه. مغزها را نتوانستند بازدارند از تأمل. خطبه‌های زین

العابدین علیه السلام قیام کرده و قد برافراشته بودند در میان جمعیت، تا پیام رسان خون تو باشند. طنین شهادت تو پرده ها را لرزاند، ریسمان ها را گسیخت و قلب ها را گشود.
چهل روز گذشت، اما اگر چهل سال یا چهارصد سال هم بگذرد، «صدای هل من ناصر...» تو بی پاسخ نخواهد ماند.

روزگار این چنین نخواهد ماند
دولتِ ظالم و کین نخواهد ماند
قرن ها می روند و می آیند
پرچمت بر زمین نخواهند ماند.

چهل روز اندوه

گل به گل سنگ به سنگ این دشت
یادگاران توآند
رفته ای اینک و هر صخره و سنگ
در تمام در و دشت
سوگواران توآند

چهل روز گذشته زمین را به خاطر می آورم؛ چهل روز اندوه، چهل روز صبر و سوگ و ماتم، چهل روز بلند تر از چهل سال. زمین در این چهل روز، از داغ تو کویر شد و آب خوشی از گلوش پایین نرفت.

روزها همچون کاروانی سوگوار، از تک تک منازل تقویم رد شدند. کاروانی با شانه های فروافتاده و پیرهن های سیاه، با لب های مهر سکوت خورده و اشک های بی وقفه.
آه از این کاروان داغ دار، آه از روزهای پس از تو، آه از چهل صبح و شامی که سیاه پوش و حرمان زده ماندند و هیچ روزن امیدی در خویشان نداشتند!

زیارت اربعین

پروردگارا! تو حسین را به واسطه شهادت گرامی داشتی و به سعادت، مخصوص گردانیدی و به پاکی نسل، او را برگزیدی... و به او میراث پیامبران بخشیدی و او را حجت بر خلق قرار دادی. پس

او هم در این اتمام حجت بر خلق، رفع هر عذر از امت کرد و اندرز و نصیحت امت را با عطف و مهربانی انجام داد و خون پاکش را در راه تو به خاک ریخت تا بندگان را از جهالت و حیرانی گمراهی نجات دهد. پس این امام بزرگوار در این راه، با ستمکاران در راه تو جهاد کرد و به اخلاص کامل صبر کرد و مشقت بسیار کشید تا آنجا که در راه طاعتت خون پاکش به خاک ریخت و حریم مطهر و هتک حرمت خاندان. پاکش را مباح شمردند. پروردگارا! پس بر آن قوم ستمکار لعن شدید کن و به عذابی دردناک مبتلایشان ساز!»

یکی از بارزترین و برجسته‌ترین مشخصه‌های ایمان، تولی و تبری است که در انسان‌ها به صورت حب و بغض یا نفرت و ارادت جلوه می‌کند. از حضرت امام باقر ۷ رسیده است: «هَلِ الدِّينُ إِلَّا الْحُبُّ وَ الْبُغْضُ؛ آیا دین‌داری چیزی جز محبت و دوستی اولیای خدا و بغض و دشمنی دشمنان الهی است؟»^۱

ابوحمزه ثمالی از امام باقر ۷ پرسید: کدام عمل است که هرگاه آن را انجام داده باشم، حقیقت ایمان را کامل کرده‌ام؟ آن حضرت در پاسخ فرمود: «تُوَالِي أَوْلِيَاءَ اللَّهِ وَ تَعَادِي أَعْدَاءَ اللَّهِ وَ تَكُونُ مَعَ الصَّادِقِينَ كَمَا أَمَرَكَ اللَّهُ؛ این که با دوستان خدا دوستی، و با دشمنان خدا دشمنی ورزی و با راستگویان همراهی کنی، همان گونه که خدا به تو فرمان داده است.»^۲

۱. همان، ج ۶۵، ص ۶۳.

۲. همان، ج ۲۷، ص ۵۷.

بخش زیرنویس

اربعین در آئینه روایات

امام صادق علیه السلام:

آسمان چهل روز بر حسین علیه السلام، خون گریه کرد .
(مناقب آل اَبی طالب ، ج ۳ ، ص ۲۱۲)

امام صادق علیه السلام - در زیارت امام حسین علیه السلام در روز اربعین - :

بارخدایا! من گواهی می دهم که آن بزرگوار ، خون خود را در راه تو نثار کرد تا بندگان را از
جهالت و سرگستگی گمراهی برهاند ، در حالی که آنان که دنیا فریشتان داد و بهره خود [از آخرت]
را به [دنیای] پست فروختند ، علیه او همیار شدند.
(بحار الأنوار: ج ۱۰۱ ، ص ۳۳۱ ، ح ۲)

امام حسین علی علیه السلام:

بر خداوند است که هیچ گرفتاری به زیارت من نیاید مگر آن که او را شادمان بازگردانم و به
خانواده اش برسانم. (ثواب الأعمال و عقاب الأعمال ص ۹۸)

امام مهدی علیه السلام:

هر صبح و شام بر تو گریه و شیون می کنم و در مصیبت تو به جای اشک ، خون می گریم. (بحار
الأنوار (ط-بیروت) ج ۹۸ ، ص ۲۳۸)

امام صادق علیه السلام:

زیارت امام حسین علیه السلام را رها نکن و دوستان خود را هم به آن سفارش کن ، که در این صورت ،

خداوند عمرت را طولانی و روزی ات را زیاد می کند و زندگی ات را همراه با سعادت می کند و جز سعادت‌مند نمی میری و نام تو را در شمار سعادت‌مندان، ثبت می کند. (کامل الزیارات ص ۱۵۲)

امام سجاده علیه السلام:

رحمت خدا بر عباس! ایثار کرد و کوشید و جان فدای برادرش کرد. (خصال ج ۱، ص ۶۸ - امالی (صدوق) ص ۴۶۲)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله:

کشته شدن حسین علیه السلام چنان داغی در دل مؤمنان است که هرگز سرد نشود. (مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ج ۱۰، ص ۳۱۸)

امام علی علیه السلام:

امیر المومنین علیه السلام خطاب به خاک کربلا فرمود: چه خوشبویی ای خاک! در روز قیامت قومی از تو بپا خیزند که بدون حساب و بی درنگ به بهشت روند. (شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۴، ص ۱۶۹)

امام صادق علیه السلام:

کربلا را زیارت کنید و این کار را ادامه دهید، چرا که کربلا بهترین فرزندان پیامبران را در آغوش خویش گرفته است. (کامل الزیارات، ص ۲۶۹)

امام باقر علیه السلام:

اگر مردم می دانستند که چه فضیلتی در زیارت مرقد امام حسین علیه السلام است از شوق زیارت می مردند. (ثواب الاعمال، ص ۳۱۹؛ به نقل از کامل الزیارات)

امام باقر علیه السلام:

زیارت قبر رسول خدا «ص» و زیارت مزار شهیدان، و زیارت مرقد امام حسین علیه السلام معادل است با حج مقبولی که همراه رسول خدا «ص» بجا آورده شود. (مستدرک الوسائل، ج ۱، ص ۲۶۶ و نیز کامل الزیارات، ص ۱۵۶)

امام باقر علیه السلام:

ای حمران! به تو مژده می‌دهم که هر کس قبور شهیدان آل محمد علیهم السلام را زیارت کند مرادش از این کار رضایت خدا و تقرب به پیامبر صلی الله علیه و آله باشد، از گناهانش بیرون می‌آید چون روزی که مادرش او را زاد. (امالی شیخ طوسی، ج ۲، ص ۲۸، چاپ نجف بحار، ج ۹۸، ص ۲۰)

امام صادق علیه السلام:

مرقد امام حسین علیه السلام را زیارت کنید و با ترك زیارتش به او ستم نورزید چرا که او سید جوانان بهشت از مردم و سالار جوانان شهید است. (مستدرک الوسائل ج ۱۰ ص ۲۵۶ و کامل الزیارات، ص ۱۰۹)

امام صادق علیه السلام:

زیارت قبر امام حسین علیه السلام از بهترین کارهاست که می‌تواند انجام یابد. (مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۳۱۱)

امام صادق علیه السلام:

هر کس دوست دارد روز قیامت، بر سر سفره‌های نور بنشیند باید از زائران امام حسین علیه السلام باشد. (وسائل الشیعه، ج ۱۰، ص ۳۳۰، بحار الانوار، ج ۹۸، ص ۷۲)

امام صادق علیه السلام:

کسی که می‌خواهد در همسایگی پیامبر صلی الله علیه و آله و در کنار علی علیه السلام و فاطمه (س) باشد زیارت امام حسین علیه السلام را ترك نکند. (وسائل الشیعه، ج ۱۰ ص ۳۳۱)

امام صادق علیه السلام:

اگر یکی از شما تمام عمرش را احرام حج ببندد اما امام حسین علیه السلام را زیارت نکند حقی از حقوق رسول خدا صلی الله علیه و آله را ترك کرده است چرا که حق حسین علیه السلام فریضه الهی و بر هر مسلمانی واجب و لازم است.

امام صادق علیه السلام:

هر کس به زیارت قبر امام حسین علیه السلام نرود تا بمیرد ایمانش نا تمام و دینش ناقص خواهد بود به بهشت هم که برود پایین تر از مومنان در آنجا خواهد بود. (وسائل الشیعه، ج ۱۰ ص ۳۳۵)

امام صادق علیه السلام:

زیارت امام حسین علیه السلام را ترك نکن و به دوستان و یاران نیز همین را سفارش کن! تا خدا عمرت را طولانی و روزی و روزت را زیاد کند و خدا تورا با سعادت زنده دارد و نمیری مگر شهید. (وسائل الشیعه، ج ۱۰، ص ۳۳۵)

امام صادق علیه السلام:

هر کس که خدا خیر خواه او باشد محبت حسین علیه السلام و زیارتش را در دل او می‌اندازد و هر کس که خدا بدخواه او باشد کینه و خشم حسین علیه السلام و خشم زیارتش را در دل او می‌اندازد. (وسائل الشیعه، ج ۱۰، ص ۳۸۸، بحار الانوار، ج ۹۸، ص ۷۶)

امام صادق علیه السلام:

کسی که به زیارت قبر امام حسین نرود و خیال کند که شیعه ما است و با این حال و خیال بمیرد او شیعه ما نیست و اگر هم از اهل بهشت باشد از میهمانان اهل بهشت خواهد بود. (کامل الزیارات، ص ۱۹۳، بحار الانوار، ج ۹۸، ص ۴)

امام صادق علیه السلام:

هر کس که به زیارت قبر حسین علیه السلام نایل شود و به حق آن حضرت معرفت داشته باشد خدای متعال او را در بلندترین درجه عالی مقامان ثبت می‌کند. (من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۱)

موسی بن جعفر علیه السلام:

کمترین ثوابی که به زائر امام حسین علیه السلام در کرانه فرات داده می‌شود این است که تمام گناهان مقدم و موخرش بخشوده می‌شود. بشرط این که حق و حرمت ولایت آن حضرت را شناخته باشد. (مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۲۳۶، به نقل از کامل الزیارات، ص ۱۳۸)

امام رضا علیه السلام:

کسی که قبر امام حسین علیه السلام را در کرانه فرات زیارت کند، مثل کسی است که خدا را زیارت کرده است. (مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۲۵۰)

امام حسن عسکری علیه السلام:

نشانه های مؤمن پنج چیز است: ۱- نمازهای پنجاهگانه (منظور نمازهای روزانه و نوافل آنهاست که پنجاه رکعت می شود) ۲- زیارت اربعین ۳- انگشتر به دست راست کردن ۴- بر خاک سجده کردن ۵- بسم الله الرحمن الرحيم را بلند گفتن. (وسائل الشیعه، ج ۱۰ ص ۳۷۳ و نیز التهذیب، ج ۶ ص ۵۲)

امام صادق علیه السلام:

شفای هر دردی در تربت قبر حسین علیه السلام است و همان است که بزرگترین داروست. (کامل الزیارات، ص ۲۷۵ و وسائل الشیعه، ج ۱۰، ص ۴۱۰)

پیامک های اربعین

- جابر بن عبدالله، نخستین زائر کربلای معلی در روز اربعین سال ۶۱ هجری است.
- سنت حسنه پیاده روی اربعین در سالهای حضور ائمه معصومین علیهم السلام با وجود حکومت سفاک و خونریز اموی و عباسی انجام شده است.
- در برخی از روایات تاریخی بیان شده است که زیارت کربلا با پای پیاده در زمان «شیخ انصاری» (متوفی سال ۱۲۸۱ قمری) رسم بوده است، اما در برهه ای از زمان به ورطه فراموشی سپرده می شود که در نهایت توسط «شیخ میرزا حسین نوری» دوباره احیا می شود.
- اگر قیام عاشورا را قانون اساسی عالم تشیع قلمداد کنیم می توان نتیجه گرفت: بخش اعظمی از این قانون اساسی در اربعین حسینی به میثاق نوینی تبدیل شده است.
- «سلام بر ولی خدا و حبیب او. سلام بر دوست خدا و محبوب او. سلام بر بنده برگزیده خدا و فرزند بنده برگزیده خدا. سلام بر حسین مظلوم شهید. (زیارت اربعین).
- سلام بر کسی که اسیر غم و اندوه گشت. پروردگارا! من شهادت می دهم که او {امام حسین علیه السلام} ولی تو و پسر ولی تو و برگزیده تو و فرزند برگزیده توست که به برکت کرامت تو، رستگار گردید. (زیارت اربعین)
- «سلام بر تو ای فرزند سید اوصیا. سلام بر تو ای فرزند رسول الله. من شهادت می دهم که تو امین خدا و فرزند امین او هستی. سعادت‌مندانه زیستی و بزرگوارانانه و مظلومانانه به

شهادت رسیدی و شهادت می‌دهم که خداوند آنچه از وعده‌های پاداش که به تو داد، عملی خواهد کرد و آنانی را که با تو به جنگ پرداختند، هلاک و معذب خواهد کرد». (زیارت اربعین)

- «شهادت می‌دهم که تو به عهدت با خدایت وفا و در راه او جهاد کردی تا آنکه از جام شهادت نوشیدی. پس خدا لعنت کند کسی را که با تو جنگید و به تو ظلم کرد و خدا لعنت کند گروهی را که داستان شهادت تو را به دست ستمکاران شنیدند و به آن رضایت دادند! (زیارت اربعین)

- پروردگارا! شهادت ده که من با هر که با حسین دوست است، دوست هستم و با هر که با او دشمن است، دشمن. (زیارت اربعین)

- یا حسین! من شهادت می‌دهم که تو نوری بودی در اصلاب پدران عالی مقام و ارحام پاک مادران که تیرگی جاهلیت تو را نیالود. (زیارت اربعین)

- من شهادت می‌دهم که تو از پایه‌های دین و اساس مسلمانی و نگهبان اهل ایمان هستی و شهادت می‌دهم که تو امام نیکوکار و پرهیزکار و دارای صفات پاکیزه هستی و شهادت می‌دهم که امامانی که از نسل تو هستند، همه کلمه تقوا و نشانه‌های هدایت و رشته محکم ایمان و حجت بر اهل دنیا هستند. (زیارت اربعین)

- من شهادت می‌دهم که به شما ایمان و به رجعت شما یقین دارم. (زیارت اربعین)

- { یا حسین! } قلبم تسلیم قلب پاک شما و همه کارم در مسیر پیروی از اوامر شماست و من برای یاری شما همواره آماده‌ام. (زیارت اربعین)

- درود خدا بر شما و بر ارواح شما و اجساد شما و حاضر شما و غائب شما و ظاهر شما و باطن شما باد! (زیارت اربعین)

- درسی که اربعین به ما می‌دهد، این است که باید یاد حقیقت و خاطره شهادت را در مقابل طوفان تبلیغات دشمن زنده نگاهداشت. بیانات مقام معظم رهبری (۱۳۶۸/۰۶/۲۹)

- شهادت بدون خاطره، بدون یاد، بدون جوشش خون شهید، اثر خودش را نمی‌بخشد و اربعین آن روزی است که برافراشته شدن پرچم پیام شهادت کربلا در آن روز آغاز شد و

روز بازماندگان شهادت است. بیانات مقام معظم رهبری (۱۳۶۸/۰۶/۲۹)

- همیت اربعین در آن است که در این روز، با تدبیر الهی خاندان پیامبر ﷺ، یاد نهضت

حسینی برای همیشه جاودانه شد و این کار پایه‌گذاری گردید. بیانات مقام معظم رهبری (۲۹/۰۶/۱۳۶۸)

(۱۳۶۸)

- شروع جاذبه مغناطیسی حسینی در روز اربعین است، جابر بن عبدالله را از مدینه بلند می‌کند و به کربلا می‌کشند، این همان مغناطیسی است که امروز هم با گذشت قرن‌های متمادی در دل من و شما هست. بیانات مقام معظم رهبری (۱۳۸۵/۱/۱)
- اولین شکوفه‌های عاشورایی در اربعین شکفته شد. اولین جوشش‌های چشمه جوشان محبت حسینی - که شط همیشه جاری زیارت را در طول این قرن‌ها به راه انداخته است - در اربعین پدید آمد. بیانات مقام معظم رهبری (۱۳۸۵/۱/۱)
- اربعین، فرصتی است دوباره، برای اندیشیدن به پیام عاشورا.
- اربعین، بزرگداشت حماسه سازان عاشورا آفرین است.
- زیارت اربعین، از جلوه‌های جهاد و فداکاری در راه خدا است.
- عظمت راهپیمایی میلیونی اربعین، نماد مقاومت جهانی علیه باطل با پرچم لبیک یا حسین است.
- پیاده روی اربعین، تمرینی برای حضور در عصر ظهور است.
- پیام زیارت اربعین، آمادگی شیعیان برای یاری دین خدا و حمایت از امام زمان (عج) است.
- اربعین، پژواک خشم و خروش بر ستمگران است.
- اربعین، با بوی خون در مشام و آبله در پا، رسیده است تا بگوید همه اتفاقات سرخ، در راستای شکیبایی زینب علیها السلام بود.
- اربعین؛ روز زیبایی حقیقت، روز زیارت چشم‌ها از زیبایی‌های کربلا، روز تماشای واقعه عاشورا، روز به گل نشستن خون ذبح عظیم کربلاست.
- اربعین، چله عارفانه شیعه و فریاد ستم ستیزی اوست.
- اربعین، فرصتی است برای تجدید پیمان با عاشورا.
- اربعین، نگاهی دوباره به عاشورا است.
- حضور در پیاده روی اربعین قدم نهادن در مسیر تکامل و خودسازی است.
- یکی از درس‌های پیاده روی اربعین، فانی شدن و خرج کردن و خرج شدن در این راه و تمرین «کریم شدن» است.

- راهپیمایی اربعین پاسخ خدا به «هل من ناصر ینصرنی» حسین علیه السلام است.
- قدرتهای عالم هنوز هم از امام حسین علیه السلام می‌ترسند چرا که او به ما آموخت در برابر ظالم از مرگ نترسید.
- این سفر، سفر شیعیان نیست و حتی سفر مسلمانان هم نیست. ما اینقدر به اربعین می‌آیم که همه آزادگان جهان به اربعین پیوندند.
- راهپیمایی اربعین، سیاسی‌ترین راهپیمایی جهان است، اگر سیاسی نبود، بایکوت نمی‌شد.
- همه جای دنیا گدایی می‌کنند تا چیزی به دست آورند، اما در راهپیمایی اربعین التماس می‌کنند تا همه چیز خود را به زائران حسینی بدهند و این می‌تواند مبنای تمدن جدیدی باشد.
- پیاده روی اربعین، جلوه‌ای از وحدت امت واحده اسلام است.
- پیاده روی اربعین، اظهار عظمت و تجلیل از مقام شامخ اباعبدالله علیه السلام است.
- دفاع از حق، مهمترین پیام زیارت اربعین است.
- راهپیمایی عظیم اربعین، دعوت بشریت به اسلام و دعوت مسلمین به اسلام و قرآن است.
- پیاده‌روی اربعین حسینی اثبات ایستادگی شیعیان در جبهه امام حسین علیه السلام است.
- پیاده‌روی اربعین حسینی علاوه بر اینکه زیارتی سرشار از معنویت و روحانیت است، نوعی جهاد حسینی و سیاسی است.
- زیارت اربعین، فریادی است که بر سر ظالمان بلند می‌شود و زائران را به سوی زیارت کربلا، برای تجدید بیعت با امامشان بر می‌انگیزد.
- برگزاری پیاده روی اربعین، قیام امام حسین علیه السلام را در دنیا منعکس می‌کند و حقانیت و مظلومیت اباعبدالله علیه السلام اثبات می‌شود.
- «تفکر» یکی از آداب عبادت با عظمت زیارت اربعین است.
- یکی از موضوعاتی که باید درباره آن تفکر کرد راز این همه تأکید امامان معصوم علیهم السلام به زیارت اباعبدالله الحسین علیه السلام است.
- اربعین نمایشگاه مهر و محبت اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله در مقابل خشونت و ظلم است.
- یاد غربت و مظلومیت اهل بیت علیهم السلام و رساندن پیام شهیدان کربلا؛ از ثمرات زیارت اربعین است.

- پیاده روی اربعین، فرصتی برای معرفی امام حسین علیه السلام به جهان است.
- زیارت اربعین به ما می آموزد تا براساس سیره ائمه اطهار علیهم السلام تکلیف محور باشیم و به دستورات الهی عمل کنیم.
- پیام زیارت اربعین، تکلیف محوری، موقعیت شناسی و آرمان خواهی براساس اصول اخلاقی است.
- پیاده روی اربعین حسینی یک انقلاب دینی عظیم در دنیا است.
- عاشورا، تبلور ایستادگی و جانفشانی بود؛ اربعین حسینی، پیوند خون و پیام است.
- راهپیمایی اربعین، شکست ناپذیری و غیرت دینی شیعیان را به رخ جهانیان می کشد.
- اربعین حسینی، تبلور جلوه های دلدادگی عاشقان امام حسین علیه السلام است.
- پیاده روی اربعین، تبلور جهاد حسینی در مقابل دنیای کفر است.
- اربعین یعنی؛ دشمنان اسلام بدانند که شیعیان هرگز از مقاومت اسلامی جدا نمی شوند.
- اربعین یعنی؛ تا آخرین قطره خون از دین اسلام حمایت خواهیم کرد.
- پیاده روی اربعین؛ جلوه جهاد و رویارویی با ظلم و حمایت از آرمان های انقلاب حسین علیه السلام است.
- شکوه و عظمت اربعین، مایه سرخوردگی و ناامیدی دشمنان دین خداست.
- اربعین، روز خون گریستن دل ها و اشک ریختن دیده هاست.
- اربعین، روز شکستن دوباره بغض عاشورا است.
- اربعین حسین علیه السلام امتداد عاشورا است.
- اربعین چراغ و نوری از چلچراغ و مشعل عاشورا است و پیاده روی اربعین راهی برای رسیدن به این نور عاشورایی است.
- اربعین یعنی: دوران مظلومیت شیعه به پایان رسیده است و ما شاهد عظمت و شکوه حسینیان هستیم.
- حضور میلیونی شیعیان در اربعین، لرزه بر اندام دشمنان و داعش انداخته است.
- پیاده روی اربعین، خاری در چشمان دشمنان است.
- اربعین حسینی علیه السلام نماد اتحاد، اقتدار و صلابت شیعیان است.

- اجتماع میلیونی زائران اربعین حسینی، نماد اقتدار جهان اسلام است، وارد شدن به این راه، کمال سعادت برای انسان است.
- هر قدمی که برای اربعین بر می‌داریم، یک قدم به مولایمان نزدیک می‌شویم.
- اگر در زبان، نام امام حسین علیه السلام را جاری می‌کنیم باید در مسیر او قدم برداریم و خود را حامی خونش بدانیم.
- پیاده روی اربعین، نماد وحدت اسلامی در بین مسلمانان جهان است.
- حرکت عظیم کاروان پیاده اربعین، نشان از اعتقادات راسخ مردم نسبت به امام حسین علیه السلام است.
- پیاده‌روی اربعین، نشان از ایمان و ولایت‌مداری مردم است
- پیاده‌روی بزرگ اربعین، نشانگر اقتدار ولایت است .
- پیاده‌روی در مراسم اربعین، نشانگر همبستگی اسلامی است.
- ظلم‌ستیزی و عدم تبعیت از ظالم و بیعت نکردن با ظالم رمز پیروزی قیام‌های مبتنی بر ولایت است.
- پیاده روی اربعین حسینی، نماد استکبارستیزی، وحدت و اقتدار مسلمانان است.
- مراسم اربعین در کربلا، نشان دهنده این است که عاشورا سرآغاز یک جریانی است که هرگز ایست و وقفه نمی‌شناسد.
- اربعین نشان دهنده این است که حماسه عاشورا در برابر ظلم، ایستادن، سکوت و سکون نمی‌شناسد.
- اربعین حسینی، نماد تجلیل از یک شخصیت بزرگ در سطح جهان است.
- اربعین بهترین فرصت برای زنده نگه داشتن نهضت امام حسین علیه السلام است.
- اربعین حسینی نمایش بی‌همتا از شور و شعور اسلامی است.
- اربعین تکمیل‌کننده واقعه عاشورا است.
- اربعین حسینی در کربلا مصداقی از اهمیت قیام امام حسین علیه السلام است.
- اربعین یعنی؛ منشا عشق و دلدادگی الهی و تسلیم شدن محض در برابر بارگاه ربوبیت و نماد قیام در مسیر دین خدا و آزادی خواهی توأم با شهادت‌طلبی است.
- اربعین یک روز نیست، بلکه تکرار ۴۰ روزه واقعه عاشورا است.

- رسیدن به اربعین، یعنی نقطه اوج هیئت حسین علیه السلام.
- اربعین، یعنی چهل روز مدام در سرمستی جرعه‌نوشی جام نیزه‌ها باشی.
- اربعین، هر سال فریاد می‌زند آنها که نرفته‌اند برخیزند...
- اربعین وقتی می‌آید، می‌خواهد جامانده‌ها را با خود ببرد...
- اربعین یعنی رسیدن به همان قاب قوسینی که پر جبریل در رسیدن به آن آتش می‌گیرد.
- اربعین یعنی به جوش آمدن پیمان‌هایی که در هیئت حسین علیه السلام در جام‌های خالی ما ریخته‌اند.
- اربعین یک روز نیست، یک فرهنگ است.
- خدا باوری و خدامحوری، پذیرش حجت خدا، مبارزه برای نجات انسان‌ها، کمال دانستن شهادت و نداشتن ایمان فصلی و مقطعی از خصوصیات حامیان امام حسین علیه السلام است.
- گرامیداشت اربعین، تعظیم شعائر دینی، رمز پویایی همیشگی نهضت پربار حسینی و اعلام پای بندی به مکتب سرخ عاشورا است.
- اربعین، داغ عاشورا را زنده می‌کند و درس‌های عاشورا را دوباره یادمان می‌آورد.
- عاشورا، عهدی است با همه آزادگان عالم که هرگز ظلم را برنتابند و اربعین تازه کردن این عهد است.
- اربعین، موسم تازه کردن اشک‌ها و زنده کردن عزاداری هاست.
- زیارت اربعین، ستون ولایت است.
- ما حامی خون کسی هستیم که شهادت عزت‌مندانه را بهتر از زندگی ذلت‌بار می‌داند.
- این اقیانوس جوشان نشان دهنده آن است که منبع لایزال اهل بیت عصمت و طهارت پیوسته در تاریخ نقش آفرینی می‌کنند.
- امروز در دنیا هیچ قدرتی نمی‌تواند این موج انسانی را به راه اندازد.
- تنها قدرت اهل بیت است که همچون معجزه‌ای این اقیانوس عظیم را پیاده روانه کربلا کرده است.
- در شرایط پیچیده فعلی دنیا و علیرغم تبلیغات گسترده علیه شیعیان و ایجاد تفرقه در جهان اسلام راهپیمایی و پیاده‌روی مردم در مراسم اربعین نشان دهنده همبستگی اسلامی در جهان اسلام است.

- راهپیمایی اربعین این پیام را به دنیا مخابره می‌کند که با انفجار و کشت و کشتار و لبه تیز شمشیر نمی‌توانند دل‌ها را تصرف کنند.
- راهپیمایی اربعین این پیام را به دنیا مخابره می‌کند که مردم از خشونت‌هایی که امروز توسط استکبار جهانی مدیریت می‌شود بیزارند.
- مردم با راهپیمایی اربعین می‌خواهند به جهانیان بگویند «ای مسلمانان، واعتصموا بحبل الله».
- پیاده روی اربعین یک مانور اسلامی است.
- دنیا از عظمت اربعین عاجز مانده است.
- پیاده‌روی اربعین یک همایش و مانور بزرگی است که مشتاقان را به عرصه ظهور می‌رساند و اعلام می‌کند که راه ابا عبدالله الحسین علیه السلام و یاران ایشان همچنان ادامه دارد.
- همایش پیاده‌روی در اربعین نشانگر آن است که باز هم خواستار آن هستیم تا با این حرکت پیامدهای حرکت امام حسین علیه السلام در جهت حفظ دین را تکرار و مرور کنیم.
- زیارت اربعین یکی از نشانه‌های مومن است.
- پیاده روی اربعین حرکت عظیمی فرهنگی است که نشانگر عدم هراس مسلمانان از داعش و صهیونیست است.
- ابا عبدالله خطرات را به جان خرید تا اسلام بماند، حامیان خون حسین علیه السلام نیز همواره این خطرات را به جان می‌خرند.
- پیاده روی و همایش بزرگ اربعین حرکتی خودجوش، مردمی و عاشقانه است.
- بازتاب جهانی پیاده روی اربعین، نشانگر گستردگی حضور مردم با عشق، علاقه و پایبندی به دین است.
- ملت ایران با روحیه صلح دوستی و عشق به حضرت امام حسین علیه السلام در مراسم اربعین حضور دارند.
- پیاده روی اربعین رزمایش فرهنگی جهان اسلام است.
- اگر پیاده روی اربعین نبود، فرهنگ حسینی در بین جهان اسلام به فراموشی سپرده می‌شد.
- پیام اصلی پیاده روی اربعین حسینی، شکوه و اقتدار دین اسلام در تمام دنیا است.

- این حماسه مردمی و شور و ارادت در پیاده روی اربعین حسینی، چیزی غیر از عشق و علاقه مردم به امام حسین علیه السلام و اقتدار اسلام نیست.
- قدرت دین اسلام در پیاده روی اربعین به نمایش گذاشته می شود.
- پیاده روی اربعین حسینی تداوم و استمرار راه امام حسین علیه السلام و یاران با وفای ایشان است .
- پیاده روی اربعین بیانگر آزادگی و استقامت شیعیان جهان و مسلمانان است .
- پیاده روی اربعین به جهانیان اثبات می کند استکبار جهانی و تکفیری ها در برابر اسلام جایگاهی ندارد .
- اربعین تبلور یک فرهنگ است برای تقویت، تمرین و تعمیق اخوت و برادری در میان مسلمانان.
- راهپیمایی بی نظیر و پرمعنای اربعین از جمله شعائر الهی است.

بخش دوم متون اطلاع رسانی

مقدمات سفر

- یادمان باشد: برای سفر به عتبات عالیات در ایام اربعین حسینی (همانند هر سفر به خارج از کشور)، نیاز به همراه داشتن گذرنامه می باشد.
- قبل از هر اقدامی، لازم است تا پیش از رسیدن ایام اربعین نسبت به دریافت گذرنامه از طریق دفاتر پلیس + ۱۰ اقدام کنند تا با کمبود وقت و ازدحام در ایام اربعین مواجه نشوند.
- به خاطر داشته باشید: گذرنامه حداقل شش ماه از تاریخ خروج، اعتبار داشته باشد. بدیهی است چنانچه اعتبار آن کمتر باشد، از خروج شما جلوگیری خواهد شد.
- طبق مقررات موجود، زائران و مشتاقان زیارت امام حسین علیه السلام، در ایام اربعین می توانند جهت ساماندهی مناسب تر و عدم مواجهه با مشکلات احتمالی در سامانه سماح به نشانی samah.hajj.ir ثبت نام کنند.
- همه زائران، ملزم به داشتن بیمه می باشند. در این خصوص اطلاعات لازم از طریق رسانه های گروهی یا در زمان اخذ روادید، اعلام می شود.
- روادید عبارت است از مجوز عبور از مرز و ورود به کشور مقابل که توسط سفارت و

- کنسول‌گری عراق یا نمایندگی‌های آن صادر می‌شود. برای تهیه روادید از طریق سامانه سماح یا دفاتر زیارتی قانونی معرفی شده، اقدام شود.
- برخی از زائران، حتی با داشتن گذرنامه و روادید نمی‌توانند از کشور خارج شوند و نیاز به مجوزهای خاص دارند.
 - این افراد عبارتند از: نظامیان؛ طلاب حوزه‌های علمیه؛ دانشجویانی که خدمت سربازی را انجام نداده‌اند؛ سربازان وظیفه؛ مشمولان خدمت سربازی؛ کسانی که به دلایلی ممنوعیت خروج از کشور دارند؛ مانند بدهکاران مالیاتی.
 - بهتر است مسافران موسم اربعین پیش از سفر، برنامه مسافرت خود را تنظیم نمایند. اینکه سفر هوایی داشته باشند یا زمینی؛ و اگر سفر زمینی را انتخاب نمایند، از کدام مرز (مهران، شلمچه، چزابه یا مرز دریایی خرمشهر؟)
 - آگاهی از آنچه در سفر و مخصوصاً پیاده‌روی چندروزه مورد نیاز است، می‌تواند راهگشا باشد. برای سه روز پیاده‌روی، وسایلی مانند کوله پشتی، مواد غذایی، رادیو جیبی، کفش و لباس مناسب، کیسه خواب و... نیاز است.
 - یادمان باشد: راحت‌ترین نوع حمل بار در مسافت‌های طولانی، استفاده از کوله‌پشتی سبک است.
 - در طول مسیر راهپیمایی، خصوصاً در مسیر نجف به کربلا مواد غذایی به مقدار کافی توسط موکب‌ها تهیه شده و به صورت رایگان در اختیار زائران قرار خواهد گرفت، ولی بهتر است حتماً مقداری غذای فاسد نشدنی و بادوام و خشکبار مانند خرما، بادام، انجیر و آب همراه زائر باشد.
 - با توجه به فعال‌شدن رادیو اربعین در موسم اربعین حسینی، بهتر است زائران رادیو جیبی همراه خود داشته باشند تا ضمن استفاده از برنامه‌های متنوع آن، از اطلاع‌رسانی‌هایی که انجام می‌گیرد، مطلع شوند.
 - در صورتی که امکان استفاده از اینترنت برای زائران فراهم باشد، می‌توانند با نصب نرم‌افزار رادیو اربعین بر روی گوشی همراه خود از این امکان استفاده نمایند.
 - لازم است زائران، برای جلوگیری از سرماخوردگی، لباس‌های مناسب به همراه داشته باشند: جوراب، دستکش، کلاه، پوشش گوش، کاپشن سبک و...

- معمولاً ابتدای صبح، هوا سرد است و به تدریج، گرم می‌شود. بهتر است به جای کاپشن و پالتوهای بزرگ و حجیم، از لباس‌های متوسط و کاپشن سبک استفاده شود تا در طول روز و گرم شدن هوا، به تدریج لباس‌ها کم شود.
- یکی از بهترین لوازمی که برای خواب می‌توان همراه داشت، کیسه خواب است؛ چرا که ممکن است جای مناسبی برای اسکان و اقامت پیدا نشود. توصیه می‌شود از کیسه خواب نظامی استفاده شود که دارای حجم کم و کارایی مناسبی است.
- کفش، یکی از لوازم اساسی پیاده‌روی محسوب می‌شود. کفش علاوه بر سبک‌بودن و برخورداری از کفی مناسب، نباید بسیار بزرگ باشد، به نحوی که پا در آن، رها باشد و به گونه‌ای هم کوچک نباشد که پا، تحت فشار قرار گیرد.
- توصیه می‌شود کفش‌های دارای بند پوشیده نشود، بلکه بهتر است کفش مناسب و آزاد تهیه شود؛ چرا که در طول مسیر، دائماً برای استراحت یا وضوگرفتن، ناگزیر به درآوردن کفش هستند.
- بهتر است از کفش چرمی که مدتی استفاده شده و نه خیلی گشاد و نه خیلی چسبان است، برای این مسیر استفاده کنید.
- با توجه به محدودیت وسایل استراحت، مناسب است پتوی سبک و بالش کوچک همراه زائران باشد.
- بهترین گزینه، پتوهای سفری است تا در صورت لزوم از آن برای گرم کردن استفاده شود. البته همراه داشتن کیسه خواب مناسب، زائر را از پتوی بی‌نیاز می‌کند.
- چفیه برای پوشاندن سر و گردن، خشک کردن دست و صورت و موارد دیگر کاربرد دارد.
- برای جلوگیری از آفتاب‌سوختگی چشم و پوست صورت، بهتر است عینک آفتابی مناسب و کلاه نقاب‌دار استفاده شود.
- آنتن‌دهی تلفن همراه در عراق کیفیت مناسبی ندارد و این مشکل به ویژه در ایام اربعین، به سبب حجم بالای کاربران تشدید می‌شود، البته در هر صورت باید آمادگی قطعی تماس‌ها وجود داشته باشد و این آمادگی به خانواده‌های آنان در ایران نیز انتقال یابد.
- برای خرید سیم کارت‌های عراقی، در کشور عراق اقدام کنید که امکان آزمایش سالم و معتبر بودن سیم‌کارت وجود داشته باشد.

- اگر از سیم‌کارت‌های ایرانی (اعم از اعتباری و دائمی) استفاده می‌شود، هنگام دریافت تماس از ایران، طبق تعرفه، برای زائر هم هزینه دارد.
- در مسیر پیاده‌روی و در بعضی موکب‌ها، برق و انواع شارژرها موجود است، اما بهتر است شارژر و باتری اضافی همراه باشد.
- گاهی برای تردد در مسیرها و خرید برخی ضروریات نیاز به صرف هزینه است، بنابراین لازم است به مقدار کافی پول و ارز همراه زائر باشد.
- حوله، ماسک یک بار مصرف، دستمال کاغذی، دستمال مرطوب، لیوان کوچک دسته‌دار، قاشق، چنگال و چاقو، خمیردندان سفری، صابون یا مایع صابون، شامپوی کوچک، مهر و جانماز، کتاب‌های زیارت و ادعیه (مانند رهپویه زیارت)، چتر و بارانی از لوازم ضروری سفر است.
- باید توجه داشت که حمل کوله سبک در پیاده‌روی از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است، البته با تجهیزات کامل.
- یادمان باشد: همراه داشتن برخی وسایل همچون چاقو در سفرهای هوایی و بردن آنها به داخل هواپیما ممنوع است.
- زائران گرامی در صورت نیاز به کسب اطلاعات در حوزه‌های فرهنگی، آموزشی و اجرایی می‌توانند از راه‌های ذیل اطلاعات مورد نیاز خود را به دست آورند:
سامانه‌های اطلاع‌رسانی
- <http://sema.moi.ir>
- <http://alarbaeen.ir>
- <https://samah.haj.ir>
- شبکه‌های اجتماعی
- [telegram.me/sema1395](https://t.me/sema1395)
- [telegram.me/alarbaeen](https://t.me/alarbaeen)
- یادمان باشد: پیاده روی اربعین را با قصد قربت و با امید تقویت بنیه ایمانی و تجدید عهد و میثاق با سرور شهیدان آغاز کنیم.

- انتخاب همسفران مناسب و هم‌شان از نظر اخلاقی می‌تواند سفری پر بار در اربعین را برایمان به ارمغان بیاورد.
- یادمان باشد با رضایت و دعای خیر دوستان سفرمان را به کربلا آغاز کنیم.
- صدقه‌دادن، غسل کردن پیش از آغاز سفر اربعین و خواندن نماز و دعای سفر هنگام خروج از منزل در آغاز پیاده روی کار شایسته‌ای است.
- خواندن دعای سفر، سوره‌های قدر، حمد، ناس، فلق و آیه الکرسی در سفر سفارش شده است.
- به یاد داشته باشیم: مردم عراق، میزبان اصلی و صاحب‌خانه هستند و باید عزت، کرامت، استقلال و حرمت آنها حفظ شود.
- یادمان باشد هر کدام از ما زائران حرم حسینی، یک نماینده از کشور جمهوری اسلامی ایران محسوب می‌شویم.
- یادمان باشد در طول سفر کربلا مسایل شرعی را رعایت کنیم و سایر همسفران را نیز به انجام عبادات و توجه به معنویات توصیه، ترغیب و تشویق نماییم.
- حفظ حجاب و رعایت پوشش مناسب یکی از مهمترین شرط قبولی زیارت است.
- زائر واقعی به اقامه نماز اول وقت در مسیر سفر توجه دارد.
- بر اساس فتاوای مراجع عظام اگر در مسجد، موکب یا جایی که زائر اقامت دارد، نماز جماعت برپا شود، در صورتی که هنگام نماز جماعت، اقدام به خواندن نماز فرادا کند و این عمل، تضعیف نماز جماعت یا اهانت به امام جماعت محسوب شود، عمل حرام انجام داده است.
- با توجه به اینکه در موکب‌ها، زائران از کشورها و فرهنگ‌های مختلف گرد هم می‌آیند، لازم است زائران ایرانی، شئون اخلاقی و فرهنگی را حفظ و از شوخی بی‌مورد و ایجاد سروصدا پرهیز نمایند و نماینده خوبی برای جمهوری اسلامی ایران باشند.
- احترام به زائران دیگر و همکاری در خدمات‌رسانی موکب‌ها از اخلاق اسلامی است.
- برای حفظ حرمت انسانی و اسلامی خوب است از گرفتن جای بیش از حد نیاز و جا ندادن به دیگران پرهیز کنیم.

- یکی از سفارش‌های سفر زیارتی، تداوم به اذکار «سبحان الله»، «لا اله الا الله»، «الحمد لله»، «الله اکبر» و «صلوات»، در زمان پیاده‌روی است.
- با پرهیز از اسراف غذاها و نوشیدنی‌ها؛ که از دستورات دین مبین اسلام است، به این اخلاق پسندیده اسلامی جامه عمل پوشانیم.
- یادمان باشد: اهتمام به پاکیزه نگه‌داشتن اماکن مقدس و محل‌های عمومی نشان‌گر شخصیت والای زائران است.
- در طول سفر اربعین، دعا جهت تعجیل در فرج امام عصر حضرت صاحب الزمان علیه السلام و هدیه ثواب زیارت به آن بزرگوار از پسندیده‌ترین کارهاست.
- دستور قرآن در سوره آل عمران، اتحاد با دیگر ادیان الهی در نقاط مشترک توحید و معاد است، پس با اتحاد با هم‌کیشان مسلمان از مذاهب دیگر به این دستور قرآنی عمل کنیم.
- یادمان باشد: در این سفر با رفتار و کلمات اهانت‌آمیز که بارها از سوی مراجع عظام تقلید، حرام اعلام شده، موجب تفرقه دشمن‌پسند نشویم.
- یادمان باشد: بسیاری از آوارگان مظلوم ساکن در موبک‌های بین راه و برخی از زائران که مسیر را با پای پیاده طی می‌کنند، از برادران و خواهران اهل تسنن هستند؛ اهانت به زائران دیگر، قطعاً مورد رضایت خداوند متعال و امام زمان علیه السلام نخواهد بود.
- یادمان باشد: میزبانان عراقی، از مدت‌ها قبل، خود را برای پذیرایی از زائران آماده می‌کنند، پس شایسته است محترمانه و مؤدبانه با آنان برخورد کنیم.
- یادمان باشد: عراقی‌ها، زبان فارسی را متوجه می‌شوند، پس شایسته نیست قلب میزبانان سفرمان را با کلمات اهانت‌آمیز و خلاف ادب آزرده خاطر کنیم.
- کمک به سایر زائران در طول مسیر را فراموش نکنیم.
- از آب، نوشیدنی، خوردنی و تجهیزات اضافی خود به کسانی که در مسیرجاده به آن نیاز دارند، بخشش کنیم.
- کمک به خانم‌ها، افراد مسن، بیماران و کودکان در استفاده از وسایل نقلیه و خدمات دیگر و اولویت‌دهی به آنها از اخلاق پسندیده در مسیر این سفر معنوی است.

- رعایت فاصله و عدم برخورد فیزیکی به نامحررها حتی در شلوغ‌ترین مکان‌ها را فراموش نکنیم.
- برای حفظ سلامتی و افزایش روحیه قناعت شایسته است از زیاده‌خواهی و استفاده بیش از حد از خدمات و خوراکی‌ها پرهیز کنیم.
- به خاطر داشته باشید: هرچه زمان آغاز سفر به اربعین نزدیک‌تر باشد، ازدحام جمعیت در پایانه‌های مرزی و مسیرها بیشتر می‌شود. در این صورت ارائه خدمات کاهش یافته و با مشکلات بیشتری همراه خواهد بود.
- سه مرز مجاز در شهرهای مهران، شلمچه و چزابه در ایام اربعین پذیرای زائران به این سفر معنوی می‌باشند.
- زائران می‌توانند از مرز دریایی خرمشهر به مقصد بصره نیز استفاده کنند.
- نحوه ورود و خروج زائران از مرزها، از طریق ستاد مرکزی اربعین، اطلاع‌رسانی شده است.
- شهر مرزی مهران در منتهی الیه غربی استان ایلام قرار دارد و فاصله آن تا شهر ایلام ۸۵ کیلومتر می‌باشد. زائرانی که از این شهر وارد عراق می‌شوند پس از عبور از منطقه زرباطیه و شهر کوچک بدره، وارد شهر کوت، نعمانیه، شوملی، دیوانیه و شامیه وارد شهر نجف می‌شوند.
- طول مرز مهران تا عراق، از پاسگاه مرزی زرباطیه تا بازرسی ورودی نجف ۳۰۲ کیلومتر است.
- مرز شلمچه، در غرب خرمشهر و نزدیک‌ترین نقطه مرزی به شهر بصره در کشور عراق می‌باشد.
- مرز شلمچه جنوبی‌ترین مرز زمینی ایران و عراق و فاصله آن تا خرمشهر ۱۵ کیلومتر و تا بصره ۲۰ کیلومتر است.
- زائرانی که از مرز شلمچه وارد عراق می‌شوند، پس از عبور از منطقه شلمچه و تنومه وارد شهر بصره شده و پس از آن به سماوه و نجف می‌رسند.
- طول مسیر از شلمچه تا نجف تقریباً ۴۶۰ کیلومتر می‌باشد.
- تنگه چزابه در ۱۷ کیلومتری شمال غربی شهر بستان قرار دارد.

- زائران پس عبور از منطقه چزابه، شیب و مشرح، وارد شهر العماره، سپس شهر فجر و منطقه عفک، دیوانیه، شافعیه، شامیه و پس از بازرسی ابوصخیر وارد شهر نجف می‌شوند.
- زائر عزیز! قبل از حرکت به سوی مرز، از بازبودن پایانه مرزی و امکان خروج از مرز مربوطه اطمینان حاصل شود، زیرا ممکن است فقط برخی از پایانه‌ها در ایام اربعین فعال باشند.
- زائر عزیز! در صورت عزیمت با خودروی شخصی به مرزهای خروجی، پیش از آغاز سفر، از وجود فضای کافی در پارکینگ‌های عمومی در شهرهای مرزی اطمینان حاصل شود.
- زائر عزیز! با توجه به کمبود محل اسکان در پایانه‌های مرزی، بهتر است به گونه‌ای سفر آغاز شود که نیاز کمتری به اقامت در شهرهای مرزی داشته باشید.
- زائر عزیز! احتمال معطلی زیاد در مرحله عبور از مرز، اعم از خاک ایران یا عراق (در مرحله رفت و برگشت) برای گذراندن تشریفات گمرکی و کنترل گذرنامه وجود دارد، بنابراین حفظ نظم و آرامش، عدم درگیری و پرهیز از رفتار تند، مورد انتظار است.
- زائر عزیز! امکانات پایانه‌های مرزی عراق از جمله سرویس‌های بهداشتی، محدود است؛ پیشنهاد می‌شود قبل از عبور از مرز ایران، تدبیری بیندیشید.
- زائر عزیز! پس از ورود به خاک عراق، ممکن است وسایل نقلیه برای حمل افراد به سمت نجف توسط میزبانان عراقی در مرز مستقر باشد که بعضی رایگان و بعضی با دریافت اجرت، حمل و نقل زائران را انجام می‌دهند؛ اما نباید همیشه به انتظار این وسایل نقلیه بود.
- زائر عزیز! بعد از ورود به نجف اشرف، باید در اولین فرصت به دنبال جایی برای استراحت و اسکان باشید، معمولاً در ایام اربعین، هتل‌ها و زائرسراها مملو از جمعیت است و بسیاری از مردم عراق نیز در خانه‌های خود، پذیرای زائران می‌باشند.
- طبق هماهنگی‌های صورت گرفته توسط ستاد مرکزی اربعین، نهادها و تشکل‌های مردمی و دولتی ایران، صحن حضرت فاطمه زهرا(س) در کنار حرم مطهر امام علی علیه السلام و همچنین برخی حسینه‌ها و مدارس برای اسکان زائران در نظر گرفته شده که می‌توان به آنجا مراجعه نمود.

- زائر عزیز! برای اطلاع از محل‌های اسکان زائران، می‌توانید به چادرها و پایگاه‌های اطلاع‌رسانی که در نقاط مختلف تعبیه شده، مراجعه کنید.
- زائر عزیز! هنگام مراجعه به مساجد کوفه و سهله، می‌توانید از راهنمایی روحانیانی که بدین منظور در آنجا مستقر شده‌اند، استفاده کنید.
- فاصله حرم امام علی علیه السلام تا حرم حضرت ابوالفضل علیه السلام حدود ۸۰ کیلومتر می‌باشد.
- تعداد ستون‌های موجود در این مسیر، از ابتدای بزرگراه نجف به کربلا (ثورة العشرین) تا حرم حضرت ابوالفضل علیه السلام، ۱۴۵۲ ستون است.
- فاصله هر ستون، در مسیر نجف - کربلا ۵۰ متر است که شماره هر کدام روی آنها نوشته شده است.
- زمان لازم برای طی مسیر به صورت پیاده‌روی مداوم، ۲۰ تا ۲۵ ساعت می‌باشد.
- با توجه به زمان‌های مورد نیاز جهت استراحت، اقامه نماز و خوردن غذا، زمان تخمینی پیاده روی اربعین، دو تا سه روز است.
- آغاز پیاده‌روی جمعی زائران ایرانی، از کنار پل «ثورة العشرین» در نجف اشرف همراه با اجرای برنامه‌های متنوع صورت می‌گیرد.
- برای آغاز پیاده‌روی می‌توان از درب ساعت حرم حضرت علی علیه السلام (باب الساعة) خارج شد و پیاده‌روی را از کنار خیابان امام زین‌العابدین علیه السلام یا خیابان امام جعفر صادق علیه السلام شروع کرد
- حرکت پیوسته و منظم با سرعت نسبتاً ثابت، اثر زیادی در کم‌شدن خستگی مسیر و جلوگیری از بروز گرفتگی عضلات دارد، پس باید برنامه منظمی برای مسیر و مکان‌های توقف و تجدید قوا داشت.
- استراحت‌های چند دقیقه‌ای به فاصله هر ۵۰ عمود، بسیار مناسب است.
- زائر عزیز! برای رفع خستگی عضلات، بهتر است هنگام استراحت یا اقامه نماز، ضمن شستن پاها، در صورت امکان کف پا را ماساژ دهید، سپس به پشت بخوابید و پاها را به دیوار تکیه دهید.
- زائر عزیز! شروع حرکت به ویژه برای روز دوم، قبل از اذان صبح مناسب است. چرا که مسیر دارای ازدحام کمتری است.

- از آنجا که به سبب کثرت جمعیت در مسیر پیاده‌روی، احتمال گم‌کردن همراهان وجود دارد، برای حل این مشکل، بهتر است محل توقف‌ها (شماره میله و عمود مورد نظر)، برای یافتن همراهان و نیز محل استراحت اصلی برای اقامه نماز و خوردن غذا تعیین شود.
- زائر عزیز! ستاد مرکزی اربعین حسینی، مکان‌هایی برای اطلاع یافتن بستگان و همراهان از گمشدگان تعیین کرده است.
- برای اطمینان بیشتر در زمان حرکت بهتر است میله‌های با شماره‌های مشخص، مثل اعداد با مضرب ۱۰۰، ۲۰۰، ۳۰۰ و... برای توقف انتخاب نشود، چون معمولاً تراکم جمعیت در آنها بالاست.
- زائر گرامی! عمود ۱۰۰۰ شلوغ‌ترین عمود است.
- یادمان باشد: بهتر است پیاده‌روی در قالب گروه‌های سه تا پنج نفره انجام شود تا در صورت بروز مشکل، امدادسانی به یکدیگر آسان‌تر باشد.
- ابتدا تا انتهای مسیر، تقریباً به وسیله چادرها یا سازه‌هایی تقسیم شده که هیئت‌هایی (موکب) از عراق یا کشورهای دیگر، مسئولیت این چادرها را بر عهده دارند. البته بیشتر این هیئت‌ها، متعلق به قبیله‌ها و عشایر عراقی هستند.
- در موکب‌های مستقر در مسیر، خدماتی از قبیل انواع پذیرایی، انواع میوه و نوشیدنی ارائه می‌شود.
- زائر عزیز! برخی موکب‌ها محل خواب و استراحت هستند و برخی وظیفه فعالیت‌های فرهنگی را بر عهده گرفته‌اند.
- اقامه نماز جماعت و برگزاری مراسم عزاداری در موکب‌های فرهنگی از جمله موکب شباب الخیمینی (عمود ۲۸۵) یا موکب شهرداری تهران انجام می‌شود.
- زائران در انتهای مسیر و نزدیک به کربلا، به دلیل کاهش چشم‌گیر موکب‌ها، ممکن است با کمبود آب آشامیدنی مواجه شوند، لذا توصیه می‌شود مقداری آب برای پایان مسیر همراه زائر باشد.
- مسیر پیاده‌روی معمولاً پس از ساعت ۲۱ (ساعت ۹ شب) خلوت‌تر می‌شود و اکثر موکب‌داران تا اذان صبح استراحت می‌کنند، اما در این میان، برخی موکب‌داران، شب را هم متناسب با سرمای شب به ارائه خدمات مشغول هستند.

- بهتر است برای تجدید وضو در بین راه، قبل از نزدیک شدن به اوقات شرعی اقدام شود تا زائران با ازدحام، اتلاف زمان و تأخیر در اقامه نماز اول وقت مواجه نشوند.
- هنگام ظهر، با توجه به تعداد زیاد موکب‌ها، برای استراحت، تجدید وضو و اقامه نماز، معمولاً مشکلی نخواهد بود.
- زائر عزیز! موکب‌ها قبل از غروب، شروع به توزیع شام می‌کنند و با نزدیک شدن به غروب آفتاب از حجم افراد در مسیر کاسته شده و افراد برای شام و استراحت شب، در مواکب توقف می‌کنند.
- زائران عزیز! در صورت ادامه پیاده‌روی بعد از غروب، با مشکل پیدا کردن محل اقامت برای استراحت مواجه خواهید شد.
- زائر عزیز! در هر جا که تصور کردید توانایی ادامه دادن مسیر وجود ندارد، می‌توانید از خودروهایی که در مسیر هستند، برای رسیدن به کربلا استفاده کنید.
- به خاطر داشته باشید! قبل از طلوع آفتاب، بهترین زمان تماس تلفنی است.
- بهتر است زائران، کتابچه زیارتی که اعمال نجف، کوفه و کربلا را داشته باشد
- زائر عزیز! کتابچه «رهپویه زیارت» که محصول کمیته فرهنگی - آموزشی اربعین است به صورت رایگان توزیع می‌شود) را همراه داشته باشید.
- به خاطر داشته باشید: پیدا کردن محل اسکان در ایام اربعین در کربلا، سخت‌تر از نجف است. پس مناسب است به گونه‌ای برنامه‌ریزی کنید که توقف در کربلا کوتاه باشد.
- مناسب است برای جلوگیری از گم کردن همراهان، چند نکته مراعات شود: در ابتدای پیاده‌روی، وعده‌گاه همراهان در کربلا مشخص شود؛ مکانی به عنوان وعده‌گاه مشخص شود که دور از شلوغی حرم و مرکز شهر باشد؛ برای قرارها، دو وعده زمانی مشخص شود.
- زائر عزیز! جهت رعایت حال سایر زائران، توقف طولانی در کربلا نشود؛ حتی یک سلام به حضرت سیدالشهداء علیه السلام هم برای زیارت کفایت می‌کند.
- زائر عزیز! با توجه به تأکید و سیره مراجع و علما و همچنین حضور جمعیت انبوه زائران در کربلا، ضرورتی به ورود به حرم و بوسیدن ضریح مطهر نیست، سلام دادن

- در هر نقطه‌ای از شهر کربلا و در ایام اربعین (به رسم و سنت عراقی‌ها) قطعاً اجر و پاداش زیارت اربعین را خواهد داشت.
- زائر عزیز! به خاطر داشته باشید طبق سنت همیشه در عراق، همه زائران سعی می‌کنند صبح روز اربعین، در کربلا باشند؛ اما از ساعت هشت صبح، شروع به بازگشت می‌نمایند.
 - زائر عزیز! یادتان باشد: هنگام بازگشت، هیچ‌گونه پذیرایی در مسیر صورت نمی‌گیرد و مغازه‌ای هم برای خرید ملزومات تدارک نشده، بنابراین قبل از شروع حرکت، نیازمندی‌های خود را تهیه نمایید.

احکام سفر

- زائر عزیز! وضو گرفتن از آب سردکن‌های داخل صحن‌ها که مخصوص نوشیدن گذاشته شده، باطل است. چون آب وضو باید مباح باشد و این آب‌ها ویژه نوشیدن است، نه وضو گرفتن.
- اگر زائر برای رفتن به حرم مطهر و زیارت، وضو گرفته باشد، تا زمانی که وضو باطل نشده، نمازخواندن و انجام سایر کارهایی که نیاز به طهارت دارد، با همان وضو منعی ندارد.
- واجب است مسافری که کثیرالسفر نیست و قصد اقامت ده روز و بیشتر در مقصد ندارد، نمازهای چهار رکعتی خود را شکسته بخواند.
- در سفر، نافله‌های ظهر و عصر و عشا ساقط است. البته خواندن نافله عشا به قصد قربت اشکال ندارد.
- بهتر است زائر در صورت عدم اطلاع از فتوای مرجع تقلید خود، نماز را در حرم امام حسین علیه السلام به صورت شکسته به جا آورد که مورد اتفاق همه علما و مراجع می‌باشد.
- انسان باید رعایت ادب را نماید و جلوتر از قبر امام علیه السلام نماز نخواند.
- مسافری که نماز را شکسته می‌خواند، اگر به امام جماعتی که نماز را تمام می‌خواند اقتدا کند، ثوابش از نماز جماعتی که هر دو (امام و مأموم) نمازشان تمام یا هر دو شکسته باشد، کمتر است و کراهت در اینجا به همین معنی است. ولی باز در این

- فرض هم ثواب نماز جماعت از نماز فرادا بیشتر است. پس، بهتر است در نماز جماعت شرکت شود.
- اگر مسافر در صف اول نماز جماعت ایستاده باشد و پایان رکعت دوم سلام دهد و فاصله زیاد شود، اتصال افرادی که بعد از وی در صف اول ایستاده‌اند، قطع و نمازشان فرادا می‌شود؛ از این رو توصیه می‌شود مسافران در صف اول نایستند.
 - اگر عده‌ای از مسافران که در صف نماز جماعت ایستاده‌اند، سر دو رکعت سلام دهند و اتصال صفوف جماعت قطع شود، به این معنی که از هیچ سمت، نه از صف جلو و نه از سمت راست یا چپ، به کسی که نماز کامل می‌خواند، اتصال نداشته باشد، نماز وی فرادا می‌شود و بعد از آن را باید خودش به نیت فرادا ادامه دهد.
 - نماز قضا را می‌توان به جماعت خواند. لزومی ندارد نماز امام و مأوم یکسان باشد و نماز قضای دیگر را نیز می‌توان اقتدا کرد.
 - اگر مسافر در رکعت سوم اقتدا می‌نماید، چنانچه فرصت خواندن حمد و سوره یا حمد تنها را داشته باشد، می‌تواند قبل از رکوع امام اقتدا نماید، ولی اگر چنین فرصتی را ندارد، بنابر احتیاط واجب صبر کند تا امام جماعت به رکوع رود، آنگاه می‌تواند تکبیر بگوید و به رکوع امام جماعت برسد و صحیح است.
 - اگر مسافر در پایان رکعت دوم سلام داد، لزومی ندارد حتماً نماز دو رکعتی اقتدا شود، بلکه وقتی نماز جماعت تمام شد، باقی مانده نماز را فرادا می‌خواند و صحیح است.
 - زائر عزیز! با غسل زیارت نمی‌توان نماز خواند، باید وضو هم گرفت.
 - اگر مسافر بخواهد نمازهایی را که در غیر سفر از وی قضا شده به جا آورد باید نمازهای ظهر و عصر و عشاء را چهار رکعتی قضا نماید و اگر در سفر این نمازها از او فوت شود، باید قضای آن را دو رکعتی به جا آورد، هر چند در وطن آنها را قضا نماید.
 - مسافر گرچه در مقصد، ده روز نماند، اما می‌تواند قضای نمازهای چهار رکعتی را به جا آورد.
 - نماز در وسایل نقلیه متحرک از جمله هواپیما، در حال ضرورت و کمی وقت با حفظ شرایط نماز تا حد امکان، از جمله رعایت جهت قبله، اشکال ندارد. برای احتیاط در اعاده نماز، به فتوای مرجع تقلید خود مراجعه نمایید.

- نذر روزه ماه رمضان و قضای آن در سفر، صحیح نیست؛ ولی اگر بخواهد روزه مستحب را نذر کند که در سفر به جا آورد، چنانچه روزه واجب بر عهده نداشته باشد، اشکال ندارد.
- زائر عزیز! کسی که روزه قضا دارد، اگر نذر کند در سفر روزه بگیرد، صحیح نیست. نذر باید پیش از سفر باشد؛ یعنی قبل از رفتن به سفر نذر کند که در این مسافرت روزه می‌گیرد.
- سجده برای غیر خداوند، حرام است. بعضی از زائران که در آستانه در حرم امامان علیهم‌السلام پیشانی بر زمین می‌گذارند، اگر به قصد سجده شکر خدای متعال باشد، اشکال ندارد و گرنه حرام است.
- بهتر است در شرایط فعلی جامعه که زمینه اتهام دشمنان شیعه است، از هرگونه سجده بر درگاه حرم امامان علیهم‌السلام پرهیز کنیم.
- طبق فتوای مراجع عظام تقلید، اختلاط زن و مرد هنگام زیارت، اگر مستلزم مفسده یا خوف ارتکاب گناه در آن باشد، جایز نیست.
- نجس کردن حرم ائمه اطهار علیهم‌السلام حرام است و اگر یکی از اینها نجس شود و نجس ماندن آن بی‌احترامی باشد، تطهیر آن واجب است، بلکه احتیاط واجب آن است که اگر بی‌احترامی هم نباشد آن را تطهیر نمایند.
- ورود و عبور جنب، حائض و نفساء از مسجد و حرم مطهر به طوری که از یک در، وارد و از در دیگر، بیرون رود، اشکال ندارد؛ ولی توقف در مسجد و بنا بر احتیاط واجب در حرم امام معصوم جایز نیست. البته توقف در صحن‌ها و رواق‌ها اشکال ندارد.
- اطراف ضریح مطهر امامان معصوم، زیر گنبد و به فتوای برخی از فقها، رواق‌های متصل به زیر گنبد، حکم حرم را دارد و معذور در آن قسمت نباید توقف کند.
- اگر معذور از سر ناآگاهی یا فراموشی، داخل مسجد یا حرم امام معصوم شود، همین که متوجه شد، باید بیرون رود؛ اگر به سبب فراموشی باشد، گناه نکرده است، ولی اگر به جهت ندانستن مسئله باشد و در یادگرفتن مسئله کوتاهی کرده، گناهکار است.
- زائر عزیز! اگر کسی در مسجد یا حرم مطهر خوابش برد و در خواب جنب شد، باید فوراً از مسجد یا حرم بیرون رود.

- زائر عزیز! بردن مهر، قرآن و کتاب‌های دعای حرم و مسجد جایز نیست؛ چنانچه کسی عمداً یا سهواً برده باشد، باید به جای آن برگرداند.
- عزاداری به صورت سنتی اشکال ندارد، ولی از اعمال و رفتارهای که موجب وهن مذهب می‌شود، باید اجتناب شود.
- زائر عزیز! استفاده از آلات موسیقی مناسب با عزاداری سالار شهیدان نیست و شایسته است مراسم عزاداری به همان صورت متعارفی که از قدیم متداول بوده برگزار کنیم.
- به خاطر داشته باشیم! خواندن روضه‌های غیر معتبر اگر دروغ و موجب هتک و تمسخر باشد جایز نیست.
- پوشیدن لباس سیاه در عزای اهل بیت خصوصاً سیدالشهداء علیه السلام برای تعظیم شعائر و به عنوان اظهار تأثر کراهت ندارد.
- سیاه پوشیدن از مصادیق عرفی عزاداری بر حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام و سایر ائمه اطهار علیهم السلام می‌باشد که امری مستحب است.
- زائر عزیز! به خاطر داشته باشید: هرگونه گفتار یا کردار رفتاری که در زمان حاضر بهانه به دست دشمن دهد یا موجب اختلاف و تفرقه بین مسلمانان شود، شرعاً حرام مؤکد است.

امنیت در سفر

- یادمان باشد: در طول پیاده روی اربعین در حفظ و نگهداری از گذرنامه کوشش کنیم تا در هنگام خروج از عراق مشکلی پیش نیاید.
- روادید، گذرنامه و کلیه مدارک و وسایل مورد نیاز هر زائر حتماً همراه خودش باشد، زیرا ممکن است از همسفران خود جدا شود.
- گاهی به علت ازدحام در مرزها، مهر خروج یا ورود توسط متصدیان مرزی سهواً در گذرنامه زائر درج نمی‌گردد.
- لازم است زائران از ممهورشدن گذرنامه خود به مهر خروج از ایران و مهر ورود به کشور عراق اطمینان حاصل نمایند تا هنگام بازگشت با مشکل روبه‌رو نگردند.
- زائر عزیز! ممکن است در سفر به دلایلی گذرنامه شما مفقود شود، توصیه می‌شود

- برای اطمینان؛ تصویر گذرنامه، روادید و سایر مدارک شناسایی و چند قطعه عکس را به همراه داشته باشید.
- یادمان باشد: ورود غیرمجاز به خاک عراق، مجازات سنگین و حبس طولانی مدت (دو تا ده سال) را دربردارد، بنابراین لازم است گذرنامه و روادید صادره، در طول سفر همراه زائر باشد.
 - زائران طبق مدت زمان مندرج در روادید صادره می‌توانند در عراق بمانند و پس از آن مدت، اقامت، غیرقانونی محسوب می‌شود؛ در صورت عدم تمدید مدت اقامت، احتمال بازداشت زائران وجود دارد.
 - زائر عزیز! به نیروهای نظامی، انتظامی و حشد الشعبی (بسیج مردمی) احترام بگذاریم و به تذکرات امنیتی و حفاظتی آنان توجه کنیم.
 - یادمان باشد ما مهمان کشور عراق هستیم؛ پس شایسته است از هرگونه برخورد کلامی غیر معمول با مأموران اجتناب کنیم.
 - با توجه به وضعیت ویژه (کنترل‌های ضدتروریستی) کمال همکاری با نیروی نظامی انجام گیرد و هنگام بازرسی‌های امنیتی، با حوصله و خون‌سردی کامل با مأموران برخورد شود.
 - زائر عزیز! فیلم‌برداری از اماکن، ادوات نظامی و اماکن مقدسه در کشور عراق ممنوع است، زائران جداً از این امر خودداری نمایند.
 - زائر عزیز! حمل هرگونه مواد مخدر حتی به مقدار خیلی کم و برای مصرف شخصی یا به عنوان دارو، نزد محاکم عراقی قابل قبول نیست و احکام سنگینی در برخواهد داشت.
 - زائر عزیز! از خرید هرگونه وسایل غیر مجاز و نظامی مانند شوکر، باطوم، دستبند پلیس، جلیقه‌های مخصوص حمل سلاح و خشاب و غلاف اسلحه و... خودداری شود.
 - زائر عزیز! شایسته است از طرح مسایل جنگ ایران و عراق یا شهدا و بزرگان و... در گفتگو با میزبانان عراقی اجتناب کنیم تا کدورت و کینه‌ای ایجاد نشود.
 - زائر عزیز! با توجه به وضعیت سیاسی و امنیتی کشور عراق، از هرگونه بحث و جدل سیاسی و سردادن شعارهای سیاسی خودداری کنید

- زائر عزیز! از رفت و آمد با افراد مشکوک و به خصوص جریان‌های معاند نظام جمهوری اسلامی ایران اکیداً خودداری نمائید.
- زائر عزیز! در هنگام زیارت عتبات عالیات، از انجام اعمال خارج از عرف و رویه‌های عمومی مذهب شیعه، خودداری شود.
- زائر عزیز! احتمال معطلی در مرز برای گذراندن تشریفات گمرکی و بررسی گذرنامه وجود دارد، لذا حفظ آرامش و عدم درگیری مورد انتظار است.
- لازم است زائران در هنگام تردد به پایانه‌ها، فقط از راه‌های اصلی که در نظر گرفته شده گذر کنند و از راه‌های فرعی و ناشناخته عبور ننمایند.
- زائران از مسیرهای مشخص و پرتردد عبور نمایند و در طول مسیر از رفت و آمد به تنهایی در شب یا در مکان‌های خلوت یا مشکوک خودداری کنند و از انتشار اخبار غیر موثق پرهیز نمایند.
- زائر عزیز! بهتر است از همراه‌بردن زنان، کودکان، مخصوصاً نوزادان و افراد سال‌خورده و بیمار خودداری کنید.
- زائر عزیز! از نزدیک شدن به صحنه‌هایی نظیر تصادفات، درگیری، تجمع، تظاهرات خیابانی، انفجار، آتش‌سوزی و... خودداری کنید و در صورت مشاهده این حوادث به سرعت از محل دور شوید.
- زائر عزیز! از حضور بی‌مورد در تجمعات و فضاهای بسته و بدون تهویه پرهیز کنید.
- زائر عزیز! همراه‌داشتن آدرس دقیق بستگان و شماره تماس آنان در ایران و نهادهای ایرانی در کشور عراق، برای مواقع اضطراری لازم است.
- زائر عزیز! از موبک‌های مستقر در مسیر تردد زائران که بیشتر از سایر اماکن، امنیت دارد، برای استراحت استفاده کنید.
- برخی با وعده‌هایی همچون حرکت از مسیرهای میان‌بُر برای تردد سریع‌تر به مقصد، قصد فریب زائران را دارند که می‌بایست از همراهی با این افراد خودداری شود.
- زائر عزیز! حتماً "قبل از سفر نسبت به تخلیه حافظه تلفن، فلش مموری یا دوربین عکاسی و فیلم‌برداری از موارد غیر ضروری و شماره تلفن‌های مراکز مهم، اقدام کنید.
- زائر عزیز! در مکالمات تلفنی از بیان مطالب محرمانه و غیر ضروری خودداری کنید.

- زائر عزیز! ز معرفی و اظهار مشاغل خود و همسفران به افراد ناشناس و بیگانه پرهیز گردد.
- زائر عزیز! از قرار دادن مدارک و پول در جیب عقب شلوار پرهیز شود. در صورت امکان از کیف‌های کم‌ری یا گردن‌آویز استفاده کنید.
- زائر عزیز! در مکان‌های شلوغ، مراقب گذاشتن اشیاء و وسایل مشکوک در ساک و کوله پشتی خود باشید و از پذیرفتن هرگونه امانت مشکوک از افراد ناشناس پرهیز کنید؛ در صورت مشاهده هر مورد مشکوک، مراتب را در اسرع وقت به مأموران امنیتی اطلاع دهید.
- زائر عزیز! از جابه‌جایی وسایل افراد ناشناس در طول سفر به خصوص در کشور عراق خودداری نمایید.
- زائر عزیز! ارز مورد نیاز خود را از قبل تهیه نمایید و از مراجعه به افراد و صرافی‌های مشکوک خودداری کنید.
- فراموش نکنید برخی افراد کلاه‌بردار در اطراف حرم‌ها و اماکن زیارتی و بازار به زبان فارسی تسلط دارند، از پذیرش بسته‌های مختلف یا سایر پیشنهادهای آنان خودداری نمایید و کاملاً هوشیار باشید.
- زائر عزیز! از تحویل تلفن همراه خود به افراد ناشناس، به ویژه هنگام خرید یا تعویض سیم‌کارت جداً پرهیز کنید.
- زائر عزیز! در صورت امکان، از همراه داشتن وسایلی از قبیل لپ‌تاپ، تبلت و هرگونه اشیاء قیمتی، پرهیز کنید.
- دسترسی به اینترنت در عراق و ایام اربعین با دشواری روبه‌روست، بهتر است زائران خانواده و دوستان خود را قبل از حرکت از این موضوع آگاه کنند.
- زائر عزیز! با توجه به وضعیت امنیتی عراق، گاهی ممکن است اخبار نگران‌کننده از جمعیت بشنوید، در این موارد سعی کنید برای رفع نگرانی خانواده با ایران تماس بگیرید.

بهداشت و سلامت

- آموزش موضوعات بهداشتی و درمانی به صورت "سر خط" ویژه زائرین اربعین حسینی
- توصیه‌های عمومی:
- پیاده‌روی منظم چند روز قبل از سفر، کمک می‌کند تا پای شما به پیاده‌روی‌های طولانی عادت کنید.

- در طول مسیر، جایگاه هایی از سوی هلال احمر جمهوری اسلامی ایران و جمهوری عراق تعبیه شده که به صورت رایگان، خدمات بهداشتی و پزشکی را به زائران ارائه می کنند.
- همراه داشتن برخی اقلام دارویی از قبیل قرص های سرماخوردگی، ضد حساسیت، ضد التهاب پوستی (برای جلوگیری از عرق سوز شد) از قبیل پودرتالک، کرم کالاندولا، هیدروکورتیزون جلدی می تواند مفید باشد.
- زائر عزیز! اگر از بخش کناره و غیر آسفالت جاده حرکت کنید، کمتر خسته می شوید.
- اگر داروی خاصی مصرف می کنید، کمی بیشتر از تعداد روزهایی که در سفر هستید، دارو همراه داشته باشید.
- اگر بیماری خاصی دارید، در رابطه با مجاز یا غیر مجاز بودن سفر حتماً با پزشک خود مشورت کنید.
- ایام اربعین، زمان مناسبی جهت سفر به عراق، برای زنان باردار و افرادی که بیماری های خاص و صعب العلاج دارند، نمی باشد.
- اگر بیماری خاصی دارید و برای شرکت در پیاده روی اربعین مصمم هستید، قبل از آغاز سفر، با «پزشک خود» مشورت کنید و احتیاطاتی که باید در طول سفر رعایت نمایید را از زبان او بشنوند.
- آرامش داشته باشید و با دیدن و اندیشیدن صحنه های زیبای حضور مسلمانان میهمان و میزبان در مسیر پیاده روی، هرگونه استرسی را از خود دور کنید.
- از آنجا که خدمات دندان پزشکی در عراق در دسترس نیست، هرگونه مشکلات مرتبط با دندان ها را قبل از سفر پیگیری نمایید.
- لوازم پزشکی بهداشتی لازم برای سفر، شامل مایع دستشویی در ظروف کوچک پلاستیکی، مسواک و خمیردندان، مقدار کمی نمک، یک عدد باند کشی، مقدار خیلی کم پنبه، سه تا چهار عدد مسکن و قرص سرماخوردگی می باشد.
- واکسن هایی که باید تزریق شوند:
- قبل از سفر، جهت تزریق واکسن مننژیت (از نوع جدید) اقدام کنید لازم به ذکر است واکسن باید حداقل ۱۰ روز قبل از خروج از کشور تزریق شود تا مؤثر باشد

- اگر ظرف ۲ سال پیش از سفر، واکسن منژیت تزریق شده، نیاز به تزریق مجدد واکسن نیست.
- اگر تزریق واکسن در زمان اصلی آن میسر نشده، در هر زمان که میسر شد، تزریق انجام شود
- تزریق واکسن آنفلوآنزا به ویژه در شرایط و بیماری‌های قلبی، ریوی، آسم، سابقه آنفراکتوس قلبی، نارسایی کبد و کلیه، دیابت، بیماری مزمن و افراد بالای ۵۰ سال مورد تأکید است.
- وبا
- وبایا التور، نوعی بیماری حاد اسهالی است که در برخی موارد باعث از دست رفتن سریع آب بدن می‌گردد؛ در صورتی که درمان نشود، باعث شوک و سرانجام منجر به مرگ می‌شود.
- راه‌های انتقال وبا
- وبا از راه تماس مستقیم دست با مدفوع و استفراغ فرد بیمار یا جابه‌جایی وسایل و لوازم آلوده بیمار مبتلا به وبا؛ خوردن آب و غذای آلوده؛ خوردن سبزی و میوه که با آب آلوده شسته شده؛ شست‌وشوی لباس و ظروف غذا در آب‌های آلوده؛ استحمام و شنا در آب‌های آلوده منتقل می‌شود
- پیشگیری از وبا
- راه پیشگیری از وبا عبارت است از: استفاده از آب لوله‌کشی تصفیه شده در تمام مواقع؛ جوشاندن و سپس سردکردن آبی که از سلامت آن اطمینان نیست؛ شستن دقیق و صحیح دست‌ها با آب و صابون، قبل از دست‌زدن به مواد غذایی و خوراکی و همچنین قبل از غذا خوردن و بعد از رفتن به توالت؛ شستن دست‌ها با آب و صابون قبل از تهیه و دادن غذا یا شیردادن به کودک و بعد از تعویض کهنه یا تمیزکردن کودک؛ اجتناب از آشامیدن آب‌های مشکوک در اماکن و فضاهای عمومی؛ خودداری از مصرف مواد غذایی، آب میوه و دیگر مواد خوراکی و نوشیدنی‌های غیر بهداشتی
- در صورت ابتلا به آنفلوآنزا، این موارد را رعایت کنید:
- تا جایی که می‌توانید استراحت کنید.

- از دست دادن با دیگران پرهیز کنید.
- از ماسک استفاده نمایید.
- دست‌های خود را در طول روز چندین بار با آب و صابون بشوید.
- دو بار در روز با آب نمک ولرم غرغره کنید.
- تا می‌توانید مایعات گرم بنوشید.
- در هنگام سرفه کردن از دستمال کاغذی برای پوشاندن دهان و بینی خود استفاده کنید و سپس آنها را در یک کیسه پلاستیکی قرار دهید.
- برای پیشگیری از سرماخوردگی، موقع خواب از کلاه، چفیه و یا دستار استفاده شود.
- برای جلوگیری از ابتلا به مشکلات و بیماری‌های تنفسی، این موارد را رعایت کنید:
- حتماً کمی نمک همراه خود داشته باشید و در طول سفر با غرغره و استنشاق آب‌نمک رقیق، از ابتلا به سرفه، گلودرد و سرماخوردگی پیشگیری کنید.
- یک چفیه همراه خود داشته باشید و در مواقعی که گرد و غبار در هوا وجود دارد، دهان و بینی خود را با آن بپوشانید.
- اگر مبتلا به بیماری تنفسی هستید و از اسپری استفاده می‌کنید، حتماً در این سفر و در طول پیاده‌روی، اسپری را همراه خود داشته باشید.
- برای پیشگیری از بروز علائم آلرژی و حساسیتی، موارد زیر را رعایت کنید:
- از هر نوع ماده محرکی که می‌دانید به آن حساسیت دارید، پرهیز کنید.
- از خوردن مواد غذایی تند و پرادویه اجتناب نمایید.
- برای رهایی از واکنش‌های حساسیتی مرتبط با ریزگردهای عراق از ماسک یا چفیه استفاده نمایید.
- شستن دست‌ها در پیشگیری از حساسیت‌هایی که چشم‌ها و پوست را درگیر می‌کنند، بسیار مؤثر است.
- برای مراقبت از خود در مقابل گزش جانوران، موارد زیر را رعایت نمایید:
- در هنگام خوابیدن، با پوشش کامل بخوابید، مثلاً لباس آستین بلند، پوشیدن جوراب و
- در پوشیدن مجدد کفش‌ها بعد از هر بار درآوردن، آنها را به خوبی تکان بدهید و اطمینان حاصل کنید که جانوری داخل آنها نرفته باشد.

- در این مورد، موکب‌هایی که ساختمانی هستند نسبت به موکب‌هایی که با چادر تهیه شده‌اند، ایمن‌ترند.
- اگر دچار گزیدگی شدیم، چه اقداماتی انجام بدهیم؟
- مهمترین نکته این است که بدانید چه جانوری شما را گزیده است!
- اگر جانور سمّی بود:
 ۱. بی حرکت بمانید و تقلّا نکنید.
 ۲. عضو دچار گزیدگی را بی حرکت نگه دارید.
 ۳. عضو را پایین‌تر از سطح قلب نگه دارید.
 ۴. از میکیدن زخم خودداری کنید.
 ۵. ده سانتی‌متر بالای ناحیه زخم را طوری ببندید که حداقل یک انگشت از زیر آن ردّ شود.
 ۶. با کمترین میزان حرکت، خود را به یک مرکز درمانی برسانید.
- اگر جانور غیر سمّی بود:
 ۱. موضع را خوب با آب و صابون بشویید.
 ۲. اگر علائمی چون تنگی نفس، سختی در تنفس و افزایش ضربان قلب پیدا کردید، به مرکز درمانی مراجعه نمایید. در غیر این صورت، واکنش‌های ایجادشده در محل گزش، طبیعی بوده و نیازی نیست به پزشک مراجعه کنید.
- برای پیشگیری از ابتلا به مشکلات گوارشی، این موارد را رعایت کنید:
 - قبل از غذا خوردن، دست‌های خود را با آب و صابون مایع بشویید.
 - یکی از لوازم ضروری برای سفر در ایام اربعین، به همراه داشتن مایع دستشویی در ظروف کوچک، سبک و قابل حمل است.
 - قبل و بعد از استفاده از سرویس‌های بهداشتی، حتماً دست‌های خود را بشویید.
 - از محلول‌های ضد عفونی‌کننده و یادستمال‌های مرطوب ضد عفونی‌کننده، بارعایت شرایط فرهنگی کشور عراق، قبل و بعد از غذا خوردن استفاده کنید. (توجه: لازم نیست برای استفاده از این محلول‌ها در جمع و در دیدمیزبانان عراقی باشد)

- از خوردن سبزیجات خام و نپخته در ایام سفر خودداری فرمایید.
- در خوردن غذاهای دست‌ساز، مانند فلافل، کتلت و ... دقت فرمایید که غذاها به خوبی پخته شده باشند.
- حساسیت‌های غذایی خود را بشناسید و در طول سفر آنها را رعایت کنید.
- از پر خوری و کم خوری اجتناب کنید و متناسب با نیاز بدن خود از مواد غذایی استفاده کنید.
- از خوردن مواد غذایی متنوع در یک زمان، اجتناب کنید.
- استراحت بعد از غذا به مدت یک ساعت سفارش می‌شود، چون پیاده‌روی زیاد بعد از صرف غذا موجب ضعف دستگاه گوارش و سوء هاضمه می‌شود
- برای جلوگیری از تاول زدن پاها، این نکات را رعایت کنید:
- کفشی بپوشید که ۱) اندازه آن، مناسب پای شما باشد. ۲) تازه خریداری نشده باشد. ۳) قبلاً مدتی با آن راه رفته باشید.
- ۴) کهنه و پاره نباشد. ۵) استانداردهای لازم برای پیاده‌روی را دارا باشد.
- حتماً جوراب بپوشید. بهتر است جوراب، نخی یا در هوای سرد، حوله‌ای باشد تا پاها در آن لیز نخورد.
- در محل‌های استراحت، پاهای خود را بشویید.
- هرگاه بر اثر حرکت یا توقف، سنگ‌ریزه‌ای داخل کفش شما رفت، آن را زودتر خارج کنید.
- در زمان‌های استراحت طولانی، بعد از خارج کردن جوراب‌ها و شستن پاها، آنها را با کمی روغن زیتون چرب کنید.
- از ماساژ کف پا در زمان‌های استراحت غافل نشوید.
- پماد «زینک اکساید» را بر روی قسمتی از پوست کف پا که قرمز شده یا تاول کوچکی زده، استعمال کنید.
- با استفاده از پنبه، فشار نواحی‌ای از کف پا تحت فشار است، کم کنید.
- پای مرطوب زودتر تاول می‌زند، پس باید پا و کفش را خشک نگه داشت
- در صورت بروز تاول، اقدامات ذیل را انجام دهید:
- تاول را دست‌کاری نکنید و جداً از ترکاندن تاول‌های پوستی خودداری کنید.

- اگر چیزی پوست روی تاول را پاره کرد، پوست را بر روی آن برگردانید تا از زخم آن محافظت کند.
- محل تاول را خشک و تمیز نگه دارید.
- هرگز روی تاول را نپوشانید، مگر در صورتی که در معرض سایش با چیزی مثل کفش باشد که در این صورت می‌توانید با مقداری پنبه و باند آن را پانسمان نمایید.
- در مواقعی که در موکب‌ها و یا حسینیه‌های محل استقرار هستید، روی نواحی دچار تاول را باز بگذارید.
- از کفش‌هایی که منطقه تاول را تحریک می‌کند، استفاده نکنید. در این مواقع از دمپایی استفاده نمایید.
- در فواصل مناسب استراحت نمایید که هم نقاط دچار تاول بدتر نشوند و هم نقاط جدیدی از پاها دچار تاول نشوند.
- قبل از دست‌زدن به تاول‌ها، دست‌های خود را با آب و صابون بشویید.
- روی تاول را فشار ندهید.
- در مواردی که تاول چرکی یا خونی شده یا اینکه اندازه آن خیلی بزرگ شده و یا بسیار دردناک شده است، به مراکز ارائه خدمات بهداشتی - درمانی مراجعه نمایید.
- چسب‌زدن روی پوست جاهایی که احساس تاول می‌شود، به عنوان پوست دوم، پوست اصلی را حفاظت می‌کند.
- برای پیشگیری از شروع سردردهای میگرنی، اقدامات ذیل را انجام دهید:
- در فواصل مناسب استراحت نمایید
- فاصله مناسبی را بین وعده‌های غذایی خود در نظر بگیرید.
- هرگونه استرسی را از خود دور نگه دارید.
- از مصرف قهوه و چایی پررنگ و غلیظ پرهیز کنید.
- با استفاده از وسایل حفاظت فردی، مثل کلاه و عینک، از تابش مستقیم نور خورشید به سر و صورت خود جلوگیری نمایید.
- برای جلوگیری از ابتلا به دردهای عضلانی، این موارد را رعایت کنید:
- از حمل وسایل غیرضروری در طول مسیر پیاده‌روی خودداری فرمایید.

- برای پیاده‌روی از کفش مناسب استفاده نمایید تا دچار کمر درد و پادرد نشوید.
- از کوله استاندارد استفاده کنید که هم وزن زیادی نداشته باشد و هم بندهای آن برای قرار گرفتن روی شانه‌ها مناسب باشد.
- از نوشیدن مایعات، به ویژه آب در طی پیاده‌روی غافل نشوید.
- ماساژ برای رفع خستگی اندام‌ها بسیار مناسب است.
- ماساژ پاها یا کمر به وسیله پمادهای مسکن، می‌تواند در رفع دردهای عضلانی مفید باشد.
- درست راه رفتن و کمر را با یک چفیه بستن، می‌تواند از ایجاد کمر درد جلوگیری کند.
- برای درست راه رفتن باید حرکت از پاشنه به پنجه باشد.
- از ابتدای مسیر پیاده‌روی، زمان مناسبی را برای راه رفتن و استراحت در نظر بگیرید.
- راه رفتن طولانی و بدون استراحت در ابتدای مسیر، موجب ایجاد دردهای عضلانی و تاول می‌شود.
- برای جلوگیری از عرق سوز شدن، این موارد را رعایت کنید:
- قبل از حرکت، موضع در معرض عرق سوزی با پماد زینک اکساید، چرب، یا از پودر بچه یا پماد کالاندولا استفاده شود.
- هرگز محل سوزش با صابون شسته نشود، چرا که چربی پوست را از بین برده و مشکل را تشدید می‌کند.
- یکی از راه‌های پیشگیری از عرق سوز شدن بدن، پوشیدن لباس زیر مناسب، گشاد و نخی است.
- از پوشیدن لباس‌های پلاستیکی و تنگ خودداری کنید.
- بهداشت نواحی که احتمال عرق سوز شدن وجود دارد، مثل زیر بغل و کشاله ران را بیش از پیش رعایت کنید.
- پماد کالامین می‌تواند برای جلوگیری از پیشرفت عرق سوز شدن مؤثر باشد.
- استفاده از خرما و شیره به عنوان راهی برای پیشگیری از عرق سوز شدن پیشنهاد می‌گردد.
- برای جلوگیری از گرمازدگی، این موارد را رعایت کنید:
- در مواقع هوای گرم، سعی کنید لباس خنک و نسبتاً گشاد بپوشید.
- به اندازه کافی مایعات مصرف کنید.

- در فواصل مناسب استراحت داشته باشید.
- مصرف شربت خاک شیر با کمی شکر و آب لیمو می‌تواند بسیار کمک‌کننده باشد.
- برای محافظت پوست خود از تابش مستقیم آفتاب، از عینک آفتابی، کلاه و کرم‌های ضد آفتاب استفاده نمایید.
- در مواجهه با فردی که دچار گرم‌زدگی شده است، موارد ذیل را رعایت فرمایید:
- مصدوم را در یک محیط سایه و خنک قرار دهید تا از تابش نور آفتاب و گرما دور باشد.
- پوشش‌های بیمار را کاهش دهید.
- بیمار را به پشت خوابانده، در حالی که پاهای بیمار ۲۰ درجه به طرف بالا باشد.
- در موارد گرم‌زدگی شدید، لباس‌های بیمار را خارج کنید و با اسپری روی بدن بیمار، آب ۱۵ تا ۲۰ درجه بپاشید و از کیسه‌های یخ برای زیر بغل‌ها، دو طرف کشاله ران و گردن استفاده نمایید.
- خنک کردن بایستی به آهستگی انجام شود.
- در صورت بروز لرزش در بدن بیمار، خنک کردن را متوقف کنید.
- برای پیشگیری از یبوست مسافرتی، موارد ذیل را رعایت نمایید:
- روزانه ۱۰-۸ لیوان مایعات مصرف کنید، مثلاً هر یک ساعت یک بار، یک لیوان آب بخورید.
- در صورت بروز مشکل مقداری آلوی خورشیدی را در آب بخیسانید و آب و آلو را به‌صورت ناشتا مصرف کنید.
- در صورتی که یبوست دارید، سیب و موز نخورید.
- از مصرف چایی‌های پررنگ و غلیظ و قهوه پرهیز نمایید.
- در زمان یبوست، ماست نخورید.
- کمتر برنج بخورید.
- زمان مناسبی را برای اجابت مزاج در نظر بگیرید.
- در صورت بروز اسهال، اقدامات ذیل را انجام دهید:
- متناسب با میزان آبی که از دست می‌دهید، آب مصرف کنید.
- از مصرف سبزیجات خام و نپخته خودداری کنید.
- از مصرف مواد ملین مثل آلو خودداری کنید.

- از غذاهای بهداشتی و سالم استفاده نمایید.
- کته برنج و ماست برای رفع اسهال بسیار مفید است.
- دست‌های خود را روزانه چند بار با آب و صابون بشویید.
- از دست‌دادن با دیگران پرهیز نمایید.
- موز می‌تواند برای رفع اسهال بسیار کمک‌کننده باشد.
- مراقب باشید از آب‌های موجود در ظرف‌های روباز و آلوده استفاده نکنید
- در صورت بروز دندان درد، اقدامات ذیل را انجام دهید:
- از خوردن غذا و نوشیدن مایعات گرم در هنگام دندان درد به شدت پرهیز کنید.
- استفاده از کمپرس سرد بر روی صورت در ناحیه درد، درد دندان را بهتر می‌کند.
- داخل دهان را با آب‌نمک شست و شو دهید.
- می‌توانید از مسکن‌های ضد التهاب استفاده کنید.
- هنگام خوابیدن، زیر سرتان بلندتر باشد، زیرا اگر بالشت کاملاً تخت باشد، خون‌رسانی به سر بیشتر شده و دندان درد تشدید می‌گردد.
- در مواجهه با بیماری که دچار تشنج شده است، اقدامات ذیل را انجام بدهید:
- اطراف بیمار را خلوت نگه دارید.
- بیمار را دور از نگاه‌های کنجکاو دیگران قرار دهید.
- سر بیمار را با پتو و یا یک لباس نرم قرار بدهید تا حین تکان‌های تشنج، صدمه‌ای به سر وارد نشود.
- لباس‌های تنگ که به بدن فشار وارد می‌آورند را باز نمایید تا بیمار راحت‌تر نفس بکشد.
- هر نوع اسباب و وسیله‌ای را که در اطراف بیمار است و ممکن است به تکان‌های حین تشنج به بیمار آسیب برساند، از اطراف بیمار دور کنید.
- برای باز کردن فک قفل‌شده، هیچ تلاشی نکنید، زیرا ممکن است باعث شکستگی دندان و آسیب زبان و لب‌ها شود.
- به‌هیچ‌وجه حرکات بیمار دچار تشنج را مهار نکنید و دست و پای بیمار را نگیرید.
- در صورت امکان بیمار را به پهلو قرار دهید و سر بیمار را به جلو خم نمایید تا زبان به جلو متمایل شود.

- بعد از اتمام تشنج، بیمار را همچنان در وضعیت پهلو نگه دارید. پیشانی بیمار را به عقب و چانه‌ها به سمت بالا حرکت دهید تا راه هوایی بیمار باز بماند.
- بیمار را نسبت به محیط آشنا نمایید و برای وی توضیح بدهید که کجاست، چه وقتی از روز است و چه اتفاقی برای وی افتاده است.
- نحوه چیدمان وسایل در کوله سفر:
- کلیه وسایلی را که قرار است داخل کوله بگذارید را آماده کرده و سپس اقدام به بستن کوله کنید.
- وسایلی را که مکرراً در طول روز به آن نیاز پیدا می‌کنید، در بالای کوله قرار بدهید.
- در چیدمان وسایل بر مبنای وزن آنها عمل کنید و وسایل سبک را در انتهای کوله، وسایل سنگین را در وسط و وسایل نیمه‌سنگین را در سرکوله بگذارید.
- چه ساکی برای سفر پیاده‌روی مناسب است و چگونه باید از آن استفاده کرد؟
- بهترین نوع ساک برای مسیر پیاده‌روی، کوله است.
- کوله مناسب، کوله‌ای است که متناسب با قد شما باشد، وزن مناسبی داشته باشد، دارای دو بند برای تنظیم کوله بر روی شانه‌ها، یک بند برای بستن دور کمر و یک بند برای بستن دور قفسه سینه باشد.
- کوله پس از پر شدن نباید بیش از ۲۰ تا ۲۵ درصد وزن بدن فرد باشد.
- کوله را به دوش ببندازید و با بند کمری، کوله را درست بر روی استخوان لگن محکم کنید.
- بندهای روی دو طرف شانه را به‌طور همزمان گرفته و به‌صورت هماهنگ و موازی به‌گونه‌ای آن را تنگ کنید که بندهای آن درست روی شانه قرار گیرند.
- بند روی ناحیه قفسه سینه را به‌گونه‌ای ببندید که منجر به سختی در تنفس نشود.
- کوله باید به‌طور کامل بر روی ستون فقرات ثابت شود.
- همواره برای استفاده از کوله از دو بند آن استفاده کنید و از انداختن کوله بر روی یکی از شانه‌ها خودداری نمایید.